

INS વિક્રાંત: પ્રથમ સ્વદેશી વિમાનવાહક જહાજ

SUSCRIBE NOW

icerajkot

YouTube

ICE[®]
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

દરેક સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના વિડીયો માટે ખાસ

ICE Rajkot

HOME VIDEOS PLAYLISTS COMMUNITY

DOWNLOAD ICE APP

ICE Rajkot
2.24 lakh subscribers
SUBSCRIBED

Uploads

ગુજરાત હાઇકોર્ટમાં ભરતી | ગુજરાત હાઇકોર્ટમાં પ્રાઇવેટ સેક્ટરીની ભરતી || GUJARAT H...
5.8K views · 1 day ago

SC/CLERK ATDO&M સર્વિસમાં છેલ્લા તબક્કે છેલ્લો | English Grammar સંપૂર્ણ માહિતી 1 લેસરમાં Sr. CLERK ...
23K views · 2 days ago

ATDO and Sr.Clerk w/ MOST IMP | ATDO & સિનિયર સ્વાર્ક માટે ખુબ જ IMP || ભારતના વર્તમાન ...
8.2K views · 2 days ago

Home Shorts Subscriptions Library

click to join whatsapp
joinicerajkot.com

follow us on instagram
icerajkot

follow us on youtube
icerajkot

join telegram
t.me/icerajkotofficial

INDEX

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- NDPS એક્ટની નિષ્ક્રીય જોગવાઈ: ત્રિપુરા હાઇકોર્ટ.....01
- ન્યાયાધીશો દ્વારા બહિષ્કાર.....02
- ભાગેડુ આર્થિક ગુનેગાર.....03
- ચૂંટણીલક્ષી ટ્રસ્ટ યોજના, 2013.....04
- સીમાંકન (Delimitation) જમ્મુ-કાશ્મીરમાં કરવામાં આવશે.....05
- પ્રશ્નોત્તરી.....06

2. અર્થતંત્ર.....07

- ચૂંટણી અરજી.....07
- ઇ-કોમર્સ 'ફ્લેશ સેલ' પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો પ્રસ્તાવ.....07
- રિફોર્મ લિંક્ડ બોરોઇંગ વિંડો.....08
- અન્ય સર્વિસ પ્રોવાઇડર્સ (OSPs) માટેની માર્ગદર્શિકા.....09
- તમિલનાડુ આર્થિક સલાહકાર પરિષદ (Economic Advisory Council) ની સ્થાપના કરશે...10
- SEBI ટેકઓવર પેનલ (Takeover Panel).....11
- ગ્રાહક સુરક્ષા (ઇ-કોમર્સ) નિયમો, 2020 માં સુધારો કરવામાં આવશે.....11
- 2021 માટે ભારતનો વિકાસ દર 9.6% રહેશે: મૂડીઝ.....12
- IIT મદ્રાસે 'Centre for Research on Start-Ups and Risk Financing' શરૂ કર્યું.....12
- RBI એ NBFCs માટે નવા ડિવિડન્ડ ચુકવણીનાં ધોરણો નક્કી કર્યા.....12

- ઇન્ટિગ્રેટેડ કિસાન સેવા ઇન્ટરફેસ.....13
- પ્રશ્નોત્તરી.....14

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....16

- સુરક્ષા જોખમ તરીકે ચીન: NATO.....16
- ભારત અને ફીજીએ કૃષિ ક્ષેત્રે સહયોગ માટે MoU પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....17
- ભારત અને ભુતાને 'Tax Inspectors Without Borders' પહેલ શરૂ કરી.....17
- G20 શિક્ષણ પ્રધાનોની બેઠક યોજાઈ.....18
- જાપાન ભારતને રસી કોલ્ડ ચેઇન સુવિધાઓ બનાવવામાં મદદ કરશે.....18
- પાકિસ્તાનને FATFની ગ્રે લિસ્ટમાં રાખવાનો નિર્ણય.....18
- ગ્રીન હાઇડ્રોજન ઇનિશિયેટિવ પર શિખર સંમેલન ભારત કરશે.....19
- ચિલી (Chile) એક નવું બંધારણ ઘડશે.....20
- ભારત અને અમેરિકાએ હાઇડ્રોજન ટાસ્ક ફોર્સ (Hydrogen Task Force) શરૂ કરી.....20
- બ્રિક્સ ગ્રીન હાઇડ્રોજન સમિટ (BRICS Green Hydrogen Summit).....21
- પ્રશ્નોત્તરી.....21

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી....23

- ઇન્ટિગ્રેટેડ ટ્રાય સર્વિસ થિયેટર આદેશ.....23
- ક્વિક સ્ટીલ્થ ફિંગેટ.....24
- ભારતમાં ફ્લેક્સ-ફ્યુઅલ એન્જિનો (flex-fuel engines) ફરજિયાત બનાવાશે.....24
- ઇન્ક્રાઇવલ સફળતાપૂર્વક હવાઈ ઉચ્ચ સંચાલિત લેસરનું પરીક્ષણ કર્યું...25
- LIC દ્વારા ટેકનોલોજી પ્લેટફોર્મ 'e-PGS' રજૂ કરાયું....25

- INS વિકાંત: પ્રથમ સ્વદેશી વિમાનવાહક જહાજ...26

- પ્રશ્નોત્તરી.....26

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....28

- ‘બાયોટેક-કિસાન’ કાર્યક્રમ.....28
- એકીકૃત વીજ વિકાસ યોજના.....29
- મિશન કર્મચોગી માટે વિશેષ હેતુ વાહન.....30
- 2020 માં ભારત FDI નો 5મો સૌથી મોટો પ્રાપ્તકર્તા બન્યો: સંયુક્ત રાષ્ટ્ર.....31
- દિલ્હી સરકારે ‘મુખ્યમંત્રી COVID-19 કૌટુંબિક નાણાકીય સહાય યોજના’ શરૂ કરી.....31
- WHOનો વિશ્વભરની આત્મહત્યા અંગેનો અહેવાલ.....32
- ગુજરાતે કૃષિ વિવિધતા યોજના (Agricultural Diversification Scheme) શરૂ કરી.....32
- Reuters Digital News Report, 2021.....32
- પશ્ચિમ બંગાળની વિદ્યાર્થી ક્રેડિટ કાર્ડ યોજના (Student Credit Card Scheme) ને મંજૂરી.....33
- સ્વામીત્વ (Svmitva) ના અમલ માટે આસમે સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા સાથે MoU પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....33
- UN નો બાળકો અને સશસ્ત્ર સંઘર્ષ વિશે વાર્ષિક અહેવાલ.....34
- જમસેટજી ટાટા (Jamsetji Tata) છેલ્લા સદીના વિશ્વના સૌથી મોટા પરોપકારી હતા: અહેવાલ..34
- કેબિનેટની પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ યોજના (PMGKY) 4.0. ને મંજૂરી.....34
- પ્રશ્નોત્તરી.....35

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....38

- સમુદ્ર સપાટીમાં વધારો.....38
- બ્લેક સોફ્ટશેલ ટર્ટલ.....39
- ઘઉં અને યોખામાં પોષક તત્વોની કમી.....40
- ગ્રીષ્મ સંક્રાંતિ: 21 જૂન.....41
- મહારાષ્ટ્રમાં નવું ડોપ્લર રડાર: IMD.....42
- ગ્રેટ બેરિયર રીફ (Great Barrier Reef) ને ‘બોખમમાં’ તરીકે સૂચિબદ્ધ થવું બોધાયે: UN..43
- એમ્બરગ્રીસ.....44
- આભાસી જળ વિશ્લેષણ (Virtual Water Analysis).....45
- ઓડિશા: મગરની ત્રણે જાતિઓનું એક માત્ર રાજ્ય45
- પ્રશ્નોત્તરી.....46

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....47

- સંત કબીરદાસ જયંતી.....48
- રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ હેરિટેજ સંકુલ: લોથલ.....49
- પ્રશ્નોત્તરી.....50

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....51

- ભારતમાં ફિલ્મોનું સેન્સરશીપ.....51
- હર્બિસાઇડ ટોલરન્ટ (HT) બીટી કપાસ.....52
- વિકલાંગતા પ્રારંભિક હસ્તક્ષેપ કેન્દ્ર.....52
- એન્ટોનિયો ગુટેરેસ: બીજી ટર્મ માટે યુએન સેક્રેટરી જનરલ.....54
- ગેઇન ઓફ ઇન્ફ્લેક્શન રીસર્ચ.....55
- તબીબી, ગ્રામીણ અને MICE પ્રવાસનને પ્રોત્સાહન આપવાની વ્યૂહરચના.....56

- ચામાચીડિયાઓમાં નિપાહ વાયરસ સામે એન્ટિબોડીઝ.....57
- તમામ રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ પ્રોજેક્ટ માટે ડ્રોન સર્વે ફરજિયાત.....58
- ઇબોલા વાયરસ.....59
- વિશ્વનો પ્રથમ આનુવંશિક રીતે સંશોધિત રબર: આસામ.....60
- એન્ટાર્કટિક સંધિ.....61
- ગુજરાત આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ લવાદ કેન્દ્ર.....63
- કોવિડ-19 ડેલ્ટા પ્લસ વેરીઅન્ટ.....63
- વિશ્વ સીકલ સેલ દિવસ, 2021.....64
- વાજબી ભાવોની દુકાનો પર ઇલેક્ટ્રોનિક માપન વજનની મશીનો.....65
- 20 જૂન: વિશ્વ શરણાર્થી દિવસ (World Refugee Day).....66
- 21 જૂન: આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ (International Yoga Day).....67
- મહારાષ્ટ્ર 2 કરોડને કોરોના રસી લાગવાનાં પ્રથમ રાજ્ય.....67
- કેન્દ્ર સરકાર ઉત્તર પૂર્વ ક્ષેત્રના ખેતરો સાથે નવી કૃષિ તકનીકોને એકીકૃત કરશે.....68
- કાર્બોન કોસ્ટલ ઝોન મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી માટે જાહેરનામું.....68
- ઇબ્રાહિમ રાયસી ઈરાનના નવા રાષ્ટ્રપતિ બન્યા.....69
- Yellow Gold 48: પીળું તડબૂય વ્યાપારી રૂપે ભારતમાં રજૂ.....69
- 23 જૂન: આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક દિવસ (International Olympic Day).....69
- મિઝોરમે વધુ બાળકો રાખવા પ્રોત્સાહનો (incentives)ની ઘોષણા કરી.....70
- CEOS COAST: યુનાઇટેડ નેશન્સ ISRO-NOAA પ્રોજેક્ટને સમર્થન આપે છે.....70
- આંતરરાષ્ટ્રીય વિધવા દિન (International Widows Day) 2021 ની ઉજવણી કરવામાં આવી.....70
- 25 જૂન: આંતરરાષ્ટ્રીય નાવિક દિવસ (International Day of the Seafarer)...71
- કેરળનો કવલ પ્લસ પ્રોગ્રામ (Kaval Plus Programme).....71
- વોરેન બફેટે (Warren Buffett) ગેટ્સ ફાઉન્ડેશનમાંથી રાજીનામું આપ્યું.....72
- મિઝોરમે આરોગ્ય સિસ્ટમ મજબૂત બનાવવાના પ્રોજેક્ટ માટે વર્લ્ડ બેંક સાથે 32 મિલિયન ડોલરના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....72
- નીતિ આયોગનું સ્થૂળતા નિવારણ પર રાષ્ટ્રીય અધિવેશન (National Convention on Prevention of Obesity).....72
- કેરળ માછીમારોની સુરક્ષા માટે સમિતિની રચના.....73
- LiDAR આધારિત જંગલ વિસ્તારોનો સર્વે.....73
- પરિવર્તનકારી શહેરી મિશનના 6 વર્ષ.....74
- આફ્રિકન સ્વાઇન ફીવર.....76
- હવાની ગુણવત્તા અને કોવિડ-19 વચ્ચેનો સંબંધ.....76
- આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલય અને NCERT એ નિષ્ઠા (NISHTHA) માટે ભાગીદારી કરી...78
- પીએમ મોદીએ mYoga App એપ્લિકેશન શરૂ કરી.....78
- લોરેલ હબાર્ડ (Laurel Hubbard) પ્રથમ ટ્રાંસજેન્ડર ઓલિમ્પિયન બનશે.....78

- બાબકોમાં કોવિડ-19 ને શોધવા માટે Throat Gargle Sample Test નો ઉપયોગ.....79
- 23 જૂન: સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો લોક સેવા દિવસ (United Nations Public Service Day)....79
- ગ્રીન ટેરિફ પોલિસી (Green Tariff Policy).....79
- કેબિનેટ દ્વારા CWC અને CRWC ના મર્જરને મંજૂરી આપવામાં આવી.....80
- Passex ક્વાયત હાથ ધરવા માટે ભારત અને યુ.એસ.....80
- 4 જૂન: પાસપોર્ટ સેવા દિવસ.....81
- કોચીન ઇન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ એરપોર્ટ સેવાની ગુણવત્તા માટેનો એવોર્ડ જીત્યો.....81
- CII-IGBC એ Green High-Speed Rail Rating System શરૂ કરી.....82
- પ્રશ્નોત્તરી.....82

GPSC 1/2, PSI/CONSTABLE, STI, Dy.SO, Dy.મામલતદાર, Sr.Clerk, ATDO, તલાટી, TET, TAT બિનસચિવાલય ક્લાર્ક વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

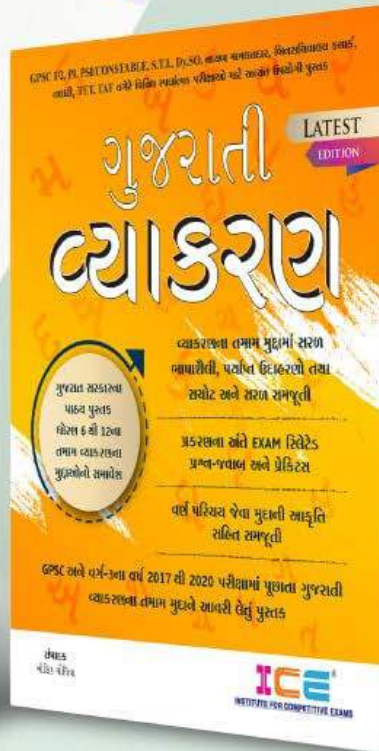
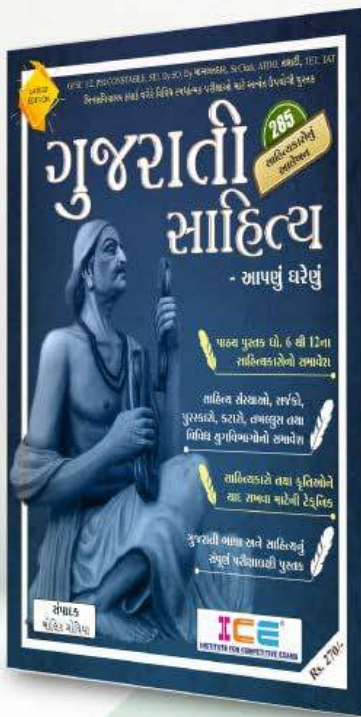
10-7-21 સુધી
ઓફર મર્યાદિત

SPECIAL OFFER
30%
COMBO
OFFER

COMBO BOOKS

MRP 270 + 210 + 170 = ~~650~~

PRICE = 455/-

NDPS એક્ટની નિષ્ક્રિય જોગવાઈ: ત્રિપુરા હાઈકોર્ટ

- તાજેતરમાં ત્રિપુરા હાઈકોર્ટે અવલોકન કર્યું છે કે 'નાર્કોટિક્સ ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ' (NDPS) એક્ટ, 1985 માં 2014 ના સુધારાનો મુસદ્દો રજૂ કરતી વખતે કાયદાની મુખ્ય જોગવાઈ (કલમ 27A) અજાણતાં રદ કરવામાં આવી છે.

Back to basics : નાર્કોટિક્સ ડ્રગ્સ અને સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ (NDPS) એક્ટ, 1985

- ભારત યુનાઈટેડ નેશન્સ સિંગલ કન્વેન્શન ઓન નાર્કોટીક ડ્રગ્સ -1961, કન્વેન્શન ઓન સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ -1979 અને કન્વેન્શન ઈન ઈલેક્ટ્રિક ટ્રાફિક ઓન ઈલેક્ટ્રિક ટ્રાફિક ઓન નાર્કોટીક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ, 1988 સહી કરનાર છે.
- આ તમામ સંમેલનોએ તબીબી અને વૈજ્ઞાનિક હેતુઓ માટે દવાઓ અને મનોરોગવિષયક પદાર્થોના ઉપયોગને મર્યાદિત કરવા, તેમજ તેમનો દુરુપયોગ અટકાવવાના બે ઉદ્દેશ્ય પ્રાપ્ત કરવા માટે નિયમો નિર્ધારિત કર્યા છે.
- આ સંદર્ભે ભારત સરકારનું મૂળ કાયદાકીય સાધન છે નાર્કોટિક્સ ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ (NDPSC) એક્ટ, 1985.
- આ કાયદો માદક દ્રવ્યો અને સાયકોટ્રોપિક પદાર્થોને લગતી કામગીરીના નિયંત્રણ અને નિયમન માટે કડક જોગવાઈઓ કરે છે.
- તે માદક દ્રવ્યો અને સાયકોટ્રોપિક પદાર્થોના ગેરકાયદેસર વેપાર દ્વારા મેળવેલી અથવા તેનો ઉપયોગ કરેલી સંપત્તિ જપ્ત કરવાની પણ જોગવાઈ છે.
- કાયદામાં વારંવાર ગુના થતાં કેદની સજાની પણ જોગવાઈ છે.
- 1986 માં આ કાયદા હેઠળ નાર્કોટિક્સ કંટ્રોલ બ્યુરોની પણ રચના કરવામાં આવી હતી.

NDPSC એક્ટની કલમ 27A

- કલમ 2 ની કલમ (viiiia) ની પેટા કલમ (i) થી (v) થી સંદર્ભિત કોઈપણ પ્રવૃત્તિમાં સીધી અથવા આડકતરી રીતે સામેલ કોઈપણ વ્યક્તિ, અથવા ઉપરોક્ત કોઈપણ પ્રવૃત્તિમાં રોકાયેલ કોઈપણ વ્યક્તિ, વિભાગ હેઠળ સમાવિષ્ટ જોગવાઈ અનુસાર 27A કોઈપણ વ્યક્તિને સલામતી પૂરી પાડતી વ્યક્તિ કાયદા હેઠળ સજા માટે જવાબદાર રહેશે.

- દસ વર્ષથી ઓછી નહીં હોય અને જે વીસ વર્ષ સુધી લંબાઈ શકે તે માટે સખત કેદની સજા કરવામાં આવશે, અને તે દંડ માટે પણ જવાબદાર રહેશે જે એક લાખ રૂપિયાથી ઓછો નહીં હોય, પરંતુ તે બે લાખ રૂપિયાથી વધુ ન હોવો જોઈએ.
- જો કે ચૂકાદામાં આપેલા કારણોસર બે લાખ રૂપિયાથી વધુનો દંડ પણ લાદવામાં આવી શકે છે.

કલમ 27A ની નિષ્ક્રિયતા માટેનું કારણ

- તદનુસાર, કલમ 2 (viiiia) ની પેટા કલમ (i) થી (v) હેઠળ ઉલ્લેખિત ગુનાઓ, કલમ 27A હેઠળ શિક્ષાપાત્ર હશે.
- જો કે, કલમ 2 (viiiia) ના પેટા કલમ (i) થી (v), જે ગુનાઓની સૂચિ માનવામાં આવે છે, વર્ષ 2014 ના સુધારણા પછી અસ્તિત્વમાં નથી.
- તેથી, જો કલમ 27A કોઈપણ ખાલી સૂચિ અથવા અસ્તિત્વમાં નથી તેવી જોગવાઈને શિક્ષાત્મક બનાવે છે, તો તે વર્ચ્યુઅલ નિષ્ક્રિય હોવાનું કહી શકાય.

NDPSC એક્ટમાં વર્ષ 2014 ની સુધારણા

- આ સુધારણાને માદક દ્રવ્યો અથવા માદક દ્રવ્યો માટે વધુ સારી તબીબી પ્રવેશ સુનિશ્ચિત કરવાના ઉદ્દેશથી અમલમાં મૂકવામાં આવી હતી. NDPSC અધિનિયમ હેઠળના નિયમો ખૂબ જ કડક હોવાને કારણે, દર્દ નિવારક તરીકે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા મોર્ફિનના અગ્રણી ઉત્પાદક હોવા છતાં, દેશની હોસ્પિટલોને ડ્રગ લેવાનું મુશ્કેલ હતું.
- 'સુધારાત્મક માદક દ્રવ્યો' તરીકે વર્ગીકૃત ડ્રગના પરિવહન અને લાઈસેન્સિંગમાં રાજ્ય કક્ષાના અવરોધો દૂર કરવામાં આવ્યા હતા અને 2014 ના સુધારા દ્વારા કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યા હતા.
- તે આવશ્યક માદક દ્રવ્યોને વ્યાખ્યાયિત કરે છે અને જરૂરી માદક દ્રવ્યોના ઉત્પાદન, પરિવહન, આંતર-રાજ્ય આયાત, આંતર-રાજ્ય નિકાસ, વેચાણ, ખરીદી, વપરાશ અને ઉપયોગની મંજૂરી આપે છે.
- કલમ 2 (viiiia) એ જરૂરી માદક દ્રવ્યોની વ્યાખ્યામાં ઉમેરો કરવા માટે સુધારા દ્વારા ગુનાઓની સૂચિ પૂરી પાડતા, કલમ 2 (viiiib) તરીકે લખવામાં આવી હતી, જ્યારે કલમ 2 (viiiia) આવશ્યક માદક દવાઓ માટે પૂરી પાડવામાં આવેલી વ્યાખ્યામાં શામેલ છે.
- જો કે, આ સુધારા અધિનિયમના નિર્માતાઓ મૂળ ધારાની કલમ 27A માં પણ સુધારો કરવાનું ચૂકી ગયા છે.

હાઈકોર્ટનો ચૂકાદો

- હાઈકોર્ટે ગૃહ મંત્રાલય (ભારત સરકાર) ને નિર્દેશ આપ્યો છે કે NDPSC અધિનિયમ, 1985 ની કલમ 27A માં સુધારો કરવા યોગ્ય પગલાં લેવામાં આવે.

- > કોર્ટે કહ્યું કે આ કલમમાં સુધારો કરવો બાકી છે. જો કે, ગુનાહિત કાયદામાં પૂર્વવર્તી રીતે સુધારો કરી શકાતો નથી. તેથી જો કોઈ સુધારો લાવવામાં આવે તો પણ તે મુસદ્દાની ભૂલને કારણે વધુ બંધારણીય પ્રશ્નો ઉભા કરી શકે છે.
- > કોર્ટે તેના આદેશમાં કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકાર બંનેને આ બાબતે સંબંધિત સામગ્રી જાહેર માહિતી માટે ટૂંકમાં પ્રકાશિત કરવા જણાવ્યું છે, જેથી ભારતીય બંધારણના આર્ટિકલ 20 નું મહત્વ ઓછું ન થાય.
- > બંધારણનો આર્ટિકલ 20, બેવડી સજાથી રક્ષણની ખાતરી આપે છે.
- > આર્ટિકલ 20 (1) મુજબ કોઈ પણ વ્યક્તિને ગુના તરીકે દોષિત ઠેરવવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે, કોઈ ગુનો તરીકે આરોપિત કોઈ કૃત્ય કરતી વખતે, તેણે કોઈ કાયદાનું ઉલ્લંઘન કર્યું હોય અથવા અમલમાં મૂક્યું હોય. તે સજા માટે જવાબદાર રહેશે નહીં, જે હેઠળ લાદવામાં આવી શકે.

ન્યાયાધીશો દ્વારા બહિષ્કાર

- > તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટ (SC) ના બે ન્યાયાધીશોએ પશ્ચિમ બંગાળથી સંબંધિત બાબતોની સુનાવણી કરવાથી પોતાને પાછા ખેંચી લીધા.

બહિષ્કાર

- > તે પ્રિસાઈડિંગ કોર્ટના અધિકારી અથવા વહીવટી અધિકારીની ગેરહાજરી સાથે સંબંધિત છે જેમ કે હિતોના તકરારને કારણે કાનૂની કાર્યવાહી જેવી સત્તાવાર કાર્યવાહીમાં ભાગ લેતાં નથી.

બાકાત રાખવા માટેનું કારણ

- > જ્યારે હિતોનો તકરાર થાય છે, ત્યારે ન્યાયાધીશ કેસની સુનાવણીથી પાછા ખેંચી શકે છે જેથી છાપ ઉભી ન થાય કે તે કેસના નિર્ણયમાં પક્ષપાતી છે.
- રૂચિનો સંઘર્ષ ઘણી રીતે થઈ શકે છે, જેમ કે:
 - > આ કેસમાં સામેલ કોઈપણ પક્ષ સાથે અગાઉ અથવા વ્યક્તિગત સંબંધ રાખવો.
 - > એક કેસમાં સામેલ પક્ષકારોમાંથી એક માટે રજૂઆત.
 - > વકીલો અથવા બિન-વકીલો સાથે એકતરફી વાતચીત.
 - > હાઈકોર્ટ (HC) ના નિર્ણય સામે SCમાં અપીલ કરવામાં આવે છે જે SCના ન્યાયાધીશ જ્યારે તે હાઈકોર્ટમાં હોય ત્યારે આપી શકે છે.
 - > એવી કંપનીમાં કે જેમાં તે શેર ધરાવે છે અને તેની રૂચિ જાહેર કરી નથી અને તેનો કોઈ વાંધો નથી.
 - > આ પ્રથા કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાના મૂળ સિદ્ધાંતથી ઉત્પન્ન થાય છે કે કોઈ પણ તેના પોતાના કિસ્સામાં ન્યાયાધીશ હોઈ શકે નહીં.

- > કોઈપણ હિત અથવા હિતોનો સંઘર્ષ એ કેસમાંથી બસી જવાના કારણ હોઈ શકે છે કારણ કે નિષ્પક્ષતાપૂર્વક કાર્ય કરવું તે ન્યાયાધીશની ફરજ છે.

Back to basics : નિર્ણય અને નકારવાની પ્રક્રિયા

- > પોતાને અલગ પાડવાનો નિર્ણય સામાન્ય રીતે ન્યાયાધીશ દ્વારા લેવાય છે, કારણ કે રસના સંભવિત સંઘર્ષને જાહેર કરવા તે જજની મુનસફી પર છે.
- > કેટલાક ન્યાયાધીશો આ કેસ સાથે સંકળાયેલા વકીલોને તેમના અલગ થવાના કારણોને મૌખિક રીતે સંદેશાવ્યવહાર કરે છે, ઘણા નથી કરતા. કેટલાક તેમના કમમાં કારણો સમજાવે છે.
- > અમુક સંજોગોમાં કે કિસ્સાઓમાં વકીલ અથવા પક્ષકારો તેને ન્યાયાધીશ સમક્ષ લાવે છે. એકવાર જુદા પડવાની વિનંતી થઈ જાય, પછી ન્યાયાધીશને તે પાછો ખેંચવાનો અધિકાર છે કે નહીં.
- > તેમ છતાં કેટલાક એવા દાખલા છે કે જ્યાં ન્યાયાધીશોએ વિરોધ ન જોયો હોય, ભલે તેઓ પોતાને બહાર રાખે, પરંતુ ફક્ત આ પ્રકારની આશંકા ઉભી કરવામાં આવી હોવાથી, એવા પણ કિસ્સાઓ છે કે જ્યાં ન્યાયાધીશોએ કેસમાંથી બસી જવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.
- > જો કોઈ ન્યાયાધીશ ના પાડી હોય, તો આ બાબત નવી ખેંચને ફાળવવા માટે ચીફ જસ્ટિસ સમક્ષ સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવે છે.

બાકાત રાખવાનાં નિયમો

- > પુનઃમૂલ્યાંકનને સંચાલિત કરવા માટે કોઈ ઔપચારિક નિયમો નથી, જોકે આ મુદ્દે ઘણાં SC ચુકાદાઓમાં કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે.
- > રણજિત ઠાકુર વિ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (1987) માં, SCએ નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે તે અન્ય પક્ષના મનમાં પક્ષપાતની સંભાવના માટેની દલીલને મજબૂત બનાવે છે.
- > કોર્ટે તે પહેલાં બાજુની દલીલ જોવી જોઈએ અને નિર્ણય કરવો જોઈએ કે તે પક્ષપાતી છે કે નહીં.

ચિંતાઓ

- ન્યાયિક સ્વતંત્રતાને નબળી પાડવી:
 - > આ મુકદ્દમાને તેમની પસંદગીની બેંચ પસંદ કરવાની મંજૂરી આપે છે, જે ન્યાયિક નિષ્પક્ષતાને નબળી પાડે છે.
 - > તેમજ આ કેસોમાં અલગ થવાનો હેતુ ન્યાયાધીશોની સ્વતંત્રતા અને નિષ્પક્ષતા બંનેને હાંકી દે છે.
- વિવિધ સમજૂતીઓ:
 - > જ્યારે આ કેસોમાં ન્યાયાધીશો પોતાને ફરીથી વાપરી શકે છે તે નિર્ધારિત કરવા માટેના કોઈ નિયમો નથી, સમાન પરિસ્થિતિના જુદા જુદા અર્થઘટન છે.

- **પ્રક્રિયા વિલંબ:**
- > મુદ્દાઓને જટિલ બનાવવાના ઈરાદાથી અથવા કાર્યવાહીમાં અવરોધ અને વિલંબના ઈરાદા સાથે અથવા અન્ય કોઈ રીતે ન્યાયના માર્ગમાં અવરોધ અથવા અવરોધ ઉભો કરવાના ઈરાદાથી પણ કેટલાક કૃત્ય કરવામાં આવે છે.

આગળનો રસ્તો

- > ફરી મૂલ્યાંકન પ્રણાલીનો ઉપયોગ ન્યાયમાં પરિવર્તનનાં સાધન તરીકે અને વાદીની પસંદગીના બેંચની પસંદગીના માધ્યમ તરીકે અને ન્યાયિક કાર્યવાહીથી બચવાનાં સાધન તરીકે થવો જોઈએ નહીં.
- > ન્યાયિક અધિકારીઓએ જ્યાં પણ હોઈ શકે ત્યાં, તમામ પ્રકારના દબાણનો પ્રતિકાર કરવો જ જોઈએ, અને જો તે અથડાશે તો ન્યાયતંત્રની સાથે સાથે બંધારણની સ્વતંત્રતાને પણ નુકસાન પહોંચાડવામાં આવશે.
- > તેથી ન્યાયાધીશોથી અલગ થવાની પ્રક્રિયા વહેલી તકે બનાવવી જોઈએ એવો નિયમ.

ભાગેડુ આર્થિક ગુનેગાર

- > એન્ફોર્સમેન્ટ ડિરેક્ટોરેટે 8,441.50 કરોડની સંપત્તિ જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોને સ્થાનાંતરિત કરી છે, જેના કારણે વિજય માલ્યા, નીરવ મોદી અને મેહુલ ચોક્સી દ્વારા કરવામાં આવેલી છેતરપિંડીને કારણે, 22,585.83 કરોડનું નુકસાન થયું છે.
- > મુંબઈની વિશેષ અદાલત દ્વારા મની લોન્ડરિંગ નિવારણ અધિનિયમ (PMLA) હેઠળ ત્રણેયને 'ફ્યુજિટિવ ઇકોનોમિક અપરાધીઓ (FEO)' જાહેર કર્યા છે.
- > ત્રણેય આરોપીઓ સામે યુનાઈટેડ કિંગડમ (UK), એન્ટિગુઆ અને બાર્બુડામાં પ્રત્યાર્પણની વિનંતીઓ પણ દાખલ કરવામાં આવી છે.

Back to basics : ભાગેડુ આર્થિક અપરાધીઓ અધિનિયમ, 2018

- **પરિચય:**
- > તે આર્થિક અપરાધીઓની સંપત્તિ જપ્ત કરવાની માંગ કરે છે જેમણે ગુનાહિત કાર્યવાહીનો સામનો કરવાનું ટાળવા માટે દેશ છોડી દીધો હોય અથવા કાયદેસરની કાર્યવાહીનો સામનો કરવા માટે દેશ પાછા ફરવાનો ઈનકાર કર્યો હોય.
- **ભાગેડુ આર્થિક ગુનેગાર (FEO):**
- > જે વ્યક્તિની વિરૂદ્ધ અનુસૂચિમાં સૂચિબદ્ધ ગુનાના સંદર્ભમાં ધરપકડનું વોરંટ આપવામાં આવ્યું છે અને ગુનાનું મૂલ્ય ઓછામાં ઓછું રૂ. 100 કરોડ છે.
- **એક્ટમાં સૂચિબદ્ધ કેટલાક ગુનાઓ છે:**
- > નકલી સરકારી સ્ટેમ્પ્સ અથવા ચલણ બનાવવું,
- > અસ્વીકાર તપાસો

- > પૈસા ની અવૈધ હેરાફેરી
- > લેણદારો સાથે કપટપૂર્ણ વ્યવહાર કરવા,

ભાગેડુ આર્થિક અપરાધીની ઘોષણા

- > અરજીની સુનાવણી કર્યા પછી, એક વિશેષ અદાલત (PMLA, 2002 હેઠળ નિયુક્ત) વ્યક્તિને ભાગેડુ આર્થિક અપરાધી જાહેર કરી શકે છે.
- > વિશેષ અદાલત ભારત અથવા વિદેશમાં ગુનાની રકમમાંથી ખરીદેલી સંપત્તિ, બેનામી સંપત્તિઓ અને અન્ય સંપત્તિઓને જપ્ત કરી શકે છે.
- > જપ્તી પછી સંપત્તિના તમામ અધિકાર અને શીર્ષક કેન્દ્ર સરકારમાં બાંધવામાં આવશે, કોઈપણ મુશ્કેલીઓથી મુક્ત (જેમ કે સંપત્તિ પરની કોઈપણ ફરજ).
- > કેન્દ્ર સરકાર આ સંપત્તિઓના સંચાલન અને નિકાલ માટે સંચાલકની નિમણૂક કરી શકે છે.

નાગરિક દાવાઓ ફાઇલ કરવા અથવા બચાવવા પર પ્રતિબંધો

- > એક્ટ કોઈપણ નાગરિક અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલને જાહેર કરેલા ભાગેડુ આર્થિક ગુનેગારને નાગરિક દાવા ફાઇલ કરવા અથવા બચાવ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવાની મંજૂરી આપે છે.
- > આ ઉપરાંત, બિલ અદાલતોને એવી કોઈપણ કંપનીના દાવા અથવા સ્પષ્ટતા પર પ્રતિબંધ મૂકવાની મંજૂરી આપે છે અથવા મર્યાદિત જવાબદારી ભાગીદારી કે જેના પ્રમોટર, મુખ્ય મેનેજમેન્ટ અધિકારી અથવા મુખ્ય શેરહોલ્ડરને FEO જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.
- > જ્યાં સુધી અરજી વિશેષ અદાલતમાં પેન્ડિંગ છે ત્યાં સુધી અધિકારીઓ આરોપીની સંપત્તિને પ્રોવિઝનલ રૂપે જોડી / હરાજ કરી શકે છે.

શક્તિઓ

- > PMLA, 2002 હેઠળના અધિકારીઓ ફ્યુજિટિવ ઇકોનોમિક ઓફંડર્સ એક્ટ હેઠળ તેમને અપાયેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરશે.
- > આ સત્તા સિવિલ કોર્ટની જેમ જ હોઈ શકે છે, જેમાં દસ્તાવેજો જપ્ત કરવા સહિતના ગુનાઓથી આગળ વધતા વ્યક્તિઓના રેકોર્ડ અથવા સ્થળની શોધ કરવામાં આવે છે, એવી માન્યતામાં કે કોઈ વ્યક્તિ FEO છે.

મની લોન્ડરિંગ એક્ટ (PMLA) ની રોકથામ

- **પૈસા ની અવૈધ હેરાફેરી:**
- > મની લોન્ડરિંગ એ ગેરકાયદેસર રીતે મેળવેલી આવક છુપાવવા અથવા બદલીને સૂચિત કરે છે જેથી તે કાયદેસર સ્ત્રોતમાંથી ઉત્પન્ન થયો હોય તેવું લાગે છે. તે હંમેશાં અન્ય ગંભીર ગુનાઓનું એક ઘટક હોય છે જેમ કે ડ્રગની હેરાફેરી, લૂંટ અથવા ખંડણી.

- ▶ આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ (IMF) અનુસાર વૈશ્વિક મની લોન્ડરિંગનો અંદાજ વિશ્વના GDP ના 2 થી 5% જેટલો છે.

મુખ્ય લક્ષણો

- મની લોન્ડરિંગ માટે દંડ:
 - ▶ મની લોન્ડરિંગના પગલે ઓછામાં ઓછી 3 વર્ષની સખત કેદ અને વધુમાં વધુ 7 વર્ષ અને દંડ થઈ શકે છે.
 - ▶ જો ગુનો નાકાંટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ (NDPS) એક્ટ, 1985 હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યો છે, તો દંડ સાથે 10 વર્ષની સજા થઈ શકે છે.
- ભ્રષ્ટ મિલકતને જોડવાની સત્તાઓ:
 - ▶ દૂષિત મિલકતને 'અપરાધની આવક' માનવામાં આવે છે અને તે 180 દિવસ માટે અસ્થાયી રૂપે જોડી શકાય છે. આવા ઓર્ડરની પુષ્ટિ એક સ્વતંત્ર ન્યાયાધીશ ઓથોરિટી દ્વારા કરવી આવશ્યક છે.
 - ▶ એન્ફોર્સમેન્ટ ડિરેક્ટોરેટ (ED) PMLA હેઠળના ગુનાઓની તપાસ માટે જવાબદાર છે.
 - ▶ આ ઉપરાંત, ફાઈનાન્સિયલ ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ – ઈન્ડિયા (FIU-IND) એ શંકાસ્પદ નાણાકીય વ્યવહારોથી સંબંધિત માહિતી મેળવવા, વિશ્લેષણ અને પ્રસાર કરવા માટે સ્થાપિત રાષ્ટ્રીય એજન્સી છે.
- પુરાવાઓનું ભારણ:
 - ▶ પૈસાની ગેરવર્તનનો ગુનો કરવાનો આરોપ લગાવનાર વ્યક્તિએ સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે ગુનાની કથિત રકમ હકીકતમાં કાયદેસર સંપત્તિ છે.

પ્રવર્તન નિદેશાલય (Enforcement Directorate)

- ▶ એન્ફોર્સમેન્ટ ડિરેક્ટોરેટ (ED) એ ભારત સરકારના નાણાં મંત્રાલય, મહેસૂલ વિભાગ હેઠળની એક વિશિષ્ટ નાણાકીય તપાસ એજન્સી છે.
- ▶ આ ડિરેક્ટોરેટની ઉત્પત્તિ 1 મે, 1956 ની છે, જ્યારે વિનિમય નિયંત્રણના ઉલ્લંઘનનો સામનો કરવા માટે વિદેશી વિનિમય નિયમન અધિનિયમ, 1947 (ફેરા '47) હેઠળ આર્થિક બાબતોના વિભાગમાં 'એન્ફોર્સમેન્ટ યુનિટ' ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- ▶ વર્ષ 1957 માં આ એકમનું નામ બદલીને 'એન્ફોર્સમેન્ટ ડિરેક્ટોરેટ' કરવામાં આવ્યું.
- ED નીચેના કાયદા લાગુ કરે છે:
 - ▶ વિદેશી વિનિમય સંચાલન અધિનિયમ, 1999 (FEMA)
 - ▶ પ્રિવેન્શન ઓફ મની લોન્ડરિંગ એક્ટ, 2002 (PMLA)

ચૂંટણીલક્ષી ટ્રસ્ટ યોજના, 2013

- ▶ પ્રથમ વખત, ચૂંટણીલક્ષી ટ્રસ્ટ (ઈલેક્ટોરલ ટ્રસ્ટ યોજના, 2013 હેઠળ), ચૂંટણી બોન્ડ દ્વારા દાનની ઘોષણા કરી છે, તેમ છતાં, બાંધકામની આપેલ નામ જાહેર કરીને, ચૂંટણી બોન્ડ યોજના હેઠળ ભંડોળ મેળવનારા રાજકીય પક્ષોના નામ જાહેર કરવામાં આવ્યાં નથી.

- ▶ એસોસિએશન ઓફ ડેમોક્રેટિક રિફોર્મ્સ (ADR) અનુસાર, આ પ્રથા 'ચૂંટણીલક્ષી ટ્રસ્ટ યોજના, 2013 અને આવકવેરા નિયમો, 1962 ની ભાવના વિરુદ્ધ છે, જે ટ્રસ્ટને ફાળો આપનાર વિશેની બધી વિગતો રજૂ કરવી ફરજિયાત બનાવે છે.
- ▶ જો ચૂંટણી ટ્રસ્ટ બોન્ડ દ્વારા દાન આપવાની આ પ્રથાને અપનાવવાનું શરૂ કરે છે, તો તે સંપૂર્ણ રીતે અન્યાયી બનશે અને સંપૂર્ણ અજ્ઞાત, અનિયંત્રિત અને અમર્યાદિત નાણાં, કાળા નાણાંનો મુક્ત પ્રવાહ, ભ્રષ્ટાચાર, વિદેશી નાણાં, કોર્પોરેટ દાન અને વિરોધાભાસ જેવી બધી ખોટી પદ્ધતિઓનો સમાવેશ કરશે.

Back to basics : ચૂંટણીલક્ષી ટ્રસ્ટ યોજના વિશે

- ▶ ઈલેક્ટોરલ ટ્રસ્ટ એ ભારતમાં રચાયેલી એક નફાકારક સંસ્થા છે જે કોઈ પણ વ્યક્તિના વ્યવસ્થિત રીતે યોગદાન પ્રાપ્ત કરવાનું કાર્ય કરે છે.
- ▶ ચૂંટણીલક્ષી ટ્રસ્ટ એ ભારતમાં પ્રમાણમાં નવો ખ્યાલ છે અને દેશમાં ચૂંટણીલક્ષી પુનર્ગઠનનો એક ભાગ છે.
- ▶ ઈલેક્ટોરલ ટ્રસ્ટ યોજના, 2013 ને સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટ ટેક્સ (CBDT) દ્વારા સૂચિત કરાયું હતું.
- ▶ ઈલેક્ટોરલ ટ્રસ્ટને લગતી જોગવાઈઓ આવકવેરા કાયદા, 1961 અને આવકવેરા નિયમો, 1962 હેઠળ આવરી લેવામાં આવી છે.

ઉદ્દેશ

- ▶ તે ચૂંટણી ટ્રસ્ટને મંજૂરી આપવા માટેની પ્રક્રિયા નક્કી કરે છે, જે સ્વૈચ્છિક યોગદાન મેળવે છે અને તેને રાજકીય પક્ષોમાં વહેંચે છે.
- ▶ જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ની કલમ 29A હેઠળ નોંધાયેલ રાજકીય પક્ષ આ યોજના હેઠળ લાયક રાજકીય પક્ષ હશે અને ચૂંટણી ટ્રસ્ટ ફક્ત પાત્ર રાજકીય પક્ષોને જ નાણાંનું વિતરણ કરશે.

ટ્રસ્ટની મંજૂરી માટેની માપદંડ

- ▶ જો નીચેની શરતોને પૂર્ણ કરે તો ચૂંટણી ટ્રસ્ટને મંજૂરી આપવામાં આવશે: –
- ▶ કંપની એક્ટ 1956 ની કલમ 25 ના હેતુ માટે નોંધાયેલ કંપની.
- ▶ ચૂંટણી ટ્રસ્ટનો ઉદ્દેશ્ય કોઈ નફો મેળવવા અથવા તેના સભ્યો અથવા ફાળો આપનારાઓને કોઈ સીધો અથવા આડકતરી લાભ આપવાનો નથી.

ચૂંટણીલક્ષી ટ્રસ્ટમાં ફાળો:

- ▶ સ્વૈચ્છિક યોગદાન આના દ્વારા પ્રાપ્ત થઈ શકે છે;
- ▶ એવા વ્યક્તિ પાસેથી કે જે ભારતનો નાગરિક છે;
- ▶ ભારતમાં નોંધણી કરાયેલ કંપનીમાંથી;

- > એક પેઠી અથવા હિન્દુ અવિભાજિત કુટુંબ અથવા વ્યક્તિઓ અથવા ભારતમાં રહેતા વ્યક્તિઓના શરીરના સંગઠન દ્વારા.

યોગદાન સ્વીકારી શક્તા નથી:

- > એવી વ્યક્તિ પાસેથી કે જે ભારતનો નાગરિક નથી.
- > કોઈપણ અન્ય ચૂંટણી ટ્રસ્ટમાંથી જે કંપની અધિનિયમ, 1956 ની કલમ 25 હેઠળ કંપની તરીકે નોંધાયેલ છે અને ચૂંટણી ટ્રસ્ટ યોજના, 2013 હેઠળ ચૂંટણી ટ્રસ્ટ તરીકે માન્ય છે;
- > કંપની એક્ટ, 2013 ના સેક્શન 2 માં વ્યાખ્યાયિત મુજબ સરકારી કંપનીમાંથી;
- > કોઈપણ વિદેશી સ્ત્રોતમાંથી, વિદેશી ફાળો (નિયમન) અધિનિયમ, 2010 ના વિભાગ 2 માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ.
- > ચૂંટણી ટ્રસ્ટ ફક્ત ચેક, ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ અથવા બેંક ખાતા દ્વારા ટ્રાન્સફર દ્વારા કરવામાં આવેલા યોગદાનને સ્વીકારી શકે છે.

અન્ય મુદ્દાઓ

- > ચૂંટણીલક્ષી ટ્રસ્ટ એક વર્ષમાં પ્રાપ્ત થયેલા કુલ યોગદાનના 5% જેટલો ખર્ચ કરી શકે છે, તેમાં સામેલ થયાના પ્રથમ વર્ષમાં રૂ. 5 લાખ અને ત્યારબાદના વર્ષોમાં રૂ. 3 લાખની કુલ મર્યાદા છે.
- > ટ્રસ્ટ પાત્ર રાજકીય પક્ષ પાસેથી એક રસીદ મેળવે છે જેમાં રાજકીય પક્ષ, તેના કાયમી એકાઉન્ટ નંબર વગેરેનો ઉલ્લેખ છે.
- > ટ્રસ્ટને તેની પ્રાપ્તિ, વિતરણ અને ખર્ચ સંદર્ભે એકાઉન્ટ અને અન્ય દસ્તાવેજોના આવા પુસ્તકો રાખવા અને જાળવવા જરૂરી છે.

યોજનાનું મહત્વ

- > ચૂંટણીલક્ષી ટ્રસ્ટો રાજકીય પક્ષોને તેમના ચૂંટણી સંબંધિત ખર્ચ માટે કોર્પોરેટ સંસ્થાઓ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવતા ભંડોળમાં વધુ પારદર્શિતા લાવવા માટે રચાયેલ છે.
- > પારદર્શિતાના હિતમાં, ચૂંટણી પંચે ચૂંટણીલક્ષી ટ્રસ્ટ દ્વારા પ્રાપ્ત યોગદાનની વિગતો અને રાજકીય પક્ષોને તેમને વહેંચવામાં આવતી વિગતો અંગે વાર્ષિક અહેવાલ રજૂ કરવા માટે ચૂંટણીલક્ષી ટ્રસ્ટનો ફાળો અહેવાલ રજૂ કરવા માટેની માર્ગદર્શિકા પણ જારી કરી હતી.

ચૂંટણી બોન્ડ

- > ચૂંટણીલક્ષી બોન્ડ રાજકીય પક્ષોને દાન આપવા માટેનું નાણાકીય સાધન છે.
- > ચૂંટણીલક્ષી બોન્ડ્સ રૂ. 1,000, 10,000, રૂ. 1 લાખ, 10 લાખ અને 1 કરોડના ગુણાંકમાં કોઈ છત વિના જારી કરવામાં આવે છે.
- > સ્ટેટ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા આ બોન્ડ્સ ઈશ્યુ કરવા અને એન્કેશ (Encash) કરવા માટે અધિકૃત બેંક છે, આ બોન્ડ્સ ઈશ્યુ થયાની તારીખથી પંદર દિવસ માટે માન્ય છે.

- > આ બોન્ડ રજિસ્ટર્ડ રાજકીય પક્ષના ઉલ્લેખિત ખાતામાં રીડીમેબલ છે.
- > કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા જણાવેલ મુજબ, જાન્યુઆરી, એપ્રિલ, જુલાઈ અને ઓક્ટોબર મહિનામાં દરેક વ્યક્તિ (જે ભારતના નાગરિક છે) દ્વારા દસ દિવસના સમયગાળા માટે બોન્ડ્સ ખરીદવા માટે ઉપલબ્ધ હોય છે.
- > વ્યક્તિ એકલા અથવા સંયુક્ત રીતે અન્ય વ્યક્તિઓ સાથે બોન્ડ્સ ખરીદી શકે છે.
- > બોન્ડ પર દાતાના નામનો ઉલ્લેખ નથી.

સીમાંકન (Delimitation) જમ્મુ-કાશ્મીરમાં કરવામાં આવશે

- > ભારતના વડા પ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ 25 જૂન, 2021 ના રોજ જમ્મુ-કાશ્મીરના નેતાઓ સાથે બેઠક યોજી હતી. આ બેઠકમાં જમ્મુ-કાશ્મીરના 8 પક્ષોના 14 નેતાઓએ ભાગ લીધો હતો. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે જમ્મુ-કાશ્મીરના વિભાજન અને આર્ટિકલ 370 ના રદ થયા પછી આ પહેલી આવી બેઠક હતી.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ બેઠકમાં જમ્મુ-કાશ્મીરમાં સીમાંકન કરવાની વાત કરવામાં આવી હતી. સીમાંકન એટલે વસ્તીના આધારે વિધાનસભા મત વિસ્તારની સીમાઓ બદલવી. સીમાંકન બાદ જ જમ્મુ કાશ્મીરમાં ચૂંટણી યોજાશે. નોંધનીય છે કે જમ્મુ-કાશ્મીરમાં છેલ્લી સીમાંકન 1994-95માં કરવામાં આવી હતી. હાલમાં કાશ્મીરમાં 46 બેઠકો છે અને જમ્મુમાં 37 બેઠકો છે. આ બેઠક દરમિયાન જમ્મુ-કાશ્મીરના નેતાઓએ જમ્મુ-કાશ્મીરને સંપૂર્ણ રાજ્યત્વ આપવાની માંગ કરી હતી.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > ભારતીય બંધારણની કલમ 370 મુજબ જમ્મુ-કાશ્મીરને વિશેષ દરજ્જો હતો. ભારત સરકારે 5 ઓગસ્ટ, 2019 ના રોજ આ વિશેષ દરજ્જો નાબૂદ કર્યો અને જમ્મુ-કાશ્મીરને બે કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશો - જમ્મુ-કાશ્મીર અને લદ્દાખમાં વિભાજિત કરી દીધા. આ બે અલગ કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશો 30 ઓક્ટોબર, 2019 ના રોજ અસ્તિત્વમાં આવ્યા હતા. જમ્મુ-કાશ્મીરમાં વિધાનસભા છે જ્યારે લદ્દાખની વિધાનસભા નથી.

પ્રશ્નોત્તરી

1. જમ્મુ-કાશ્મીરમાં છેલ્લું સીમાંકન ક્યારે કરવામાં આવ્યું હતું?

- (A) 2004-05 (B) 1984-85
(C) 1964-65 (D) 1994-95

2. નાર્કોટિક્સ ડ્રગ્સ અને સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ (NDPS) એક્ટ, 1985 વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત યુનાઈટેડ નેશન્સ સિંગલ કન્વેન્શન ઓન નાર્કોટીક ડ્રગ્સ-1961, કન્વેન્શન ઓન સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ-1979 અને કન્વેન્શન ઈન ઈલેક્ટ્રિક ટ્રાફિક ઓન ઈલેક્ટ્રિક ટ્રાફિક ઓન નાર્કોટીક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ, 1988 સહી કરનાર છે.

2. આ તમામ સંમેલનોએ તબીબી અને વૈજ્ઞાનિક હેતુઓ માટે દવાઓ અને મનોરોગવિષયક પદાર્થોના ઉપયોગને મર્યાદિત કરવા, તેમજ તેમનો દુરુપયોગ અટકાવવાના બે ઉદ્દેશ્ય પ્રાપ્ત કરવા માટે નિયમો નિર્ધારિત કર્યા છે.

3. આ કાયદો માદક દ્રવ્યો અને સાયકોટ્રોપિક પદાર્થોને લગતી કામગીરીના નિયંત્રણ અને નિયમન માટે કડક જોગવાઈઓ કરે છે.

4. તે માદક દ્રવ્યો અને સાયકોટ્રોપિક પદાર્થોના ગેરકાયદેસર વેપાર દ્વારા મેળવેલી અથવા તેનો ઉપયોગ કરેલી સંપત્તિ જપ્ત કરવાની પણ જોગવાઈ છે. કાયદામાં વારંવાર ગુના થતાં કેદની સજાની પણ જોગવાઈ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. પુનઃમૂલ્યાંકનને સંચાલિત કરવા માટે કોઈ ઔપચારિક નિયમો નથી, જોકે આ મુદ્દે ઘણાં SC ચુકાદાઓમાં કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે.

2. રણજિત ઠાકુર વિ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (1987) માં, SCએ નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે તે અન્ય પક્ષના મનમાં પક્ષપાતની સંભાવના માટેની દલીલને મજબૂત બનાવે છે.

3. ન્યાયાધીશો દ્વારા બહિષ્કાર પ્રથા કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાના મૂળ સિદ્ધાંતથી ઉત્પન્ન થાય છે કે કોઈ પણ તેના પોતાના કિસ્સામાં ન્યાયાધીશ હોઈ શકે નહીં.

4. કોઈપણ હિત અથવા હિતોનો સંઘર્ષ એ કેસમાંથી ખસી જવાના કારણ હોઈ શકે છે કારણ કે નિષ્પક્ષતાપૂર્વક કાર્ય કરવું તે ન્યાયાધીશની ફરજ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. ભાગેડુ આર્થિક અપરાધીઓ અધિનિયમ, 2018 વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે આર્થિક અપરાધીઓની સંપત્તિ જપ્ત કરવાની માંગ કરે છે જેમણે ગુનાહિત કાર્યવાહીનો સામનો કરવાનું ટાળવા માટે દેશ છોડી દીધો હોય અથવા કાયદેસરની કાર્યવાહીનો સામનો કરવા માટે દેશ પાછા ફરવાનો ઈનકાર કર્યો હોય.

2. ભાગેડુ આર્થિક ગુનેગાર (FEO): જે વ્યક્તિની વિરૂદ્ધ અનુસૂચિમાં સૂચિબદ્ધ ગુનાના સંદર્ભમાં ધરપકડનું વોરંટ આપવામાં આવ્યું છે અને ગુનાનું મૂલ્ય ઓછામાં ઓછું રૂ. 100 કરોડ છે.

3. અરજીની સુનાવણી કર્યા પછી, એક વિશેષ અદાલત (PMLA, 2002 હેઠળ નિયુક્ત) વ્યક્તિને ભાગેડુ આર્થિક અપરાધી જાહેર કરી શકે છે.

4. વિશેષ અદાલત ભારત અથવા વિદેશમાં ગુનાની રકમમાંથી ખરીદેલી સંપત્તિ, બેનામી સંપત્તિઓ અને અન્ય સંપત્તિઓને જપ્ત કરી શકે છે. જપ્તી પછી સંપત્તિના તમામ અધિકાર અને શીર્ષક કેન્દ્ર સરકારમાં બાંધવામાં આવશે, કોઈપણ મુશ્કેલીઓથી મુક્ત (જેમ કે સંપત્તિ પરની કોઈપણ ફરજ).

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. ચૂંટણી બોર્ડના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ચૂંટણીલક્ષી બોર્ડ રાજકીય પક્ષોને દાન આપવા માટેનું નાણાકીય સાધન છે.

2. ચૂંટણીલક્ષી બોર્ડ્સ રૂ. 1,000, 10,000, રૂ. 1 લાખ, 10 લાખ અને 1 કરોડના ગુણાંકમાં કોઈ છત વિના જારી કરવામાં આવે છે. વ્યક્તિ એકલા અથવા સંયુક્ત રીતે અન્ય વ્યક્તિઓ સાથે બોર્ડ્સ ખરીદી શકે છે. બોર્ડ પર દાતાના નામનો ઉલ્લેખ નથી.

3. સ્ટેટ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા આ બોર્ડ્સ ઈશ્યુ કરવા અને એન્કેશ (Encash) કરવા માટે અધિકૃત બેંક છે, આ બોર્ડ્સ ઈશ્યુ થયાની તારીખથી પંદર દિવસ માટે માન્ય છે.

4. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા જણાવેલ મુજબ, જાન્યુઆરી, એપ્રિલ, જુલાઈ અને ઓક્ટોબર મહિનામાં દરેક વ્યક્તિ (જે ભારતના નાગરિક છે) દ્વારા દસ દિવસના સમયગાળા માટે બોર્ડ્સ ખરીદવા માટે ઉપલબ્ધ હોય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

ચૂંટણી અરજી

- તાજેતરમાં પશ્ચિમ બંગાળના મુખ્ય પ્રધાને નંદીગ્રામ મત વિસ્તારના વિધાનસભાની ચૂંટણીના પરિણામને પડકારતી કલકત્તા હાઈકોર્ટમાં ચૂંટણીની અરજી કરી છે.

Back to basics : ચૂંટણી અરજી વિશે

- ચૂંટણી પરિણામોની ઘોષણા પછી ચૂંટણી પંચની ભૂમિકા અટકી જાય છે, જે પછી જો કોઈ ઉમેદવાર એવું માને છે કે ચૂંટણી પ્રક્રિયા દરમિયાન ભ્રષ્ટાચાર અથવા ગેરરીતિ થઈ છે, તો ચૂંટણી અરજી તે મતદાર અથવા ઉમેદવારને ઉપલબ્ધ એકમાત્ર કાનૂની ઉપાય છે.
- આવા ઉમેદવાર સંબંધિત રાજ્યની હાઈકોર્ટમાં ચૂંટણી અરજી દ્વારા પરિણામોને પડકારશે.
- આવી અરજી ચૂંટણી પરિણામની તારીખથી 45 દિવસની અંદર દાખલ કરવાની રહેશે; આ સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી, આ કેસની સુનાવણી કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવતી નથી.
- તેમ છતાં, 1951 ના રિપ્રેઝન્ટેશન ઓફ પીપલ એક્ટ (RPA) અનુસાર, હાઈ કોર્ટે છ મહિનાની અંદર સુનાવણી પૂર્ણ કરવાનો પ્રયાસ કરવો જ જોઈએ, આવા મુકદ્દમા ઘણી વાર વર્ષો સુધી ચાલે છે.
- આધાર કે જેના આધારે ચૂંટણીની અરજી દાખલ કરી શકાય (RPAની કલમ 100)
- ચૂંટણીના દિવસે વિજેતા ઉમેદવાર ચૂંટણી લડવાને પાત્ર નહોતો.
- વિજેતા ઉમેદવાર, તેના પોલ એજન્ટ અથવા અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા વિજેતા ઉમેદવારની સંમતિથી ભ્રષ્ટ વ્યવહાર કરવામાં આવે છે.
- નામાંકનની અયોગ્ય સ્વીકૃતિ.
- મતગણતરીની પ્રક્રિયામાં ગેરવર્તણૂકણ, અયોગ્ય રીતે મત મેળવવો, કોઈપણ માન્ય મત આપવાનો ઈનકાર કરવો અથવા કોઈપણ અમાન્ય મત સ્વીકારવા સહિત.
- બંધારણની જોગવાઈઓ અથવા લોકોનું પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ અથવા RP એક્ટ હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમ અથવા હુકમનું પાલન ન કરવું.

જો ચુકાદો અરજદારની તરફેણમાં હોય તો (RPAની કલમ 84)

- અરજદાર માંગ કરી શકે છે કે વિજેતા ઉમેદવારનું પરિણામ રદબાતલ જાહેર કરવામાં આવે.
- વધુમાં, અરજદાર પોતાને જાહેર કરવા માટે કોર્ટની માંગ કરી શકે છે (જો અરજી તે જ ઉમેદવાર દ્વારા ફાઈલ કરવામાં આવે છે) અથવા કોઈપણ અન્ય ઉમેદવાર વિજેતા તરીકે અથવા યોગ્ય રીતે ચૂંટાયેલા.

- આમ, જો અરજદારની તરફેણમાં ચૂંટણી અરજીનો નિર્ણય લેવામાં આવે તો અદાલત દ્વારા નવી ચૂંટણી અથવા નવા વિજેતાની જાહેરાત કરવામાં આવી શકે છે.

ચૂંટણી પિટિશનનો ઇતિહાસ

- આ સંદર્ભમાં સૌથી પ્રખ્યાત કેસ એ વર્ષ 1975 ના અલ્લાબાદ હાઈકોર્ટનો ચુકાદો છે, જે અંતર્ગત ચાર વર્ષ અગાઉ રાયબરેલી મતદારક્ષેત્રમાંથી (ઈ.સ. 1971) ઈન્દિરા ગાંધીની ચૂંટણી ભ્રષ્ટ વ્યવહારના આધારે રદ કરવામાં આવી હતી.
- જનપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951:
 - તે ચૂંટણી અને પેટા-ચૂંટણીઓના વાસ્તવિક આચરણને નિયંત્રિત કરે છે.
 - તે ચૂંટણી યોજવા માટે વહીવટી તંત્ર પણ પૂરી પાડે છે.
 - તે રાજકીય પક્ષોની નોંધણીને પણ નિયમન કરે છે.
 - જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ની કલમ 123, લાંચ, બળજબરી અથવા બળજબરીનો ઉપયોગ અથવા ધર્મ, જાતિ, સમુદાય અને ભાષાના આધારે મત માટે અપીલ કરવા સહિતના ભ્રષ્ટ વ્યવહારની વિસ્તૃત સૂચિ પ્રદાન કરે છે.
 - તે ગૃહોના સભ્યપદ માટેની લાયકાત અને અયોગ્યતાને પણ સ્પષ્ટ કરે છે.
 - તે ભ્રષ્ટ વ્યવહાર અને અન્ય ગુનાઓને રોકવા માટેની જોગવાઈ કરે છે.
 - તે ચૂંટણીને કારણે ઉદભવતા શંકાઓ અને વિવાદોના સમાધાન માટેની પ્રક્રિયા સૂચવે છે.

ઇ-કોમર્સ 'ફ્લેશ સેલ' પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો પ્રસ્તાવ

- ઇ-કોમર્સ વેબસાઈટ્સ પર આપવામાં આવતી ભારે ડિસ્કાઉન્ટ પર નજર રાખવા માટે તમામ પ્રકારના 'ફ્લેશ સેલ્સ' પર પ્રતિબંધ મૂકતાં સરકારે [Consumer Protection (e-commerce) Rules] 2020 માં ફેરફાર કરવાની દરખાસ્ત કરી છે.

પરિવર્તનનાં મૂળ કારણો

- ઇ-કોમર્સ પ્લેટફોર્મ પર તૃતીય પક્ષ વેચનાર દ્વારા પરંપરાગત ફ્લેશ વેચાણ / વેચાણ પર પ્રતિબંધ નથી.
- નાના ઉદ્યોગપતિઓ દ્વારા એમેઝોન અને ફ્લિપકાર્ટ જેવા ઇ-કોમર્સ બજારોમાં માર્કેટ પ્રભુત્વનો દુરુપયોગ અને ભારે છૂટની ફરિયાદો ઉઠી છે.
- ઇ-કોમર્સ ઇકોસિસ્ટમમાં વ્યાપક છેતરપિંડી અને અયોગ્ય વેપાર વ્યવહાર વિરુદ્ધ ગ્રાહક બાબતોના મંત્રાલયને અનેક ફરિયાદો મળી રહી છે.

- > કેટલીક ઈ-કોમર્સ કંપનીઓ 'બેક-ટૂ-બેક' અથવા 'ફલેશ' વેચાણ રજૂ કરીને ગ્રાહકની પસંદગીઓને મર્યાદિત કરે છે, જેમાં પ્લેટફોર્મ પર વેચનારા વિકેતાને ઈ-વેન્ટરી અથવા ઓર્ડર પૂરા કરવાની ક્ષમતા હોતી નથી, પરંતુ પ્લેટફોર્મ દ્વારા નિયંત્રિત અન્ય વેચાણકર્તાઓ માત્ર 'ફલેશ અથવા બેક-ટૂ-બેક' ઓર્ડર પૂરાં કરે છે.

સૂચિત સુધારાઓ

- > તેમના હુકમોનું પાલન સુનિશ્ચિત કરવા કાયદા અમલીકરણ એજન્સીઓ સાથે 24x7 સંકલન માટે નોડલ સંપર્ક વ્યક્તિ, ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ, 2019 અને નિયમોનું પાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે ચીફ કમ્પ્લાયન્સ ઓફિસર (Chief Compliance Officer- CCO) ની નિમણૂકની ઓફર કરવામાં આવી છે.
- > ઈ-કોમર્સ પ્લેટફોર્મ પર ગ્રાહકોની ફરિયાદોના નિવારણ માટે કાયમી નિવાસી ફરિયાદ અધિકારી (Resident Grievance Officer) ની નિમણૂક કરવાની પણ દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે, જે કંપનીનો કર્મચારી અને ભારતનો નાગરિક હોવો જોઈએ.
- > પ્રેક્ટિસિયલ ટ્રીટમેન્ટની વધતી ચિંતાઓને દૂર કરવા માટે, નવા નિયમોમાં ખાતરી આપવામાં આવે છે કે કોઈ પણ પક્ષને 'અયોગ્ય લાભ' આપવા માટે કોઈપણ પ્રકારની ગ્રાહક માહિતી (ઓનલાઈન પ્લેટફોર્મથી) વાપરવાની મંજૂરી નથી.
- > જ્યારે ઈ-કોમર્સ એન્ટિટી આયાત કરેલી ચીજવસ્તુ અથવા સેવાઓ પ્રદાન કરે છે ત્યારે સૂચિત સુધારા મૂળના દેશને ઓળખવા માટે ફિલ્ટર પદ્ધતિ પ્રદાન કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે.
- > ઉપરાંત, ઘરની વસ્તુઓ માટે યોગ્ય તકોની ખાતરી કરવા માટેના વિકલ્પો સૂચવવામાં આવશે.
- > પ્રત્યેક માર્કેટપ્લેસ ઈ-કોમર્સ એન્ટિટી માટે જવાબદારી જો વેચાણકર્તા બેદરકારીને કારણે માલ અથવા સેવાઓ પ્રદાન કરવામાં નિષ્ફળ જાય અને માર્કેટપ્લેસ ઈ-કોમર્સ એન્ટિટી જોગવાઈ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી ફરજો અને જવાબદારી પૂરી કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો.
- > દરેક ઈ-કોમર્સ એન્ટિટીના નોંધણી માટે એક માળખું તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે જેમાં તેણે પોતાને (Department for Promotion of Industry and Internal Trade (DPIIT) માં નોંધણી કરાવી લેવી પડશે.

સૂચિત સુધારાઓનું મહત્વ

- > આ સુધારા કાયદાની જોગવાઈઓ અને નિયમોનું અસરકારક પાલન સુનિશ્ચિત કરશે અને ઈ-કોમર્સ કંપનીઓને લગતી ફરિયાદો નિવારણ પદ્ધતિને પણ મજબૂત બનાવશે.
- > જ્યારે ભારતના કોમ્પિટિશન કમિશન (Competition Commission of India- CCI) એ બજારના વર્ચસ્વના કથિત દુરુપયોગ અને આવા વેચાણકર્તાઓને પ્રાધાન્ય આપવાના સંદર્ભમાં મોટા ઈ-કોમર્સ બજારોની તપાસ કરી છે. જેમાં તેમનો પરોક્ષ હિસ્સો છે.

Back to basics : ઈકોમર્સ

- > ઈલેક્ટ્રોનિક કોમર્સ અથવા ઈ-કોમર્સ એ એક વ્યવસાય મોડેલ છે જે કંપનીઓ અને વ્યક્તિઓને ઈન્ટરનેટ દ્વારા વસ્તુઓ ખરીદવા અને વેચવાની મંજૂરી આપે છે.
- > સ્માર્ટફોનમાં ઘૂસણખોરી, 4G નેટવર્ક્સના લોન્ચિંગ અને વધતી જતી ગ્રાહક સંપત્તિથી ચાલતા ભારતીય ઈ-કોમર્સ માર્કેટમાં વર્ષ 2017 માં 38.5 અબજ યુએસ ડોલરથી 2026 સુધીમાં 200 અબજ યુએસ ડોલર પહોંચવાની ધારણા છે.
- > ભારતીય ઈ-કોમર્સ ઉદ્યોગ ઝડપથી વિકાસની ગતિ પર છે અને એવી અપેક્ષા છે કે 2034 સુધીમાં ભારત યુ.એસ.ને વટાવીને વિશ્વનો બીજો સૌથી મોટો ઈ-કોમર્સ માર્કેટ બનશે.

ઈ-કોમર્સના મુખ્ય પ્રકારો

■ ઈ-કોમર્સનો પ્રકાર

ઉદાહરણો:

- > B2C - બિઝનેસ થી કન્સ્યુમર
- > Amazon.com એક સામાન્ય વિકેતા છે જે રિટેલ ગ્રાહકોને વસ્તુઓ વેચે છે.
- > B2B - વ્યાપારથી ઘંઘા
- > steel.com એ સ્ટીલ ઉદ્યોગ વિનિમય છે જે સ્ટીલ ઉત્પાદકો અને વપરાશકારો માટે ઈલેક્ટ્રિક માર્કેટ બનાવે છે.
- > C2C- ઉપભોક્તા ગ્રાહક
- > ebay.com એક એવું બજાર બનાવે છે જ્યાં ગ્રાહકો સીધી હરાજી કરી શકે છે અથવા તેમનો માલ વેચી શકે છે.
- > P2P- પીઅરથી પીઅર
- > જીન્યુટેલા એ એક સોફ્ટવેર એપ્લિકેશન છે જે ગ્રાહકોને બજાર ઉત્પાદકોના દખલ વિના સીધા એક બીજા સાથે સંગીત શેર કરવાની મંજૂરી આપે છે (સી 2 સી ઈ-કોમર્સની જેમ).

M-કોમર્સ: મોબાઇલ કોમર્સ

વાયરલેસ ડિવાઇસેસ જેવા કે પીડીએ (પર્સનલ ડિજિટલ સહાયકો) અથવા સેલ ફોન્સનો ઉપયોગ વ્યવસાયિક વ્યવહાર માટે થઈ શકે છે.

રિફોર્મ લિંક્ડ બોરોઇંગ વિંડો

- > 'રિફોર્મ લિંક્ડ બોરોઇંગ વિંડો'ને કારણે ભારતીય રાજ્યો નાણાકીય વર્ષ 2020-21 (નાણાકીય વર્ષ 21) માં વધારાના 1.06 લાખ કરોડ રૂપિયા ઉધાર આપવા સક્ષમ હતા.
- > અર્થશાસ્ત્ર પર કોવિડ-19 રોગચાળાના વિપરીત પ્રભાવોને પહોંચી વળવા રાજ્યોને વધારાની છૂટ આપવાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- > ભારતના બંધારણના ભાગ XII ના બીજા અધ્યાયમાં કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારો દ્વારા ઉધાર લેવાય છે.

- > તેમાં બે જોગવાઈઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે – કલમ 292 જેમાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ઋણ લેવાનો સમાવેશ થાય છે અને આર્ટિકલ 293 જેમાં રાજ્ય સરકારો દ્વારા ઋણ લેવાનો સમાવેશ થાય છે.
- > કલમ 293(3) મુજબ કેન્દ્ર સરકારની પહેલેથી બંધાયેલા રાજ્ય સરકારોએ વધુ ઉધાર લેતા પહેલા કેન્દ્ર સરકારની સંમતિ પ્રાપ્ત કરવી જરૂરી છે.
- > તે સહાય હતી, જેણે રાજ્યોને વધારાના ભંડોળ મેળવવા માટે પ્રગતિશીલ નીતિઓ અપનાવવા પ્રોત્સાહિત કર્યા હતા.
- > ઓક્ટોબર 2020 માં, કેન્દ્ર સરકારે ચાર મહત્વપૂર્ણ સુધારાના અમલીકરણ માટે તેના GSDP (ગ્રોસ સ્ટેટ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ) ના 1% વધારાના ઋણ લેવાની મંજૂરી આપી, તે આ છે:
- > એક રાષ્ટ્ર એક રેશનકાર્ડ સિસ્ટમનો અમલ,
- > વ્યવસાય કરવામાં સરળતા સુધારવા,
- > શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓ / ઉપયોગિતા સુધારણા અને
- > વીજ ક્ષેત્રમાં સુધારા.
- > આ 'રિફોર્મ લિંક્ડ બોરોઈંગ વિંડો' અંતર્ગત, રાજ્યોને ચારેય સુધારાઓ પૂર્ણ થવા પર રૂ. 2.14 લાખ કરોડ સુધીના ભંડોળ પ્રાપ્ત કરવાની સુવિધા આપવામાં આવી હતી.
- > કેન્દ્ર ચાર રાજ્યોમાંથી ત્રણ સુધારા પૂર્ણ કરી ચૂકેલા રાજ્યોના મૂડી ખર્ચ માટે રૂ. 2,000 કરોડની વધારાની સહાય આપશે.
- > પંદરમા નાણાં પંચની ભલામણોના આધારે, નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે રાજ્યો માટે ચોખ્ખી ઋણ લેવાની મર્યાદા અંદાજિત GSDPના 4% (લગભગ 8.46 લાખ કરોડ રૂપિયા) નક્કી કરવામાં આવી છે.

Back to basics : 'વન નેશન વન રેશન કાર્ડ' સિસ્ટમ (ONORC) માં સુધારણા

- > ઉદ્દેશ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો હતો કે લાભાર્થીઓ, ખાસ કરીને સ્થળાંતર કરનારા કામદારો અને તેમના પરિવારો રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA) અને અન્ય કલ્યાણ યોજનાઓ હેઠળ દેશભરમાં કોઈપણ ફેર પ્રાઈસ શોપ (Fair Price Shop-FPS) પાસેથી રેશન મેળવે.
- > લાભાર્થીઓને વધુ સારી રીતે નિશાન બનાવવું, બનાવટી / ડુપ્લિકેટ / અયોગ્ય રેશનકાર્ડ્સ દૂર કરવા અને કલ્યાણને પ્રોત્સાહન આપવાનું લક્ષ્ય પણ છે.
- > આ માટે સરકાર દ્વારા તમામ રેશનકાર્ડના આધાર સીડિંગ, લાભાર્થીઓની બાયોમેટ્રિક ઓથેન્ટિકેશન અને રેશન શોપ્સના ઓટોમેશનને લઈને સુધારા કરવામાં આવ્યા છે.

'ઇસ ઓફ ડુબ્લિંગ બિઝનેસ' સુધારવો

- > તે ઉદ્યોગો અને કંપનીઓને સંચાલિત કરવા માટે વધુ સાફ વાતાવરણ અને મુશ્કેલી વિનાની પ્રક્રિયાની સુવિધા આપે છે.
- આ કેટેગરીમાં થયેલા સુધારાઓ શામેલ છે:
- > 'ડિસ્ટ્રિક્ટ લેવલ બિઝનેસ રિફોર્મ એક્શન પ્લાન' નું પ્રથમ મૂલ્યાંકન પૂર્ણ.

- > વિવિધ કાયદા હેઠળ વ્યવસાયો દ્વારા નોંધણી / મંજૂરી / પ્રમાણપત્રનું પ્રમાણપત્ર નવીકરણ કરવાની આવશ્યકતા દૂર કરવી.
- > એક્ટ્રસ હેઠળ કમ્પ્યુટરાઈઝ્ડ સેન્ટ્રલ રેન્ડમ ઇન્સ્પેક્શન સિસ્ટમનો અમલ.

શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓ સુધારણા

- > આ સુધારા રાજ્યોમાં શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓને આર્થિક મજબૂતાઈ પ્રદાન કરવા અને નાગરિકોને વધુ સારી આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે સક્ષમ કરવાના હેતુ થી છે.
- > આ સુધારાઓ હેઠળ, રાજ્યોને મિલકત વેરા અને પાણી અને ગટરના શુલ્કના ઓછામાં ઓછા દરને સૂચિત કરવું ફરજિયાત કરવામાં આવ્યું હતું. આ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી માર્ગદર્શિકા, વ્યવહાર માટેનું મૂલ્ય અને શહેરી વિસ્તારોમાં વર્તમાન કિંમતને અનુરૂપ હતું.

પાવર ક્ષેત્રમાં સુધારા

- > વીજ ક્ષેત્રમાં થયેલા સુધારા હેઠળ, રાજ્યને ત્રણ પરિમાણો પૂરા પાડવું ફરજિયાત છે – એકંદરે તકનીકી અને વ્યાપારી (AT&C) નુકસાનમાં ઘટાડો, સરેરાશ પુરવઠા ખર્ચ અને સરેરાશ આવકની રસીદ (ACS-ARR) અને ડાયરેક્ટ બેનિફિટ ટ્રાન્સફર (DBT) દ્વારા ખેડુતોને વીજ સબસિડી પૂરી પાડવી.

અન્ય સર્વિસ પ્રોવાઇડર્સ (OSPs) માટેની માર્ગદર્શિકા

- > તાજેતરમાં ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ ટેલિકમ્યુનિકેશન્સ (Department of Telecommunications- DoT) એ અન્ય સર્વિસ પ્રોવાઇડર્સ (Other Service Providers- OSPs) ના ધારાધોરણોને વધુ ઉદારીકરણ આપ્યું છે.
- > નવેમ્બર 2020માં ભારતમાં બિઝનેસ પ્રોસેસ આઉટસોર્સિંગ (Business Process Outsourcing- BPO) ઉદ્યોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે OSP ના માર્ગદર્શિકાઓને ઉદારીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું. ધંધામાં સરળતા અને નિયમનકારી સ્પષ્ટતા, નવી માર્ગદર્શિકાઓને વધુ સરળ બનાવવામાં આવી છે.

Back to basics : વ્યાપાર પ્રક્રિયા આઉટસોર્સિંગ (BOP)

- > BOP સલામતીના મુદ્દાઓ, છુપાયેલા ખર્ચ અને અતિ નિર્ભરતા જેવી કેટલીક ખામીઓ ઉપરાંત ઓછા ખર્ચ, વૈશ્વિક વિસ્તરણ અને ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા જેવા ઘણા ફાયદા પ્રદાન કરે છે.

- > BOP એ એક વ્યવસાય છે જેમાં એક સંસ્થા બાહ્ય સેવા પ્રદાતા સાથે આવશ્યક વ્યવસાયિક કાર્ય કરવા માટે કરાર કરે છે.
- > OSPs અથવા અન્ય સર્વિસ પ્રોવાઇડર્સ એવી કંપનીઓ છે જે ગૌણ અથવા તૃતીય સેવાઓ પૂરી પાડે છે જેમ કે ટેલિમાર્કેટિંગ, ટેલિબેકિંગ અથવા ટેલિમેડિસિન, અનુક્રમે, વિવિધ કંપનીઓ, બેંકો અથવા હોસ્પિટલ ચેન માટે.
- > ભારતીય ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી (IT) - BOP ઉદ્યોગ વર્ષ 2019-20-માં 37.6 અબજ ડોલર રહ્યો હતો અને આગામી ચારથી પાંચ વર્ષમાં 55.5 અબજ ડોલર થવાની સંભાવના છે.

નવી નીતિની મહત્વપૂર્ણ લાક્ષણિકતાઓ

- > સ્થાનિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય OSP વચ્ચેનો તફાવત દૂર કરવામાં આવ્યો છે. સામાન્ય ટેલિકોમ સંસાધનો સાથેનું એક BOP કેન્દ્ર હવે ભારતમાં વિશ્વભરના ગ્રાહકોને સેવા આપી શકશે.
- > હાલમાં તમામ પ્રકારના OSP કેન્દ્રો વચ્ચે આંતર જોડાણની મંજૂરી છે.
- > OSPs નું ઇલેક્ટ્રોનિક પ્રાઇવેટ ઓટોમેટિક શાખા એક્સચેન્જ (Electronic Private Automatic Branch Exchange- EPABX) વિશ્વમાં ક્યાંય પણ સ્થિત થઈ શકે છે.
- > OSPs દ્વારા સમયાંતરે તેના અહેવાલોને DoT ને સુપરત કરવાની આવશ્યકતા દૂર કરવામાં આવી છે.
- > આવા સેવા પ્રદાતાઓ ચોક્કસ સમયગાળા માટે બધા ગ્રાહક કોલ્સ માટે કોલ ડેટા રેકોર્ડ્સ, વપરાશ ડેટા રેકોર્ડ્સ અને સિસ્ટમ લોગ્સનું સ્વ-નિયમન અને જાળવણી કરશે.
- > તેઓએ કેન્દ્ર દ્વારા નિર્ધારિત ડેટા સુરક્ષા ધોરણોને પણ પાળવું પડશે.

અન્ય જોગવાઈઓ

- > નવેમ્બર 2020 માં, OSP દિશાનિર્દેશો નીચે મુજબ ઉદારીકરણ કરવામાં આવી:
- > કોઈપણ નોંધણી આવશ્યકતામાંથી OSPs ને મુક્તિ આપવામાં આવી છે.
- > ડેટા સંબંધિત OSP ને કોઈપણ નિયમનના કાર્યક્ષેત્રમાંથી સંપૂર્ણપણે બહાર કાઢવામાં આવ્યા હતા.
- > કોઈ બેંક ગેરંટી રજૂ કરવાની નહોતી.
- > ઘરેથી કામ કરવા અને ક્યાંય પણ કામ કરવાની છૂટ હતી.
- > ઉલ્લંઘન માટેનો દંડ સંપૂર્ણપણે હટાવવામાં આવ્યો હતો, જે સરકારના વ્યવસાયમાંની માન્યતાને પુષ્ટિ આપે છે.

અપેક્ષિત લાભ

- > આ દિશાનિર્દેશોથી BOPs અને IT કંપનીઓ માટે જગ્યા ખર્ચ, જગ્યા ભાડા અને વીજળી અને ઈન્ટરનેટ બીલો જેવા અન્ય સહાયક ખર્ચમાં ઘટાડો કરવામાં સરળતા રહેશે.

- > કંપનીઓને હવે DoT અને OSP કર્મચારીઓની વિગતો પ્રદાન કરવા માટેના વધારાના પાલનનો ભાર સહન કરવો પડશે નહીં, કારણ કે તેઓ વિસ્તૃત અથવા દૂરસ્થ એજન્ટો તરીકે ઓળખાય છે.
- > નોંધણીનાં ધોરણોને દૂર કરવાનો અર્થ એ પણ હશે કે આવા લાઇસેન્સિસનું નવીકરણ કરવામાં આવશે નહીં. આનાથી વિદેશી કંપનીઓને ભારતમાં તેમની અન્ય સેવા પ્રદાન કરતી એકમોની સ્થાપના અથવા વિસ્તરણ સરળ બનાવશે.
- > આ સિવાય કર્મચારીઓને ઘરેથી કામ કરતી વખતે એક કરતા વધારે કંપની માટે ફીલાન્સિંગની પસંદગી કરવાની પણ મંજૂરી આપવામાં આવશે, જે આ ક્ષેત્રમાં વધુ કામદારો આકર્ષિત કરશે.
- > BOP ઉદ્યોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે લેવામાં આવેલા અન્ય પગલાં

આત્મનિર્ભર ભારત

- > ઇલેક્ટ્રોનિક્સ ઉત્પાદન ઉત્પાદકતા લિંક્ડ પ્રોત્સાહન યોજના
- > ઇલેક્ટ્રોનિક મેન્યુફેક્ચરિંગ ક્લસ્ટર યોજના
- > ટેલિકોમ ઇક્વિપમેન્ટ માટે PLI યોજના
- > IT અને ટેલિકોમ ક્ષેત્રે સરળતા
- > સ્પેક્ટ્રમ શેરિંગ અને વેપાર
- > ચોક્કસ આવર્તન બેન્ડનું લાઇસન્સ ૨૬

વર્ચુઅલ નેટવર્ક ઓપરેટર (Virtual Network Operator)

લાઇસન્સ

- > નોંધ: વર્ચુઅલ નેટવર્ક ઓપરેટર (VNO) લાઇસેન્સ એ ઈન્ટરનેટ સેવા પ્રદાતા (ISP) લાઇસેન્સિસનું એક નાના સબસેટ છે. ISP કે જેઓ ફક્ત કોઈ ખાસ જિલ્લા અથવા રાજ્યમાં ISP વ્યવસાય કરવા માંગતા હોય તેઓ ISP લાઇસેન્સની તુલનામાં VNO ની કિંમત અસરકારકતાને કારણે ISP લાઇસેન્સને બદલે VNO લાઇસન્સની પસંદગી કરી શકે છે.

તમિલનાડુ આર્થિક સલાહકાર પરિષદ (Economic Advisory Council) ની સ્થાપના કરશે

- > નવી ચૂંટાયેલી તમિલનાડુ સરકારે “મુખ્યમંત્રીની આર્થિક સલાહકાર સમિતિ” બનાવવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- > સલાહકાર પરિષદમાં તેના સભ્યો તરીકે વિશ્વભરના અગ્રણી આર્થિક નિષ્ણાતો હશે.
- તેના સભ્યોમાં શામેલ છે:
- > USમાં મેસેચ્યુસેટ્સ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (MIT) ના નોબેલ વિજેતા એસ્થર ડુફ્લો (Esther Dufflo)
- > પૂર્વ RBI ગવર્નર રઘુરામ રાજન

- > ડો. અરવિંદ સુબ્રમણ્યમ, કેન્દ્ર સરકારના ભૂતપૂર્વ મુખ્ય આર્થિક સલાહકાર
- > વિકાસ અર્થશાસ્ત્રી જીન ડ્રેઝ
- > પૂર્વ કેન્દ્રીય નાણાં સચિવ ડો. એસ. નારાયણ

કાઉન્સિલનો ઉદ્દેશ્ય

- > આ કાઉન્સિલની ભલામણોના આધારે સરકાર રાજ્યની અર્થવ્યવસ્થાને પુનઃજીવિત કરશે અને સુનિશ્ચિત કરશે કે આર્થિક વિકાસનો લાભ સમાજના તમામ વર્ગમાં પહોંચે.

Back to basics : વડા પ્રધાનને આર્થિક સલાહકાર

પરિષદ(PMEAC)

- > PMEAC એ સરકાર, ખાસ કરીને વડા પ્રધાનને આર્થિક સલાહ આપવા માટે રચાયેલી એક બિન-બંધારણીય, બિન-કાયમી અને સ્વતંત્ર સંસ્થા છે. તે કુગાવા, માઈક્રો ફાઈનાન્સ અને ઔદ્યોગિક ઉત્પાદન જેવા મહત્વના આર્થિક મુદ્દાઓને પ્રકાશિત કરે છે. આઝાદી બાદ અનેક વખત આ સમિતિની રચના કરવામાં આવી છે. તાજેતરમાં, વડા પ્રધાન મોદીએ આ પરિષદને 2017 માં પુનઃજીવિત કરી હતી. હાલમાં, વિવેક ડેબ્રોય (Bibek Debroy) PMEAC ના કાર્યકારી અધ્યક્ષ છે. નીતિ આયોગ, વહીવટી, લોજિસ્ટિક્સ, આયોજન અને બજેટ હેતુ માટે PMEAC ની નોડલ એજન્સી તરીકે કાર્ય કરે છે.

SEBI ટેકઓવર પેનલ (Takeover Panel)

- > ભારતીય સુરક્ષા અને વિનિમય મંડળ (Security and Exchange Board of India – SEBI) એ તેની ટેકઓવર પેનલ (Takeover Panel) ફરીથી ગોઠવી છે.

Back to basics : ટેકઓવર પેનલ (Takeover Panel)

- > ટેકઓવર પેનલ ફરજિયાત ખુલ્લી ઓફરમાંથી મુક્તિ માં ગતી અરજીને ધ્યાનમાં લે છે, જેને સંપાદક તરીકે લઘુમતી શેરહોલ્ડરોને રજૂ કરવાની જરૂર છે.
- > ડેલોઈટ ઈન્ડિયાના MD અને CEO એન. વેંકટ્રામની ટેકઓવર પેનલના નવા સભ્ય તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી છે.
- > પેનલની અધ્યક્ષતા ક્ષણાટકના પૂર્વ મુખ્ય ન્યાયાધીશ અને કેરળની હાઈકોર્ટ્સ એન.કે. સોબી કરી રહ્યા છે. તે સિક્યુરિટીઝ અપીલ ટ્રિબ્યુનલ (Securities Appellate Tribunal)ના પૂર્વ પ્રિસાઈડિંગ ઓફિસર પણ હતા.
- > આ પેનલની રચના SEBI (Substantial Acquisition of Shares and Takeovers) Regulations, 2011 ના નિયમન 11(5) અનુસાર કરવામાં આવ્યું હતું.

એક્ટિવિશન પેનલના કાર્યો

- > આ પેનલ એક્ટિવિશનનો અંગે સેબીને તેની ભલામણો કરે છે, ત્યારબાદ સેબી કોઈ આદેશ પસાર કરતા પહેલા સંબંધિત પક્ષોને તક આપે છે.
- પેનલ સભ્યો :
- ટેકઓવર પેનલના અન્ય સભ્યો આ છે:
 - > દરિયા ખંભાતા, મહારાષ્ટ્રના પૂર્વ એડવોકેટ જનરલ
 - > ભારત જીવન વીમા નિગમના ભૂતપૂર્વ અધ્યક્ષ એવા થોમસ મેથ્યુ ટી.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > નવેમ્બર 2007 માં પ્રથમ વખત એક્ટિવિશન પેનલની રચના કરવામાં આવી હતી. બેંક ઓફ બરોડાના પૂર્વ અધ્યક્ષ કે. કન્નનની અધ્યક્ષતામાં ચાર સભ્યોની પેનલ હતી.

ગ્રાહક સુરક્ષા (ઈ-કોમર્સ) નિયમો, 2020 માં સુધારો કરવામાં આવશે

- > એમેઝોન અને ફ્લિપકાર્ટ જેવા ઈ-કોમર્સ બજારો માટેના નિયમો કડક બનાવવાની ભારતની યોજના છે અને તેમણે ગ્રાહક સુરક્ષા (ઈ-કોમર્સ) નિયમો, 2020 માં અનેક સુધારાઓ સૂચવ્યા છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > નાના ઉદ્યોગોની ફરિયાદને પગલે આ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. તેમણે ઈ-કોમર્સ બજારોમાં બજારના વર્ચસ્વનો દુરુપયોગ કરવાનો અને ઓનલાઈન રિટેલરો દ્વારા ભારે છૂટનો આરોપ લગાવ્યો છે. આ સુધારો એવા સમયે કરવામાં આવ્યો છે જ્યારે ફ્લિપકાર્ટ અને એમેઝોન ઈન્ડિયા જેવા મોટા ઈ-કોમર્સ બજારોમાં ભારતના કોમ્પિટિશન કમિશન દ્વારા બજારના વર્ચસ્વના દુરુપયોગ માટે (Competition Commission of India) કથિત કાર્યવાહી કરવામાં આવી રહી છે.

સૂચિત નિયમ

- > સુધારેલા નિયમોમાં ઈ-કોમર્સ કંપનીઓ દ્વારા માલ અને સેવાઓના 'ફ્લેશ વેચાણ' મર્યાદિત કરવાની દરખાસ્ત છે.
- > જો કે, તે પરંપરાગત ઈ-કોમર્સ ફ્લેશ વેચાણ પર પ્રતિબંધ મૂકતું નથી. ચોક્કસ વિશિષ્ટ ફ્લેશ વેચાણ અથવા બેક-ટુ-બેક વેચાણની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં, જે ગ્રાહકોની પસંદગીને મર્યાદિત કરશે, કિંમતોમાં વધારો કરશે.
- > ઈ-કોમર્સ કંપનીઓને પર્યાપ્ત નિવારણ મિકેનિઝમ મૂકવી પડશે અને મુખ્ય પાલન અધિકારી (Chief compliance officer) ની નિમણૂક કરવી પડશે.

- > કંપનીઓએ નિવાસી ફરિયાદ અધિકારી (Resident grievance officer) ની નિમણૂક કરવાની રહેશે જે કંપનીનો કર્મચારી અને ભારતનો નાગરિક હોવો આવશ્યક છે, તે કાયદા અમલીકરણ એજન્સીઓના સંપર્કના નોડલ પોઈન્ટ તરીકે કાર્ય કરશે.

2021 માટે ભારતનો વિકાસ દર 9.6% રહેશે: મૂડીઝ

- > મૂડીઝ ઈન્વેસ્ટર્સ સર્વિસે (Moody's Investors Service) 2021 ની વૃદ્ધિ આગાહી અગાઉના 13.9% કરતા ઘટાડીને 9.6% કરી દીધી છે. આ મુજબ, વિકાસ દર 2022 માં 7% સુધી મર્યાદિત રહેશે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > આ અહેવાલ મુજબ, ઉચ્ચ-આવર્તન આર્થિક સૂચકાંકો (high-frequency economic indicators) દર્શાવે છે કે ભારતમાં COVID-19 ની બીજી લહેર એપ્રિલ અને મે મહિનામાં અર્થતંત્રને ખરાબ રીતે ફટકારી છે.
- > આ અહેવાલમાં હાઈલાઈટ આપવામાં આવી છે કે પ્રતિબંધો હવે હળવા કરવામાં આવી રહ્યા છે.
- > જૂન 2021 સુધી આર્થિક નુકસાનને મર્યાદિત કરવામાં ઝડપી રસીકરણની પ્રગતિ નિર્ણાયક રહેશે.
- > વધુમાં જણાવ્યું છે કે, વાયરસના પુનરુત્થાનથી 2021 ની ભારતની વૃદ્ધિ આગાહીની અનિશ્ચિતતામાં વધારો થયો છે. પરંતુ સંભવ છે કે એપ્રિલ-જૂન ક્વાર્ટરમાં આર્થિક નુકસાન મર્યાદિત રહેશે.

કયા રાજ્યોમાં સૌથી વધુ અસર થઈ છે?

- > ભારતના 10 રાજ્યો બીજી મોજાથી સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત થયા છે. પૂર્વ રોગચાળાના સ્તરે ભારતના GDPમાં તેઓ 60 ટકા જેટલો હિસ્સો ધરાવે છે. નાણાકીય વર્ષ 2019 - 20 માં મહારાષ્ટ્ર, તામિલનાડુ, ઉત્તર પ્રદેશ અને કર્ણાટક એ ચાર રાજ્યો છે જેણે તમામ રાજ્યોમાં સૌથી વધુ ફાળો આપ્યો છે.

IIT મદ્રાસે 'Centre for Research on Start-Ups and Risk Financing' શરૂ કર્યું

- > ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (IIT) મદ્રાસે Centre for Research on Start-Ups and Risk Financing' (CREST) શરૂ કર્યું છે જે નવીનતા, ઉદ્યમવૃત્તિ અને જોખમ મૂડીમાં નેતૃત્વ પ્રદાન કરશે.

Back to basics : કેસ્ટ (CREST)

- > કેસ્ટ ભારતીય સ્ટાર્ટ અપ્સ અને સાહસો પર ડેટા રીપોઝીટરી બનાવવામાં મદદ કરશે.
- > તે ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા સંશોધન માટેના અવરોધને હલ કરશે.
- > માહિતીના સ્ત્રોત તરીકે, CREST ને સંશોધનકારો અને નીતિ નિર્માતાઓ માટે એક્સેસિબલ બનાવવામાં આવશે, પરિણામે ટોચના પ્રકાશનો મળશે.
- > કેસ્ટ મિશન નવીનતા, ઉદ્યોગસાહસિકતા અને જોખમ મૂડીના ક્ષેત્રોને આવરી લેતા સંશોધનમાં જોડાશે.

કેસ્ટ દર્શ્ય

- > નવીનતાના સર્જન, વિકાસ અને ધિરાણ, સ્ટાર્ટ-અપ્સ અને ઉદ્યોગસાહસિકતાના ક્ષેત્રમાં વૈશ્વિક સ્તરે અગ્રણી સંશોધન કેન્દ્ર તરીકે માન્યતા આવે તે દ્રષ્ટિથી કેસ્ટ મિશનની શરૂઆત કરવામાં આવી છે. તે કોસ-કન્ટ્રી સહયોગી સંશોધન પ્રણાલીની સ્થાપના પણ કરશે કે જે સ્ટાર્ટ-અપ્સ અને સાહસ મૂડી પરના અનન્ય ડેટા સેટનો ઉપયોગ સરળ બનાવશે.

RBI એ NBFCs માટે નવા ડિવિડન્ડ્સ ચુકવણીનાં ઘોરણો નક્કી કર્યા

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) એ વ્યવહારમાં વધુ પારદર્શિતા અને એકરૂપતા લાવવા માટે NBFC દ્વારા લાભાંશ (dividend) વિતરણ અંગે માર્ગદર્શિકા ઘડવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- > નાણાકીય વર્ષ 2021-2022 અને ત્યારબાદના નફામાંથી ડિવિડન્ડ્સ જાહેર કરવા માટેની માર્ગદર્શિકા અસરકારક રહેશે.
- > ડિરેક્ટર મંડળ ડિવિડન્ડ્સ માટેની દરખાસ્તો પર વિચાર કરશે.
- > બોર્ડ એ પણ સુનિશ્ચિત કરશે કે નાણાકીય વર્ષ માટે સૂચિત કુલ ડિવિડન્ડ્સ આ માર્ગદર્શિકામાં નિર્દિષ્ટ મર્યાદાથી વધુ ન હોય.
- > આ પરિપત્ર મુજબ ડિવિડન્ડ્સની ઘોષણા પર રિઝર્વ બેન્ક તદ્દર્થ મુક્તિ માટેની કોઈપણ વિનંતી કરશે નહીં.

Back to basics : NBFCs આ માર્ગદર્શિકાનું પાલન કેવી રીતે કરી શકે છે?

- > આ દિશાનિર્દેશો મુજબ, NBFCs એ ડિવિડન્ડ્સ જાહેર કરવા પાત્ર બનવા માટે લઘુત્તમ સમજદાર આવશ્યકતાઓ (minimum prudential requirements) નું પાલન કરવું પડશે.
- > ચોખ્ખી NPA રેશિયો છેલ્લાં ત્રણ વર્ષમાં દરેકમાં અને નાણાકીય વર્ષના અંતે, જેમાં ડિવિડન્ડ્સની દરખાસ્ત કરવામાં આવી રહી છે, તેમાં 6% કરતા ઓછું હોવું જોઈએ.

- > NBFC માટે ડિવિડન્ડ ચૂકવણી પર કોઈ વિશેષ મર્યાદા સૂચવવામાં આવી નથી, જે જાહેર ભંડોળને સ્વીકારતી નથી અને ગ્રાહક ઈન્ટરફેસ ધરાવતા નથી.
- > મહત્તમ ડિવિડન્ડ ચૂકવણીનો ગુણોત્તર કોર ઈન્વેસ્ટમેન્ટ કંપનીઓ માટે 60%, એકલ પ્રાથમિક ડીલરો માટે 60% અને અન્ય NBFC માટે 50% નક્કી કરવામાં આવ્યો છે.

ઈન્ટિગ્રેટેડ કિસાન સેવા ઈન્ટરફેસ

- > તાજેતરમાં કૃષિ મંત્રાલયે છ રાજ્યોના 100 ગામો માટે પાયલોટ પ્રોગ્રામ ચલાવવા માટે માઈક્રોસોફ્ટ સાથે સમજૂતી કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- > આ સમજૂતી કરારમાં માઈક્રોસોફ્ટની ક્લાઉડ કમ્પ્યુટિંગ સેવાઓ મારફતે 'ઈન્ટિગ્રેટેડ કિસાન સેવા ઈન્ટરફેસ' (યુનિફાઈડ ફાર્મર સર્વિસ ઈન્ટરફેસ)ની રચના કરવાની જરૂર છે.
- > આમાં કૃષિ ખડકો (કૃષિમાં તકનીકી આધારિત હસ્તક્ષેપોનો સંગ્રહ) બનાવવાની મંત્રાલયની યોજનાનો મોટો ભાગ શામેલ છે, જેના પર અન્ય તમામ માળખાઓ બનાવવામાં આવશે.

Back to basics : એગ્રીસ્ટેક વિશે

- > તે તકનીકો અને ડિજિટલ ડેટાબેઝનો સંગ્રહ છે જે ખેડૂતો અને કૃષિ ક્ષેત્ર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- > કૃષિ ખાદ્ય કિંમત શુંખલામાં ખેડૂતોને એન્ડ-ટુ-એન્ડ સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે એગ્રીસ્ટેક એક સંકલિત પ્લેટફોર્મ બનાવશે.
- > આ કેન્દ્રના ડિજિટલ ઈન્ડિયા કાર્યક્રમને અનુરૂપ છે, જેનો ઉદ્દેશ ભારતમાં જમીનના ડિજિટલાઈઝેશનથી લઈને તબીબી રેકોર્ડ સુધીના ડેટાને ડિજિટલ બનાવવા માટે વ્યાપક પ્રયાસો કરવાનો છે.
- > સરકાર નેશનલ લેન્ડ રેકોર્ડ્સ મોડર્નાઈઝેશન પ્રોગ્રામ (નેશનલ લેન્ડ રેકોર્ડ્સ મોડર્નાઈઝેશન પ્રોગ્રામ-NLRMP)નો પણ અમલ કરી રહી છે.
- > આ કાર્યક્રમ હેઠળ દરેક ખેડૂતની એક અનોખી ડિજિટલ ઓળખ હશે જેમાં વ્યક્તિગત વિગતો, તેમના દ્વારા ખેતી કરવામાં આવતી જમીન અંગેની માહિતી તેમજ ઉત્પાદન અને નાણાકીય નિવેદનોનો સમાવેશ થશે.
- > દરેક ID ને વ્યક્તિના ડિજિટલ નેશનલ ID આધાર સાથે જોડવામાં આવશે.

આવશ્યકતા

- > હાલમાં, ભારતના મોટાભાગના ખેડૂતો નાના અને સીમાંત ખેડૂતો છે જેમની પાસે અદ્યતન તકનીકો અથવા ઔપચારિક ધિરાણની મર્યાદિત પહોંચ છે જે ઉત્પાદન સુધારવામાં અને વધુ સારા ભાવ હાંસલ કરવામાં મદદ કરી શકે છે.

- > આ કાર્યક્રમમાં સૂચિત નવી ડિજિટલ કૃષિ તકનીકો અને સેવાઓનો ઉપયોગ કરીને પશુઓની દેખરેખ રાખવા, જંતુ નાશકોનો છંટકાવ કરવા માટે માટી અને ડ્રોનનું વિશ્લેષણ કરવા, કૃષિ પેદાશોમાં સુધારો કરવા અને ખેડૂતોની આવકને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સેન્સરનો સમાવેશ થાય છે.

સંબંધિત લાભો

- > ધિરાણ અને માહિતીની અપૂરતી પહોંચ, જંતુચેપ, પાકનો બગાડ, પાકના નીચા ભાવો અને ઉપજની આગાહી જેવી સમસ્યાઓનો ડિજિટલ તકનીકના ઉપયોગ દ્વારા પૂરતો સામનો કરી શકાય છે.
- > તે નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપશે તેમજ કૃષિ ક્ષેત્રમાં રોકાણ વધારશે અને વધુ લવચીક પાક માટે સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપશે.

ચિંતાઓ

- ડેટા સંરક્ષણ કાયદાનો અભાવ:
 - > તેની ગેરહાજરીમાં, તે એક એવી સિસ્ટમ બની શકે છે જ્યાં ખાનગી ડેટા પ્રોસેસિંગ સંસ્થાઓ ખેડૂત કરતાં ખેડૂતની જમીન વિશે વધુ માહિતી મેળવી શકે છે અને તેઓ ઈચ્છે તે હદ સુધી ખેડૂતોના ડેટાનો ઉપયોગ કરી શકે છે.
- વ્યાપારીકરણ:
 - > કૃષિ સ્ટેકની રચના કૃષિ વિસ્તરણ પ્રવૃત્તિઓનું વ્યાપારીકરણ કરશે કારણ કે તે ડિજિટલ અને ખાનગી ક્ષેત્રમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવશે.
- વિવાદ સમાધાન વ્યવસ્થાની ગેરહાજરી:
 - > MoU ડિજિટલ રીતે એકત્રિત જમીનના ડેટાની ભૌતિક ચકાસણી કરે છે, પરંતુ જ્યારે વિવાદ ઊભો થાય ત્યારે કાર્યવાહી કરવાનો માર્ગ શું હશે તે અંગે કશું સ્પષ્ટ નથી, ખાસ કરીને જ્યારે ઐતિહાસિક પુરાવા સ્પષ્ટ કરે છે કે જમીનવિવાદોના સમાધાનમાં વર્ષો લાગે છે.
- ગોપનીયતા અને બહિષ્કારના મુદ્દાઓ :
 - > આ વ્યવસ્થામાં સૂચિત કિસાન ID આધાર સાથે જોડવામાં આવશે જે ગોપનીયતા અને બહિષ્કારના મુદ્દાઓ ઉભા કરશે.
 - > ઘણા સંશોધકોએ ઉલ્લંઘન અને લીક માટે આધાર ડેટાબેઝની નબળાઈ સમજાવી છે, જ્યારે આધાર આધારિત બહિષ્કાર કલ્યાણ વિતરણમાં વિવિધ સંદર્ભોમાં સારી રીતે દર્શાવે છે.
 - > સાથે સાથે જમીનના રેકોર્ડનો ખેડૂતનો ડેટાબેઝ બનાવવાનો અર્થ એ છે કે તે ખેતી કરનારાઓ, શેરકોપર્સ અને કૃષિ મજૂરોને આવરી લેશે નહીં.
 - > આંકડા દર્શાવે છે કે આ ક્ષેત્રમાં દૂર-દૂરની વસ્તી ખેડૂતો કરતાં વધુ વધી છે.

આગળનો રસ્તો

- > ખેડૂતોને ડેટા અને ટેકનોલોજી દ્વારા સશક્ત બનાવી શકાય છે તે નકારી શકાય તેમ નથી, પરંતુ ફક્ત આ માટે જ માહિતીનો સંતુલિત ઉપયોગ થવો જોઈએ.
- > પાયલોટ પ્રોજેક્ટ્સ પર કામ કરતી ખાનગી કંપનીઓએ જમીનની માલિકી અંગેના મતભેદોને હલ કરવા માટે રાજ્ય સરકારો સાથે અસરકારક રીતે સહકાર આપવો જોઈએ.
- > સરકારે પાઈલટ ટ્રેલ્સના પરિણામોના આધારે પ્રોજેક્ટ સાથે આગળ વધવું જોઈએ.

પ્રશ્નોત્તરી

1. જનપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે ચૂંટણી અને પેટા-ચૂંટણીઓના વાસ્તવિક આચરણને નિયંત્રિત કરે છે.
 2. તે ચૂંટણી યોજવા માટે વહીવટી તંત્ર પણ પૂરી પાડે છે.
 3. તે રાજકીય પક્ષોની નોંધણીને પણ નિયમન કરે છે.
 4. જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ની કલમ 123, લાંચ, બળજબરી અથવા બળજબરીનો ઉપયોગ અથવા ધર્મ, જાતિ, સમુદાય અને ભાષાના આધારે મત માટે અપીલ કરવા સહિતના ભ્રષ્ટ વ્યવહારની વિસ્તૃત સૂચિ પ્રદાન કરે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઇલેક્ટ્રોનિક કોમર્સ અથવા ઈ-કોમર્સ એ એક વ્યવસાય મોડેલ છે જે કંપનીઓ અને વ્યક્તિઓને ઈન્ટરનેટ દ્વારા વસ્તુ ઓ ખરીદવા અને વેચવાની મંજૂરી આપે છે.
 2. ભારતીય ઈ-કોમર્સ ઉદ્યોગ ઝડપથી વિકાસની ગતિ પર છે અને એવી અપેક્ષા છે કે 2034 સુધીમાં ભારત યુ.એસ.ને વટાવીને વિશ્વનો બીજો સૌથી મોટો ઈ-કોમર્સ માર્કેટ બનશે.
 3. વાયરલેસ ડિવાઈસેસ જેવા કે પીડીએ (પર્સનલ ડિજિટલ સહાયકો) અથવા સેલ ફોન્સનો ઉપયોગ વ્યવસાયિક વ્યવહાર માટે થઈ શકે છે.
 4. જીન્યુટેલા એ એક સોફ્ટવેર એપ્લિકેશન છે જે ગ્રાહકોને બજાર ઉત્પાદકોના દબલ વિના સીધા એક બીજા સાથે સંગીત શેર કરવાની મંજૂરી આપે છે (સી 2 સી ઈ-કોમર્સની જેમ). ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતના બંધારણના ભાગ XII ના બીજા અધ્યાયમાં કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારો દ્વારા ઉધાર લેવાય છે.
 2. ભાગ XIIમાં બે જોગવાઈઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે – કલમ 292 જેમાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ઋણ લેવાનો સમાવેશ થાય છે અને આર્ટિકલ 293 જેમાં રાજ્ય સરકારો દ્વારા ઋણ લેવાનો સમાવેશ થાય છે.
 3. કલમ 293(3) મુજબ કેન્દ્ર સરકારની પહેલેથી બંધાયેલા રાજ્ય સરકારોએ વધુ ઉધાર લેતા પહેલા કેન્દ્ર સરકારની સંમતિ પ્રાપ્ત કરવી જરૂરી છે.
 4. ઓક્ટોબર 2020 માં, કેન્દ્ર સરકારે ચાર મહત્વપૂર્ણ સુધારાના અમલીકરણ માટે તેના GSDP (ગ્રોસ સ્ટેટ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ) ના 1% વધારાના ઋણ લેવાની મંજૂરી આપી છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. વ્યાપાર પ્રક્રિયા આઉટસોર્સિંગ (BOP)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. BOP સલામતીના મુદ્દાઓ, છુપાયેલા ખર્ચ અને અતિ નિર્ભરતા જેવી કેટલીક ખામીઓ ઉપરાંત ઓછા ખર્ચે, વૈશ્વિક વિસ્તરણ અને ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા જેવા ઘણા ફાયદા પ્રદાન કરે છે.
 2. BOP એ એક વ્યવસાય છે જેમાં એક સંસ્થા બાહ્ય સેવા પ્રદાતા સાથે આવશ્યક વ્યવસાયિક કાર્ય કરવા માટે કરાર કરે છે.
 3. OSPs અથવા અન્ય સર્વિસ પ્રોવાઈડર્સ એવી કંપનીઓ છે જે ગૌણ અથવા તૃતીય સેવાઓ પૂરી પાડે છે જેમ કે ટેલિમાર્કેટિંગ, ટેલિબ્રેકિંગ અથવા ટેલિમેડિસિન, અનુક્રમે, વિવિધ કંપનીઓ, બેંકો અથવા હોસ્પિટલ ચેન માટે.
 4. ભારતીય ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી (IT) - BOP ઉદ્યોગ વર્ષ 2019-20-માં 37.6 અબજ ડોલર રહ્યો હતો અને આગામી ચારથી પાંચ વર્ષમાં 55.5 અબજ ડોલર થવાની સંભાવના છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. વડા પ્રધાનને આર્થિક સલાહકાર પરિષદ (PMEAC)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. PMEAC એ સરકાર, ખાસ કરીને વડા પ્રધાનને આર્થિક સલાહ આપવા માટે રચાયેલી એક બિન-બંધારણીય, બિન-કાયમી અને સ્વતંત્ર સંસ્થા છે.

2. તે ફુગાવા, માર્કેટ ફાઈનાન્સ અને ઔદ્યોગિક ઉત્પાદન જેવા મહત્વના આર્થિક મુદ્દાઓને પ્રકાશિત કરે છે. આઝાદી બાદ અનેક વખત આ સમિતિની રચના કરવામાં આવી છે. તાજેતરમાં, વડા પ્રધાન મોદીએ આ પરિષદને 2017 માં પુનઃજીવિત કરી હતી.

3. હાલમાં, વિવેક દેબરોય (Bibek Debroy) PMEAC ના કાર્યકારી અધ્યક્ષ છે. નીતિ આયોગ, વહીવટી, લોજિસ્ટિક્સ, આયોજન અને બજેટ હેતુ માટે PMEAC ની નોડલ એજન્સી તરીકે કાર્ય કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. SEBIની ટેકઓવર પેનલ (Takeover Panel)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ટેકઓવર પેનલ ફરજિયાત ખુલ્લી ઓફરમાંથી મુક્તિ માંગતી અરજીને ધ્યાનમાં લે છે, જેને સંપાદક તરીકે લઘુમતી શેરહોલ્ડરોને રજૂ કરવાની જરૂર છે. ડેલોઈટ ઈન્ડિયાના MD અને CEO એન. વેંકટ્રામની ટેકઓવર પેનલના નવા સભ્ય તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી છે.

2. પેનલની અધ્યક્ષતા કર્ણાટકના પૂર્વ મુખ્ય ન્યાયાધીશ અને કેરળની હાઈકોર્ટ્સ એન.કે. સોદી કરી રહ્યા છે. તે સિક્યુરિટીઝ અપીલ ટ્રિબ્યુનલ (Securities Appellate Tribunal)ના પૂર્વ પ્રિસાઈડિંગ ઓફિસર પણ હતા.

3. આ પેનલની રચના SEBI (Substantial Acquisition of Shares and Takeovers) Regulations, 2011 ના નિયમન 11(5) અનુસાર કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. કેસ્ટ (CREST) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેસ્ટ ભારતીય સ્ટાર્ટ અપ્સ અને સાહસો પર ડેટા રીપોઝીટરી બનાવવામાં મદદ કરશે.

2. તે ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા સંશોધન માટેના અવરોધને હલ કરશે.

3. માહિતીના સ્ત્રોત તરીકે, CREST ને સંશોધનકારો અને નીતિ નિર્માતાઓ માટે એક્સેસિબલ બનાવવામાં આવશે, પરિણામે ટોચનાં પ્રકાશનો મળશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. એગ્રીસ્ટેક વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે તકનીકો અને ડિજિટલ ડેટાબેઝનો સંગ્રહ છે જે ખેડૂતો અને કૃષિ ક્ષેત્ર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

2. કૃષિ ખાદ્ય કિંમત શૃંખલામાં ખેડૂતોને એન્ડ-ટુ-એન્ડ સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે એગ્રીસ્ટેક એક સંકલિત પ્લેટફોર્મ બનાવશે.

3. આ કેન્દ્રના ડિજિટલ ઈન્ડિયા કાર્યક્રમને અનુરૂપ છે, જેનો ઉદ્દેશ ભારતમાં જમીનના ડિજિટલાઈઝેશનથી લઈને તબીબી રેકોર્ડ સુધીના ડેટાને ડિજિટલ બનાવવા માટે વ્યાપક પ્રયાસો કરવાનો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

Sr.CLERK/ ATDOના સ્ટેડિયમમાં

છેલ્લા બોલે છગ્ગો

લેક્ચર નં. 4

ગુજરાતનો ઇતિહાસ

Kuldeepsinh Jadeja

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સુરક્ષા જોખમ તરીકે ચીન: NATO

- તાજેતરમાં યોજાયેલ ઉત્તર એટલાન્ટિક સંધિ સંગઠન (NATO) સમિતિમાં પ્રથમ વખત ચીનને સુરક્ષા જોખમ તરીકે સ્પષ્ટ રીતે વર્ણવવામાં આવ્યું છે.
- નાટો 'ઘોષણા' દ્વારા ઓળખાયેલા અન્ય બે જોખમો 'રશિયા' અને 'આતંકવાદ' છે.

Back to basics : ઉત્તર એટલાન્ટિક સંધિ સંસ્થા (NATO)

- રચના: સોવિયત સંઘ સામે સામૂહિક સુરક્ષા પૂરી પાડવા માટે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, કેનેડા અને ઘણા પશ્ચિમી યુરોપિયન દેશો દ્વારા 4 એપ્રિલ, 1949 ના ઉત્તર એટલાન્ટિક સંધિ દ્વારા નાટોની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- તેનું મુખ્ય મથક બેલ્જિયમના બ્રસેલ્સમાં છે.
- રાજકીય અને લશ્કરી જોડાણો: નાટોનું પ્રાથમિક લક્ષ્ય એ તેના સભ્યોની સામૂહિક સંરક્ષણ અને ઉત્તર એટલાન્ટિક ક્ષેત્રમાં લોકશાહી શાંતિ જાળવવું છે.
- નાટોના આર્ટિકલ 5માં સમાવિષ્ટ સામૂહિક સંરક્ષણ સિદ્ધાંતમાં જણાવાયું છે કે 'એક સાથીની વિરુદ્ધના હુમલાને બધા સાથીઓ સામે હુમલો માનવામાં આવશે.'
- નાટો આર્મીઝ: નાટો લશ્કરી અને નાગરિક મુખ્યાલય અને એકીકૃત સૈન્ય કમાન્ડ સ્ટ્રક્ચર ધરાવે છે, પરંતુ તેની પાસે બહુ ઓછી સૈન્ય અથવા સંપત્તિ છે જે ફક્ત તેના જ છે.
- મોટાભાગના દળો સંપૂર્ણ રાષ્ટ્રીય આદેશ અને નિયંત્રણ હેઠળ રહે છે, સિવાય કે સભ્ય દેશો નાટો-સંબંધિત કાર્યો કરવા માટે સંમત ન થાય.
- નાટોના નિર્ણયો: એક 'નાટો નિર્ણય' એ તમામ 30 સભ્ય દેશોની સામૂહિક ઇચ્છાશક્તિની અભિવ્યક્તિ છે કારણ કે તમામ નિર્ણયો સંમતિથી લેવામાં આવે છે.

નાટોની કામગીરીનું વિશ્લેષણ

- શીત યુદ્ધ યુગ: નાટો સોવિયત વિસ્તરણથી 'યુરો-એટલાન્ટિક પ્રદેશ' ને બચાવવા અને બંને મહાસત્તાઓ વચ્ચેના યુદ્ધને અટકાવવાના તેના મિશનમાં સંપૂર્ણપણે સફળ રહ્યો હતો.
- શીત યુદ્ધનો યુગ (લગભગ 1945 થી 1991 સુધી) 1955 માં નાટો અને તેના સોવિયત સમકક્ષ, વર્સો સંધિની રચનાથી શરૂ થયો.
- શીત યુદ્ધ પછીનો યુગ: 1991 માં જ્યારે સોવિયત સંઘનું પતન થયું ત્યારે નાટોની સામૂહિક સલામતીનો દાખલો બદલાયો.
- જ્યારે બાલ્કન સંઘર્ષ 1999 માં ફાટી નીકળ્યો, ત્યારે નાટોને શીત યુદ્ધ પછીના યુરોપમાં તેની યોગ્યતા સાબિત કરવાની તક મળી.

પરસ્પર લાભકારક વ્યવસ્થા

- યુરોપ માટે, આ એક આકર્ષક સમાધાન હતું, જ્યાં સ્વાયત્તામાં નાના નુકસાન માટે, તેને સસ્તા ભાવે સંપૂર્ણ સુરક્ષા આપવામાં આવી હતી.
- સંરક્ષણ પર મોટા પાયે બિન-બર્થ કરવાથી યુરોપને શક્તિશાળી અર્થવ્યવસ્થાના નિર્માણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની અને મજબૂત કલ્યાણ રાજ્યમાં તેના બાકી રહેલ રોકાણ માટે મંજૂરી મળી.
- નાટોએ પણ જર્મનીને નીચે રાખવા માટેના વધારાના બોનસની ઓફર કરી, જે ઇતિહાસિક રીતે આ ક્ષેત્રમાં શાંતિ અને સ્થિરતાનું મુખ્ય પરિબળ હતું.
- યુરોપિયનો દ્વારા સ્વયં-સંગઠિત અને સંચાલિત એક સામૂહિક લશ્કરી દળ અમેરિકન નિરીક્ષણમાંથી બહાર નીકળવાનો માર્ગ પ્રદાન કરી શકે છે.
- જો કે તેમાં જર્મની અથવા ફ્રાન્સ જેવા એક કે બે મજબૂત અને શ્રીમંત રાજ્યોનું જોખમ રહેલું છે.
- નાટો અને ચીન:
 - નાટોના નેતાઓ દ્વારા ચીને વારંવાર સુરક્ષા પડકાર જાહેર કરાયો છે અને એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે ચીની વૈશ્વિક વ્યવસ્થાને નબળી પાડવાનું કામ કરી રહી છે.
 - આ ચીનના વેપાર, સૈન્ય અને માનવાધિકાર પ્રથાઓ વિરુદ્ધ યુએસ રાષ્ટ્રપતિના વધુ સંકલિત પ્રયાસોની અનુરૂપ છે.
 - અમેરિકાની વધતી માન્યતા એ છે કે ચીન તેની વૈશ્વિક સર્વોપરિતા માટે ખતરો છે અને તેને નિયંત્રિત કરવું જોઈએ.
 - જો કે, ફ્રાન્સ અને જર્મની બંનેએ નાટોની સત્તાવાર સ્થિતિ અને ચીન પ્રત્યેની તેમની ધારણા વચ્ચે થોડું અંતર બનાવવાની માંગ કરી.
 - નાટોના યુરોપિયન સદસ્ય દેશો ચીનને આર્થિક હરીફ અને વિરોધી માને છે, પરંતુ તે અમેરિકી અભિપ્રાય સાથે સંમત નથી કે તે એક સંપૂર્ણ સુરક્ષા ખતરો છે.
 - ચીનના વલણ: તેણે નાટોને ચાઈનાના ભય સિદ્ધાંતના વિવિધ સ્વરૂપોના અતિશયોક્તિને અટકાવવા અને જૂથ રાજકારણમાં કૃત્રિમ રીતે સંઘર્ષ કરવા માટે ચીનના કાયદેસરના હિતો અને કાનૂની અધિકારનો ઉપયોગ કરવા જણાવ્યું હતું.

નાટો અને રશિયા

- રશિયા સાથે તનાવ એ પૂર્વ તરફ વિસ્તૃત કરવાના નાટોના પ્રયત્નોનું અનિવાર્ય પરિણામ છે, જેને રશિયા તેના પ્રભાવના ક્ષેત્રમાં ગણે છે.
- યુક્રેન, જ્યોર્જિયા અને મોલ્ડોવા જેવા દેશોને નાટોની છત્ર હેઠળ લાવવાના પ્રયાસોથી રશિયા સાથે સંઘર્ષ થયો.

- રશિયાએ ક્રિમિયા, જયોર્જિયા અને મોલ્ડોવામાં સૈન્ય તૈનાત કરીને તેના હિતોની રક્ષા કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હોવાથી, નાટોએ તેના પર બેજવાબદારીભર્યું વર્તન અને 'નિયમો આધારિત આંતરરાષ્ટ્રીય હુકમ' તોડવાનો આરોપ મૂક્યો.

નિષ્કર્ષ

- ચીનની અર્થવ્યવસ્થા પશ્ચિમી બજારોમાં પહેલેથી જ ઉડાણપૂર્વક સંકલિત છે. આ હોવા છતાં, ચીનને 'ખતરો' માનવામાં આવી રહ્યું છે. તે જોવાનું બાકી છે કે વર્તમાન યુરોપ નાટોના નિર્ણયોને કેવી પ્રાથમિકતા આપશે.

ભારત અને ફીજીએ કૃષિ ક્ષેત્રે સહયોગ માટે MoU પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- કેન્દ્રીય કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ પ્રધાન શ્રી નરેન્દ્રસિંહ તોમર અને ફીજી કૃષિ, જળમાર્ગો અને પર્યાવરણ મંત્રી ડો.મહેન્દ્ર રેડી વચ્ચે કૃષિ અને સંલગ્ન ક્ષેત્રોમાં સહયોગ માટે સમજૂતી પત્ર (MoU) પર હસ્તાક્ષર થયા.
- ભારત અને ફીજી પરસ્પર આદર, સહકાર અને મજબૂત સાંસ્કૃતિક અને લોકો-થી-લોકોના સંબંધોને આધારે સૌહાર્દપૂર્ણ અને મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો વહેંચે છે.
- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીની ફીજીની મુલાકાત અને Forum for India Pacific Islands Cooperation થી ફિઝી અને પેસિફિક સાથે ભારતના સંબંધોને વધુ વેગ મળ્યો છે.
- આ MoU પર હસ્તાક્ષર કરવાની તર્જ પર બંને દેશો વચ્ચે બહુપક્ષીય સહયોગને વધુ મજબૂત બનાવશે.

Back to basics : બંને દેશો વચ્ચે સહયોગ

- ખાદ્ય અને કૃષિ હવામાન પરિવર્તન સાથે ગાઢ સંબંધ ધરાવે છે. બંને દેશો કૃષિ ક્ષેત્રમાં વૈશ્વિક પડકારોનો સામનો કરવા સહયોગ આપી રહ્યા છે. કોવિડ-19 રોગચાળા વચ્ચે, ચક્રવાત યાસથી પ્રભાવિત સમુદાયોની આજીવિકા પુનઃસ્થાપન માટે અનુદાન તરીકે ભારતે ફીજીમાં 14 જાતના ફળો અને શાકભાજીના 7 ટન બીજનું વિતરણ કર્યું છે.

સમજૂતીના મેમોરેન્ડમ વિશે

- બંને દેશો વચ્ચેનો આ MoU ડેરી ઉદ્યોગ વિકાસ, મૂળ પાક વિવિધતા, ચોખા ઉદ્યોગ વિકાસ, જળ સંસાધન સંચાલન, ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ વિકાસ, નાળિયેર ઉદ્યોગ વિકાસ, કૃષિ યાંત્રિકરણ, પશુપાલન, કૃષિ સંશોધન, બાગાયતી ઉદ્યોગ વિકાસ જેવા ક્ષેત્રોમાં સહયોગ માટે છે. જીવાતોના ક્ષેત્રમાં સહકારને પ્રોત્સાહન આપવું. ભારત સરકારના કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલય અને કૃષિ મંત્રાલય, ફીજી દ્વારા આ MoU કરવામાં આવશે. કાર્યવાહી નક્કી કરવા માટે સંયુક્ત કાર્યકારી જૂથ પણ બનાવવામાં આવશે. આ MoU પાંચ વર્ષ માટે માન્ય રહેશે.

ભારત અને ભૂતાને 'Tax Inspectors Without Borders' પહેલ શરૂ કરી

- ભારત અને ભૂતાને 23 જૂન, 2021 ના રોજ સંયુક્ત રીતે 'Tax Inspectors Without Borders (TIWB)' ની પહેલ શરૂ કરી છે.

Back to basics : Tax Inspectors Without Borders (TIWB)

- TIWB એ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વિકાસ કાર્યક્રમ (UNDP) અને આર્થિક સહકાર અને વિકાસ સંગઠન (OECD) ની સંયુક્ત પહેલ છે.
- TIWB વિકાસશીલ દેશોને ઓડિટ ક્ષમતાના નિર્માણ દ્વારા રાષ્ટ્રીય કર વહીવટને મજબૂત બનાવવા માટે સહાય આપવા માંગે છે.
- તે ટેક્સની બાબતોમાં સહકાર મજબૂત કરવા અને ઘરેલું ટેક્સ એકત્રીકરણના પ્રયત્નોમાં ફાળો આપવા આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયના પ્રયત્નોને પૂર્ણ કરે છે.

TIWB નો હેતુ

- TIWB પ્રોગ્રામનો ઉદ્દેશ વિકાસશીલ દેશોમાં કરવેરા વહીવટને મજબૂત બનાવવાનો છે, તેમના ટેક્સ ઓડિટર્સ (tax auditors) ને તકનીકી જ્ઞાન-કેવી રીતે અને કુશળતા સ્થાનાંતરિત કરીને અને તેમની સાથે સામાન્ય ઓડિટ પ્રથાઓ અને જ્ઞાન ઉત્પાદનોના પ્રસારણની વહેંચણી કરીને.

ભારત-ભૂતાન

- ભૂતાને પ્રોગ્રામની શરૂઆત કરી હતી અને ભારતને ભાગીદાર અધિકારક્ષેત્ર તરીકે પસંદ કર્યું હતું.
- આ કાર્યક્રમ લગભગ 24 મહિના ચાલશે.
- આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત ભારત UNDP અને TIWB સચિવાલયના સહયોગથી ભૂતાનને તેના કર વહીવટને મજબૂત બનાવવા માટે સહાય પ્રદાન કરવાનો છે.
- આ પ્રોગ્રામ આંતરરાષ્ટ્રીય કરવેરા અને સ્થાનાંતરણ પ્રાઈસીંગના ક્ષેત્ર પર કેન્દ્રિત છે.
- વિકાસશીલ દેશોમાં કરવેરા સંબંધિત બાબતોમાં ભારતે હંમેશાં ક્ષમતા નિર્માણને ટેકો આપ્યો છે વૈશ્વિક નેતા હોવાના કારણે ભારત કરના મામલામાં દક્ષિણ-દક્ષિણ સહકારમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.

કાર્યક્રમનું મહત્વ

- આ કાર્યક્રમ ભારત અને ભૂતાન વચ્ચે સતત સહયોગ અને દક્ષિણ-દક્ષિણ સહયોગ માટે ભારતના સક્રિય સમર્થન તરફનું એક બીજું પગલું છે.

G20 શિક્ષણ પ્રધાનોની બેઠક યોજાય

- > G20 શિક્ષણ પ્રધાનોની બેઠક તાજેતરમાં મળી હતી, જેમાં મંત્રીઓએ COVID-19 રોગચાળો વચ્ચે ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણની સાતત્યતાની ખાતરી કરવા માટેના પ્રતિબદ્ધતાને પુનરાવર્તિત કર્યું હતું.
- > આ બેઠક દરમિયાન, મંત્રીઓએ શિક્ષણ અને કાર્યમાં અસમાનતાને દૂર કરવાની તેમની પ્રતિબદ્ધતાને પુષ્ટિ આપી.
- > આ બેઠકમાં શિક્ષણ રાજ્યમંત્રી સંજય ધોત્રીએ ભારતનું પ્રતિનિધિત્વ કર્યું હતું.
- > તેમણે શૈક્ષણિક ગરીબી, અસમાનતાઓ અને પ્રારંભિક શાળા છોડી દેવા અને ઘટાડવા આખરે ભારતની પ્રતિબદ્ધતાને પુનરાવર્તિત કરી.
- > ઈટાલીની આગેવાની હેઠળની બેઠકમાં G20 શિક્ષણ પ્રધાનોએ 'કોવિડ-19 રોગચાળો' વચ્ચે 'શૈક્ષણિક ગરીબી અને અસમાનતા સામેની લડતમાં કેવી રીતે આગળ વધવું' તે અંગેના વિચારો શેર કર્યા હતા.
- > શિક્ષણ રાજ્યમંત્રી સંજય ધોત્રીએ ભારતની નવી શિક્ષણ નીતિ અને અનેક કલ્યાણકારી યોજનાઓનો પુનરોચ્ચાર કર્યો જે ખાસ કરીને છોકરીઓ અને સામાજિક અને આર્થિક રીતે વંચિત જૂથો માટે શિક્ષણ અસમાનતાને દૂર કરવા માટે કામ કરી રહી છે.

Back to basics : G20

- > G20 એ 19 દેશો અને યુરોપિયન યુનિયન (EU) નું આંતર સરકારી મંચ છે. તે આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સ્થિરતા, ટકાઉ વિકાસ અને આબોહવા પરિવર્તન ઘટાડવા જેવા વૈશ્વિક અર્થતંત્રને લગતા મુખ્ય મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લે છે. G20 માં વિશ્વના મોટાભાગના મોટા ઔદ્યોગિક અને વિકાસશીલ દેશોનો સમાવેશ થાય છે. તે વિશ્વના કુલ ઉત્પાદનના 90% ભાગનો સમાવેશ કરે છે), વિશ્વની બે તૃતીયાંશ વસ્તી અને વિશ્વની અડધી ભૂમિ ક્ષેત્રને આવરી લે છે. આ જૂથની સ્થાપના 1999 માં વિશ્વના આર્થિક સંકટ પર નજર રાખવા માટે કરવામાં આવી હતી.

જાપાન ભારતને રસી કોલ્ડ સ્ટોરેજ સુવિધાઓ બનાવવામાં મદદ કરશે

- > જાપાન ભારતને કોવિડ-19 રસીને સુરક્ષિત રીતે સંગ્રહિત કરવા માટે કોલ્ડ સ્ટોરેજ સુવિધાઓ બનાવવા માટે 10 કરોડ ડોલરની સહાય પૂરી પાડશે.
- > જાપાન ભારતને તબીબી સાધનો જેવી કોલ્ડ સ્ટોરેજ સુવિધાઓ (cold storage facilities) સહિતના કોલ્ડ સ્ટોરેજ ઉપકરણો બનાવવા માટે આ સહાય કરશે.

- > કોલ્ડ સ્ટોરેજ સુવિધાઓ 'લાસ્ટ વન માઈલ સપોર્ટ' તરીકે બનાવવામાં આવશે.
- > આ સુવિધાઓ યુનિસેફ દ્વારા દરેક દેશમાં રસીકરણની ખાતરી કરશે.

Back to basics : જાપાન અને COVAX સુવિધા

- > COVID-19 ને નિયંત્રિત કરવા માટે, દેશો જે સામનો કરી રહ્યા છે તે સામાન્ય પડકારોમાં રસીની સમાન એક્સેસ સુનિશ્ચિત કરવી અને રસીકરણ ઝડપી કરવી તે શામેલ છે. આ પડકારને પહોંચી વળવા જાપાનએ રસીઓની પ્રાપ્તિ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય મિકેનિઝમ તરીકે COVAX સુવિધાના સંચાલનનો આરંભ કર્યો છે.

ભારતની કોવિડ લડતમાં અમેરિકાનું યોગદાન

- > યુ.એસ.એ કોવિડ-19 ના કેસોમાં વધારો જોવા મળતા દેશોને ભારત સહિત 70 કરોડથી વધુ રસીના દાનની જાહેરાત કરી હતી. જોકે, યુ.એસ. તરફથી ભારતને કઈ રસી અપાય છે તે હજુ સ્પષ્ટ નથી થયું.

શા માટે રસીઓને કોલ્ડ ચેન સુવિધાઓની જરૂર હોય છે?

- > રસી સતત મર્યાદિત તાપમાને સંગ્રહિત કરવાની જરૂર છે. આ એટલા માટે છે કારણ કે તાપમાન ખૂબ ઉંચું અથવા ખૂબ નીચું હોવાથી રસી તેની શક્તિ ગુમાવી શકે છે. COVID-19 રસીઓમાં, ફાઈઝરની COVID-19 રસી માટે કડક સંગ્રહની જરૂર હોય છે, જ્યારે આધુનિક COVID-19 રસીનું તાપમાન -20 °C જરૂરી છે, જ્યાં તે છ મહિના સુધી સ્થિર રહી શકે છે.

પાકિસ્તાનને FATFની ગ્રે લિસ્ટમાં રાખવાનો નિર્ણય

- > ફાઈનાન્સિયલ એક્શન ટાસ્ક ફોર્સ (FATF)એ પાકિસ્તાનને 'ઈકિઝ્ડ મોનિટરિંગ લિસ્ટ'માં જાળવી રાખવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- > " ઈકિઝ્ડ મોનીટરીંગ લિસ્ટ' એ ગ્રે લિસ્ટનું બીજું નામ છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > FATFએ જૂન 2018માં પાકિસ્તાનને 'ગ્રે લિસ્ટ'માં મૂક્યા બાદ 27 પોઈન્ટનો એક્શન પ્લાન બહાર પાડ્યો હતો. એક્શન પ્લાન મની લોન્ડરિંગ અને ટેરર ફાઈનાન્સિંગને રોકવા સાથે સંબંધિત છે.
- > ઓક્ટોબર 2020ના સત્ર દરમિયાન FATF દ્વારા પાકિસ્તાન માટે 27 મુદ્દાની એક્શન પ્લાન પૂર્ણ કરવાની અંતિમ તારીખ કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે ફેબ્રુઆરી, 2021 સુધી લંબાવવામાં આવી હતી.

- > ત્યારબાદ તેણે 27 માંથી 6 નિર્દેશોનું સંપૂર્ણ પણે પાલન કર્યું હતું.
- > ફેબ્રુઆરી 2021માં FATFએ આતંકવાદનો સામનો કરવામાં પાકિસ્તાનની નોંધપાત્ર પ્રગતિનો સ્વીકાર કર્યો હતો, જોકે તેણે હજુ પણ 27 મુદ્દાની ત્રણ એક્શન પ્લાનનું સંપૂર્ણ પણે પાલન કરવું પડ્યું હતું.
- > આ ત્રણ મુદ્દાઓ નાણાકીય પ્રતિબંધો અને આતંકવાદી ભંડોળ સાથેના માળખાગત સુવિધાઓ અને સામેલ સંસ્થાઓ સામે દંડની દ્રષ્ટિએ અસરકારક પગલાં સાથે સંબંધિત હતા.

ગ્રે યાદી બાબતી રાખવા વિશે

- > FATFએ જણાવ્યું હતું કે પાકિસ્તાન 26/11ના આરોપી હાફિઝ સઈદ અને JEMના વડા મસૂદ અઝહર જેવા સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા નિયુક્ત આતંકવાદીઓ સામે યોગ્ય કાર્યવાહી કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે. જોકે પાકિસ્તાને એક્શનના 27માં થી 26 પોઈન્ટ પૂરા કર્યા છે.
- > FATF પાકિસ્તાનને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા નિયુક્ત આતંકવાદી જૂથોના વરિષ્ઠ નેતાઓ અને કમાન્ડરોને નિશાન બનાવીને કાર્યવાહી મારફતે આતંકવાદના ભંડોળનો વિરોધ કરવા સંબંધિત બાકીના મુદ્દાને વહેલી તકે ઉકેલવા માટે પ્રગતિ ચાલુ રાખવા પ્રોત્સાહિત કરે છે.
- > આ ઉપરાંત FATFએ મુખ્યત્વે મની લોન્ડરિંગ કામગીરી હાથ ધરવા માટેના કામોની વધુ 6 પોઈન્ટની યાદી પણ રજૂ કરી છે.
- > પાકિસ્તાન તેના મની લોન્ડરિંગ એક્ટમાં સુધારો કરશે, નિયુક્ત બિન-નાણાકીય વ્યવસાયો અને વ્યવસાયો (નિયુક્ત બિન-નાણાકીય વ્યવસાયો અને વ્યવસાયો-ડીએનએફબીપી), સ્થાવર મિલકત એજન્સીઓ અને રત્નો વેપારીઓ, મની લોન્ડરિંગ સંસ્થાઓની મિલકતો જપ્ત કરશે અને ફીઝ કરશે અને ફાઈનાન્સિંગ ને રોકવા માટે વ્યવસાયો પર નજર રાખશે તેમજ પાલન ન કરવાના કિસ્સામાં તેમના પર નાણાકીય પ્રતિબંધો લાદશે તેવી અપેક્ષા છે.

મહત્વ

- > FATFએ પાકિસ્તાન સામે આતંકવાદી પ્રવૃત્તિઓ માટે ભંડોળ એકત્ર કરવામાં સામેલ અનેક પ્રતિબંધિત સંગઠનો જેવા કે જેશ-એ-મોહમ્મદના વડા મસૂદ અઝહર, લશ્કર-એ-તૈયબાના હાફિઝ સઈદ વગેરે પર કાર્યવાહીમાં નિષ્ફળતાની નોંધ લીધી છે.
- > ભારતે અનેક પ્રસંગોએ પાકિસ્તાનમાં આતંકવાદીઓની સંડોવણી પર પ્રકાશ પાડ્યો છે જેમાં 26/11મુંબઈ અને પુલવામા હુમલા સહિત અનેક આતંકવાદી કેસોમાં સામેલ છે.
- > FATFની ગ્રે લિસ્ટમાં પાકિસ્તાનનું રોકાણ ભારતમાં આવા આતંકવાદી હુમલાને રોકવા માટે પૂરતા પગલાં લેવા માટે તેના પર દબાણ લાવશે.

- > "બ્લેકલિસ્ટ"ના આગામી સ્તરથી વિપરીત, ગ્રેલિસ્ટિંગમાં કોઈ કાનૂની પ્રતિબંધો નથી, પરંતુ તે આર્થિક કડકાઈને આકર્ષિત કરે છે અને આંતરરાષ્ટ્રીય દેવા સુધી દેશની પહોંચને મર્યાદિત કરે છે.
- > પાકિસ્તાનના વિદેશ મંત્રીએ એવો અંદાજ મૂક્યો હતો કે દર વર્ષે દરમિયાન જ્યારે પાકિસ્તાન ગ્રેલિસ્ટમાં રહ્યું છે ત્યારે પાકિસ્તાની અર્થતંત્રને 10 અબજ ડોલરનું નુકસાન થયું છે.

FATF

પરિચય:

- > FATFની રચના 1989માં પેરિસમાં યોજાયેલી G-7 દેશોની બેઠકમાં કરવામાં આવી હતી.
- > FATF મની લોન્ડરિંગ, ટેરર ફંડિંગ જેવા મુદ્દાઓ પર વિશ્વમાં કાયદાકીય અને નિયમનકારી સુધારાલાવવા માટે જરૂરી રાજકીય ઈચ્છાશક્તિ ને ઉત્તેજિત કરવાનું કામ કરે છે. તે વ્યક્તિગત કેસોને જોતું નથી.

ઉદ્દેશ્ય:

- > FATFનો ઉદ્દેશ મની લોન્ડરિંગ, આતંકવાદી ધિરાણ જેવા જોખમોને પહોંચી વળવાનો અને આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય વ્યવસ્થાની અખંડિતતા માટે અન્ય કાનૂની, નિયમનકારી અને ઓપરેશનલ પગલાંના અસરકારક અમલીકરણને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

મુખ્ય મથક:

- > તેનું સચિવાલય પેરિસમાં ઇકોનોમિક કોઓપરેશન ડેવલપમેન્ટ ઓર્ગેનાઈઝેશન (OECD)ના મુખ્યાલયમાં આવેલું છે.

સભ્ય દેશો:

- > હાલમાં FATFમાં ભારત અને 2 પ્રાદેશિક સંગઠનો (યુરોપિયન કમિશન અને ગલ્ફ કોઓપરેશન કાઉન્સિલ) સહિત 39 સભ્ય દેશોનો સમાવેશ થાય છે. ભારત 2010 થી FATFનો સભ્ય છે.

FATFની યાદીઓ

ગ્રે યાદી:

- > કોઈપણ દેશની FATFની 'ગ્રે' સૂચિમાં જોડાવાનો અર્થ એ છે કે દેશ આતંકવાદી ભંડોળ અને મની લોન્ડરિંગને રોકવામાં નિષ્ફળ ગયો છે.

બ્લેકલિસ્ટ:

- > કોઈપણ દેશની FATFની 'બ્લેકલિસ્ટ' (બ્લેક લિસ્ટ)માં જોડાવાનો અર્થ એ છે કે તે દેશ આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સંસ્થાઓ પાસેથી નાણાકીય સહાય મેળવવાનું બંધ કરશે.

ગ્રીન હાઇડ્રોજન ઇનિશિયેટિવ પર શિખર સંમેલન ભારત કરશે

- > ગ્રીન હાઇડ્રોજન પહેલ (Green Hydrogen Initiatives) પર ભારત બે દિવસીય શિખર સંમેલન યોજશે. આ સમિટ 22 જૂન, 2021 થી બ્રિક્સ રાષ્ટ્રોની ભાગીદારીથી શરૂ થશે.

Back to basics : મહત્વના મુદ્દાઓ

- > આ પ્રતિષ્ઠિત ઈવેન્ટ તેની ગ્રીન હાઇડ્રોજન પહેલ અને વિચારો શેર કરવા માટે એક પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે.
- > આ ઓનલાઇન ઈવેન્ટનું આયોજન ભારતની સૌથી મોટી વીજ ઉત્પાદક NTPC કરશે.
- > સમિટમાં બ્રિક્સ દેશોના શ્રેષ્ઠ નીતિ નિર્માતાઓ અને મુખ્ય હિસ્સેદારો જોશે અને ઉર્જા મિશ્રણમાં હાઇડ્રોજનના ભવિષ્ય વિશે ચર્ચા કરશે.
- > સમિટમાં હાઇડ્રોજનને એકંદરે ઉર્જા નીતિના માળખામાં એકીકૃત કરવા માટેના વિચારો પરની પેનલ ચર્ચા જોવા મળશે.

હાઇડ્રોજનના વિવિધ પ્રકારો શું છે?

- > અશ્મિભૂત ઈંધણમાંથી ઉત્પન્ન થતાં હાઇડ્રોજનને ગ્રે હાઇડ્રોજન (grey hydrogen) કહેવામાં આવે છે અને જે કાર્બન કેપ્ચર અને સ્ટોરેજ વિકલ્પો સાથે અશ્મિભૂત ઈંધણમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે તેને બ્લુ હાઇડ્રોજન (blue hydrogen) કહે છે. બીજી તરફ ગ્રીન હાઇડ્રોજન (Green Hydrogen) સંપૂર્ણપણે નવીનીકરણીય ઉર્જા સ્ત્રોતોમાંથી લેવામાં આવ્યું છે.

ગ્રીન હાઇડ્રોજનના ફાયદા

- > ગ્રીન હાઇડ્રોજન ઈકો ફ્રેન્ડલી છે કારણ કે તેનો ઉપયોગ શૂન્ય ઉત્સર્જનમાં પરિણમે છે. તે સ્વચ્છ બર્નિંગ પરમાણુ છે જે આયર્ન અને સ્ટીલ, રસાયણો અને પરિવહન જેવા ક્ષેત્રોને સુશોભિત કરી શકે છે. ગ્રીન હાઇડ્રોજન સ્વચ્છ ઈલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા તરફના સંક્રમણમાં પણ મદદ કરશે અને ઉર્જા સંગ્રહ માટે ખનિજો અને દુર્લભ-પૃથ્વી તત્વ આધારિત બેટરીઓ પરનું નિર્ભરતા ઘટાડવામાં મદદ કરશે.

ચિલી (Chile) એક નવું બંધારણ ઘડશે

- > ચિલીના ધારાસભ્ય દેશ માટે નવા બંધારણનો મુસદ્દો તૈયાર કરશે, જે ઓગસ્ટો પિનોચેટ (Augusto Pinochet) ના સરમુખત્યારશાહી માંથી વારસામાં મળેલા એકને બદલશે, એમ ચીલીના પ્રમુખ સેબેસ્ટિયન પાનેરા (Sebastian Pinera) એ જણાવ્યું હતું. તેનું પહેલું સત્ર 4 જુલાઈએ યોજાશે.

મહત્વના મુદ્દાઓ

- > ચિલીમાં અસમાનતા સામેના 2019 ના હિંસક સામાજિક વિરોધ બાદ વ્યાપક રાજકીય સહમતિ બાદ બંધારણનું પુનર્લેખન કરવામાં આવશે, એક લોકમત યોજવામાં આવ્યો હતો, જેના માટે 78% લોકોએ 25 ઓક્ટોબર, 2020 ના રોજ મતદાન કર્યું હતું.

- > સંમેલન નવા બંધારણને પ્રાપ્ત થાય તે માટે એક શ્રેષ્ઠ તક રજૂ કરે છે અને ભવિષ્યના લોકશાહી તરફની એકતા અને સ્થિરતાના માળખા હેઠળ તમામ ચિલીના લોકો દ્વારા માન્યતા અને આદર આપવામાં આવશે.
- > સંમેલનમાં મે 2021 માં ચૂંટાયેલા 155 પ્રતિનિધિઓ ઉપસ્થિત રહેશે.

Back to basics: પૃષ્ઠભૂમિ

- > 1980 ના બંધારણમાં કાયદેસરતાની સમસ્યા છે. બંધારણીય આયોગ, ચિલોના રાજકીય સ્પેક્ટ્રમનું પ્રતિનિધિ નહોતું કારણ કે તેના સભ્યોની પસંદગી પિનોચેટ તાનાશાહી દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તેના પરિણામે, દેશમાં લોકશાહીની પુનઃ સ્થાપના પછી બંધારણમાં વારંવાર (20 વખત) સુધારા કરવામાં આવ્યા છે.

ચિલી (Chile)

- > ચિલી પશ્ચિમ દક્ષિણ અમેરિકામાં સ્થિત એક દેશ છે. તે 7,56,096 ચોરસ કિલોમીટર અને 17.5 મિલિયનની વસ્તીના ક્ષેત્રને આવરે છે. તે એન્ટાર્કટિકા અને વિશ્વના દક્ષિણના સૌથી નજીક દેશની નજીક છે. તે પેરુ, બોલિવિયા, આર્જન્ટિના અને ડ્રેક પેસેજ સાથે સરહદો વહેંચે છે. તેની રાજધાની અને સૌથી મોટું શહેર સેન્ટિયાગો છે જ્યારે સ્પેનિશ રાષ્ટ્રીય ભાષા છે. ચિલીને વિશ્વનો તામ્ર દેશ (copper country) કહેવામાં આવે છે.

ભારત અને અમેરિકાએ હાઇડ્રોજન ટાસ્ક ફોર્સ (Hydrogen Task Force) શરૂ કરી

- > US India Strategic Partnership Forum (USISPF) ના અનુસાર, ભારત અને USA "Strategic Clean Energy Partnership (SCEP)" હેઠળ હાઇડ્રોજન ટાસ્ક ફોર્સ શરૂ કરી છે જે ભારતના ઉર્જા સુરક્ષા પ્રયાસોને વેગ આપશે.

Back to basics : US-ભારત હાઇડ્રોજન ટાસ્ક ફોર્સ (US-India Hydrogen Task Force)

- > યુ.એસ. ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ એનર્જી ડિપાર્ટમેન્ટ, કેન્દ્રીય નવા અને નવીનીકરણીય ઉર્જા (MNRE) અને USISPF દ્વારા આ ટાસ્ક ફોર્સ (task force) શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > તે ઉદ્યોગ અને સરકારના હોદ્દેદારોનું પ્રતિનિધિત્વ કરશે અને તકનીકીની સ્થિતિનું મૂલ્યાંકન કરશે, નવીન નીતિ વિકલ્પોનો અભ્યાસ કરશે અને ભલામણો કરશે.
- > આ ટાસ્ક ફોર્સ ડેકાર્બોનાઈઝિંગ, ઔદ્યોગિક વિસ્તારોને વધુ પ્રદૂષિત કરવા અને લીલોતરી અને ફ્લીનર ગ્રહ પ્રાપ્ત કરવાના લક્ષ્યો સુધી પહોંચવામાં મદદ કરશે.

- > તે બંને દેશો વચ્ચે કેન્દ્રિત જાહેર-ખાનગી સહકારને મજબૂત બનાવશે અને હાઈડ્રોજન ઊર્જા તકનીકોના ઝડપી વિકાસ અને જમાવટ માટે માર્ગ મોકળો કરશે.
- > તે ખાનગી ક્ષેત્રના ઈનપુટ્સને એકીકૃત કરવા અને હાઈડ્રોજન તકનીકીઓને વિકસાવવા અને જમાવવા માટે નવીનતમ તકનીકી અને વ્યવસાયિક મોડેલો અપનાવવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે ઉદ્યોગો અને શિક્ષણવિદોને એક સાથે લાવશે.

ટાસ્ક ફોર્સ હેતુ

- > પોસાય તેવા હાઈડ્રોજન સોલ્યુશન્સના સોર્સિંગના પ્લેટફોર્મ તરીકે કાર્ય કરવાના લક્ષ્ય સાથે યુએસ-ભારત હાઈડ્રોજન ટાસ્ક ફોર્સની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. તે ઓછી અથવા શૂન્ય-કાર્બન હાઈડ્રોજન તકનીકો અને જમાવટ દ્વારા ઊર્જા સુરક્ષા અને સ્થિતિસ્થાપકતા વધારવાનો પ્રયત્ન કરશે.

બ્રિક્સ ગ્રીન હાઈડ્રોજન સમિટ (BRICS Green Hydrogen Summit)

- > ભારતની સૌથી મોટી ઊર્જા સંકલિત કંપની NTPC લિમિટેડ દ્વારા બે દિવસીય બ્રિક્સ ગ્રીન હાઈડ્રોજન સમિટ (BRICS Green Hydrogen Summit) નું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > ગ્રીન હાઈડ્રોજન એ હાલમાં એક સૌથી લોકપ્રિય અને માંગી શકાય તેવું ક્ષેત્ર છે અને તેને ઊર્જાના આગલા વાહક (next carrier of energy) તરીકે ગણવામાં આવે છે.
- > આ ઓનલાઈન કાર્યક્રમમાં બ્રાઝિલ, રશિયા, ભારત, ચીન, દક્ષિણ આફ્રિકા (BRICS) દેશોના નિષ્ણાંતોએ ભાગ લીધો હતો.
- > બ્રિક્સ દેશોએ ગ્રીન હાઈડ્રોજન ક્ષેત્રે થીમ અને તેમના દેશોના નવીનતમ વિકાસ પર તેમના મંતવ્યો શેર કર્યાં.
- > નિષ્ણાંતોની મુખ્ય ટિપ્પણીઓ જણાવે છે કે, સરકાર અને ઉદ્યોગોએ સાથે મળીને કામ કરવું જોઈએ તેની ખાતરી કરવા માટે કે હાલના નિયમો રોકાણ માટે બિનજરૂરી અવરોધ નથી.

ગ્રીન હાઈડ્રોજનમાં બ્રિક્સનું મહત્વ

- > પાંચ બ્રિક્સ દેશો ટકાઉ વિકાસ અને સમાવિષ્ટ આર્થિક વિકાસની સમાન દ્રષ્ટિ ધરાવે છે. આ જૂથકરણ માટેના મહત્વપૂર્ણ વ્યૂહાત્મક ક્ષેત્રોમાં ઊર્જા સહકારને મજબૂત કરવા અને બધા માટે પોસાય, વિશ્વસનીય, સુલભ અને સલામત ઊર્જાની ખાતરી કરવી શામેલ છે. બ્રિક્સ દેશો યોખ્ખી શૂન્ય કાર્બન ઉત્સર્જન સુનિશ્ચિત કરવામાં સક્ષમ છે કારણ કે બ્રિક્સ દેશોમાં ઉભરતી તકનીકીઓની જમાવટનો ખર્ચ વિકસિત દેશોની તુલનામાં ઘણો ઓછો છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. બ્રિક્સ ગ્રીન હાઈડ્રોજન સમિટ (BRICS Green Hydrogen Summit) વિશે નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ભારતની સૌથી મોટી ઊર્જા સંકલિત કંપની NTPC લિમિટેડ દ્વારા બે દિવસીય બ્રિક્સ ગ્રીન હાઈડ્રોજન સમિટ (BRICS Green Hydrogen Summit) નું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.
 2. ગ્રીન હાઈડ્રોજન એ હાલમાં એક સૌથી લોકપ્રિય અને માંગી શકાય તેવું ક્ષેત્ર છે અને તેને ઊર્જાના આગલા વાહક (next carrier of energy) તરીકે ગણવામાં આવે છે.
 3. આ ઓનલાઈન કાર્યક્રમમાં બ્રાઝિલ, રશિયા, ભારત, ચીન, દક્ષિણ આફ્રિકા (BRICS) દેશોના નિષ્ણાંતોએ ભાગ લીધો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
2. ઉત્તર એટલાન્ટિક સંઘ સંસ્થા (NATO)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તેની રચના સોવિયત સંઘ સામે સામૂહિક સુરક્ષા પૂરી પાડવા માટે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, કેનેડા અને ઘણા પશ્ચિમી યુરોપિયન દેશો દ્વારા 4 એપ્રિલ, 1949 ના ઉત્તર એટલાન્ટિક સંઘ દ્વારા નાટોની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
 2. તેનું મુખ્ય મથક બેલ્જિયમના બ્રસેલ્સમાં છે.
 3. નાટોના આર્ટિકલ 5 માં સમાવિષ્ટ સામૂહિક સંરક્ષણ સિદ્ધાંતમાં જણાવાયું છે કે 'એક સાથીની વિરૂદ્ધના હુમલાને બધા સાથીઓ સામે હુમલો માનવામાં આવશે.'
 4. એક 'નાટો નિર્ણય' એ તમામ 30 સભ્ય દેશોની સામૂહિક ઈચ્છાશક્તિની અભિવ્યક્તિ છે કારણ કે તમામ નિર્ણયો સંમતિથી લેવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
3. Tax Inspectors Without Borders ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ભારત અને ભુતાને 23 જૂન, 2021 ના રોજ સંયુક્ત રીતે 'Tax Inspectors Without Borders (TIWB)' ની પહેલ શરૂ કરી છે.
 2. TIWB એ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વિકાસ કાર્યક્રમ (UNDP) અને આર્થિક સહકાર અને વિકાસ સંગઠન (OECD) ની સંયુક્ત પહેલ છે. TIWB વિકાસશીલ દેશોને ઓડિટ ક્ષમતાના નિર્માણ દ્વારા રાષ્ટ્રીય કર વહીવટને મજબૂત બનાવવા માટે સહાય આપવા માંગે છે.
 3. તે ટેક્સની બાબતોમાં સહકાર મજબૂત કરવા અને ઘરેલું ટેક્સ એકત્રીકરણના પ્રયત્નોમાં ફાળો આપવા આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયના પ્રયત્નોને પૂર્ણ કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. G20 વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. G20 એ 19 દેશો અને યુરોપિયન યુનિયન (EU) નું આંતર સરકારી મંચ છે. તે આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સ્થિરતા, ટકાઉ વિકાસ અને આબોહવા પરિવર્તન ઘટાડવા જેવા વૈશ્વિક અર્થતંત્રને લગતા મુખ્ય મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લે છે.

2. G20 માં વિશ્વના મોટાભાગના મોટા ઔદ્યોગિક અને વિકાસશીલ દેશોનો સમાવેશ થાય છે. તે વિશ્વના કુલ ઉત્પાદનના 90% ભાગનો સમાવેશ કરે છે), વિશ્વની બે તૃતીયાંશ વસ્તી અને વિશ્વની અડધી ભૂમિ ક્ષેત્રને આવરી લે છે.

3. આ જૂથની સ્થાપના 1999 માં વિશ્વના આર્થિક સંકટ પર નજર રાખવા માટે કરવામાં આવી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. FATF વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. FATFની રચના 1989માં પેરિસમાં યોજાયેલી G-7 દેશોની બેઠકમાં કરવામાં આવી હતી. તેનું સચિવાલય પેરિસમાં ઈકોનોમિક કોઓપરેશન ડેવલપમેન્ટ ઓર્ગેનાઈઝેશન (OECD)ના મુખ્યાલયમાં આવેલું છે.

2. FATF મની લોન્ડરિંગ, ટેરર ફંડિંગ જેવા મુદ્દાઓ પર વિશ્વમાં કાયદાકીય અને નિયમનકારી સુધારાલાવવા માટે જરૂરી રાજકીય ઈચ્છાશક્તિ ને ઉત્તેજિત કરવાનું કામ કરે છે. તે વ્યક્તિગત કેસોને જોતું નથી.

3. FATFનો ઉદ્દેશ મની લોન્ડરિંગ, આતંકવાદી ધિરાણ જેવા જોખમોને પહોંચી વળવાનો અને આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય વ્યવસ્થાની અખંડિતતા માટે અન્ય કાનૂની, નિયમનકારી અને ઓપરેશનલ પગલાંના અસરકારક અમલીકરણને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. અશ્મિભૂત ઈંધણમાંથી ઉત્પન્ન થતાં હાઈડ્રોજનને ગ્રે હાઈડ્રોજન (grey hydrogen) કહેવામાં આવે છે અને જે કાર્બન કેપ્ચર અને સ્ટોરેજ વિકલ્પો સાથે અશ્મિભૂત ઈંધણમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે તેને બ્લુ હાઈડ્રોજન (blue hydrogen) કહે છે.

2. ગ્રીન હાઈડ્રોજન ઈકો ફ્રેન્ડલી છે કારણ કે તેનો ઉપયોગ શૂન્ય ઉત્સર્જનમાં પરિણમે છે.

3. ગ્રીન હાઈડ્રોજન સ્વચ્છ ઈલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા તરફના સંક્રમણમાં પણ મદદ કરશે અને ઉર્જા સંગ્રહ માટે ખનિજો અને દુર્લભ-પૃથ્વી તત્વ આધારિત બેટરીઓ પરનું નિર્ભરતા ઘટાડવામાં મદદ કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. તાજેતરમાં કયો દેશ એક નવું બંધારણ ઘડશે?

- (A) ઈથિયોપિયા (B) બ્રાઝીલ
(C) ઈન્ડોનેશિયા (D) ચીલી

8. US-ભારત હાઈડ્રોજન ટાસ્ક ફોર્સ (US-India Hydrogen Task Force) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુ.એસ. ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ એનર્જી ડિપાર્ટમેન્ટ, કેન્દ્રીય નવા અને નવીનીકરણીય ઉર્જા (MNRE) અને USISPF દ્વારા આ ટાસ્ક ફોર્સ (task force) શરૂ કરવામાં આવી હતી.

2. તે ઉદ્યોગ અને સરકારના હોદ્દેદારોનું પ્રતિનિધિત્વ કરશે અને તકનીકીની સ્થિતિનું મૂલ્યાંકન કરશે, નવીન નીતિ વિકલ્પોનો અભ્યાસ કરશે અને ભલામણો કરશે.

3. આ ટાસ્ક ફોર્સ ડેકાર્બોનાઈઝિંગ, ઔદ્યોગિક વિસ્તારોને વધુ પ્રદૂષિત કરવા અને લીલોતરી અને ફ્લીનર ગ્રહ પ્રાપ્ત કરવાના લક્ષ્યો સુધી પહોંચવામાં મદદ કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

Sr.CLERK / ATDOના સ્ટેડિયમમાં

છેલ્લા બોલે છગ્ગો

તેક્ચર નં. **3**

ભારતનું બંધારણ

MAULIK SIR

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

ઇન્ટિગ્રેટેડ ટ્રાઇ સર્વિસ થિયેટર આદેશ

- ઇન્ટિગ્રેટેડ ટ્રાઇ સર્વિસ થિયેટર કમાન્ડની રચના અંગે ઈરાદાપૂર્વક વિચાર કરવા માટે તાજેતરમાં એક ઉચ્ચ સ્તરીય સમિતિની રચના કરવામાં આવી છે.
- આ સમિતિ તમામ મુદ્દાઓની તપાસ કરશે અને સલામતી અંગેની કેબિનેટ સમિતિને ઔપચારિક નોંધ સબમિટ કરતા પહેલા એકીકૃત ટ્રાઇ સર્વિસ થિયેટર કમાન્ડના નિર્ણયને લગતા ભાવિ કાર્યવાહીનો નિર્ણય કરશે.

સમિતિ સંબંધો

- એકત્રીકરણની પ્રક્રિયાથી ઉદભવતા થિયેટર કમાન્ડના કાર્યક્ષેત્ર હેઠળ અર્ધ-સૈન્ય દળો (જે હાલમાં ગૃહ મંત્રાલય હેઠળ છે) લાવવા જેવા વિવિધ પાસાઓ પર ઈરાદાપૂર્વક વિચાર કરવા માટે આ સમિતિની રચના કરવી મહત્વપૂર્ણ છે.
- જ્યારે એર ડિકેન્સ સૂચિત એર ડિકેન્સ કમાન્ડ હેઠળ સૈન્ય સંપત્તિને એકીકૃત કરવાની યોજના બનાવી રહ્યું છે, ત્યારે મેરીટાઇમ થિયેટર કમાન્ડ નૌકાદળ, કોસ્ટ ગાર્ડની સાથે સાથે આર્મી અને એરફોર્સની સંયુક્ત દરિયાઈ રચનાઓની તમામ સંપત્તિને એક સાથે લાવવાની યોજના બનાવી રહી છે.
- નોર્ધન કમાન્ડ અને આર્મીના વેસ્ટર્ન કમાન્ડને 2-5 થિયેટર કમાન્ડમાં ફેરવવામાં આવશે.

Back to basics : ઇન્ટિગ્રેટેડ થિયેટર આદેશ

- ઇન્ટિગ્રેટેડ થિયેટર કમાન્ડનો અર્થ એ છે કે સુરક્ષા અને વ્યૂહાત્મક મહત્વના ભૌગોલિક ક્ષેત્ર માટે એક આદેશ હેઠળ ત્રણ સશસ્ત્ર દળો (આર્મી, વાયુસેના અને નૌકાદળ) ની એકીકૃત કમાન્ડ.
- આ દળો (આર્મી, વાયુ સેના અને નૌકાદળ) ના કમાન્ડરો તેમની ક્ષમતા સાથે તમામ સંસાધનો કોઈપણ મુશ્કેલીમાં લાવી શકશે.
- ઇન્ટિગ્રેટેડ થિયેટર આદેશ કોઈ એક ચોક્કસ સેવા માટે જવાબદાર રહેશે નહીં.
- ત્રણેય દળોના એકીકરણથી સંસાધનોની નકલ ઓછી થશે. એક સેવા હેઠળ ઉપલબ્ધ સંસાધનોનો ઉપયોગ અન્ય સેવાઓમાં પણ થઈ શકે છે.
- શેકતકર સમિતિ (2015) એ ત્રણ એકીકૃત થિયેટર આદેશો બનાવવાની ભલામણ કરી હતી – ચીન સરહદ માટે ઉત્તરીય આદેશ, પાકિસ્તાનની સરહદ માટે પશ્ચિમી આદેશ અને દરિયાઈ ક્ષેત્ર માટે સર્ધન કમાન્ડ.

એકીકરણની તરફેણમાં દલીલો

- એકીકરણ પછી, થિયેટર કમાન્ડર તેની ક્રિયાઓ માટે કોઈ ચોક્કસ સેવા માટે જવાબદાર રહેશે નહીં અને તેમના આદેશ દ્વારા નિર્ધારિત લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવામાં સક્ષમ 'સંયુક્ત લડાઈ દળ' વિકસિત અને તાલીમ આપવા માટે મફત હશે.
- તેના ઓપરેશન કરવા માટે જરૂરી સંસાધનો થિયેટર કમાન્ડના નિયંત્રણ હેઠળ રાખવામાં આવશે જેથી ઓપરેશન દરમિયાન તેને કોઈ પર આધાર રાખવો ન પડે.
- આ ભારતની વર્તમાન 'સર્વિસ-સ્પેસિફિક કમાન્ડ સિસ્ટમ' ની તુલનામાં વિરોધાભાસી છે, જેમાં દેશભરમાં ત્રણેય સૈન્ય સેવાઓ (આર્મી, એરફોર્સ અને નેવી) ની પોતાની કમાન્ડ છે. યુદ્ધની સ્થિતિમાં, દરેક સર્વિસ ચીફ અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તેઓ તેમની સેવાની કામગીરીને અલગ આદેશો દ્વારા નિયંત્રિત કરશે, જ્યારે તેઓ સંયુક્ત રીતે કાર્ય કરે છે.

એકીકરણ સામે દલીલો

- હકીકતમાં, યુદ્ધ દરમિયાન કોઈ પ્રસંગ નહોતો જ્યારે ત્રણેય સૈન્યએ પ્રશંસનીય સહયોગથી કાર્યવાહી કરી ન હતી.
- વધતા જતા કમ્યુનિકેશન નેટવર્કને ત્રણ સૈન્ય સેવાઓ વચ્ચેના સંદેશાવ્યવહારને સરળ બનાવ્યો છે, જેના દ્વારા અવકાશી અંતરને ધ્યાનમાં લીધા વિના આયોજન થઈ શકે છે, તેથી નવી સંસ્થાની જરૂર નથી.
- ઇન્ટિગ્રેટેડ ફોર્સિસ કમાન્ડરનું ડોમેન જ્ઞાન, તેમના આદેશ હેઠળના અન્ય બે સર્વિસ કમ્પોનન્ટ્સના સંદર્ભમાં મર્યાદિત થવાની સંભાવના છે, તેને ખૂબ જ યોગ્ય રીતે અને યોગ્ય સમયે રોજગાર કરવાની તેની ક્ષમતાને મર્યાદિત કરી છે.

વર્તમાન પરિસ્થિતિ

- ભારતીય સશસ્ત્ર દળ પાસે હાલમાં 17 આદેશો છે. આર્મી અને એરફોર્સ પાસે 7 કમાન્ડ અને નેવી 3 કમાન્ડ છે.
- દરેક આદેશનું સંચાલન 4-સ્ટાર (4-star) રેન્કના સૈન્ય અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- અંદમાન અને નિકોબાર આઈલેન્ડ્સમાં સંયુક્ત આદેશ છે.
- તે ભારતના આંદામાન અને નિકોબાર આઈલેન્ડ્સમાં પોર્ટ બ્લેર સ્થિત ભારતીય સશસ્ત્ર દળની પહેલી ટ્રાઇ સર્વિસ થિયેટર કમાન્ડ છે.
- અન્ય ટ્રાઈ-સર્વિસ કમાન્ડ્સ, જેમ કે સ્ટ્રેટેજિક ફોર્સિસ કમાન્ડ (SFC), દેશના પરમાણુ સંપત્તિના વિતરણ અને ઓપરેશનલ નિયંત્રણની દેખરેખ રાખે છે.

તાજેતરના વિકાસ

- ચીફ ઓફ ડિકેન્સ સ્ટાફ (CDS) ની નિમણૂક અને સૈન્ય બાબતોના ડિપાર્ટમેન્ટ (DMA) ની રચના એ સંરક્ષણ દળ ના એકીકરણ અને ઉન્નતિ તરફ મહત્વપૂર્ણ પગલાં છે.

- > CDS: કારગિલ સમીક્ષા સમિતિના સૂચન પર વર્ષ 1999 માં સ્થપાયેલ, તે સરકારનું એકલ-બિંદુ લશ્કરી સલાહકાર પદ છે.
- > લશ્કરી બાબતોનો વિભાગ (DMA): ફક્ત લશ્કરી બાબતોથી સંબંધિત કામ DMA ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવશે. અગાઉ આ કાર્યો સંરક્ષણ વિભાગ (DoD) ના આદેશ હેઠળ હતા.
- > ચીફ ઓફ ડિકેન્સ સ્ટાફ જનરલ બિપિન રાવતે મુંબઈમાં ત્રીજો જોઈન્ટ લોજિસ્ટિક્સ નોડ (JLN) શરૂ કર્યો.
- > LNs સશસ્ત્ર દળોને તેમના નાના શસ્ત્ર જેવા કે દારૂગોળો, રાશન, બળતણ, જનરલ સ્ટોર્સ, ઉડ્ડયન વસ્ત્રો, ફાજલ અને એન્જિનિયરિંગ સપોર્ટ માટે તેમના ઓપરેશનલ પ્રયત્નોને સંકલન માટે સંયુક્ત લોજિસ્ટિક્સ ક્વર પ્રદાન કરશે.

કિવાક સ્ટીલ્થ ફિગેટ

- > તાજેતરમાં વાઈસ ચીફ ઓફ નેવલ સ્ટાફ દ્વારા કિવાક અથવા તલવાર વર્ગની બીજી યુદ્ધ જહાજના નિર્માણ કાર્યનું ઉદઘાટન કરવામાં આવ્યું છે.
- > પ્રથમ યુદ્ધ જહાજનું બાંધકામ જાન્યુઆરી 2021 માં શરૂ થયું હતું. તે 2026 વર્ષમાં પહોંચાડવાનું છે, જ્યારે બીજું યુદ્ધ જહાજ છ મહિના પછી વિતરિત કરવામાં આવશે.

Back to basics : કિવાક અથવા તલવાર વર્ગ

- > 'મેક ઈન ઈન્ડિયા' હેઠળ ગોવા શિપયાર્ડ લિમિટેડ (GSL) રશિયાથી ટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર સાથે કિવાક વર્ગ સ્ટીલ્થ શિપ બનાવી રહ્યું છે. યુકેન દ્વારા જહાજો માટેના એન્જિનો પૂરા પાડવામાં આવી રહ્યા છે.
- > ઓક્ટોબર 2016 માં, ભારત અને રશિયાએ ચાર કિવાક અથવા તલવાર સ્ટીલ્થ ફિગેટ્સ માટે આંતર-સરકારી કરાર (IGA) પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
- > પ્રથમ બે યુદ્ધ જહાજો રશિયાના કલિનિનગ્રાડના યંતર શિપયાર્ડમાં બનાવવામાં આવશે, જ્યારે અન્ય બે યુદ્ધ જહાજો ગોવા શિપયાર્ડ લિમિટેડમાં બનાવવામાં આવશે.
- > નવા કિવાક ફિગેટમાં યંત્ર શિપયાર્ડ – INS ટેગ, તરકશ અને ત્રિકંદમાં બનાવવામાં આવેલા ત્રણ યુદ્ધ જહાજો જેવું જ એન્જિન અને શસ્ત્ર રૂપરેખાંકન આપવામાં આવ્યું છે. આ બ્રહ્મોસ એન્ટી શિપ અને લેન્ડ એટેક મિસાઈલોથી સજ્જ હશે.

■ પ્રયોગ :

- > આનો ઉપયોગ મુખ્યત્વે દુશ્મન સબમરીન અને મોટા જહાજોની શોધ અને નાશ જેવા વિવિધ નૌકા મિશન કરવા માટે કરવામાં આવશે.

■ હાલનું યુદ્ધ જહાજ :

- > નૌકાદળ પહેલેથી જ છ કિવિક III ફિગેટ્સ ચલાવે છે. આમાંથી પ્રથમ ત્રણ જૂન 2003 અને એપ્રિલ 2004 ની વચ્ચે નૌસેનામાં જોડાયા, જ્યારે અન્ય ત્રણ એપ્રિલ 2012 અને જૂન 2013 ની વચ્ચે નૌસેનામાં જોડાયા. વર્તમાન કરાર સાથે, નૌકાદળ 10 કિવાક યુદ્ધ જહાજોનું સંચાલન કરશે.

ભારત-રશિયા સંરક્ષણ સંબંધો

■ પૃષ્ઠભૂમિ :

- > સંરક્ષણ સહયોગ ભારત-રશિયા વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીનો મહત્વપૂર્ણ આધારસ્તંભ છે.
- > હાલના પ્રોજેક્ટ્સની સ્થિતિ અને સૈન્ય-તકનીકી સહકારના અન્ય મુદ્દાઓ પર ચર્ચા અને સમીક્ષા કરવા માટે રશિયા અને ભારતમાં બંને દેશોના સંરક્ષણ પ્રધાનો વૈકલ્પિક રીતે મળે છે.
- > જોકે ભારત ઈઝરાઈલ, અમેરિકા અને ફ્રાન્સ સાથે તેનો સપ્લાય બેઝ વિસ્તારી રહ્યો છે, રશિયા હજી પણ મોટો સપ્લાયર છે.
- > બંને પક્ષો AK-203 રાઈફલ કરારના અમલીકરણ અને 200 Ka-226T ઉપયોગિતા હેલિકોપ્ટર સફળતાપૂર્વક પુરવઠા તરફ આગળ વધી રહ્યા છે.

- > સિસ્ટમ્સન સેન્ટર દ્વારા પ્રકાશિત એક કાગળ મુજબ, ભારતમાં હાલમાં સૈન્યની સેવામાં 86 ટકા સાધનો, શસ્ત્રો અને પ્લેટફોર્મ રશિયાના છે.

■ સંયુક્ત અભ્યાસ :

- > વ્યાયામ ઈન્દ્ર ભારત અને રશિયા વચ્ચે સંયુક્ત ત્રિ-સેવા ક્વાયટ છે.

- > ભારત દ્વારા તૈનાત રશિયન લશ્કરી સાધનો

■ નૌસેના :

- > નૌકાદળનું એકમાત્ર સક્રિય વિમાનવાહક જહાજ INS વિક્રમાદિત્ય રશિયાથી છે. પરમાણુ હુમલો સબમરીન 'ચક્ર II' પણ સેવામાં છે.

■ સૈન્ય :

- > આર્મીની T-90 અને T-72 મુખ્ય યુદ્ધ ટેન્કો.
- > S-400 ટ્રાયમ્ફ મિસાઈલ સિસ્ટમ.

■ વાયુ સેના :

- > IAF નો Su30 MKI ફાઈટર.

ભારતમાં ફ્લેક્સ-ફ્યુઅલ એન્જિનો (flex-fuel engines) ફરજિયાત બનાવાશે

- > કેન્દ્ર સરકાર ભારતમાં કાર ઉત્પાદકોને ફ્લેક્સ-ફ્યુઅલ એન્જિનવાળા (flex-fuel engines) વાહનોનું નિર્માણ ફરજિયાત બનાવવાની યોજના બનાવી રહી છે.
- > પેટ્રોલમાં 20% ઈથેનોલ મિશ્રિત કરવાની કટ-ઓફ તારીખ 2030 થી 2025 સુધી લંબાવી લીધા પછી આ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.
- > સરકાર ટૂંક સમયમાં ઓટો ઉદ્યોગને ગ્રાહકોને તેમની કાર અને ટુ-વ્હીલર્સને પાવર બનાવવા માટે વધુ ખર્ચ-અસરકારક ઈંધણ પસંદ કરવા માટે વિકલ્પ પૂરો પાડવા કહેવા અંગે નિર્ણય લેશે.

- > ફ્લેક્સ-ફ્યુઅલ એન્જિન બ્રાઝિલ, કેનેડા અને યુએસ જેવા દેશોમાં પહેલાથી જ પ્રચલિત છે. આ દેશોમાં, ઘણા વાહન માલિકો તેમની કારના બળતણ તરીકે ઈથેનોલનો ઉપયોગ કરે છે.

Back to basics : ફ્લેક્સ-ઇંધણ વાહન (flex-fuel vehicle) શું છે?

- > ફ્લેક્સ-ઇંધણ વાહન (flex-fuel vehicle) અથવા ડ્યુઅલ ફ્યુઅલ વાહન (dual-fuel vehicle) એ વૈકલ્પિક બળતણ વાહન છે જે આંતરિક કમ્બશન એન્જિન (internal combustion engine) સાથે એકથી વધુ બળતણ પર ચલાવવા માટે રચાયેલ છે. તેઓ સામાન્ય રીતે ઈથેનોલ અથવા મિથેનોલ બળતણ સાથે ભળેલા ગેસોલિન પર ચલાવે છે. બંને ઈંધણ એક સમાન સામાન્ય ટાંકીમાં સંગ્રહિત (store) છે. આધુનિક ફ્લેક્સ-ફ્યુઅલ એન્જિન-સ કમ્બશન ચેમ્બર (combustion chamber)માં મિશ્રણના કોઈપણ પ્રમાણને બાળી શકે છે કારણ કે ફ્યુઅલ ઈન્જેક્શન અને સ્પાર્ક ટાઈમિંગ વાસ્તવિક મિશ્રણ અનુસાર આપમેળે ગોઠવાય છે.

ઘઝરાઇલે સફળતાપૂર્વક હવાઈ ઉચ્ચ સંચાલિત લેસરનું પરીક્ષણ કર્યું

- > ઈઝરાઈલી સૈન્યએ એક હવાઈ હાઈ-પાવર લેસર (airborne high-power laser)નું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ કર્યું છે જેમાં ડ્રોનને શૂટ કરવાની ક્ષમતા છે.
- > ઈઝરાઈલ પાસે પહેલાથી જ એક મોટી અને અદ્યતન હવા સંરક્ષણ સિસ્ટમ છે.
- > મે 2021 ના 11-દિવસીય યુદ્ધ દરમિયાન ગાઝાથી હજારો રોકેટ વિરૂદ્ધ આ સિસ્ટમનો 90% ઈન્ટરસેપ્શન રેટ (interception rate) હતો.

Back to basics : ઘઝરાઇલની લેસર સંરક્ષણ સિસ્ટમ

- > આ લેસર એલિબિટ સિસ્ટમ્સ (Elbit Systems)સાથે વિકસિત કરવામાં આવ્યું છે. તે નાગરિક વિમાનમાં સવાર હતું અને ભૂમધ્ય સમુદ્ર પર તાજેતરમાં હાથ ધરવામાં આવેલા એક પરીક્ષણમાં, તેણે સફળતાપૂર્વક ડ્રોનને ઠાર માર્યું હતું.

લેસર હથિયાર શું છે?

- > લેસર હથિયાર એ લેસર પર આધારિત એક નિર્દેશિત ઊર્જા (directed-energy weapon) શસ્ત્ર છે. જાન્યુઆરી 2020 સુધી, લેસર સહિતના માર્ગદર્શિત-ઊર્જા શસ્ત્રો, ઘણાં સંશોધન અને વિકાસ છતાં, હાલમાં પ્રાયોગિક તબક્કામાં છે. તે જોવાનું બાકી છે કે શું લેસર હથિયારો વ્યવહારિક, ઉચ્ચ પ્રદર્શનના લશ્કરી શસ્ત્રો તરીકે જમાવટ કરી શકાય છે.

લેસર વેપન સાથે પડકારો

- > વાતાવરણીય થર્મલ મોર (atmospheric thermal blooming) એક મોટી સમસ્યા છે. જો ધુમ્મસ, ધૂમ્રપાન, વરસાદ, ધૂળ, બરફ, ધુમ્મસ, ફીણ જેવા અસ્પષ્ટ રસાયણો હોય તો આ સમસ્યા વધી શકે છે.

LIC દ્વારા ટેકનોલોજી પ્લેટફોર્મ 'e-PGS' રજૂ કરાયું

- > LIC એ 'e-PGS' નામનું કેન્દ્રિય વેબ આધારિત વર્કફ્લો આધારિત IT પ્લેટફોર્મ શરૂ કર્યું છે.
- > LICએ તેના જૂથ વ્યવસાયિક કામગીરી માટે આ પ્લેટફોર્મ શરૂ કર્યું છે.
- > પ્રોજેક્ટ e-PGS નું ઉદઘાટન LICના અધ્યક્ષ એમ.આર. કુમાર મુંબઈની સેન્ટ્રલ ઓફિસમાં કર્યું.
- > આ નવા IT પ્લેટફોર્મ પર જનરેટ થયેલી પ્રથમ ડિજિટલ રસીદ IDBI બેંકના MD અને CEO રાકેશ શર્માએ મેળવી હતી.

e-PGS નું મહત્વ

- > e-PGS ઉચ્ચ કક્ષાના બેંક એકીકરણ સાથે કેન્દ્રિય સંગ્રહ (centralized collection) અને ચુકવણી એકાઉન્ટિંગ (payment accounting) પ્રદાન કરવા માટે રચાયેલ છે.
- > તે હોસ્ટ-ટુ-હોસ્ટ કનેક્ટિવિટી દ્વારા સંગ્રહ પ્રદાન કરશે. આ સ્વચાલિત મેચિંગ સાથે સીમલેસ અને ઈન્ટિગ્રેટેડ બેંકિંગની ખૂબ નવીન સુવિધાઓ પ્રદાન કરવા માટે રચાયેલ છે.
- > આ પોર્ટલ પર, કોર્પોરેટ ગ્રાહકો તેમનો ડેટા જોવામાં, કાર્યવાહી કરવા યોગ્ય પ્રક્રિયાઓ શરૂ કરવા અને દાવાની નોંધણી અને ટ્રેક કરવામાં સમર્થ હશે.
- > તે ટેકનોલોજી સઘન કોર્પોરેટ ગ્રાહકોની અપેક્ષાઓ પૂરી કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યું છે.
- > તે ડેટા અને સેવાઓના સીમલેસ ટ્રાન્સફર માટે ગ્રાહકોની તકનીકી સિસ્ટમો સાથે ઉચ્ચ સ્તરની એકીકરણ સેવા પ્રદાન કરશે.

Back to basics : ભારતીય જીવન વીમા નિગમ (Life Insurance Corporation of India - LIC)

- > LIC એ ભારત સરકારની માલિકીની વીમા અને રોકાણ નિગમ છે. તે નાણાં મંત્રાલયની માલિકી હેઠળ કામ કરે છે. તેની સ્થાપના 1 સપ્ટેમ્બર, 1956 ના રોજ ભારતના જીવન વીમા અધિનિયમ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

INS વિકાંત: પ્રથમ સ્વદેશી વિમાનવાહક જહાજ

- > તાજેતરમાં ભારતના સંરક્ષણ પ્રધાને 'આત્મનિર્ભર ભારત' અભિયાનના ભાગરૂપે બાંધવામાં આવેલા સ્વદેશી વિમાનવાહક જહાજ INS વિકાંત (IAC-1) પર ચાલી રહેલા કાર્યની સમીક્ષા કરી હતી.
- > INS વિકાંત 2022 માં શરૂ થવાની સંભાવના છે. હાલ ભારત પાસે માત્ર એક જ એરક્રાફ્ટ કેરિયર છે, રશિયન મૂળ ના INS વિક્રમાદિત્ય.
- > અગાઉ સંરક્ષણ સંપાદન પરિષદ (DAC)એ પ્રોજેક્ટ 751 હેઠળ ભારતીય નૌકાદળ માટે છ અદ્યતન સબમરીન માટે 'પ્રપોઝલ રિક્વેસ્ટ' (RFP) જારી કરવાની મંજૂરી આપી હતી.

Back to basics : INS વિકાંત

- > નૌકાદળના નિવૃત્ત પ્રથમ કેરિયરના નામ પરથી સ્વદેશી વિમાનવાહક જહાજને 'વિકાંત' નામ આપવામાં આવ્યું છે.
- > તેમાં 30 વિમાનોનો એર કમ્પોનન્ટ હશે, જેમાં મિગ-29કે ફાઈટર જેટ્સ, કામોવ-31 એરબોર્ન અર્લી વોર્નિંગ હેલિકોપ્ટર્સ અને ટૂંક સમયમાં સામેલ થનારા એમએચ-60આર મલ્ટી રોલ હેલિકોપ્ટર હશે, ઉપરાંત સ્વદેશી રીતે અદ્યતન લાઈટ હેલિકોપ્ટર પણ હશે.
- > તેની મહત્તમ ઝડપ લગભગ 30 નોટિકલ માઈલ (લગભગ 55 કિમી પ્રતિ કલાક) હશે અને તેનું સંચાલન ચાર ગેસ ટર્બાઈન દ્વારા કરવામાં આવશે. સ્વદેશી વિમાનવાહક જહાજ 18 નોટિકલ માઈલ (32 કિમી પ્રતિ કલાક)ની ઝડપે એક સાથે 7,500 નોટિકલ માઈલનું કવર કરી શકશે.
- > એરક્રાફ્ટ કેરિયરમાં બરાક LRSAM અને AK-630 શસ્ત્રો તરીકે, તેમજ MFસ્ટાર અને RNA-40 L3D રડાર સેન્સર તરીકે સામેલ છે. જહાજમાં 'શક્તિ' નામનો ઇલેક્ટ્રોનિક યુદ્ધ સૂટ પણ છે.
- > એરક્રાફ્ટ કેરિયર પાસે વિમાનની કામગીરીને નિયંત્રિત કરવા માટે 'રનવે' અને 'શોર્ટ ટેક ઓફ અરેસ્ટેડ રિકવરી' સિસ્ટમ પણ છે.

મહત્વ

- > વિમાનવાહક જહાજની યુદ્ધ ક્ષમતા, પહોંચ અને બહુમુખી પ્રતિભા દેશના સંરક્ષણમાં મજબૂત ક્ષમતાઓ ઉમેરશે અને દરિયાઈ ક્ષેત્રમાં ભારતના હિતોનું રક્ષણ કરવામાં મદદ કરશે.
- > તે લાંબા અંતરે હવાઈ શક્તિ શરૂ કરવાની ક્ષમતા સાથે એક અતુલ્ય લશ્કરી ઉપકરણ પ્રદાન કરશે, જેમાં હવાઈ અવરોધો, સપાટી વિરોધી યુદ્ધ, આક્રમક અને રક્ષણાત્મક કાઉન્ટર-એર, એર એન્ટી સબમરીન યુદ્ધ અને એર અર્લી વોર્નિંગનો સમાવેશ થાય છે.

ભારતીય નૌકાદળની હાલની સ્થિતિ

- > દરિયાઈ ક્ષમતા પરિપ્રેક્ષ્ય યોજના અનુસાર, ભારતમાં 2027 સુધીમાં લગભગ 200 જહાજો હોવા જોઈએ પરંતુ લક્ષ્ય હાંસલ કરવા માટે ઘણું કરવાનું બાકી છે.
- > જો કે, તેનું કારણ મુખ્યત્વે ધિરાણ નથી પરંતુ પ્રક્રિયાગત વિલંબ અથવા પોતાના દ્વારા લાદવામાં આવેલા કેટલાક પ્રતિબંધો છે.
- > નૌકાદળ પાસે અત્યાધુનિક સોનાર અને રડાર છે. આ ઉપરાંત તેના ઘણા જહાજોમાં સ્વદેશી સામગ્રીનો વધુ જથ્થો વપરાયો છે.

કોવિડ-19 સામેની લડાઈમાં નૌકાદળનું યોગદાન

- > ઓપરેશન સમુદ્ર સેતુ- 1: કોરોના વાયરસને પગલે લાદવામાં આવેલા મુસાફરી પ્રતિબંધો વચ્ચે વિદેશમાં ફસાયેલા ભારતીય નાગરિકોને પાછા લાવવા માટે સ્થળાંતર અભિયાન છે.
- > ઓપરેશન સમુદ્ર સેતુ- 2: ભારતીય નૌકાદળે ભારતમાં ઓફિસ જનથી ભરેલા કન્ટેનરના શિપમેન્ટ માટે 'ઓપરેશન સમુદ્ર સેતુ-2' શરૂ કર્યું.

પ્રશ્નોત્તરી

- INS વિકાંત વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. નૌકાદળના નિવૃત્ત પ્રથમ કેરિયરના નામ પરથી સ્વદેશી વિમાનવાહક જહાજને 'વિકાંત' નામ આપવામાં આવ્યું છે.
 2. તેમાં 30 વિમાનોનો એર કમ્પોનન્ટ હશે, જેમાં મિગ-29કે ફાઈટર જેટ્સ, કામોવ-31 એરબોર્ન અર્લી વોર્નિંગ હેલિકોપ્ટર્સ અને ટૂંક સમયમાં સામેલ થનારા એમએચ-60આર મલ્ટી રોલ હેલિકોપ્ટર હશે, ઉપરાંત સ્વદેશી રીતે અદ્યતન લાઈટ હેલિકોપ્ટર પણ હશે.
 3. તેની મહત્તમ ઝડપ લગભગ 30 નોટિકલ માઈલ (લગભગ 55 કિમી પ્રતિ કલાક) હશે અને તેનું સંચાલન ચાર ગેસ ટર્બાઈન દ્વારા કરવામાં આવશે. સ્વદેશી વિમાનવાહક જહાજ 18 નોટિકલ માઈલ (32 કિમી પ્રતિ કલાક)ની ઝડપે એક સાથે 7,500 નોટિકલ માઈલનું કવર કરી શકશે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

2. ઈન્ટિગ્રેટેડ થિયેટર આદેશના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈન્ટિગ્રેટેડ થિયેટર કમાન્ડનો અર્થ એ છે કે સુરક્ષા અને વ્યૂહાત્મક મહત્વના ભૌગોલિક ક્ષેત્ર માટે એક આદેશ હેઠળ ત્રણ સશસ્ત્ર દળો (આર્મી, વાયુસેના અને નૌકાદળ) ની એકીકૃત કમાન્ડ.

2. આ દળો (આર્મી, વાયુ સેના અને નૌકાદળ) ના કમાન્ડરો તેમની ક્ષમતા સાથે તમામ સંસાધનો કોઈપણ મુશ્કેલીમાં લાવી શકશે. ઈન્ટિગ્રેટેડ થિયેટર આદેશ કોઈ એક ચોક્કસ સેવા માટે જવાબદાર રહેશે નહીં.

3. ત્રણેય દળોના એકીકરણથી સંસાધનોની નકલ ઓછી થશે. એક સેવા હેઠળ ઉપલબ્ધ સંસાધનોનો ઉપયોગ અન્ય સેવાઓમાં પણ થઈ શકે છે.

4. શેકતકર સમિતિ (2015) એ ત્રણ એકીકૃત થિયેટર આદેશો બનાવવાની ભલામણ કરી હતી – ચીન સરહદ માટે ઉત્તરીય આદેશ, પાકિસ્તાનની સરહદ માટે પશ્ચિમી આદેશ અને દરિયાઈ ક્ષેત્ર માટે સર્ધન કમાન્ડ.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. કીવક અથવા તલવાર વર્ગ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 'મેક ઈન ઈન્ડિયા' હેઠળ ગોવા શિપયાર્ડ લિમિટેડ (GSL) રશિયાથી ટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર સાથે કિવાક વર્ગ સ્ટીલ્થ શિપ બનાવી રહ્યું છે. યુકેન દ્વારા જહાજો માટેના એન્જિનો પૂરા પાડવામાં આવી રહ્યા છે.

2. ઓક્ટોબર 2016 માં, ભારત અને રશિયાએ ચાર કિવાક અથવા તલવાર સ્ટીલ્થ ફિગેટ્સ માટે આંતર-સરકારી કરાર (IGA) પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

3. પ્રથમ બે યુદ્ધ જહાજો રશિયાના કાલિનિનગ્રાડના ચંતર શિપયાર્ડમાં બનાવવામાં આવશે, જ્યારે અન્ય બે યુદ્ધ જહાજો ગોવા શિપયાર્ડ લિમિટેડમાં બનાવવામાં આવશે.

4. નવા કિવાક ફિગેટમાં ચંતર શિપયાર્ડ – INS ટેગ, તરકશ અને ત્રિકંદમાં બનાવવામાં આવેલા ત્રણ યુદ્ધ જહાજો જેવું જ એન્જિન અને શસ્ત્ર રૂપરેખાંકન આપવામાં આવ્યું છે. આ બ્રહ્મોસ એન્ટી શિપ અને લેન્ડ એટેક મિસાઈલોથી સજ્જ હશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. ફ્લેક્સ-ઈંધણ વાહન (flex-fuel vehicle) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ફ્લેક્સ-ઈંધણ વાહન (flex-fuel vehicle) અથવા ડ્યુઅલ ફ્યુઅલ વાહન (dual-fuel vehicle) એ વૈકલ્પિક બળતણ વાહન છે જે આંતરિક કમ્બશન એન્જિન (internal combustion engine) સાથે એકથી વધુ બળતણ પર ચલાવવા માટે રચાયેલ છે.

2. તેઓ સામાન્ય રીતે ઈથેનોલ અથવા મિથેનોલ બળતણ સાથે ભળેલા ગેસોલિન પર ચલાવે છે. બંને ઈંધણ એક સમાન સામાન્ય ટાંકીમાં સંગ્રહિત (store) છે.

3. આધુનિક ફ્લેક્સ-ફ્યુઅલ એન્જિન્સ કમ્બશન ચેમ્બર (combustion chamber)માં મિશ્રણના કોઈપણ પ્રમાણને બાળી શકે છે કારણ કે ફ્યુઅલ ઈન્જેક્શન અને સ્પાર્ક ટાઈમિંગ વાસ્તવિક મિશ્રણ અનુસાર આપમેળે ગોઠવાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. ભારતીય જીવન વીમા નિગમ (LIC) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. LIC એ ભારત સરકારની માલિકીની વીમા અને રોકાણ નિગમ છે. તે નાણાં મંત્રાલયની માલિકી હેઠળ કામ કરે છે.

2. તેની સ્થાપના 1 સપ્ટેમ્બર, 1956 ના રોજ ભારતના જીવન વીમા અધિનિયમ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

3. તાજેતરમાં LIC એ 'e-PGS' નામનું કેન્દ્રિય વેબ આધારિત વર્કફ્લો આધારિત IT પ્લેટફોર્મ શરૂ કર્યું છે.

LICએ તેના જૂથ વ્યવસાયિક કામગીરી માટે આ પ્લેટફોર્મ શરૂ કર્યું છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

Sr.CLERK/ ATDOના સ્ટેડિયમમાં
છેલ્લા ભોલે છગ્ગો

તેકચર નં. 2

પરીક્ષાલક્ષી
10 TOPIC
6 કલાકમાં

English Grammar

ANITA JOHN

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

‘બાયોટેક-કિસાન’ કાર્યક્રમ

- વિજ્ઞાન અને તકનીકી મંત્રાલયે ‘બાયોટેક-એગ્રિકલ્ચર ઈનોવેશન સાયન્સ એપ્લિકેશન નેટવર્ક’ (બાયોટેક-ફાર્મર) મિશન પ્રોગ્રામના ભાગ રૂપે ઉત્તર પૂર્વીય પ્રદેશમાં શરૂ કર્યું છે.

Back to basics : બાયોટેક-એગ્રિકલ્ચર ઈનોવેશન સાયન્સ એપ્લિકેશન નેટવર્ક

- તે એક વૈજ્ઞાનિક-ખેડૂત ભાગીદારી યોજના છે જે વર્ષ 2017 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- તે એક અખિલ-ભારતનો કાર્યક્રમ છે, જે હબ-એન્ડ-સ્પીક મોડેલને અનુસરે છે અને ખેડૂતોમાં ઉદ્યમવૃત્તિ અને નવીનતાને પ્રોત્સાહિત કરે છે અને મહિલા ખેડૂતોને સશક્તિકરણ આપે છે.
- બાયોટેક-કિસાન હબ દ્વારા, કૃષિ અને બાયો-સ્ત્રોતોથી સંબંધિત રોજગાર પેદા કરવા અને નાના અને સીમાંત ખેડૂતોને બાયોટેકનોલોજી લાભ પૂરા પાડવા જરૂરી તકનીકીની ખાતરી કરવા માટે કામ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- આ સાથે, ખેડૂતો દ્વારા આના દ્વારા શ્રેષ્ઠ વૈશ્વિક કૃષિ સંચાલન અને પદ્ધતિઓનો પણ સંપર્ક કરવામાં આવે છે.

મંત્રાલય

- તે ખેડૂત કેન્દ્રિત યોજના છે જે બાયોટેકનોલોજી વિભાગ, વિજ્ઞાન અને તકનીક મંત્રાલય દ્વારા ખેડૂતોની સહાયથી વિકસિત કરવામાં આવી છે.

ઉદ્દેશ

- તે કૃષિ નવીનીકરણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું, જેનો ઉદ્દેશ્ય કૃષિ પ્રયોગશાળાઓને ખેડૂતો સાથે જોડવાના ઉદ્દેશ્યથી ખેડૂત સ્તરે લાગુ કરી શકાય તેવા નવીન ઉકેલો અને તકનીકીઓને અન્વેષણ કરવા માટે છે.

પ્રગતિ

- દેશના તમામ 15 કૃષિ-આબોહવાની ઝોન અને 110 મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓને આવરી લેતા 146 બાયોટેક-ફાર્મર હબની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- આ યોજના દ્વારા અત્યાર સુધીમાં બે લાખથી વધુ ખેડૂતોના કૃષિ ઉત્પાદન અને આવકમાં વધારો કરીને લાભ મેળવ્યો છે. આ ઉપરાંત ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં પણ 200 થી વધુ ઉદ્યોગસાહસિકોનો વિકાસ થયો છે.

વર્તમાન કોલ વિશે

- ‘બાયોટેક-એગ્રિકલ્ચર ઈનોવેશન સાયન્સ એપ્લિકેશન નેટવર્ક’ પ્રોગ્રામ અંતર્ગત ખાસ કરીને ઉત્તર-પૂર્વ ક્ષેત્ર પર કેન્દ્રિત છે, કારણ કે આ ક્ષેત્ર મુખ્યત્વે કૃષિ છે અને તેના 70 ટકા કાર્યબળ કૃષિ અને સંલગ્ન ક્ષેત્રોમાં રોકાયેલા છે.
- આ ક્ષેત્ર દેશના અનાજના માત્ર 1.5 ટકા ઉત્પાદન કરે છે અને તેનો સ્થાનિક વપરાશ પૂરો કરવા અનાજની આયાત કરવી પડે છે.
- ઉત્તર પૂર્વમાં સ્થાન વિશિષ્ટ પાક, બાગાયત અને વાવેતર પાક, મત્સ્યોદ્યોગ અને પશુધન ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહન આપીને કૃષિ વસ્તીની આવકમાં વધારો કરી શકાય છે.
- ઉત્તર પૂર્વીય ક્ષેત્રના બાયોટેક-ફાર્મર હબ્સ દેશની ટોચની વૈજ્ઞાનિક સંસ્થાઓ તેમજ રાજ્યની કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ / કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રો / ખેડૂતોને પ્રદેશની હાલની રાજ્ય કૃષિ વિસ્તરણ સેવાઓ / પ્રણાલીઓના પ્રદર્શન અને તાલીમ માટે ટેકો આપશે.

કૃષિમાં બાયોટેકનોલોજી

- કૃષિ બાયોટેકનોલોજી એ ઉપકરણોની વિશિષ્ટ શ્રેણી છે, જેમાં પરંપરાગત સંવર્ધન તકનીકોનો સમાવેશ થાય છે, જે સજીવ અથવા જીવોના ભાગોને બદલીને ઉત્પાદનો બનાવવા અથવા તેમાં ફેરફાર કરે છે; આમાં છોડ અથવા પ્રાણીઓની સુધારણા અથવા ચોક્કસ કૃષિ ઉપયોગ માટે સુક્ષ્મસજીવોના વિકાસનો સમાવેશ થાય છે.
- હાલમાં, આધુનિક બાયોટેકનોલોજી હેઠળ આનુવંશિક ઈજનેરીના સાધનોનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
- ઉદાહરણો:
 - આનુવંશિક રીતે સંશોધિત સજીવ (GMOs): આ છોડ, બેક્ટેરિયા, ફૂગ અને પ્રાણીઓ છે જેમાં હાલની આનુવંશિક સામગ્રીને પ્રયોગશાળામાં આનુવંશિક એન્જિનિયરિંગનો ઉપયોગ કરીને કૃત્રિમ રીતે સંશોધિત કરવામાં આવે છે. GM પ્લાન્ટ્સ (બીટી કપાસ) ઘણી રીતે ઉપયોગી થયા છે.
 - બાયોપેસ્ટાઈડિસ: બેસિલસ થ્યુરિંગિએન્સિસ એ કુદરતી રીતે બનતું બેક્ટેરિયમ છે જે જંતુઓમાં રોગનું કારણ બને છે. તે કાર્બનિક કૃષિમાં સ્વીકૃત છે અને તેની ઓછી કિંમત, સરળ ઉપયોગ અને ઉચ્ચ વાયરલન્સને કારણે જંતુના સંચાલન માટે આદર્શ માનવામાં આવે છે.

લાભ

- આનુવંશિક રીતે સંશોધિત સજીવો (GMOs) ના પાકમાં ઘણા ફાયદા છે, જેમાં લણણી પછીના ઓછા નુકસાન, માનવ કલ્યાણ માટે વધારાના પોષક તત્વો માટે પાકમાં ફેરફાર વગેરેનો સમાવેશ છે.

- > આમાંથી કેટલાક પાકનો ઉપયોગ કામને સરળ બનાવી શકે છે અને ખેડૂતોની સલામતીમાં સુધારો કરી શકે છે. આનાથી ઓછા સમયમાં ખેડૂતોના પાકનું સંચાલન કરવામાં ફાયદો થશે અને અન્ય નફાકારક પ્રવૃત્તિઓ માટે વધુ સમય મળશે.

નુકસાન

- > એન્ટિબાયોટિક પ્રતિકાર: એવી ચિંતા છે કે તેના ઉપયોગથી નવા એન્ટિબાયોટિક-પ્રતિરોધક બેક્ટેરિયાના ઉદભવ થઈ શકે છે જે પરંપરાગત એન્ટિબાયોટિક્સ સાથે કામ કરવું મુશ્કેલ હશે.
- > 'સુપરવેઈડ્સ' ની સંભાવના: ટ્રાન્સજેનિક છોડ અનિચ્છનીય છોડ (દા.ત. નીંદણ) થી પરાગ રજી શકે છે અને આમ તેણીને હર્બિસાઈડ-રેઝિસ્ટન્સ અથવા જંતુનાશક-પ્રતિકાર જનીનો ટ્રાન્સમિટ કરે છે, તેમને 'સુપરવેઈડ્સ' માં ફેરવે છે.
- > સજીવમાં જૈવવિવિધતાનું નુકસાન: એગ્રિટેક જાતોના બીજના વ્યાપક ઉપયોગથી કેટલાક ખેડૂતો ગભરાયા છે કારણ કે તે વનસ્પતિની જાતિઓની જૈવવિવિધતાનું નુકસાન કરી રહ્યું છે.
- > આનુવંશિક રીતે સંશોધિત સજીવો (GMOs) ધરાવતી જાતોનો વ્યાપક ઉપયોગ એ હકીકતને કારણે છે કે તેઓ વધુ નફાકારક અને દુષ્કાળ પ્રતિરોધક છે.

એકીકૃત વીજ વિકાસ યોજના

- > તાજેતરમાં હિમાચલ પ્રદેશના સોલનમાં વીજ મંત્રાલયની એકીકૃત વીજળી વિકાસ યોજના (Integrated Power Development Scheme- IPDS) હેઠળ 50 kWp સોલાર છતનું ઉદઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > આ પ્રોજેક્ટ અર્બન ડિસ્ટ્રિબ્યુશન સ્કીમમાં કલ્પના કરેલી સરકારની 'ગો ગ્રીન' (Go Green) પહેલને વધુ મજબૂત બનાવે છે.

IPDS ના સંદર્ભમાં

- પ્રારંભ:
 - > તે ડિસેમ્બર 2014 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- નોડલ એજન્સી:
 - > પાવર મંત્રાલયના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ કાર્યરત નવરત્ન સેન્ટ્રલ પબ્લિક સેક્ટર એન્ટરપ્રાઇઝ (CPSE), પાવર ફાઇનાન્સ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (Power Finance Corporation Ltd.- PFC) આ માટે નોડલ એજન્સી તરીકે કામ કરી રહી છે.
- ઘટકો:
 - > શહેરી વિસ્તારોમાં પેટા પ્રસારણ અને વિતરણ નેટવર્કને મજબૂત બનાવવું.
 - > શહેરી વિસ્તારોમાં વિતરણ માટે ટ્રાન્સફોર્મર્સ / ફીડર / ગ્રાહકો માટે મીટરની સ્થાપના.

- > એન્ટરપ્રાઇઝ રિસોર્સ પ્લાનિંગ (ERP) અને ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજીમાં ડિસ્ટ્રિબ્યુશન સેક્ટરને સક્ષમ બનાવવા માટેની યોજનાઓ.

- > ERP વ્યવસાયના મહત્વપૂર્ણ ભાગોને એકીકૃત કરવામાં મદદ કરે છે.
- > ઉજ્જવલ ડિસ્કોમ એશ્યોરન્સ યોજના (UDAY) માં રાજ્યો અને કલાકારોની વધારાની માંગને પહોંચી વળવા યોજના અંતર્ગત સરકારી ઇમારતો અને નેટ-મીટરિંગવાળા સોલર પેનલ્સ પર ભૂગર્ભ કેબલિંગ અને સ્માર્ટ મીટરિંગ સોલ્યુશન્સની પણ મંજૂરી છે.

ઉદ્દેશ:

- > ગ્રાહકોને 24 x 7 પાવર સપ્લાય કરવા.
- > એકંદર તકનીકી અને વ્યવસાયિક (Aggregate Technical and Commercial- AT&C) ને નુકસાન ઘટાડે છે.
- > તમામ ઘરોમાં વીજળીનો પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવો.

પાત્રતા:

- > બધી વીજળી વિતરણ કંપનીઓ (ડિસ્કમ્સ) આ યોજના હેઠળ આર્થિક સહાય મેળવવા માટે પાત્ર છે.

ભંડોળ પેટર્ન:

- > ભારત સરકાર દ્વારા અનુદાન: 60% (વિશેષ કેટેગરી રાજ્યો માટે 85%)
- > વધારાના અનુદાન: કામ મુજબ 15% (વિશેષ કેટેગરીના રાજ્યો માટે 5%).

ભારતનું સ્થાન:

- > ભારતનો વીજ ક્ષેત્ર વિશ્વમાં સૌથી વધુ વૈવિધ્યસભર છે. વીજળી ઉત્પન્ન કરવાના સ્ત્રોત પરંપરાગત સ્ત્રોત જેવા કે કોલસો, લિગ્નાઈટ, કુદરતી ગેસ, તેલ, હાઈડ્રોઇલેક્ટ્રિક અને અણુશક્તિથી લઈ શકાય તેવા પરંપરાગત સ્ત્રોત જેવા કે પવન, સૌર અને કૃષિ અને ઘરના કચરા જેવા.
- > ભારત વિશ્વનો ત્રીજો સૌથી મોટો ઉત્પાદક અને વીજળી વપરાશકાર દેશ છે.
- > વીજળી એ એકવર્તી સૂચિનો વિષય છે (બંધારણની સાતમી સૂચિ).
- > વીજ મંત્રાલય દેશમાં ઇલેક્ટ્રિક ઊર્જાના વિકાસ માટે મુખ્યત્વે જવાબદાર છે.
- > તે વીજળી અધિનિયમ, 2003 અને ઊર્જા સંરક્ષણ અધિનિયમ, 2001 નું સંચાલન કરે છે.
- > વર્ષ 2022 સુધીમાં નવીનીકરણીય ઊર્જામાં 175 ગીગાવોટ ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવા માટે સરકારે પોતાનો રોડમેપ બહાર પાડ્યો છે, જેમાં 100 GW સોલર પાવર અને 60 GW વિન્ડ પાવર શામેલ છે.
- > વર્ષ 2022 સુધીમાં રૂફટોપ સોલાર પ્રોજેક્ટ્સ દ્વારા 40 ગીગાવાટ (GW) વીજળી ઉત્પન્ન કરવાનું લક્ષ્યાંક હાંસલ કરવા માટે સરકાર 'રેન્ટ એ છત' (Rent a Roof) નીતિ ઘડી રહી છે.

- > નવી અને નવીનીકરણીય ઊર્જા (MNRE) મંત્રાલય એ નવી અને નવીનીકરણીય ઊર્જા સંબંધિત તમામ બાબતો માટે નોડલ મંત્રાલય છે.
- > આપોઆપ માર્ગ હેઠળ વીજ ક્ષેત્રમાં 100% વિદેશી ડાયરેક્ટ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ (Foreign Direct Investment- FDI) ની મંજૂરી છે.

Back to basics : સંબંધિત સરકારી પહેલ

- > પ્રધાનમંત્રી સહજ બિજલી હર ઘર યોજના (સૌભાગ્ય): તેનો ઉદ્દેશ ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારોમાં દેશના તમામ રસ ધરાવતા ઘરના વીજળીકરણને સુનિશ્ચિત કરવાનું છે.
- > દીનદયાળ ઉપાપ્રયાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના (DDUGJY): ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં પેટા પ્રસારણ અને વિતરણ માળખાને મજબૂત બનાવવા માટે ગ્રામીણ વીજળીકરણ યોજના (a) કૃષિ અને બિન-ખેત ફીડરોને અલગ પાડવું (b) વિતરણ ટ્રાન્સફોર્મર, ફીડર અને ગ્રાહકના અંતમાં મીટરિંગ સહિતના ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં પેટા પ્રસારણ અને વિતરણ માળખાને મજબૂત અને વધારવાની જોગવાઈ છે
- > GARV (ગ્રામીણ વિદ્યુતકરણ-GARV) એપ્લિકેશન: વીજળીકરણ યોજનાઓના અમલીકરણમાં પારદર્શિતા પર નજર રાખવા માટે સરકાર દ્વારા GARV એપ્લિકેશન દ્વારા પ્રગતિ અહેવાલો રજૂ કરવા માટે ગ્રામીણ વિદ્યુત અભિયાન (GVAs) ની શરૂઆત કરવામાં આવી છે.
- > ઉજ્જવલ ડિસ્કોમ એશ્યોરન્સ યોજના (UDAY): ડિસ્કોમ્સના કાર્યકારી અને નાણાકીય પરિવર્તન માટે શરૂ કરાઈ.
- > સુધારેલી ટેરિફ પોલિસીમાં '4E (4 Es)': 4E માં બધા માટે વીજળી, પરવડે તેવા ટેરિફની ખાતરી કરવાની ક્ષમતા, ટકાઉ ભાવિ માટેનું વાતાવરણ, રોકાણ આકર્ષવા માટે વ્યવસાય કરવામાં સરળતા અને નાણાકીય સદ્વરતાની ખાતરી છે.

સિદ્ધિઓ

- > ભારતમાં સોલર ટેરિફ નાણાકીય વર્ષ 2015માં રૂ. 7.36 થી ઘટીને નાણાકીય વર્ષ 2020માં રૂ. 2.63 પ્રતિ કિલોવોટ પર આવી ગયો છે.
- > ડિસેમ્બર 2020 સુધીમાં, દેશમાં 36.69 કરોડથી વધુ LED બલ્બ, 1.14 કરોડ LED ટ્યુબ લાઈટ અને 23 લાખ ઊર્જા કાર્યક્ષમ ચાહકોનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું છે, જે પ્રતિ વર્ષ 47.65 અબજ kWh ઊર્જાની બચત કરે છે.
- > નવેમ્બર 2020 ના પહેલા ભાગમાં ભારતનો વીજ વપરાશ 7.8% વધીને .50.15 અબજ એકમો (BU) થયો છે, જે આર્થિક પ્રવૃત્તિમાં સુધારો દર્શાવે છે.
- > એપ્રિલ-સપ્ટેમ્બર 2020 માં થર્મલ સ્ત્રોતોમાંથી ઊર્જા ઉત્પાદન 472.90 BU રહ્યું હતું.

- > વર્લ્ડ બેન્કના ઇઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસમાં ભારતનો ક્રમ – 'ગેટિંગ વીજળી' રેન્કિંગ 2014 માં 137 થી વધીને 2019 માં 22 પર પહોંચી ગઈ છે.
- > દીન દયાળ ઉપાપ્રયાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના (DDUGJY) અંતર્ગત, 28 એપ્રિલ, 2018 સુધી 100% ગામોમાં વીજળીકરણ કરવામાં આવ્યું છે.

મિશન કર્મચોગી માટે વિશેષ હેતુ વાહન

- > સરકારને તેના મહત્વાકાંક્ષી "મિશન કર્મચોગી" (Mission Karmayogi) દ્વારા મોટા અમલદારશાહી સુધારા લાવવામાં મદદ કરવા માટે તાજેતરમાં, ત્રણ સભ્યોની ટાસ્ક ફોર્સની રચના કરવામાં આવી છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > દેશમાં તમામ સિવિલ સર્વિસીઝની ભૂમિકા માટે ક્ષમતા વિકાસ માટે નિયમ આધારિત તાલીમ દ્વારા પરિવર્તન લાવવા કેન્દ્ર સરકારે તાજેતરમાં 'સિવિલ સર્વિસીસ કેપેસિટી બિલ્ડિંગ – મિશન કર્મચોગી' (National Programme for Civil Services Capacity Building – Mission Karmayogi) માટે રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો છે.
- > આ કાર્યક્રમનો ઉદ્દેશ સરકારી સેવાઓ માટેના નાગરિક અનુભવને વધારવા અને સક્ષમ કર્મચારીઓની ઉપલબ્ધતામાં સુધારો કરવાનો છે.
- > આ ક્ષમતા સંચાલિત મિશનને અસરકારક રીતે ચલાવવા માટે એક વિશેષ હેતુ વાહન (Special Purpose Vehicle-SPV) એટલે કે 'કર્મચોગી ભારત' એક નફાકારક કંપની તરીકે સ્થાપવામાં આવશે.
- > તે કંપની અધિનિયમ, 2013 ની કલમ 8 હેઠળ 100% સરકારની માલિકીની એન્ટિટી તરીકે સ્થાપિત થશે.
- > SPV એ ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ છે અને તે ડિઝાઇન, અમલીકરણ, વિકાસ અને ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનું સંચાલન, યોગ્યતા આકારણી સેવાઓનું સંચાલન અને વિતરણ અને શાસનની જોગવાઈ અને ટેલિમેટરી ડેટાના નિરીક્ષણ અને મૂલ્યાંકન માટે જવાબદાર રહેશે.
- > ટાસ્ક ફોર્સ SPV ના સંગઠનાત્મક માળખા પર તેની ભલામણો સબમિટ કરશે, તેની દ્રષ્ટિ, મિશન અને કાર્યોને સંરેખિત કરશે.

મિશન કર્મચોગી વિશે

- લક્ષ્યો અને ઉદ્દેશો:
 - > તેનો ઉદ્દેશ, યોગ્ય વલણ, કુશળતા અને જ્ઞાન સાથે ભાવિ સિવિલ સર્વિસ બનાવવાનું છે જે ન્યૂ ભારતની દ્રષ્ટિ સાથે જોડાયેલું છે.

- > તેનો હેતુ ભારતીય નાગરિક સેવકોને ભવિષ્ય માટે વધુ સર્જનાત્મક, સર્જનાત્મક, વિચારશીલ, નવીન, વધુ ગતિશીલ, પ્રગતિશીલ, મહેનતુ, કાર્યક્ષમ, પારદર્શક અને તકનીકી સક્ષમ બનાવીને તૈયાર કરવાનું છે.

■ મિશન કારણ:

- > હાલમાં અમલદારશાહી શાસન લક્ષીકરણ, રાજકીય દબલ જેવા પડકારોનો સામનો કરી રહી છે.
- > સિવિલ સર્વિસીસની સ્થિતિમાં ફેરફાર કરવા અને લાંબા સમયથી બાકી સિવિલ સર્વિસ રિફોર્મ્સનો અમલ કરવો.

■ યોજનાની સુવિધાઓ:

- > ટેક-એડેડ (Tech-Aided): ક્ષમતા નિર્માણ તાલીમ iGOT કર્મચોગી ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ દ્વારા વૈશ્વિક સર્વશ્રેષ્ઠ પ્રયાસોથી દોરેલી સામગ્રી સાથે વિતરિત કરવામાં આવશે.
- > ક્વરેજ: આશરે 46 લાખ કેન્દ્રીય કર્મચારીઓને આવરી લેવામાં 2020-2021 થી 2024-25 (5 વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન) રૂ. 510.86 કરોડ ખર્ચ કરવામાં આવશે.
- > નિયમોથી ભૂમિકાઓમાં સ્થળાંતર: આ પદ જરૂરિયાતો અનુસાર અધિકારીની આવડતનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે, “નિયમો આધારિત ભૂમિકા આધારિત” (Rules-Based to Roles-Based) માંથી હ્યુમન રિસોર્સ મેનેજમેન્ટ (Human Resource Management- HRM) ને સમર્થન આપશે. કાર્ય ફાળવણી મેચ કરીને કરી શકાય છે.
- > ઈન્ટિગ્રેટેડ પહેલ: આખરે સર્વિસ બાબતો જેવી કે પ્રોબેશન પછીની અવધિની પુષ્ટિ, પોસ્ટિંગ, કાર્ય સોંપણી અને ખાલી જગ્યા સૂચના બધા સૂચિત માળખામાં એકીકૃત કરવામાં આવશે.

અન્ય અમલદારશાહી સુધારાઓ

- > સરકારે જોઈન્ટ સેક્રેટરી (JS) ના સ્તરે નિમણૂકોના સંદર્ભમાં ટોચના અમલદારશાહી કેડર ભારતીય વહીવટી સેવા (IAS) નું આધિપત્ય સમાપ્ત કર્યું છે.
- > તેના બદલે ભારતીય કેમેરા સેવા, ભારતીય ખાતા અને ઓડિટ સેવા અને ભારતીય આર્થિક સેવા જેવા અન્ય કેડરની પોસ્ટ્સ પર નિમણૂક કરવામાં આવી છે.
- > એ જ રીતે કેન્દ્ર સરકારે પણ ખાનગી ક્ષેત્રના કામદારોને બાજુ ના સમાવેશને પ્રોત્સાહન આપ્યું છે.

2020 માં ભારત FDI નો 5મો સૌથી મોટો પ્રાપ્તકર્તા બન્યો: સંયુક્ત રાષ્ટ્ર

- > UNના રિપોર્ટ અનુસાર, ભારતે 2020 માં 64 અબજ ડોલર ફોરેન ડાયરેક્ટ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ (FDI) મેળવ્યું. ભારત વિશ્વભરમાં FDI પ્રવાહનો પાંચમો સૌથી મોટો પ્રાપ્તકર્તા બન્યો છે.

Back to basics : વિશ્વ રોકાણ અહેવાલ 2021

- > યુનાઈટેડ નેશન્સ કોનફરન્સ ઓન ટ્રેડ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (UNCTAD) દ્વારા “World Investment Report 2021” બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.
- > આ અહેવાલ મુજબ વૈશ્વિક FDI ના પ્રવાહને COVID-19 રોગચાળા દ્વારા ભારે અસર થઈ છે.
- > 2020 માં FDI નો પ્રવાહ 2019 માં 1.5 ટ્રિલિયન ડોલરથી 35% ઘટીને 1 ટ્રિલિયન ડોલર થયો છે.
- > વિશ્વવ્યાપી લોકડાઉનથી હાલના ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રોજેક્ટ્સ અને મલ્ટિનેશનલ ઉદ્યોગોને નવા પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવાની સંભાવનાઓ ધીમી પડી છે.

ભારત પર અભ્યાસ

- > આ અહેવાલ મુજબ, 2020 માં FDI 27% વધીને 64 અબજ ડોલર થઈ છે. ઈન્ફર્મેશન એન્ડ કમ્યુનિકેશન ટેકનોલોજી (ICT) ઉદ્યોગમાં એક્ટિવિઝિશનને લીધે FDI માં વધારો થયો છે. રોગચાળાએ વૈશ્વિક સ્તરે ડિજિટલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને સેવાઓ માટેની માંગમાં પણ વધારો કર્યો છે. તેનાથી ICT ઉદ્યોગમાં ગ્રીનફિલ્ડ FDI પ્રોજેક્ટના ઉચ્ચ મૂલ્યોમાં વધારો થયો છે. આ અહેવાલમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું છે કે COVID-19 ભારતની બીજી તરંગે દેશની એકંદર આર્થિક પ્રવૃત્તિઓને અસર કરી છે. FDI ના પ્રવાહ માટે ભારત વિશ્વની ટોચની 20 અર્થવ્યવસ્થામાં 18મા ક્રમે છે. રિપોર્ટમાં હાઈલાઈટ કરવામાં આવી છે કે 2021 માં ભારત તરફથી કરવામાં આવેલા રોકાણો સ્થિર થશે, જે દેશના યુરોપિયન યુનિયન (EU) સાથે મુક્ત વેપાર કરાર (FTA) ની વાટાઘાટો અને આફ્રિકામાં તેના મજબૂત રોકાણો દ્વારા સપોર્ટેડ છે.

દિલ્હી સરકારે ‘મુખ્યમંત્રી COVID-19 કૌટુંબિક નાણાકીય સહાય યોજના’ શરૂ કરી

- > COVID-19 રોગચાળાને લીધે સભ્ય ગુમાવનાર પરિવારોને આર્થિક સહાય આપવા માટે દિલ્હી સરકારે ‘મુખ્યમંત્રી COVID-19 પરિવાર આર્થિક સહાય યોજના’ શરૂ કરી છે.
- > સમાજ કલ્યાણ વિભાગની સૂચના મુજબ, રોગચાળાની વચ્ચે સભ્ય ગુમાવનાર દરેક પરિવારને રૂ. 50,000 ની પૂર્વ સહાય (ex-gratia) આપવામાં આવશે.
- > જે પરિવારોએ COVID-19 રોગચાળાને કારણે એકમાત્ર કમાનાર વ્યક્તિ ગુમાવ્યા છે તેમને દર મહિને રૂ. 2,500 ની પેન્શન આપવામાં આવશે.
- > સરકાર અસરગ્રસ્ત પરિવારના એક પણ સભ્યને નાગરિક સંરક્ષણ સ્વયંસેવક તરીકે નોંધાવવાનું વિચારશે.
- > સરકાર આશ્રિત બાળકોના આરોગ્ય અને શિક્ષણની જરૂરિયાતોને પણ પૂર્ણ કરશે.

ભૂતપૂર્વ ગ્રેટિયા રકમ મેળવવા માટેની શરતો

- > આ યોજના હેઠળ એક્સ-ગ્રેટિયા રકમ મેળવવા માટે અરજી કરવા માટે કોઈ આવકનો માપદંડ નથી, જો કે, મૃતક અને આશ્રિત દિલ્હીના હોવા જોઈએ.
- > ભૂતપૂર્વ ગ્રેટિયા રકમ મેળવવા માટે, મૃત્યુનું પ્રમાણપત્ર COVID-19 પોઝિટિવના એક મહિનાની અંદર જ હોવું જોઈએ.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > આવી યોજના લાવવાની ઘોષણા મુખ્યમંત્રી અરવિંદ કેજરીવાલે 18 મે, 2021 ના રોજ કરી હતી. તેમણે એક અથવા બંને માતાપિતા ગુમાવનારા બાળકોને મફત શિક્ષણ અને આર્થિક સહાય આપવાનું વચન પણ આપ્યું હતું.

WHOનો વિશ્વભરની આત્મહત્યા અંગેનો અહેવાલ

- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) એ વર્ષ 2019 માં વિશ્વભરમાં આત્મહત્યાના અહેવાલો પ્રકાશિત કર્યા છે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > અહેવાલમાં જાણવા મળ્યું છે કે વૈશ્વિક આત્મહત્યા મૃત્યુ દરમાં ત્રીજા ભાગનો ઘટાડો એ એક સૂચક તેમજ યુએન દ્વારા ફરજિયાત ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDG) નું લક્ષ્ય છે. પરંતુ વિશ્વ આ લક્ષ્ય સુધી પહોંચશે નહીં.
- > હજી સુધી માત્ર 38 દેશોની રાષ્ટ્રીય આત્મહત્યા નિવારણની વ્યૂહરચના છે.
- > 2019 માં પહેલાથી જ આપઘાતનું સંકટ હતું. 2019 માં લગભગ 7,03,000 લોકો (100 માં એક) ની આત્મહત્યા દ્વારા મોત નીપજ્યું હતું.
- > 2019 માં, વૈશ્વિક વય-ધોરણના આત્મહત્યા દર વસ્તીના 1,00,000 વસ્તી દીઠ 9 હતો.
- > 58% આત્મહત્યા 50 વર્ષની વયે પહેલા થઈ હતી.
- > 2019 માં વિશ્વવ્યાપી 15-29 વર્ષની વયના યુવાનોમાં આત્મહત્યા એ ચોથું મોટું કારણ હતું.
- > 2019 માં, 77% વૈશ્વિક આત્મહત્યા ઓછી આવકવાળા અને મધ્યમ આવકવાળા દેશોમાં થઈ છે.
- > આફ્રિકા, યુરોપ અને દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં આપઘાત દર વિશ્વની સરેરાશ કરતા વધારે છે.

ભારતમાં આત્મહત્યા

- > WHO ના અહેવાલ મુજબ, ભારતમાં દક્ષિણપૂર્વ એશિયન ક્ષેત્રમાં સૌથી વધુ આત્મહત્યા દર છે. નેશનલ કાર્થમ રેકોર્ડ્સ બ્યુરો બતાવે છે કે 2018 માં આત્મહત્યાના આશરે 1,34,516 કેસ નોંધાયા હતા. 2017 માં આત્મહત્યાનો દર 9.9 હતો જે 2018 માં વધીને 10.2 થયો હતો.

ગુજરાતે કૃષિ વિવિધતા યોજના (Agricultural Diversification Scheme) શરૂ કરી

- > ગુજરાતના મુખ્યમંત્રી વિજય રૂપાણીએ કૃષિ વિવિધતા યોજના -2021 ની શરૂઆત કરી, જેનાથી વનબંધુ -આદિજાતિ વિસ્તારોના ખેડુતોને લાભ થશે. તે આદિવાસી વિસ્તારોમાં કૃષિને ટકાઉ અને નફાકારક બનાવવાનો પ્રયાસ કરે છે.

Back to basics : યોજના વિશે

- > રાજ્યના 14 આદિજાતિ જિલ્લાઓના 26 લાખ ખેડુતોને આ યોજનાનો લાભ મળશે.
- > આ યોજના અંતર્ગત આદિવાસી ખેડુતોને ખાતર-બિયારણ સહાય રૂપે રૂ.31 કરોડની સહાય આપવામાં આવશે.
- > આ ખેડુતોને આશરે 45 કિલો યુરિયા, 50 કિલો NPK અને 50 કિલો એમોનિયમ સલ્ફેટ આપવામાં આવશે.
- > આ યોજના અંતર્ગત મકાઈ, બાજરા, ટામેટા, કડવી લોટ, મિલ્કવીડ વગેરે પાકનાં બિયારણ ઉપલબ્ધ કરાવાશે.
- > રાજ્ય સરકારે આદિવાસી જિલ્લાઓના પર્વતીય વિસ્તારોમાં અનેક લિફ્ટ સિંચાઈ યોજનાઓ દ્વારા સિંચાઈનું પાણી પુરૂ પાડવાની કામગીરી પણ હાથ ધરી છે. આ યોજનાઓથી આદિવાસી ખેડુતો જાતે ખેતી કરી શકશે.

ગુજરાતમાં આદિજાતિ જિલ્લાઓ

- > ગુજરાતના અનુસૂચિત વિસ્તારો અથવા આદિજાતિ વિસ્તારો તાપી જિલ્લા, ભરૂચ જિલ્લા, ડાંગ જિલ્લા અને તાલુકા, વલસાડ જિલ્લો, પંચમહાલ જિલ્લો, વડોદરા જિલ્લો, સૌરાષ્ટ્ર પ્રદેશ, સાબરકાંઠા જિલ્લો અને સુરત જિલ્લામાં વહેંચવામાં આવે છે. 2011 ની ભારતની વસ્તી ગણતરી મુજબ, ગુજરાતની વસ્તી ,60,439,692 હતી, જેમાંથી,, 8,917,174 લોકો અનુસૂચિત જનજાતિ (ST) છે. તેઓ ગુજરાતની કુલ વસ્તીના આશરે 14.75 ટકા છે.

Reuters Digital News Report, 2021

- > રોઈટર્સ ડિજિટલ ન્યૂઝ રિપોર્ટ 2021 ની 10મી આવૃત્તિ 23 જૂન, 2021 ના રોજ પ્રકાશિત થઈ હતી. આ અહેવાલ રોઈટર્સ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર સ્ટડી ઓફ જર્નાલિઝમ (Reuters Institute for Study of Journalism – RISJ) દ્વારા પ્રકાશિત કરાયો છે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > રોઈટર્સ (Reuters) દ્વારા સર્વે કરાયેલા 46 મીડિયા બજારોમાંથી ભારત 'ન્યૂઝમાં વિશ્વાસ' ની કેટેગરીમાં 31 મા ક્રમે છે.
- > એશિયન કોલેજ ઓફ જર્નાલિઝમ (ACJ) એ ભારતીય બજારના સર્વેક્ષણ માટે લોજિસ્ટિક સપોર્ટ પૂરો પાડ્યો હતો.
- > આ અધ્યયનમાં સમાચારોમાં વિશ્વાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું છે અને ભારતને આ વર્ષે તેના મુખ્ય અહેવાલમાં પ્રથમ વખત દર્શાવ્યું છે.
- > આ અહેવાલ મુજબ, ભારતમાં 73% લોકો જવાબ મેળવવા માટે સ્માર્ટફોનનો ઉપયોગ કરે છે, જ્યારે 82% ઓનલાઈન સમાચાર મેળવવા માટે સોશિયલ મીડિયાનો ઉપયોગ કરે છે.
- > 63% જવાબો ફક્ત સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ, જેમ કે વોટ્સએપ અને યુટ્યુબ પરથી માહિતી મેળવી રહ્યા છે.
- > એકંદરે, ભારતમાં 38% લોકોએ આ સમાચાર પર વિશ્વાસ કર્યો.
- > ફ્રિલેન્ડ, 65% સાથે, સમાચારોમાં એકંદર આત્મવિશ્વાસનું ઉચ્ચતમ સ્તર ધરાવે છે.
- > 29% સાથે યુ.એસ. પર વિશ્વાસ સૌથી નીચો સ્તર છે.

પ્રતિસાદ આપનાર

- > ACJ અને RISJ એ ફક્ત ઓનલાઈન સમાચાર વપરાશકર્તાઓ અને અંગ્રેજી બોલતા ધનાઢ્ય, યુવાન, શિક્ષિત અને શહેર-વસ્તી વસ્તીનો ઇન્ટરવ્યુ લીધો. તેઓ ભારતીય વસ્તીનો એક નાનો ભાગ છે અને ભારતનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે ગણી શકાય નહીં.

પશ્ચિમ બંગાળની વિદ્યાર્થી ક્રેડિટ કાર્ડ યોજના (Student Credit Card Scheme) ને મંજૂરી

- > પશ્ચિમ બંગાળના પ્રધાનમંડળે 24 જૂન, 2021 ના રોજ 'વિદ્યાર્થી ક્રેડિટ કાર્ડ યોજના' (Student Credit Card Scheme) ને મંજૂરી આપી. તૃણમૂલ કોંગ્રેસે પોતાના ચૂંટણી ઘોષણાપત્રમાં આ યોજના શરૂ કરવાનું વચન આપ્યું હતું.

Back to basic : વિદ્યાર્થી ક્રેડિટ કાર્ડ યોજના (Student Credit Card Scheme)

- > આ યોજના 30 જૂન, 2021 ના રોજ શરૂ કરવામાં આવશે. આ યોજના હેઠળ, વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે નોંધણી માટે ક્રેડિટ કાર્ડની મદદથી 10 લાખ સુધીની સોફ્ટ લોન મેળવી શકે છે. ભારતમાં તેમજ વિદેશમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે લોન આપવામાં આવશે. આ લોન 4% વ્યાજ દરે આપવામાં આવશે. રાજ્ય સરકાર આ યોજનામાં બાંધધરી આપનાર તરીકે કાર્ય કરશે.

આ લોન કોને મળી શકે?

- > કોઈપણ વ્યક્તિ કે જેમણે પશ્ચિમ બંગાળમાં 10 વર્ષ ગાળ્યા છે, તેમને આ યોજના હેઠળ લોન લાભ મળી શકે છે. આ લોન અંડરગ્રેજ્યુએટ, અનુસ્નાતક, ડોક્ટરલ અને પોસ્ટ ડોક્ટરલ અભ્યાસ માટે ઉપલબ્ધ રહેશે. કોઈ વ્યક્તિ 40 વર્ષની વય સુધી યોજના હેઠળ લોન મેળવવા માટે પાત્ર છે.

લોન કેવી રીતે ચૂકવી શકાય?

- > વિદ્યાર્થીઓને નોકરી મળ્યા બાદ લોન પરત કરવા માટે 15 વર્ષનો સમય આપવામાં આવશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > બિહાર સરકાર પણ આવી જ યોજના ચલાવી રહી છે. બિહાર સરકારે 2 ઓક્ટોબર, 2016 ના રોજ "સ્ટુડન્ટ ક્રેડિટ કાર્ડ યોજના" શરૂ કરી હતી. આ યોજના અંતર્ગત બિહાર રાજ્યના ગરીબ 12મા પાસ વિદ્યાર્થીઓને ઉચ્ચ શિક્ષણમાં પ્રવેશ મેળવવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા રૂ. 4 લાખ સુધીની વ્યાજ મુક્ત લોન આપવામાં આવે છે. બિહારની નબળી પૃષ્ઠભૂમિના વિદ્યાર્થીઓના લાભ માટે તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. આ લોન ફક્ત તે જ વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવે છે જે બિહારના કાયમી રહેવાસી છે.

સ્વામીત્વ (Svamitva) ના અમલ માટે આસામે સર્વે ઓફ ઇન્ડિયા સાથે MoU પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- > આસામ સરકારે રાજ્યમાં માલિકીની યોજનાના અમલ માટે Survey of India સાથે સમજૂતી પત્ર (MoU) પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- > સ્વામીત્વ યોજનાનો ઉદ્દેશ ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં એકીકૃત સંપત્તિ માન્યતા સોલ્યુશન (integrated property validation solution) પ્રદાન કરવાનો છે.
- > આ યોજના પંચાયતી રાજ મંત્રાલય અને આસામ સરકારના મહેસૂલ અને ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ વિભાગ દ્વારા પંચાયત અને ગ્રામીણ વિકાસના સહયોગથી અમલમાં મૂકવામાં આવશે.
- > સર્વે ઓફ ઇન્ડિયા એ તકનીકી ભાગીદાર છે. તે ડ્રોન દ્વારા ગ્રામીણ જમીનના સર્વેક્ષણ માટે પગલાં લેશે અને ગ્રાઉન્ડ બેઝ્ડ કંટ્રોલ સ્ટેશન સ્થાપિત કરશે જે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં મિલકતોના વિગતવાર અવકાશી ડેટાબેસને (spatial database) સક્ષમ બનાવશે.
- > આ યોજનાથી ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સંપત્તિના વિવાદ અને કાનૂની બાબતોમાં ઘટાડો થવાની અપેક્ષા છે.

Back to basics : स्वामीत्व योजना (Svimitva Scheme)

- > આ યોજના રાષ્ટ્રીય પંચાયતી રાજ દિવસ નિમિત્તે 24 એપ્રિલ, 2020 ના રોજ શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં મકાનો ધરાવતા ગામડાના મકાન માલિકોને રેકોર્ડનો અધિકાર આપશે. આનાથી, ગ્રામજનો તેમની સંપત્તિને નાણાકીય સંપત્તિ તરીકે બેંકો પાસેથી ઋણ અને અન્ય નાણાકીય લાભ લેવા માટે સક્ષમ બનાવશે.

UN નો બાળકો અને સશસ્ત્ર સંઘર્ષ વિશે વાર્ષિક અહેવાલ

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ 'Annual Report of Secretary-General on Children & Armed Conflict (CAAC) પ્રકાશિત કર્યો. આ અહેવાલ મુજબ, 2020 માં છોકરાઓ અને છોકરીઓ સહિત લગભગ 19,300 બાળકો ગંભીર ભંગ (grave violations) ની એક અથવા વધુ ઘટનાઓનો ભોગ બન્યા છે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > આ અહેવાલ મુજબ, 2020 માં બાળકો સામે 26,425 ગંભીર ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં શાળાઓ અને હોસ્પિટલો પરના હુમલાનો સમાવેશ થાય છે.
- > 2020 માં, યુદ્ધથી અસરગ્રસ્ત આશરે 19,300 બાળકો ખૂન, અપંગતા અથવા બળાત્કાર જેવા ગંભીર ઉલ્લંઘનોનો (grave violations) ભોગ બન્યા હતા.
- > આ અહેવાલ મુજબ, સૌથી વધુ ગંભીર ઉલ્લંઘન એ બાળકોની ભરતી અને ઉપયોગ, ખૂન અને અપંગ બાળકો હતા, ત્યારબાદ માનવતાવાદી પ્રવેશ અને અપહરણ.
- > અપહરણના ગુનાઓમાં 90% વધારો થયો છે, બળાત્કારની ઘટનાઓ અને જાતીય હિંસાના અન્ય પ્રકારોમાં 2020 માં 70% નો વધારો થયો છે.
- > પુખ્ત વયના યુદ્ધે 2020 માં લાખો છોકરાઓ અને છોકરીઓનું બાળપણ છીનવી લીધું છે.

કોવિડ-19 ની અસર

- > કોવિડ-19 રોગચાળો સશસ્ત્ર સંઘર્ષની પરિસ્થિતિમાં બાળકો સુધી પહોંચવાના યુ.એન. પ્રયાસોને જટિલ બનાવ્યો છે. તેનાથી બાળકોના અપહરણ, જાતીય હિંસા અને શાળાઓ અને હોસ્પિટલો પરના હુમલાની નબળાઈ (vulnerability) વધી છે.

જમસેટજી ટાટા (Jamsetji Tata) છેલ્લા સદીના વિશ્વના સૌથી મોટા પરોપકારી હતા: અહેવાલ

- > ટાટા જૂથના સ્થાપક જમસેટજી નુસેરવાનજી ટાટા (Jamsetji Nusserwanji Tata) EdelGive Hurun Philanthropists of Century ની સૂચિમાં ટોપર તરીકે ઉભરી આવ્યા છે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > અંદાજે 4 બિલિયન આરોગ્ય અને શિક્ષણ ક્ષેત્રે દાન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > ટાટા ગ્રુપ અને તેની પરોપકારી પ્રવૃત્તિઓ હાલમાં એમિરેટસના અધ્યક્ષ રતન ટાટાના નેતૃત્વ અને દેખરેખ હેઠળ છે.

Back to basics : જમસેટજી ટાટા (Jamsetji Tata) કોણ હતા?

- > જમસેટજી ટાટા જમશેદપુરમાં ટાટા આયર્ન અને સ્ટીલ વર્ક્સ કંપની (TISCO) ના સ્થાપક હતા, જે હવે ટાટા સ્ટીલ તરીકે ઓળખાય છે. તે કપાસ અને કાસ્ટ આયર્ન ઉદ્યોગમાં ના તેના સાહસો માટે લોકપ્રિય હતા. 1904 માં જમસેટજી ટાટાનું અવસાન થયું. ટાટા સ્ટીલ 26 દેશોમાં કાર્યરત છે અને લગભગ 80,500 લોકોને રોજગારી આપે છે. જમસેટજી ટાટાને 'ભારતીય ઉદ્યોગનો ફાદર' માનવામાં આવે છે. તેઓ ઉદ્યોગની દુનિયામાં એટલા પ્રભાવશાળી હતા કે જવાહરલાલ નહેરૂ તેમને 'વન-મેન પ્લાનિંગ કમિશન' કહેતા હતા.

ટાટા ગ્રુપ (Tata Group)

- > તે એક ભારતીય જાહેર મલ્ટીનેશનલ સમૂહ છે જે ઓટોમોબાઈલ્સ, વિમાન અને અન્ય ઉત્પાદનોનું ઉત્પાદન કરે છે. તેનું મુખ્ય મથક મુંબઈમાં છે અને તેની સ્થાપના 1868 માં થઈ હતી.

કેબિનેટની પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ યોજના (PMGKY) 4.0. ને મંજૂરી

- > કેન્દ્ર સરકારે જુલાઈ 2021 થી નવેમ્બર 2021 સુધીના પાંચ મહિનાના વધુ સમયગાળા માટે વધારાના અનાજની ફાળવણી માટે PMGKY 4.0. ને મંજૂરી આપી છે.
- > પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ યોજના તબક્કો IV નો અમલ જુલાઈ, 2021 થી નવેમ્બર, 2021 થી થશે.
- > આ અંતર્ગત દર મહિને વ્યક્તિ દીઠ 5 કિલોના દરે નિ: શુલ્ક અનાજ આપવામાં આવશે.

- > આ યોજનાના ચોથા તબક્કામાં 35 કરોડ લાભાર્થીઓને લાભ થશે, જે રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA), અત્યોદય અન્ના યોજના અને અગ્રતા પરિવારો હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યા છે, જેનો સીધો લાભ ટ્રાન્સફર (DBT) હેઠળ આવતા લોકોને પણ લાભ થશે.
- > 64,031 કરોડની સબસિડીમાં વધારાના અનાજની મંજૂરી આપવામાં આવશે.
- > ભારત સરકાર રાજ્યો અથવા કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોના સહયોગ વિના આખો ખર્ચ ઉઠાવશે, FPS ડીલરોના પરિવહન અને સંચાલન અને માર્જિનને પહોંચી વળવા માટે આશરે 3,234.85 કરોડ રૂપિયાના વધારાના ખર્ચની જરૂર પડશે. આમ ભારત સરકારનો કુલ અંદાજિત ખર્ચ 67,266.44 કરોડ થશે.

Back to basics : પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ યોજના (PMGKY)

- > કોવિડ-19 સામે લડવામાં ગરીબોની સહાય માટે વડા પ્રધાન ગરીબ કલ્યાણ પેકેજ (PMGKP) હેઠળ PMGKY શરૂ કરવામાં આવી હતી. તેને નાણાં મંત્રાલયે શરૂ કર્યું હતું. શરૂઆતમાં આ યોજના ત્રણ મહિના એટલે કે એપ્રિલ, મે અને જૂન 2020 ના સમયગાળા માટે જાહેર કરવામાં આવી હતી. જેમાં 80 કરોડ રેશનકાર્ડ ધારકો સામેલ છે. બાદમાં, તેને નવેમ્બર 2020 સુધી વધારવામાં આવ્યો. COVID-19 રોગચાળાના બીજા તરંગ પછી એપ્રિલ 2021 માં યોજનાને પુનઃજીવિત કરવામાં આવી હતી.

પ્રશ્નોત્તરી

1. પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ યોજના (PMGKY) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. કોવિડ-19 સામે લડવામાં ગરીબોની સહાય માટે વડા પ્રધાન ગરીબ કલ્યાણ પેકેજ (PMGKP) હેઠળ PMGKY શરૂ કરવામાં આવી હતી. તેને નાણાં મંત્રાલયે શરૂ કર્યું હતું.
 2. શરૂઆતમાં આ યોજના ત્રણ મહિના એટલે કે એપ્રિલ, મે અને જૂન 2020 ના સમયગાળા માટે જાહેર કરવામાં આવી હતી. જેમાં 80 કરોડ રેશનકાર્ડ ધારકો સામેલ છે. બાદમાં, તેને નવેમ્બર 2020 સુધી વધારવામાં આવ્યો.
 3. COVID-19 રોગચાળાના બીજા તરંગ પછી એપ્રિલ 2021 માં યોજનાને પુનઃજીવિત કરવામાં આવી હતી.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. બાયોટેક-એગ્રિકલ્ચર ઈનોવેશન સાયન્સ એપ્લિકેશન નેટવર્ક વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તે એક વૈજ્ઞાનિક-ખેડૂત ભાગીદારી યોજના છે જે વર્ષ 2017 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 2. તે એક અખિલ-ભારતનો કાર્યક્રમ છે, જે હબ-એન્ડ-સ્પીક મોડેલને અનુસરે છે અને ખેડૂતોમાં ઉદ્યમવૃત્તિ અને નવીનતાને પ્રોત્સાહિત કરે છે અને મહિલા ખેડૂતોને સશક્તિકરણ આપે છે.
 3. બાયોટેક-કિસાન હબ દ્વારા, કૃષિ અને બાયો-સ્ત્રોતોથી સંબંધિત રોજગાર પેદા કરવા અને નાના અને સીમાંત ખેડૂતોને બાયોટેકનોલોજી લાભ પૂરા પાડવા જરૂરી તકનીકીની ખાતરી કરવા માટે કામ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
 4. ખેડૂતો દ્વારા આના દ્વારા શ્રેષ્ઠ વૈશ્વિક કૃષિ સંચાલન અને પદ્ધતિઓનો પણ સંપર્ક કરવામાં આવે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. એકીકૃત વીજ વિકાસ યોજના વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તે ડિસેમ્બર 2014 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 2. પાવર મંત્રાલયના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ કાર્યરત નવરત્ન સેન્ટ્રલ પબ્લિક સેક્ટર એન્ટરપ્રાઇઝ (CPSE), પાવર ફાઇનાન્સ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (Power Finance Corporation Ltd.- PFC) આ માટે નોડલ એજન્સી તરીકે કામ કરી રહી છે.
 3. તાજેતરમાં હિમાચલ પ્રદેશના સોલનમાં વીજ મંત્રાલયની એકીકૃત વીજળી વિકાસ યોજના (Integrated Power Development Scheme- IPDS) હેઠળ 50 kWp સોલાર છતનું ઉદઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.
 4. આ પ્રોજેક્ટ અર્બન ડિસ્ટ્રિબ્યુશન સ્કીમમાં કલ્પના કરેલી સરકારની 'ગો ગ્રીન' (Go Green) પહેલને વધુ મજબૂત બનાવે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. મિશન કર્મચોગી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. દેશમાં તમામ સિવિલ સર્વિસીઝની ભૂમિકા માટે ક્ષમતા વિકાસ માટે નિયમ આધારિત તાલીમ દ્વારા પરિવર્તન લાવવા કેન્દ્ર સરકારે તાજેતરમાં 'સિવિલ સર્વિસીસ કેપેસિટી બિલ્ડિંગ – મિશન કર્મચોગી' (National Programme for Civil Services Capacity Building – Mission Karmayogi) માટે રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો છે.
 2. આ કાર્યક્રમનો ઉદ્દેશ સરકારી સેવાઓ માટેના નાગરિક અનુભવને વધારવા અને સક્ષમ કર્મચારીઓની ઉપલબ્ધતામાં સુધારો કરવાનો છે.
 3. આ ક્ષમતા સંચાલિત મિશનને અસરકારક રીતે ચલાવવા માટે એક વિશેષ હેતુ વાહન (Special Purpose Vehicle-SPV) એટલે કે 'કર્મચોગી ભારત' એક નફાકારક કંપની તરીકે સ્થાપવામાં આવશે.
 4. તે કંપની અધિનિયમ, 2013 ની કલમ 8 હેઠળ 100% સરકારની માલિકીની એન્ટિટી તરીકે સ્થાપિત થશે. SPV એ ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ છે અને તે ડિઝાઇન, અમલીકરણ, વિકાસ અને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનું સંચાલન, યોગ્યતા આકારણી સેવાઓનું સંચાલન અને વિતરણ અને શાસનની જોગવાઈ અને ટેલિમેટરી ડેટાના નિરીક્ષણ અને મૂલ્યાંકન માટે જવાબદાર રહેશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
5. વિશ્વ રોકાણ અહેવાલ 2021ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. યુનાઈટેડ નેશન્સ કોનફરન્સ ઓન ટ્રેડ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (UNCTAD) દ્વારા "World Investment Report 2021" બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.
 2. આ અહેવાલ મુજબ વૈશ્વિક FDI ના પ્રવાહને COVID-19 રોગચાળા દ્વારા ભારે અસર થઈ છે. 2020 માં FDI નો પ્રવાહ 2019 માં 1.5 ટ્રિલિયન ડોલરથી 35% ઘટીને 1 ટ્રિલિયન ડોલર થયો છે.
 3. વિશ્વવ્યાપી લોકડાઉનથી હાલના ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રોજેક્ટ્સ અને મલ્ટિનેશનલ ઉદ્યોગોને નવા પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવાની સંભાવનાઓ ધીમી પડી છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
6. કયાં રાજ્યે 'મુખ્યમંત્રી COVID-19 કૌટુંબિક નાણાકીય સહાય યોજના' શરૂ કરી?
- (A) ગુજરાત (B) આસામ
(C) રાજસ્થાન (D) દિલ્હી
-
7. ભારતમાં આત્મહત્યાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. WHO ના અહેવાલ મુજબ, ભારતમાં દક્ષિણપૂર્વ એશિયન ક્ષેત્રમાં સૌથી વધુ આત્મહત્યા દર છે.
 2. નેશનલ કાઈમ રેકોર્ડ્સ બ્યુરો બતાવે છે કે 2018 માં આત્મહત્યાના આશરે 1,34,516 કેસ નોંધાયા હતા.
 3. 2017 માં આત્મહત્યાનો દર 9.9 હતો જે 2018 માં વધીને 10.2 થયો હતો.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
8. કૃષિ વિવિધતા યોજના (Agricultural Diversification Scheme) ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. રાજ્યના 14 આદિજાતિ જિલ્લાઓના 26 લાખ ખેડુતોને આ યોજનાનો લાભ મળશે. આ યોજના અંતર્ગત આદિવાસી ખેડુતોને ખાતર-બિયારણ સહાય રૂપે રૂ.31 કરોડની સહાય આપવામાં આવશે.
 2. આ ખેડુતોને આશરે 45 કિલો યુરિયા, 50 કિલો NPK અને 50 કિલો એમોનિયમ સલ્ફેટ આપવામાં આવશે. આ યોજના અંતર્ગત મકાઈ, બાજરા, ટામેટા, કડવી લોટ, મિલ્કવીડ વગેરે પાકનાં બિયારણ ઉપલબ્ધ કરાવાશે.
 3. રાજ્ય સરકારે આદિવાસી જિલ્લાઓના પર્વતીય વિસ્તારોમાં અનેક લિફ્ટ સિંચાઈ યોજનાઓ દ્વારા સિંચાઈનું પાણી પુરૂ પાડવાની કામગીરી પણ હાથ ધરી છે. આ યોજનાઓથી આદિવાસી ખેડુતો જાતે ખેતી કરી શકશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
9. તાજેતરમાં કયાં રાજ્યે વિદ્યાર્થી ક્રેડિટ કાર્ડ યોજના (Student Credit Card Scheme) ને મંજૂરી આપી?
- (A) કર્ણાટક (B) મણિપુર
(C) ઉત્તરાખંડ (D) પશ્ચિમ બંગાળ
-
10. સ્વામીત્વ યોજના (Svamitva Scheme) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ યોજના રાષ્ટ્રીય પંચાયતી રાજ દિવસ નિમિત્તે 24 એપ્રિલ, 2020 ના રોજ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 2. આ ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં મકાનો ધરાવતા ગામડાના મકાન માલિકોને રેકોર્ડનો અધિકાર આપશે.
 3. આનાથી, ગ્રામજનો તેમની સંપત્તિને નાણાકીય સંપત્તિ તરીકે બેંકો પાસેથી ઋણ અને અન્ય નાણાકીય લાભ લેવા માટે સક્ષમ બનાવશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

11. UN નો બાળકો અને સશસ્ત્ર સંઘર્ષના વાર્ષિક અહેવાલના મુખ્ય તારણો વિશે ધ્યાનમાં લો.

1. આ અહેવાલ મુજબ, 2020 માં બાળકો સામે 26,425 ગંભીર ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં શાળાઓ અને હોસ્પિટલો પરના હુમલાનો સમાવેશ થાય છે.

2. 2020 માં, યુદ્ધથી અસરગ્રસ્ત આશરે 19,300 બાળકો ખૂન, અપંગતા અથવા બળાત્કાર જેવા ગંભીર ઉલ્લંઘનોનો (grave violations) ભોગ બન્યા હતા.

3. અપહરણના ગુનાઓમાં 90% વધારો થયો છે, બળાત્કારની ઘટનાઓ અને જાતીય હિંસાના અન્ય પ્રકારોમાં 2020 માં 70% નો વધારો થયો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. જમસેદજી ટાટા (Jamsetji Tata) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. જમસેદજી ટાટા જમશેદપુરમાં ટાટા આયર્ન અને સ્ટીલ વર્ક્સ કંપની (TISCO) ના સ્થાપક હતા, જે હવે ટાટા સ્ટીલ તરીકે ઓળખાય છે.

2. તે કપાસ અને કાસ્ટ આયર્ન ઉદ્યોગમાંના તેના સાહસો માટે લોકપ્રિય હતા. 1904 માં જમસેદજી ટાટાનું અવસાન થયું. ટાટા સ્ટીલ 26 દેશોમાં કાર્યરત છે અને લગભગ 80,500 લોકોને રોજગારી આપે છે.

3. જમસેદજી ટાટાને 'ભારતીય ઉદ્યોગનો ફાધર' માનવામાં આવે છે. તેઓ ઉદ્યોગની દુનિયામાં એટલા પ્રભાવશાળી હતા કે જવાહરલાલ નહેરૂ તેમને 'વન-મેન પ્લાનિંગ કમિશન' કહેતા હતા.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

Sr.CLERK/ ATDOના સ્ટેડિયમમાં

છેલ્લા ભોલે છગ્ગો

લેક્ચર નં. 1

ગુ.સાંસ્કૃતિક વારસો

ગુ. ભૂગોળ

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

Dishant Gohel

સમુદ્ર સપાટીમાં વધારો

- તાજેતરના અધ્યયનમાં એવો અંદાજ લગાવવામાં આવ્યો છે કે ગ્લોબલ વોર્મિંગની અસરથી લક્ષદ્વીપ ટાપુઓની આજુ બાજુ દરિયાની સપાટીમાં વધારો થશે.
- આનાથી એરપોર્ટ અને રહેણાંક વિસ્તારોને અસર થશે જે હાલમાં બીચની ખૂબ નજીક છે.
- ભારતનો સૌથી નાનો કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ, લક્ષદ્વીપ એ એક દ્વીપસમૂહ છે, જેનો જેમાં 36 ટાપુઓ છે, તેનો વિસ્તાર 32 ચોરસ કિ.મી. છે.

Back to basics : સમુદ્ર સપાટી સ્તર (SLR)

- SLR એ આબોહવા પરિવર્તનની અસરો, ખાસ કરીને ગ્લોબલ વોર્મિંગ, જે ત્રણ પ્રાથમિક પરિબલો દ્વારા સંચાલિત છે: થર્મલ વિસ્તરણ, હિમનદીઓ, ગ્રીનહોમ અને એન્ટાર્કટિકાના બરફ ગલનને કારણે વિશ્વના સમુદ્રના જળસ્તરમાં વધારો થયો છે.
- દરિયાની સપાટી મુખ્યત્વે ભરતી સ્ટેશનો અને 'સેટેલાઈટ લેસર અલ્ટિમેટર્સ' નો ઉપયોગ કરીને માપવામાં આવે છે.

SLRના પ્રાથમિક પરિબલો

- થર્મલ વિસ્તરણ: જ્યારે પાણી ગરમ થાય છે, ત્યારે તે વિસ્તરે છે. છેલ્લાં 25 વર્ષોમાં સમુદ્રની સપાટીના લગભગ અડધા ભાગમાં વધારો એ મહાસાગરના કારણે છે જે પ્રમાણમાં વધુ જગ્યા લે છે.
- ગ્લેશિયર્સનું ઓગળવું: ગ્લોબલ વોર્મિંગના પરિણામે ઉષ્ણતામાનને કારણે ઉનાળામાં પર્વત હિમનદીઓ વધુ ઓગળે છે.
- આ રન ઓફ અને સમુદ્રના બાષ્પીભવન વચ્ચે અસંતુલન બનાવે છે, જે દરિયાની સપાટીમાં વધારો તરફ દોરી જાય છે.
- ગ્રીનહોમ અને એન્ટાર્કટિક બરફના પતરાઓને નુકસાન: વધતા તાપમાનથી ગ્રીનહોમ અને એન્ટાર્કટિકાને આવરી લેતી વિશાળ બરફની ચાદરો, પર્વત ગ્લેશિયર્સ અને વધુ ઝડપથી વધતા સમુદ્રના પાણીની જેમ વધુ ઝડપથી ઓગળી રહી છે.

SLRનો દર

- વૈશ્વિક પેટર્ન: વૈશ્વિક દરિયાઈ સપાટીમાં ગત સદીમાં વધારો થયો છે અને તાજેતરના દાયકાઓમાં તે વેગ આપ્યો છે. 1880 અને 2015 ની વચ્ચે, સરેરાશ વૈશ્વિક દરિયાઈ સપાટી 8.9 ઈંચ વધ્યો છે. પાછલા 2,700 વર્ષ કરતા આ ખૂબ ઝડપી છે.

- આ ઉપરાંત, 'આંતર સરકારી પેનલ ઓન ક્લાઈમેટ ચેન્જ' (IPCC) એ 2019 માં 'ચેન્જિંગ ક્લાઈમેટ ઈન ધ મહાસાગર અને કાયોસ્ફીયર વિશેષ અહેવાલ' બહાર પાડ્યો હતો, જેમાં મહાસાગરો, હિમનદીઓ અને ભૂમિ અને દરિયાઈ બરફના ભંડોળમાં ગંભીર ફેરફારોની રૂપરેખા આપવામાં આવી હતી.
- પ્રાદેશિક: તે વિશ્વભરમાં સમાન નથી. પ્રાદેશિક SLR એવા સબડકશન, અપસ્ટ્રીમ પૂર અંકુશ, ધોવાણ, પ્રાદેશિક સમુદ્ર પ્રવાહ, જમીન એલિવેશન અને બરફ યુગની બરફશિલાઓ સંકુચિત વજન ફેરફારોના કારણે ઉચ્ચ અથવા વૈશ્વિક SLR કરતાં ઓછી હોઈ શકે છે.

SLR નું પરિણામ

- દરિયાઈ પૂર: વૈશ્વિક સ્તરે, વિશ્વના 10 સૌથી મોટા શહેરોમાં થી આઠ કાંઠાની નજીક છે જેને દરિયાકાંઠાના પૂરનું જોખમ છે.
- દરિયાઈ જૈવવિવિધતાનો વિનાશ: SLR નાશથી વિનાશક ધોવાણ, વેટલેન્ડ પૂર, જળચર અને કૃષિ ભૂમિને મીઠાની દૂષણ અને જૈવવિવિધતાના નિવાસનો નાશ થાય છે.
- ખતરનાક વાવાઝોડામાં વધારો: સમુદ્રના ઉચ્ચ સ્તરને લીધે વધુ ખતરનાક વાવાઝોડા સર્જાય છે જેના કારણે જાન અને સંપત્તિને નુકસાન થાય છે.
- પાર્શ્વીય અને અંતર્દેશીય સ્થળાંતર: નીચાણવાળા દરિયાકાંઠાના વિસ્તારોમાં પૂરને લીધે લોકોને ઉચ્ચ ભૂમિ પર સ્થળાંતર કરવાની ફરજ પડી છે, જેનાથી વિસ્થાપન થાય છે અને બદલામાં વિશ્વવ્યાપી શરણાર્થી સંકટ સર્જાય છે.
- ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પર અસર: ઉંચા દરિયાકાંઠાના પાણીના સ્તરની સંભાવના ઈન્ટરનેટ એક્સેસ જેવી મૂળભૂત સેવાઓને ભય આપે છે.
- અંતર્દેશીય જીવનને ભય: સમુદ્રનું ઉભું સ્તર મીઠું સાથે જમીન અને ભૂગર્ભજળને દૂષિત કરી શકે છે.
- પર્યટન અને લશ્કરી તૈયારી: SLR ના વધારાને કારણે દરિયાકાંઠાના વિસ્તારોમાં પર્યટન અને લશ્કરી સજ્જતા પર પણ નકારાત્મક અસર પડશે.

SLR નો સામનો કરવાનાં પગલાં

- સ્થળાંતર: ઘણા દરિયાકાંઠાનાં શહેરો પુનઃ સ્થાપનને શમન વ્યૂહરચના તરીકે અપનાવવાની યોજના ધરાવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, કિરીબતી ટાપુ ફીજીમાં જવાની યોજના ધરાવે છે, જ્યારે ઈન્ડોનેશિયાની રાજધાની જકાર્તાથી બોર્નીયો ખસેડવામાં આવી રહી છે.
- દરિયાની દિવાલનું નિર્માણ: શહેરને પૂરથી બચાવવા માટે ઈન્ડોનેશિયાની સરકારે 2014 માં વિશાળ દરિયાઈ દિવાલ અથવા 'જાયન્ટ ગરૂડા' નામે દરિયાકાંઠાના વિકાસ પ્રોજેક્ટની શરૂઆત કરી હતી.

- > બિલ્ડિંગ એન્કલોઝર: સંશોધનકારોએ ઉત્તરીય યુરોપિયન એન્કલોઝર ડેમ (NEED) ની દરખાસ્ત કરી છે, જેમાં ઉત્તર સમુદ્રના તમામ 15 દેશોને વધતા દરિયાથી બચાવવા માટે આવરી લેવામાં આવ્યા છે. પરિશિયન ગલ્ફ, ભૂમધ્ય સમુદ્ર, બાલ્ટિક સમુદ્ર, આઈરિશ સમુદ્ર અને લાલ સમુદ્રને એવા ક્ષેત્ર તરીકે ઓળખવામાં આવ્યા હતા જે સમાન મેગા બંધથી લાભ મેળવી શકે.
- > જળ પ્રવાહના સંચાલન માટે આર્કિટેક્ચર: ડચ સિટી ઓફ રોટરડેમ કામચલાઉ તળાવોવાળા 'વોટર સ્ક્વેર' જેવી અવરોધો, ડ્રેનેજ અને નવીન સ્થાપત્ય સુવિધાઓ બનાવી.

ભારતની નબળાઈ

- > ભારતના 7,516 કિ.મી. લાંબી દરિયાકિનારો મુખ્ય ભૂમિ પર 5,422 કિમી અને નવ રાજ્યો અને ચાર કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના ટાપુઓ પર 2,094 કિ.મી.નો સમાવેશ કરે છે.
- > દેશના કુલ વેપારમાં બીચનો વેપાર 90% છે અને તે 3,331 દરિયાકાંઠાના ગામો અને 1,382 ટાપુઓ સુધી વિસ્તરિત છે.

ભારતના પ્રયત્નો

- કોસ્ટલ રેગ્યુલેશન ઝોન:
 - > દરિયાકાંઠાના વિસ્તારો, કીક, નદીઓ અને બેકવોટર્સ જે ઉંચી ભરતી લાઈન (HTL) ની ઉપરથી 500 મી. સુધી ભરતીથી પ્રભાવિત હોય છે અને નીચા ભરતી લાઈન (LTL) અને ઉંચી ભરતી લાઈન વચ્ચેની જમીનને કોસ્ટલ રેગ્યુલેશન ઝોન તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવી હતી. (CRZ) 1991 માં જાહેર કરાઈ હતી.
 - > નવીનતમ નિયમન પણ ગ્લોબલ વોર્મિંગને લીધે સમુદ્રના વધતા સ્તરને ધ્યાનમાં લે છે.
- હવામાન પરિવર્તન પર રાષ્ટ્રીય ક્રિયા યોજના:
 - > આની શરૂઆત વર્ષ 2008 માં હવામાન પરિવર્તન અંગેના વડા પ્રધાન પરિષદે કરી હતી.
 - > તેનો ઉદ્દેશ જનતાના પ્રતિનિધિઓ, સરકારની વિવિધ એજન્સીઓ, વૈજ્ઞાનિકો, ઉદ્યોગ અને સમુદાયોમાં હવામાન પરિવર્તનથી ઉદભવતા ખતરો અને તેનો સામનો કરવાના પગલાં વિશે જાગૃતિ લાવવાનો છે.

આગળનો રસ્તો

- > પેરિસ કરાર ગ્લોબલ વોર્મિંગ અને SLR ને મર્યાદિત કરવા પર સ્પષ્ટ દ્રષ્ટિકોણ પૂરો પાડે છે.
- > આ દિશામાં કેટલાક અન્ય પગલાં પણ શામેલ કરવામાં આવશે:
 - > સોલાર, વન ઉર્જા જેવા અશ્મિભૂત ઈંધણમાંથી સ્વચ્છ વિકલ્પો અપનાવવા.
 - > કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટ ઘટાડવા ઉદ્યોગો અને સબસિડી પર કાર્બન ટેક્સ લાદવો.

- > ભૂ-ઈજનેરી અને પ્રાકૃતિક પદ્ધતિઓ જેમ કે હાલના ગ્રીનહાઉસ વાયુઓને કબજે કરવા પીટલેન્ડ અને વેટલેન્ડ વિસ્તારોને પુનર્સ્થાપિત કરવી.
- > જંગલોના કાપને ઘટાડવું.
- > હવામાન પરિવર્તન પર સંશોધન કાર્યને સબસિડી આપવું.

બ્લેક સોફ્ટશેલ ટર્ટલ

- > તાજેતરમાં જ, અસમ વન વિભાગે બે બિન-સરકારી સંગઠનો (NGO) સાથે સમજૂતી પત્ર (MoU) પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે અને વર્ષ 2030 સુધીમાં ઓછામાં ઓછા 1000 બ્લેક સોફ્ટશેલ કાચબા (Black Softshell Turtles) ઉભા કરવા સંમત થયા હતા. વિઝન દસ્તાવેજ (Vision Document) અપનાવવામાં આવ્યો છે.

Back to basics : બ્લેક સોફ્ટશેલ ટર્ટલ વિશે

- > વૈજ્ઞાનિક નામ: નિલ્સોનિયા નિગ્રિકન્સ (Nilssonina Nigricans)
- વિશેષતા:
 - > તેઓ ભારતીય પીકોક સોફ્ટ-શેલ ટર્ટલ (Peacock Soft-shelled Turtle) (નિલ્સોનીયા હેરમ) સાથે નજીકથી મળતા આવે છે, જેને IUCN રેડ લિસ્ટમાં જોખમમાં મૂકાયેલ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.
- આવાસ:
 - > ભારતમાં તાજા પાણીની કાચબાની 29 પ્રજાતિઓ જોવા મળે છે.
 - > તેઓ પૂર્વોત્તર ભારત અને બાંગ્લાદેશમાં મંદિરના તળાવોમાં જોવા મળે છે. તેની વિતરણ શ્રેણીમાં બ્રહ્મપુત્રા નદી અને તેની સહાયકો શામેલ છે.
- સંરક્ષણ સ્થિતિ:
 - > IUCN લાલ સૂચિ: ગંભીર રીતે જોખમમાં મૂકેલી

CITES: પરિશિષ્ટ I

- > વન્યપ્રાણી (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1972: કાયદાકીય રક્ષણ નહીં.
- સમસ્યા:
 - > ટર્ટલ માંસ અને ઈંડા વપરાશ, રેતી ખનન (Silt Mining), વેટલેન્ડ અતિક્રમણ અને પૂરની પદ્ધતિમાં ફેરફાર.

ભારતીય પાણીનાં સમુદ્રી કાચબા

- > ભારતીય પાણીમાં કાચબાની પાંચ પ્રજાતિઓ છે જેમ કે ઓલિવ રિડલી, ગ્રીન ટર્ટલ, લોગરહેડ, હોક્સબિલ, લેધરબેક.

- > ઓલિવ રિડલી, લેધરબેક અને લોગરહેડને ભય આપતી પ્રજાતિઓની IUCN (IUCN Red List of Threatened Species) 'તરીકે સૂચિબદ્ધ કરાઈ છે.
- > હોક્સબિલ ટર્ટલને 'ક્રિટિકલી લુપ્તપ્રાય' (Critically Endangered) તરીકે સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવી છે અને ગ્રીન ટર્ટલને ભય આપતી પ્રજાતિઓની IUCN રેડ સૂચિમાં 'જોખમમાં મૂકાયેલ' તરીકે સૂચિબદ્ધ કરાઈ છે.
- > તેઓ ભારતીય વાઈલ્ડલાઈફ પ્રોટેક્શન એક્ટ 1972, શિડયુલ I હેઠળ સુરક્ષિત છે.

ટર્ટલ સંરક્ષણ

- રાષ્ટ્રીય સમુદ્ર ટર્ટલ ક્રિયા યોજના:
 - > આમાં સંરક્ષણ માટે આંતર-ક્ષેત્રીય પગલાને પ્રોત્સાહન આપવાના માત્ર રસ્તાઓ અને માધ્યમોનો સમાવેશ નથી, પરંતુ દરિયાઈ કાયબાના પ્રતિસાદ અંગે સરકાર, નાગરિક સમાજ અને તમામ સંબંધિત હિસ્સેદારો પણ દરિયાઈ સસ્તન પ્રાણીઓની જાતિના કેસોમાં ફસાવે છે.
- હિંદ મહાસાગર સમુદ્ર ટર્ટલ કરાર (IOSEA):
 - > ભારત હિંદ મહાસાગર સમુદ્ર કાયબા કરાર (Indian Ocean Sea Turtle Agreement- IOSEA), જે સ્થળાંતર જાતિઓ (Convention on Migratory Species- CMS) ના સંમેલનની સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સમર્થિત પહેલ માટે સહી કરનાર છે.
 - > તે એક માળખું બનાવે છે જેના દ્વારા હિંદ મહાસાગર અને દક્ષિણપૂર્વ એશિયન ક્ષેત્રના રાજ્યો, તેમજ અન્ય સંબંધિત રાજ્યો, ઘટતી દરિયાઈ કાયબાની વસ્તી બચાવવા માટે સાથે મળીને કામ કરી શકે છે, જેના માટે તેઓ જવાબદારી શેર કરે છે.
- કુર્મા એપ્લિકેશન:
 - > તે ડિજિટલ ડેટાબેઝ તરીકે કાર્ય કરે છે જેમાં ભારતના તાજા પાણીના કાયબા સહિતના કાયબાની 29 પ્રજાતિઓ શામેલ છે.
 - > આ એપ્લિકેશન 'ટર્ટલ સર્વાઈવલ એલાયન્સ-ઈન્ડિયા' (Turtle Survival Alliance-India) અને 'વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ સોસાયટી-ભારત' (Wildlife Conservation Society-India) ના સહયોગથી (Indian Turtle Conservation Action Network- ITCAN) દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે. દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે.
 - > વિશ્વ ટર્ટલ ડે દર વર્ષે 23 મે ના રોજ ઉજવવામાં આવે છે.

ઘઉં અને યોખામાં પોષક તત્વોની કમી

- > તાજેતરમાં ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદ (ICAR) અને બિઘનચંદ્ર કૃષિ યુનિવર્સિટી હેઠળ વિવિધ સંસ્થાઓના સંશોધનકારોએ જાણવા મળ્યું કે ભારતમાં યોખા અને ઘઉંના વાવેતરમાં ઝીંક અને આયર્નની ઘનતા અનાજમાં ઓછી થઈ છે.

- > સંશોધનકારોએ ICAR ના કલ્ટીવેટર રિપોઝિટરીમાં જાળવવામાં આવેલી જીન બેંકમાંથી યોખાના બીજ (16 જાતો) અને ઘઉં (18 જાતો) એકઠા કર્યા હતા.

Back to basics : ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદ

- > તે કૃષિ સંશોધન અને શિક્ષણ વિભાગ (DARE), કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલય હેઠળની એક સ્વાયત સંસ્થા છે.
- > તે દેશભરમાં બાગાયત, મત્સ્યોદ્યોગ અને પશુ વિજ્ઞાન સહિતના કૃષિ ક્ષેત્રે સંશોધન અને શિક્ષણના સંકલન, માર્ગદર્શન અને સંચાલન માટેનું સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે.
- > તેની સ્થાપના 16 જુલાઈ, 1929 ના રોજ સોસાયટીઝ નોંધણી અધિનિયમ, 1860 હેઠળ નોંધાયેલ સોસાયટી તરીકે થઈ હતી.
- > તેનું મુખ્ય મથક નવી દિલ્હીમાં છે. દેશભરમાં 102 ICAR સંલગ્ન સંસ્થાઓ અને 71 કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ ફેલાયેલી છે, તે વિશ્વની સૌથી મોટી રાષ્ટ્રીય કૃષિ પ્રણાલી છે.
- > 'કલ્ટીવર રીપોઝિટરીઝ' એ નોડલ સંસ્થાઓ છે જે આપણા દેશની જૂની જાતોનું જતન અને સંગ્રહ કરે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- યોખામાં એકાગ્રતા:
 - > 1960 ના દાયકામાં પ્રકાશિત યોખાની જાતોના અનાજ અનાજમાં ઝીંક અને આયર્નની સાંદ્રતા 27.1 મિલિગ્રામ / કિગ્રા અને 59.8 મિલિગ્રામ / કિગ્રા હતી. 2000 ના દાયકામાં આ ક્રમશઃ 20.6 મિલિગ્રામ / કિગ્રા અને 43.1 મિલિગ્રામ / કિલો થઈ ગયું.
- ઘઉંમાં સાંદ્રતા:
 - > 1960 ના દાયકાથી ઘઉંની જાતોમાં ઝીંક અને આયર્નની સાંદ્રતા 33.3 મિલિગ્રામ / કિગ્રા અને 57.6 મિલિગ્રામ / કિલોની વચ્ચે હતી. 2010 દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલ જાતોમાં અનુક્રમે 23.5 મિલિગ્રામ / કિગ્રા. અને 46.4 મિલિગ્રામ / કિગ્રા. સુધી પડી
- તંગીનું કારણ:
 - > 'ઘટાડાની અસર' ને લીધે, અનાજની ઉંચી ઉપજ સાથે પોષક તત્વોની સાંદ્રતામાં ઘટાડો થાય છે.
 - > આનો અર્થ એ છે કે ઉપજમાં વધારો દર છોડ દ્વારા પોષક તત્વોના વપરાશના દર સાથે અનુરૂપ નથી. આ ઉપરાંત, જમીનને અનુકૂળ છોડ વનસ્પતિઓને ઉપલબ્ધ પોષક તત્વોની ઉણપ હોઈ શકે છે.
- સૂચન:
 - > યોખા અને ઘઉંની નવી (1990 અને પછીની) જાતો ઉગાડવી એ ભારતીય વસ્તીમાં ઝીંક અને આયર્ન કુપોષણ ઘટાડવા માટે ટકાઉ વિકલ્પ હોઈ શકે નહીં.
 - > જસત અને આયર્નની ઉણપ વૈશ્વિક સ્તરે અબજો લોકોને અસર કરે છે, અને મુખ્યત્વે યોખા, ઘઉં, મકાઈ અને જવમાં થી બનેલા આહારની ખામીવાળા દેશોમાં ખાવામાં આવે છે.

- > ભવિષ્યના સંવર્ધન પ્રોગ્રામ્સને અનાજની પ્રજાતિમાં અનાજની પોષક ઉણપ સુધારીને નકારાત્મક અસરોને દૂર કરવાની જરૂર છે.
- > બાયોફોર્ટીફિકેશન જેવા અન્ય વિકલ્પો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની જરૂર છે, જ્યાં આપણે સુક્ષ્મ પોષકતત્ત્વોથી સમૃદ્ધ ખાદ્ય પાક મેળવી શકીએ.
- **બાયોફોર્ટીફિકેશન:**
- > બાયોફોર્ટીફિકેશન એ પ્રક્રિયા છે જેના દ્વારા કૃષિ પદ્ધતિઓ, પરંપરાગત છોડના સંવર્ધન અથવા આધુનિક બાયોટેકનોલોજી દ્વારા ખોરાકના પાકની પોષક ગુણવત્તામાં સુધારો કરવામાં આવે છે.

ભારતે લીધેલી પહેલ

- > તાજેતરમાં, વડા પ્રધાને 8 પાકની 17 બાયોફોર્ટીફાઇડ જાતો રાષ્ટ્રને અર્પણ કરી હતી. કેટલાક ઉદાહરણો છે:
- > ચોખા— CR ડાંગર 315 જસતથી સમૃદ્ધ છે.
- > ઘઉં — HI 1633 પ્રોટીન, આયર્ન અને ઝીંક સમૃદ્ધ.
- > મકાઈ— વર્ણસંકર જાતો 1, 2 અને 3 લાઇસિન અને ટ્રિપ્ટોફેનથી સમૃદ્ધ છે.
- > બાયોફોર્ટીફાઇડ ગાજરની વિવિધતા 'મધુબન ગજર' ગુજરાતના જૂનાગઢમાં 150 થી વધુ સ્થાનિક ખેડુતોને લાભ આપી રહી છે. તેમાં β-કેરોટિન અને આયર્ન વધુ હોય છે.
- > ICAR દ્વારા પોષણયુક્ત રીતે સંકળાયેલ કૃષિને પ્રોત્સાહિત કરવા, ન્યુટ્રી-સ્માર્ટ ગામો, સ્થાનિક રીતે ઉપલબ્ધ આરોગ્ય સેવાઓ અને વૈવિધ્યસભર સેવાઓ માટે ન્યુટ્રી-સંવેદનશીલ કૃષિ સંસાધનો અને નવીનતા (NARI) કાર્યક્રમ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- > બાયો ફોર્ટીફાઇડ પાકની જાતોના ઉત્પાદનમાં વધારો કરવામાં આવશે અને કુપોષણ ઘટાડવા સરકારી કાર્યક્રમો જેવા કે મધ્યાહન ભોજન, આંગણવાડી વગેરે સાથે જોડવામાં આવશે.

બાયોફોર્ટીફિકેશનનું મહત્વ

- **સાઈ આરોગ્ય:**
- > બાયોફોર્ટીફાઇડ મુખ્ય પાકો જ્યારે નિયમિતપણે લેવાય છે તેના પરિણામે માનવ આરોગ્ય અને પોષણમાં માપી શકાય તેવા સુધારણા થાય છે.
- **ઉચ્ચ સુગમતા:**
- > બાયોફોર્ટીફાઇડ પાક મોટેભાગે જીવાતો, રોગો, ઉચ્ચ તાપમાન, દુષ્કાળ અને વધુ ઉપજ પ્રદાન કરવા માટે વધુ પ્રતિરોધક હોય છે.
- **વપરાશમાં વધારો:**
- > બાયોફોર્ટીફિકેશન એક મહત્વપૂર્ણ અંતર ભરે છે કારણ કે તે આયર્ન પૂરક માટે ખોરાક આધારિત, ટકાઉ અને ઓછી માત્રાનો વિકલ્પ પ્રદાન કરે છે. તેને વર્તન પરિવર્તનની જરૂર નથી, તે સમાજના ગરીબ વર્ગ સુધી પહોંચી શકે છે અને સ્થાનિક ખેડુતોને ટેકો આપી શકે છે.

- **અસરકારક ખર્ચ:**
- > બાયોફોર્ટીફાઇડ બીજને વિકાસ માટે પ્રારંભિક રોકાણ પછી સૂક્ષ્મ પોષકતત્ત્વોની સાંદ્રતામાં કોઈ ઘટાડો કર્યા વિના વિતરણ કરી શકાય છે. જે તેને ખૂબ ખર્ચ અસરકારક અને ટકાઉ બનાવે છે.
- **ભારતમાં બાયોફોર્ટીફિકેશનની પડકારો:**
- **સ્વીકૃતિનો અભાવ:**
- > રંગ પરિવર્તન (દા.ત. ગોલ્ડન રાઇસ) ને કારણે ગ્રાહકોનો અભાવ અને ફોર્ટીફાઇડ આહારમાં છેલ્લા વ્યક્તિની પહોંચ એ એક મોટો પડકાર છે.
- **કિંમત:**
- > ખેડુતો દ્વારા અનુકૂલન અને કિલ્લેબંધીની પ્રક્રિયામાં સામેલ ખર્ચ.
- **ઘીમી પ્રક્રિયા:**
- > તેમ છતાં બાયોફોર્ટીફિકેશન બિન-આનુવંશિક રીતે સંશોધિત પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરીને કરી શકાય છે, તે આનુવંશિક ફેરફાર કરતા ઘીમી પ્રક્રિયા છે.

આગળનો રસ્તો

- > દેશમાં વૈવિધ્યસભર અન્ન પ્રથાના વ્યાપને કારણે, ભૌગોલિક રીતે અલગ-અલગ વિસ્તારોમાં બાયોફોર્ટીફિકેશન અપનાવવાની અને વપરાશના ઉંચા દર પ્રાપ્ત કરવાની જરૂર રહેશે.
- > બાયોફોર્ટીફાઇડ પાકના વિતરણ માટેની વ્યૂહરચના દરેક પાક-પોષક જોડી માટે સ્થાનિક સંદર્ભ અનુસાર હોવી જોઈએ.
- > સરકારે જાહેર-ખાનગી ભાગીદારીને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ. ખાનગી ક્ષેત્રની ભાગીદારી ખાદ્ય ફોર્ટીફિકેશન પહેલને વધારવા માટે તકનીકી ઉકેલોનો લાભ લઈ શકે છે અને સમુદાયોમાં જન જાગૃતિ અને શિક્ષણ અભિયાનો દ્વારા સરકારના પ્રયત્નોને પૂરક બનાવી શકે છે.
- > પોષણની ઉણપ એ મૂળભૂત માનવ અધિકારનું ઉલ્લંઘન જ નથી, પરંતુ તે એક ખરાબ અર્થશાસ્ત્ર પણ છે. બાયોફોર્ટીફિકેશન એક આંશિક સમાધાન છે, જે ગરીબી, ખોરાકની અસલામતી, રોગ, નબળી સ્વચ્છતાની સ્થિતિ, સામાજિક અને લિંગ અસમાનતા ઘટાડવાના પ્રયત્નોની સાથે ચાલુ રાખવો જોઈએ.

ગ્રીષ્મ સંક્રાંતિ: 21 જૂન

- > 21 જૂન એ ઉત્તરી ગોળાર્ધમાં સૌથી લાંબો દિવસ છે, જેને તકનીકી રીતે ઉનાળાના અયન (Summer Solstice) કહેવામાં આવે છે. દિલ્હીમાં આ દિવસ લગભગ 14 કલાકનો છે.

- > ઉનાળાના અયનકાળ દરમિયાન ઉત્તરી ગોળાર્ધમાં ચોક્કસ ક્ષેત્ર દ્વારા પ્રાપ્ત થતી પ્રકાશની માત્રા તે સ્થાનના અક્ષાંશ સ્થાન પર આધારિત છે.
- > 21 જૂનને આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ તરીકે પણ ઉજવવામાં આવે છે.

‘સંક્રાંતિ’ શબ્દનો અર્થ

- > તે એક લેટિન શબ્દ છે જેનો અર્થ છે ‘Stalled Sun’. તે એક કુદરતી ઘટના છે જે પૃથ્વીના દરેક ગોળાર્ધમાં વર્ષમાં બે વાર ઉનાળામાં અને શિયાળામાં એકવાર થાય છે.

Back to basics : સમર અયન વિશે

- > તે ઉત્તરી ગોળાર્ધમાં વર્ષનો સૌથી લાંબો દિવસ અને ટૂંકી રાત છે.
- > આ સમય દરમિયાન ઉત્તરીય ગોળાર્ધના દેશો સૂર્યની નજીક છે અને સૂર્ય ઉષ્ણકટિબંધીય કર્ક (23.5 ° ઉત્તર) પર ઉપર તરફ ચમકે છે.
- > કર્ક અને મકર રાશિના વિષુવવૃત્તો 23.5 ની અક્ષાંશ પર વિષુવવૃત્તની ઉત્તર અને દક્ષિણમાં સ્થિત છે.
- > ઉત્તર અને દક્ષિણ તરફ 66.5 પર આર્કટિક અને એન્ટાર્કટિક વર્તુળો છે.
- > અક્ષાંશ એ વિષુવવૃત્તથી સ્થળના અંતરનું માપ છે.
- > પૃથ્વીની ધરી જેની આસપાસ ગ્રહ અયનકાળ દરમિયાન એક ક્રાંતિ પૂર્ણ કરે છે.
- > સામાન્ય રીતે આ કાલ્પનિક અક્ષ પૃથ્વીના કેન્દ્રથી ઉપરથી નીચે સુધી પસાર થાય છે અને તે હંમેશાં સૂર્યના સંદર્ભમાં 23.5 ડિગ્રી તરફ નમેલું હોય છે.
- > આર્કટિક સર્કલમાં અયનકાળ દરમિયાન સૂર્ય ક્યારેય ડૂબતો નથી.

ઉર્જાની વધુ માત્રા

- > તે આ દિવસે સૂર્યમાંથી પ્રાપ્ત થતી ઉર્જાની ઉંચી માત્રા દ્વારા વર્ગીકૃત થયેલ છે. નાસા (નેશનલ એરોનોટિક્સ અને સ્પેસ એડમિનિસ્ટ્રેશન) ના અનુસાર, પૃથ્વી આ દિવસે સૂર્યથી જેટલી ઉર્જા મેળવે છે તે વિષુવવૃત્ત કરતા ઉત્તર ધ્રુવ પર 30% વધુ છે.
- > આ સમય દરમિયાન ઉત્તર ગોળાર્ધ દ્વારા પ્રાપ્ત થતી મહત્તમ સૂર્યપ્રકાશ સામાન્ય રીતે 20, 21 અથવા 22 જૂન હોય છે. તેનાથી વિપરીત, દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં ડિસેમ્બર 21, 22 અથવા 23 ડિસેમ્બરે સૌથી વધુ સૂર્યપ્રકાશ પડે છે, જ્યારે ઉત્તરીય ગોળાર્ધમાં સૌથી લાંબી રાત હોય છે અથવા શિયાળાની અયનકાળ હોય છે.

ભૌગોલિક કારણો

- > દિવસની બદલાતી લંબાઈ પાછળનું કારણ પૃથ્વીનો ઝુકાવ છે.

- > પૃથ્વીની પરિભ્રમણની અક્ષ તેના ભ્રમણકક્ષાના વિમાનમાં 23.5 ના ખૂણા પર વલણ ધરાવે છે. આ ઝુકાવ સૂર્યપ્રકાશની અવધિમાં ભિન્નતાને પ્રતિબિંબિત કરે છે, સાથે પૃથ્વીની ભ્રમણકક્ષા અને ભ્રમણકક્ષા જેવા પરિબળો, જે ગ્રહ પરના કોઈપણ સ્થાન પર વિવિધ લંબાઈના દિવસો તરફ દોરી જાય છે.
- > ઉત્તરીય ગોળાર્ધમાં ઉનાળાના લાંબા દિવસો દરમિયાન સીધો સૂર્યપ્રકાશ પ્રાપ્ત થતો અડધો વર્ષ સૂર્ય તરફ નમવામાં વિતાવે છે.
- > નમવું પૃથ્વી પર વિવિધ ઋતુઓ માટે પણ જવાબદાર છે. આ ઘટનાને કારણે, ઉત્તરથી દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં અને ઉલટું સૂર્યની ગતિ વર્ષમાં મોસમી ફેરફાર લાવે છે.

સમપ્રકાશીય

- > સમપ્રકાશીય (‘સમાન રાત’) દરમિયાન વર્ષમાં બે વાર પૃથ્વીની અક્ષ આપણા સૂર્ય તરફ નિર્દેશ કરતી નથી, પરંતુ આવતા કિરણો પર લંબરૂપ હોય છે.
- > આના પરિણામો બધા અક્ષાંશ પર ‘લગભગ’ સમાન પ્રમાણમાં પ્રકાશ અને અંધકાર છે.
- > ઉત્તર ગોળાર્ધમાં વસંત (Spring Equinox) સમપ્રકાશીય 20 અથવા 21 માર્ચે થાય છે. પાનખર સમપ્રકાશીય ઉત્તરી ગોળાર્ધમાં 22 અથવા 23 સપ્ટેમ્બરના રોજ થાય છે.

મહારાષ્ટ્રમાં નવું ડોપ્લર રડાર: IMD

- > તાજેતરમાં ભારતના હવામાન વિભાગ (India Meteorological Department- IMD) એ જાહેરાત કરી છે કે તે વર્ષ 2021 માં મુંબઈ સહિત મહારાષ્ટ્રમાં સાત નવા ડોપ્લર રડાર (Doppler Radars) સ્થાપિત કરશે.
- > જાન્યુઆરી 2021 માં, કેન્દ્રીય પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલયે હિમાલયના હવામાન પરિવર્તનની નજીકથી દેખરેખ રાખવા માટે સ્વદેશી રીતે નિર્માણ પામેલા દસમાંથી બે એક્સ-બેન્ડ ડોપ્લર વેધર રડાર્સ (Doppler Weather Radars- DWR) ની રચના કરી.

Back to basics : પરિચય

- > સામાન્ય રીતે, IMD દ્વારા વિવિધ ફ્રીક્વન્સીઝ (S-બેન્ડ, C-બેન્ડ અને X-બેન્ડ) ના ડોપ્લર રડારનો ઉપયોગ લગભગ 500 કિ.મી. હવામાન પ્રણાલીઓ, ફ્લાઉડ બેન્ડ્સ અને ગેજસનો ઉપયોગ કવરેજના ક્ષેત્રમાં વરસાદની હિલચાલને શોધવા માટે થાય છે.
- > મુંબઈમાં ચાર X-બેન્ડ અને એક C-બેન્ડ રડાર લગાવવામાં આવશે. આ ઉપરાંત રત્નાગિરી ખાતે નવું C-બેન્ડ અને વેંગુર્લા ખાતે એક X-બેન્ડ બનાવવામાં આવશે. દરેક રડાર અનેક હેતુઓ માટે સેવા આપશે.

વર્તમાન રડાર

- > પૂર્વ દરિયાકિનારો: કોલકાતા, પારાદિપ, ગોપાલપુર, વિશાખાપટ્ટનમ, માચિલીપટ્ટનમ, શ્રીહારીકોટા, કરાઈકલ અને ચેન્નાઈ.
- > પશ્ચિમ દરિયાકિનારો: તિરૂવનંતપુરમ, કોચી, ગોવા અને મુંબઈ.
- > અન્ય રડાર: શ્રીનગર, પટિયાલા, કુફરી, દિલ્હી, મુક્તેશ્વર, જયપુર, ભુજ, લખનઉ, પટના, મોહનબાર, અગરતલા, સોહરા, ભોપાલ, હૈદરાબાદ અને નાગપુર.

મહત્વ

- > આ રડાર વાવાઝોડા અને ભારે વરસાદ જેવી ભારે હવામાનની ઘટનાઓ દરમિયાન હવામાનશાસ્ત્રીઓને માર્ગદર્શન આપશે.
- > દર 10 મિનિટમાં રડાર નિરીક્ષણો અપડેટ કરવામાં આવશે, તેથી આગાહી કરનારા હવામાન પ્રણાલીના વિકાસની તેમજ તેમની જુદી જુદી તીવ્રતા અને હવામાન પ્રસંગોની આગાહી અને તે મુજબના પ્રભાવની આગાહી કરી શકશે.

ભારત હવામાન વિભાગ (IMD)

- > IMD ની સ્થાપના વર્ષ 1875 માં કરવામાં આવી હતી.
- > તે ભારત સરકારના પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલયની એક એજન્સી છે.
- > હવામાનશાસ્ત્રની માહિતી, હવામાન આગાહી અને સિસ્મોલોજી સાથે કામ કરતી તે મુખ્ય એજન્સી છે.

રડાર (Radio Detection and Ranging)

- > તે એક સાધન છે જે માઈક્રોવેવ ક્ષેત્રમાં ઈલેક્ટ્રોમેગ્નેટિક તરંગોનો ઉપયોગ સ્થાન (ગતિ અને દિશા), ઉંચાઈ અને તીવ્રતા, સ્થળાંતર અને પદાર્થોની ગતિ શોધવા માટે કરે છે.

ડોપ્લર રડાર

- > તે એક વિશિષ્ટ રડાર છે જે એક બીજાથી કેટલાક અંતરે સ્થિત વસ્તુઓના વેગથી સંબંધિત ડેટા એકત્રિત કરવા માટે ડોપ્લર અસરનો ઉપયોગ કરે છે.
- > ડોપ્લર અસર: તરંગના સ્ત્રોત અને નિરીક્ષક વચ્ચેના સંબંધિત ગતિને કારણે તરંગની આવર્તન બદલાઈ ગઈ હોય તેવું લાગે છે. તરંગના આવર્તનમાં આ સ્પષ્ટ ફેરફારને ડોપ્લર ઈફેક્ટ અથવા ડોપ્લર શિફ્ટ (Doppler Shift) કહેવામાં આવે છે.
- > તે માઈક્રોવેવ સિગ્નલના માધ્યમથી ઈચ્છિત લક્ષ્ય (ઓબ્જેક્ટ) પર લક્ષ્યાંક રાખે છે અને વિશ્લેષણ કરે છે કે લક્ષ્ય ઓબ્જેક્ટની ગતિએ આવનારા સંકેતોની આવર્તનને કેવી રીતે બદલે છે.
- > આ રૂપાંતર, લક્ષ્યના વેગના રડારની તુલનામાં રેડિયલ ઘટકનું સીધું અને ખૂબ સચોટ માપન આપે છે.

ડોપ્લર વેધર રડાર (DWR)

- > ડોપ્લર સિદ્ધાંતના આધારે, રડાર પેરાબોલિક ડિશ એન્ટેના (Parabolic Dish Antenna) અને ફોમ સેન્ડવિચ ગોળાકાર રેડોમ (Foam Sandwich Spherical Radome) નો ઉપયોગ કરીને હવામાનની આગાહી અને દેખરેખની ચોકસાઈ સુધારવા માટે રચાયેલ છે.
- > DWR વરસાદની તીવ્રતા, પવન વરાળ અને વેગને માપવા માટેનાં સાધનોથી સજ્જ છે, જે ચક્રવાતનાં કેન્દ્ર અને ધૂળની તોફાનની દિશા વિશે માહિતી પ્રદાન કરે છે.
- > ડોપ્લર રડારના પ્રકાર: ડોપ્લર રડારને તરંગલંબાઈના આધારે વિવિધ કેટેગરીમાં વહેંચી શકાય છે, જેમ કે- એલ (L), એસ (S), સી (C), એક્સ (X), કે (K).

X બેન્ડ રડાર

- > તે 2.5-4 સે.મી. અને 8-12 ગીગાહર્ટ્ઝ આવર્તન પર કાર્ય કરે છે. ટૂંકા તરંગલંબાઈના કારણે X-બેન્ડ રડાર્સ ખૂબ સંવેદનશીલ હોય છે જે શુદ્ધ કણો શોધવામાં સક્ષમ છે.
- > તે તોફાન અને વીજળી શોધવા માટે વપરાય છે.

C-બેન્ડ રડાર

- > આ રડાર્સ 4-8 સે.મી.ની તરંગલંબાઈ અને 4-8 ગીગાહર્ટ્ઝની આવર્તન પર કાર્ય કરે છે. તરંગલંબાઈ અને આવર્તનને લીધે, વાનગીનું કદ ખૂબ મોટું હોવું જરૂરી નથી.
- > આમાં સંકેતો વધુ સહેલાઈથી આકર્ષાય છે, તેથી આ પ્રકારના રડારનો ઉપયોગ ટૂંકા અંતરના હવામાન નિરીક્ષણ માટે શ્રેષ્ઠ અનુકૂળ છે.
- > તે ચક્રવાત ટ્રેકિંગના સમયનું માર્ગદર્શન આપે છે.

S-બેન્ડ રડાર

- > તે 8-15 સે.મી.ની તરંગલંબાઈ અને 2-4 ગીગાહર્ટ્ઝની આવર્તન પર કાર્ય કરે છે. S બેન્ડ રડાર તરંગલંબાઈ અને આવર્તનને લીધે સરળતાથી તલપાપડ થતા નથી.
- > આ સુવિધા તેમને નજીકના અને દૂરના હવામાનને જોવા માટે ઉપયોગી બનાવે છે.

ગ્રેટ બેરિયર રીફ (Great Barrier Reef) ને 'જોખમમાં' તરીકે સૂચિબદ્ધ થવું બોધ્યું: UN

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સમિતિએ 'જોખમમાં' વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ્સની સૂચિમાં ગ્રેટ બેરિયર રીફ (Great Barrier Reef) ઉમેરવાની ભલામણ કરી છે. જોકે, ઓસ્ટ્રેલિયાએ આ ભલામણનો વિરોધ કર્યો છે.

- > આ ભલામણ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની શૈક્ષણિક, વૈજ્ઞાનિક અને સાંસ્કૃતિક સંસ્થા (યુનેસ્કો) સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. આ સમિતિ યુનેસ્કો હેઠળ આવે છે. આ સમિતિના જણાવ્યા મુજબ, હવામાન પરિવર્તનની અસરોને કારણે વિશ્વની સૌથી મોટી કોરલ રીફ સિસ્ટમને 'જોખમમાં મૂકાયેલી' સૂચિમાં ઉમેરવી જોઈએ.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > ગ્રેટ બેરિયર રીફને 'જોખમમાં' થી દૂર રાખવા માટે ઓસ્ટ્રેલિયા ચાર વર્ષથી લડત ચલાવી રહ્યું છે. યુનેસ્કોએ 2015 માં નોંધ્યું હતું કે આ ખડક માટેનો દષ્ટિકોણ નબળો હતો. જો કે, તેણે સાઈટની સ્થિતિ યથાવત રાખી હતી. 2015 થી, ગ્રેટ બેરિયર રીફમાં ગંભીર દરિયાઈ હીટવેક્સને કારણે ત્રણ મોટી કોરલ વિરંજન (coral bleaching) ની ઘટનાઓનો અનુભવ થયો છે.

ગ્રેટ બેરિયર રીફ (Great Barrier Reef)

- > તે વિશ્વની સૌથી મોટી કોરલ રીફ સિસ્ટમ છે, જેમાં 2,900 વ્યક્તિગત ખડકો અને 900 ટાપુઓ શામેલ છે, જે 3,44,400 ચોરસ કિલોમીટરના ક્ષેત્રમાં ફેલાયેલા છે. તે ઓસ્ટ્રેલિયાના ક્વીન્સલેન્ડના કાંઠે આવેલા કોરલ સમુદ્રમાં સ્થિત છે. રીફ બાહ્ય અવકાશમાંથી જોઈ શકાય છે. તે જીવંત જીવો દ્વારા બનાવવામાં આવેલ વિશ્વની સૌથી મોટી એકલ રચના છે. રીફની રચના નાના જીવો દ્વારા બનાવવામાં આવે છે જેને કોરલ પોલિપ્સ (coral polyps) કહેવામાં આવે છે. 1981 માં તેને વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ તરીકે પસંદ કરવામાં આવી હતી.

એમ્બરગ્રીસ

- > તાજેતરમાં મુંબઈ પોલીસે પાંચ વ્યક્તિઓની ધરપકડ કરી હતી અને તેમની પાસેથી લગભગ 9 કિલો એમ્બરગ્રીસ જપ્ત કરી હતી.

Back to basics : પરિચય

- > ફ્રેન્ચ શબ્દ ગ્રે એમ્બર અથવા એમ્બરગ્રીસને ળેલ ઊલટી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- > તે સ્પર્મ ળેલના આંતરડામાં ઉત્પન્ન થતો નક્કર અને મીણજેવો પદાર્થ છે.
- > માત્ર 1% સ્પર્મ ળેલ એમ્બરગ્રીસ ઉત્પન્ન કરે છે.
- > રાસાયણિક રીતે, એમ્બરગ્રીસમાં આલ્કાલોઈડ, એસિડ અને મેમ્બ્રેન નામનું વિશિષ્ટ સંયોજન હોય છે, જે કોલેસ્ટ્રોલ જેવું જ હોય છે.
- > એ પાણીની સપાટીની આસપાસ તરતું રહે છે અને ક્યારેક દરિયાકાંઠે આવીને એકત્રિત થાય છે.

- > તેની ઊંચી કિંમતને કારણે તેને ફ્લોટિંગ ગોલ્ડ કહેવામાં આવે છે. આંતરરાષ્ટ્રીય બજારમાં 1 કિલો એમ્બરગ્રીસની કિંમત રૂ. 1 કરોડ છે.

પ્રયોગો

- > તેનો ઉપયોગ ખાસ કરીને પરફ્યુમ માર્કેટમાં કસ્તૂરી જેવી સુગંધ વિકસાવવા માટે થાય છે.
- > એવું માનવામાં આવે છે કે દુબઈ જેવા દેશોમાં, જ્યાં પરફ્યુમનું મોટું બજાર છે, તેની માંગ વધારે છે.
- > પ્રાચીન ઈજિપ્તવાસીઓ દ્વારા તેનો ઉપયોગ ધૂપ તરીકે કરવામાં આવતો હતો. તેનો ઉપયોગ કેટલીક પરંપરાગત દવાઓ અને મસાલા તરીકે પણ કરવામાં આવે છે તેવું માનવામાં આવે છે.

દાણયોરી

- > ખાસ કરીને દરિયાકાંઠાના વિસ્તારોમાં તસ્કરોનું નિશાન તેની ઊંચી કિંમતને કારણે રહ્યું છે.
- > આવા દાણયોરી માટે ગુજરાતના દરિયાકિનારાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય તેવા અનેક કિસ્સાઓ બન્યા છે.
- > સ્પર્મ ળેલ એક સુરક્ષિત પ્રજાતિ હોવાથી તેના શિકારની મંજૂરી નથી. જોકે તસ્કરો ળેલના પેટમાંથી એમ્બરગ્રીસ મેળવવા માટે ગેરકાયદેસર રીતે શિકાર કરે છે.

સ્પર્મ ળેલ

- પરિચય:
- > સ્પર્મ ળેલ(જેને ફિસ્ટર કેટોડોન તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે) જે દાંતવાળી ળેલની સૌથી મોટી છે તેના વિશાળ ચોરસ માથા અને સાંકડા નીચલા જડબાને કારણે સરળતાથી ઓળખી શકાય છે.
- > સ્પર્મ ળેલ ઘેરા વાદળી-ભૂરા અથવા ભૂરા રંગની હોય છે અને તેમના પેટ પર સફેદ ડાઘ હોય છે. તે ફિલપર્સ જેવા નાના પેડલ્સ ધરાવે છે અને તેની પીઠ પર ગોળ હમ્સની સાંકળ છે.
- આવાસ:
- > તેઓ વિશ્વના સમશીતોષ્ણ અને ઉષ્ણકટિબંધીય પાણીમાં જોવા મળે છે.
- જોખમ:
- > સ્પર્મ ળેલ માટે સૌથી મોટો ખતરો પ્રવનિ પ્રદૂષણ અને આબોહવા પરિવર્તન સહિત રહેઠાણનું નુકસાન છે.
- > અન્ય જોખમોમાં ફિશિંગ ગીયરમાં સામેલ થવું, જહાજો સાથે અથડામણ અને ફરી એકવાર ળેલના વ્યાપારી શિકારને મંજૂરી આપવાની દરખાસ્તનો સમાવેશ થાય છે.
- સંરક્ષણ સ્થિતિ:
- > ઈન્ટરનેશનલ એસોસિએશન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર (IUCN)ની રેડલિસ્ટ: જોખમી

- > વન્યપ્રાણી અને વનસ્પતિની લુપ્ત થતી પ્રજાતિઓમાં આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર પર સંમેલન (CITES): પરિશિષ્ટ 1
- > ભારતીય વન્યજીવન (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1972: અનુસૂચિ-1

આભાસી જળ વિશ્લેષણ (Virtual Water Analysis)

- > IIT ગુવાહાટીના સંશોધનકારોએ આભાસી જળ વિશ્લેષણ (Virtual Water Analysis) દ્વારા ભારતમાં પાણીની વધુ સારી વ્યવસ્થાપન નીતિઓનો માર્ગ શોધી કાઢ્યો છે. આ અભ્યાસનું નેતૃત્વ IIT-ગુવાહાટીના પ્રોફેસર અનામિકા બરૂઆ (Anamika Barua) એ કર્યું હતું.

આભાસી વોટર (Virtual Water)

- > પ્રોફેસરના મતે આભાસી વોટર (VW) એ પાણી અને ખાદ્ય અને અ-ખાદ્ય ચીજો અને સેવાઓના ઉત્પાદન અને વેપારમાં શામેલ છે.
- > આભાસી પાણી એ 'અદ્રશ્ય' પાણી છે જે ઉત્પાદન અથવા સેવાના જીવનકાળ દરમિયાન પીવામાં આવે છે.

Back to basics : આભાસી જળ વિશ્લેષણ (Virtual Water Analysis)

- > IIT ગુવાહાટી અભ્યાસના પરિણામો આભાસી જળ પ્રવાહ આકારણીમાં પાણીની અછતને ઘટાડવા માટે જ્ઞાન શાસનના ગાબડાને દૂર કરવામાં મદદ કરશે. આ અધ્યયન મુજબ, પાણી અને અન્ન સુરક્ષા મેળવવા માટે સતત પાણીની અછત ધરાવતા રાજ્યો ટકાઉ કૃષિના આયોજન અને અમલીકરણ માટે નિર્ણાયક છે. આ અધ્યયન સૂચવે છે કે કૃષિ-આબોહવા યોગ્ય ખાદ્ય અનાજ પેદા કરવા માટે વર્યુઅલ જળ પ્રવાહ વિશ્લેષણનો ઉપયોગ કરીને ઉત્પાદન ક્ષેત્રોમાં વૈવિધ્યકરણ કરીને પાણીના તણાવપૂર્ણ રાજ્યોમાં તાજા પાણીના સંસાધનો પરના તાણને ઘટાડી શકાય છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > આભાસી જળની વિભાવના સૌ પ્રથમ 1990 ના દાયકામાં રજૂ કરવામાં આવી હતી કે પાણીની અછતવાળા દેશો કેવી રીતે લોકોને ખોરાક, કપડા અને આશ્રય સહિતના જળ-સઘન ઉત્પાદનો (water-intensive products) જેવા આવશ્યક ચીજો પૂરા પાડી શકે છે.

આભાસી જળ પ્રવાહ આકારણીનો ઉદ્દેશ

- > આ આકારણી ટકાઉ ઉપયોગને પ્રોત્સાહિત કરવાના હેતુથી છે જે પાણીની સુરક્ષાને પ્રોત્સાહન આપી શકે છે. તે ભારતના રાજ્યોમાં પાણીના પ્રવાહનું વિશ્લેષણ કરીને પાણીની અછત અંગે વિજ્ઞાન અને નીતિ વચ્ચેના અંતરને પણ દૂર કરશે.

ઓડિશા: મગરની ત્રણે જાતિઓનું એક માત્ર રાજ્ય

- > ઓડિશા એ મગરની ત્રણે જાતિઓ ધરાવતું ભારતનું એકમાત્ર રાજ્ય બન્યું છે.
- ઓડિશા રાજ્યમાં ત્રણ પ્રજાતિઓ છે:
 - > મહાનદીમાં સતકોસીયામાં મીઠા પાણીનો મગર,
 - > ભીતરકનિકા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનમાં મગર
 - > ખારા પાણીનો મગર.
 - > 1975 માં નદીઓમાં આગમન પછી પ્રથમ વખત ઓડિશામાં ઘરિયાલનું કુદરતી નિવાસ (એક વિવેચનાત્મક રીતે લુપ્ત થયેલી પ્રજાતિઓ) જોવા મળ્યું છે.
 - > સતકોસીયા રેન્જ (Satkosia range) નજીક આવેલા બલદામારા વિસ્તારમાં મહાનદી નદીમાં મગરમચ્છના લગભગ 28 બાળકો જોવા મળ્યા હતા.

Back to basics : ઓડિશામાં એલીગેટર્સ

- > ઓરિસ્સામાં જે ઘરિયાલો દેખાયા હતા તે હવે મરી ગયા છે. તેમની સંખ્યામાં કુદરતી વધારો થાય તે માટે 40 વર્ષ સુધી રાહ જોવા પછી, ઓડિશાએ છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં 13 વધુ ઘરિયાલો મહાનદીમાં મુકવામાં આવ્યા. પરંતુ હવે ફક્ત આઠ જ બચ્યા છે.

ઘરિયાલ

- > ઘરિયાલ, જેને ગેવિયલ્સ અથવા માછલી ખાનારા મગરો તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે ગાવિઆલિડે (Gavialidae) પરિવારના મગર છે. તેઓ તમામ જીવંત મગરોમાં સૌથી લાંબુ જીવતા મગર છે. તેઓ 2007 થી IUCN રેડ લિસ્ટમાં વિવેચનાત્મક રીતે જોખમમાં મૂકાયેલા તરીકે સૂચિબદ્ધ થયા છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > તેઓ કદાચ ઉત્તરીય ભારતીય ઉપખંડમાં વિકસિત થયા. અવશેષો શિવાલિક ટેકરીઓ અને નર્મદા નદી ખીણમાંથી પ્લેયોસીન થાપણોમાં ખોદવામાં આવ્યા હતા. તેઓ હાલમાં ઉત્તર ભારતીય ઉપખંડમાં નદીઓ વસે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. ઘરિયાલ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ઘરિયાલ, જેને ગેવિયલ્સ અથવા માછલી ખાનારા મગરો તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે ગાવિઆલિડે (Gavialidae) પરિવારના મગર છે.
 2. તેઓ તમામ જીવંત મગરોમાં સૌથી લાંબુ જીવતા મગર છે.
 3. તેઓ 2007 થી IUCN રેડ લિસ્ટમાં વિવેચનાત્મક રીતે જોખમમાં મૂકાયેલા તરીકે સૂચિબદ્ધ થયા છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. બ્લેક સોફ્ટશેલ ટર્ટલ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. વૈજ્ઞાનિક નામ: નિલ્સનિયા નિગ્રિકન્સ (Nilssonia Nigricans)
 2. વિશેષતા: તેઓ ભારતીય પીકોક સોફ્ટ-શેલડ ટર્ટલ (Peacock Soft-shelled Turtle) (નિલ્સોનીયા હેરમ) સાથે નજીકથી મળતા આવે છે, જેને IUCN રેડ લિસ્ટમાં જોખમમાં મૂકાયેલ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.
 3. આવાસ: ભારતમાં તાજા પાણીની કાચબાની 29 પ્રજાતિઓ જોવા મળે છે. તેઓ પૂર્વોત્તર ભારત અને બાંગ્લાદેશમાં મંદિરના તળાવોમાં જોવા મળે છે. તેની વિતરણ શ્રેણીમાં બ્રહ્મપુત્રા નદી અને તેની સહાયકો શામેલ છે.
 4. સંરક્ષણ સ્થિતિ: IUCN લાલ સૂચિ- ગંભીર રીતે જોખમમાં મૂકેલ
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે કૃષિ સંશોધન અને શિક્ષણ વિભાગ (DARE), કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલય હેઠળની એક સ્વાયત સંસ્થા છે.
 2. તે દેશભરમાં બાગાયત, મત્સ્યોદ્યોગ અને પશુ વિજ્ઞાન સહિતના કૃષિ ક્ષેત્રે સંશોધન અને શિક્ષણના સંકલન, માર્ગદર્શન અને સંચાલન માટેનું સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે.
 3. તેની સ્થાપના 16 જુલાઈ, 1929 ના રોજ સોસાયટીઝ નોંધણી અધિનિયમ, 1860 હેઠળ નોંધાયેલ સોસાયટી તરીકે થઈ હતી.
 4. તેનું મુખ્ય મથક નવી દિલ્હીમાં છે. દેશભરમાં 102 ICAR સંલગ્ન સંસ્થાઓ અને 71 કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ ફેલાયેલી છે, તે વિશ્વની સૌથી મોટી રાષ્ટ્રીય કૃષિ પ્રણાલી છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. સમર અયન વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે ઉત્તરી ગોળાર્ધમાં વર્ષનો સૌથી લાંબો દિવસ અને ટૂંકી રાત છે.
 2. આ સમય દરમિયાન ઉત્તરીય ગોળાર્ધના દેશો સૂર્યની નજીક છે અને સૂર્ય ઉષ્ણકટિબંધીય કર્ક (23.5 ° ઉત્તર) પર ઉપર તરફ ચમકે છે.
 3. કર્ક અને મકર રાશિના વિષુવવૃત્તો 23.5 ની અક્ષાંશ પર વિષુવવૃત્તની ઉત્તર અને દક્ષિણમાં સ્થિત છે.
 4. સામાન્ય રીતે આ કાલ્પનિક અક્ષ પૃથ્વીના કેન્દ્રથી ઉપરથી નીચે સુધી પસાર થાય છે અને તે હંમેશાં સૂર્યના સંદર્ભમાં 23.5 ડિગ્રી તરફ નમેલું હોય છે. આર્કટિક સર્કલમાં અયનકાળ દરમિયાન સૂર્ય ક્યારેય ડૂબતો નથી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
5. ભારત હવામાન વિભાગ (IMD) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. IMD ની સ્થાપના વર્ષ 1875 માં કરવામાં આવી હતી.
 2. તે ભારત સરકારના પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલયની એક એજન્સી છે.
 3. હવામાનશાસ્ત્રની માહિતી, હવામાન આગાહી અને સિસ્મોલોજી સાથે કામ કરતી તે મુખ્ય એજન્સી છે.
 4. રડાર એક સાધન છે જે માઈક્રોવેવ ક્ષેત્રમાં ઇલેક્ટ્રોમેગ્નેટિક તરંગોનો ઉપયોગ સ્થાન (ગતિ અને દિશા), ઉંચાઈ અને તીવ્રતા, સ્થળાંતર અને પદાર્થોની ગતિ શોધવા માટે કરે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. ગ્રેટ બેરિયર રીફ (Great Barrier Reef) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે વિશ્વની સૌથી મોટી કોરલ રીફ સિસ્ટમ છે, જેમાં 2,900 વ્યક્તિગત ખડકો અને 900 ટાપુઓ શામેલ છે, જે 3,44,400 ચોરસ કિલોમીટરના ક્ષેત્રમાં ફેલાયેલા છે.
 2. તે ઓસ્ટ્રેલિયાના ક્વીન્સલેન્ડના કાંઠે આવેલા કોરલ સમુદ્રમાં સ્થિત છે. રીફ બાહ્ય અવકાશમાંથી જોઈ શકાય છે.
 3. તે જીવંત જીવો દ્વારા બનાવવામાં આવેલ વિશ્વની સૌથી મોટી એકલ રચના છે. રીફની રચના નાના જીવો દ્વારા બનાવવામાં આવે છે જેને કોરલ પોલિપ્સ (coral polyps) કહેવામાં આવે છે. 1981 માં તેને વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ તરીકે પસંદ કરવામાં આવી હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. એમ્બરગ્રીસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ફેન્ય શબ્દ ગ્રે એમ્બર અથવા એમ્બરગ્રીસને લેલ ઊલટી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. તેની ઊંચી કિંમતને કારણે તેને ફ્લોટિંગ ગોલ્ડ કહેવામાં આવે છે. આંતરરાષ્ટ્રીય બજારમાં 1 કિલો એમ્બરગ્રીસની કિંમત રૂ. 1 કરોડ છે.
 2. તે સ્પર્મ લેલના આંતરડામાં ઉત્પન્ન થતો નક્કર અને મીણજેવો પદાર્થ છે. માત્ર 1% સ્પર્મ લેલ એમ્બરગ્રીસ ઉત્પન્ન કરે છે.
 3. રાસાયણિક રીતે, એમ્બરગ્રીસમાં આલ્કાલોઈડ, એસિડ અને મેમ્બ્રેન નામનું વિશિષ્ટ સંયોજન હોય છે, જે કોલેસ્ટ્રોલ જેવું જ હોય છે. એ પાણીની સપાટીની આસપાસ તરતું રહે છે અને ક્યારેક દરિયાકાંઠે આવીને એકત્રિત થાય છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. આભાસી જળ વિશ્લેષણ (Virtual Water Analysis) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. IIT ગુવાહાટી અભ્યાસના પરિણામો આભાસી જળ પ્રવાહ આકારણીમાં પાણીની અછતને ઘટાડવા માટે જ્ઞાન શાસનના ગાબડાને દૂર કરવામાં મદદ કરશે.
 2. આ અધ્યયન મુજબ, પાણી અને અન્ન સુરક્ષા મેળવવા માટે સતત પાણીની અછત ધરાવતા રાજ્યો ટકાઉ કૃષિના આયોજન અને અમલીકરણ માટે નિર્ણાયક છે.
 3. આ અધ્યયન સૂચવે છે કે કૃષિ-આબોહવા યોગ્ય ખાદ્ય અનાજ પેદા કરવા માટે વર્ચુઅલ જળ પ્રવાહ વિશ્લેષણનો ઉપયોગ કરીને ઉત્પાદન ક્ષેત્રોમાં વૈવિધ્યકરણ કરીને પાણીના તણાવપૂર્ણ રાજ્યોમાં તાજા પાણીના સંસાધનો પરના તાણને ઘટાડી શકાય છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

NOW AVAILABLE

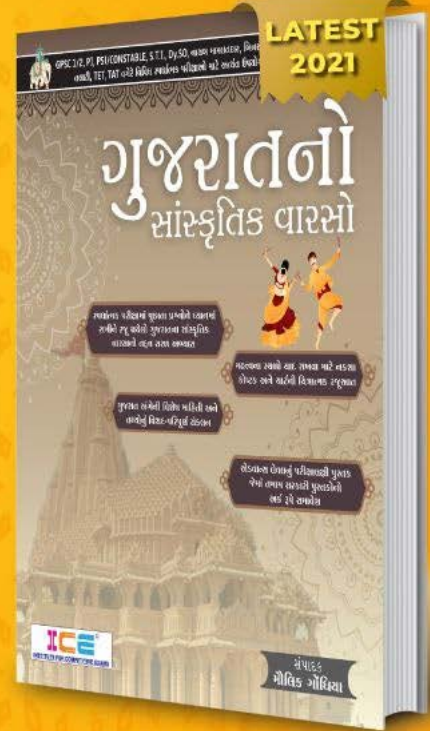
GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE,
S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર,
બિનસચિવાલય ક્લાર્ક,
તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક
પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો

એડવાન્સ લેવલનું પરીક્ષાલક્ષી પુસ્તક
જેમાં તમામ સરકારી પુસ્તકોનો
અર્ક રૂપે સમાવેશ

ગુજરાત અંગેની વિશેષ માહિતી અને
તથ્યોનું વિશદ-પરિપૂર્ણ સંકલન

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં પૂછાતા પ્રશ્નોને ધ્યાનમાં
રાખીને રજૂ થયેલી ગુજરાતના સાંસ્કૃતિક
વારસાનો તદ્દન સરળ અભ્યાસ

LATEST 2021

ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો

સાંસ્કૃતિક વારસાનું સુલભ પ્રમાણે લખાયેલું
ત્રણેમું રજૂ કરેલું ગુજરાતના સાંસ્કૃતિક
વારસાને લેવા સરળ અભ્યાસ

સંબંધિત સમાજ અને સમાજ મંદી સંકળિત
પ્રશ્નો અને અંગેની વિગતવાર સૂચના

સંબંધિત ઉપરનું પરીક્ષાલક્ષી પુસ્તક
જેમાં તમામ સરકારી પુસ્તકોનો
અર્ક રૂપે સમાવેશ

એડવાન્સ
મોલિક ગોહિલા

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સંત કબીરદાસ જયંતી

- સંત કબીરદાસની જન્મજયંતિ (Sant Kabir Das Jayanti) 24 જૂન, 2021 ના રોજ ઉજવવામાં આવી હતી.
- હિન્દુ ચંદ્ર કેલેન્ડર (Hindu Lunar Calendar) મુજબ કબીરદાસ જયંતીની ઉજવણી જયેષ્ઠ પૂર્ણિમા તિથિ પર કરવામાં આવે છે.

Back to basics : પરિચય

- સંત કબીરદાસનો જન્મ ઉત્તર પ્રદેશના વારાણસી શહેરમાં થયો હતો. તે 15મી સદીના રહસ્યવાદી કવિ, સંત અને સમાજ સુધારક અને ભક્તિ ચળવળના પ્રસ્તાવક હતા.
- કબીરનો વારસો હજી પણ 'પંથ ઓફ કબીર' (એક ધાર્મિક સમુદાય છે જે તેમને સ્થાપક માને છે) તરીકે ઓળખાય છે.
- શિક્ષક: તેમનું પ્રારંભિક જીવન મુસ્લિમ પરિવારમાં વિતાવ્યું, પરંતુ તેઓ તેમના શિક્ષક, હિન્દુ ભક્તિ નેતા રામાનંદ દ્વારા ખૂબ પ્રભાવિત થયા.
- સાહિત્ય: કબીરદાસના લખાણોએ ભક્તિ ચળવળ પર ખૂબ પ્રભાવ પાડ્યો હતો અને તેમાં કબીર ગ્રંથાવલી, અનુરાગ સાગર, બીજક અને સખી ગ્રંથ જેવા પદ્યો શામેલ છે.
- તેમના શ્લોકો શીખ ધર્મના ગ્રંથ ગુરૂ ગ્રંથ સાહિબમાં જોવા મળે છે.
- તેમના મુખ્ય કૃતિઓ પાંચમા શીખ ગુરૂ, ગુરૂ અર્જન દેવ દ્વારા સંકલિત કરવામાં આવી હતી.
- તેમણે તેમના બે-વાક્ય યુગલો માટે સૌથી વધુ ખ્યાતિ મેળવી, જેને 'કબીરકે દોહે' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- ભાષા: કબીરની કૃતિઓ હિન્દી ભાષામાં લખાઈ હતી, જે સમજવી સરળ હતી. લોકોને જાગૃત કરવા માટે, તે તેમના લેખો દોહાના રૂપમાં લખતા હતા.

ભક્તિ આંદોલન

- શરૂઆત: આ ચળવળ કદાચ 6 અને 7મી સદી ADની આસપાસ તમિલ પ્રદેશમાં ઉદભવી અને અલ્વારસ (વિષ્ણુના ભક્તો) અને નયનર (શિવના ભક્તો), વૈષ્ણવ અને શૈવ કવિઓની કવિતાઓ દ્વારા ખૂબ લોકપ્રિયતા પ્રાપ્ત કરી હતી.
- અલ્વાર અને નયનર તેમના દેવતાઓની પ્રશંસા માટે તમિલમાં સ્તોત્ર ગાઈને એક સ્થળથી બીજા સ્થાને યાત્રા કરતા હતા.
- નલૈર દિવ્યપ્રબંધન એ અલ્વારની રચના છે. તે ઘણીવાર તમિલ વેદ તરીકે વર્ણવવામાં આવે છે.
- વર્ગીકરણ: વિવિધ સ્તરે, ધર્મના ઇતિહાસકારો ઘણીવાર ભક્તિ પરંપરાઓને બે વ્યાપક વર્ગોમાં વર્ગીકૃત કરે છે: સગુણ (વિશેષતા અથવા ગુણો સાથે) અને નિર્ગુણ (વિશેષતા અથવા ગુણો વિના).

- સગુણમાં પરંપરાઓ શામેલ છે જે શિવ, વિષ્ણુ અને તેમની અવતાર દેવીઓ અથવા દેવીના સ્વરૂપો જેવા વિશિષ્ટ દેવોની ઉપાસના પર કેન્દ્રિત છે, જે ઘણીવાર માનવશાસ્ત્ર સ્વરૂપોમાં કલ્પનાશીલ છે.
- બીજી તરફ, નિર્ગુણ ભક્તિ ભગવાનના અમૂર્ત સ્વરૂપની ઉપાસના હતી.

સામાજિક પ્રણાલી

- આ ચળવળ ભારતીય ઉપખંડના હિન્દુઓ, મુસ્લિમો અને શીખ દ્વારા ભગવાનની ઉપાસના સાથે સંકળાયેલા ઘણા સંસ્કારો અને ધાર્મિક વિધિઓ માટે જવાબદાર હતી. ઉદાહરણ તરીકે, હિન્દુ મંદિરમાં કીર્તન, દરગાહમાં ક્વાલી (મુસ્લિમો દ્વારા) અને ગુરૂદ્વારમાં ગુરૂદાની ગાવાનું.
- તેઓ હંમેશાં તમામ સરમુખત્યારશાહી મઠના પ્રણાલીનો વિરોધ કરતા હતા.
- તેમણે સમાજમાં તમામ પ્રકારના કોમી કટ્ટરપંથી અને જાતિના ભેદભાવની આકરી ટીકા કરી હતી.
- ઉચ્ચ અને નીચલી બંને જાતિના આવીને, આ કવિઓએ સાહિત્યનું એક પ્રચંડ (Formidable) શરીર બનાવ્યું, જેણે લોકપ્રિય કાલ્પનિકમાં પોતાને મજબૂત રીતે સ્થાપિત કર્યું.
- તે બધાએ સામાજિક જીવનમાં અસલ માનવ આકાંક્ષાઓ અને સામાજિક સંબંધોના ક્ષેત્રમાં ધર્મની સુસંગતતાનો દાવો કર્યો હતો.
- ભક્તિ કવિઓએ ભગવાનની ભક્તિ પર ભાર મૂક્યો.
- આંદોલનની મોટી સિદ્ધિ મૂર્તિ પૂજા નાબૂદ હતી.

મહિલાઓની ભૂમિકા

- અંદાલ એક સ્ત્રી અલ્વાર હતી અને તેણે પોતાને વિષ્ણુની પ્રેમિકા ના રૂપમાં જોતી હતી.
- કારૈકલ અમ્માયાર શિવની ભક્ત હતી અને તેણે પોતાનું લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરવા માટે તીવ્ર તપશ્ચર્યાનો માર્ગ અપનાવ્યો હતો. તેમના કાર્યો નયનર પરંપરામાં જ સાચવેલ છે.

મહત્વપૂર્ણ વ્યક્તિત્વ

- કન્નડ પ્રદેશ: આ પ્રદેશમાં ચળવળની શરૂઆત 12મી સદીમાં બાસવના (1105-68) દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- મહારાષ્ટ્ર: મહારાષ્ટ્રમાં ભક્તિ ચળવળ 13મી સદીના અંતમાં શરૂ થઈ. તેના સમર્થકોને વારકરી કહેવામાં આવતા.
- તેના સૌથી પ્રખ્યાત નામો જ્ઞાનદેવ (1275-96), નામદેવ (1270-50) અને તુકારામ (1608-50) હતા.
- આસામ: શ્રીમંત સંકરદેવ વૈષ્ણવ સંત હતા જેનો જન્મ આસામના નાગાંવ જિલ્લામાં 1449 ADમાં થયો હતો. તેમણે નિયો-વૈષ્ણવ આંદોલન શરૂ કર્યું.

- બંગાળ: ચૈતન્ય એક બંગાળના પ્રખ્યાત સંત અને સુધારક હતા જેમણે કૃષ્ણ સંપ્રદાયને લોકપ્રિય બનાવ્યો.
- ઉત્તરી ભારત: 13 થી 17મી સદી સુધી આ ક્ષેત્રમાં મોટી સંખ્યામાં કવિઓનો વિકાસ થયો, તે બધા ભક્તિ ચળવળની મહત્વપૂર્ણ વ્યક્તિઓ હતા.
- જ્યારે કબીર, રવિદાસ અને ગુરૂ નાનકે નિરાકાર ભગવાન (નિર્ગુણ ભક્તિ) ની વાત કરી હતી, જ્યારે રાજસ્થાનની મીરાબાઈ (1498–1546) એ કૃષ્ણની પ્રશંસામાં ભક્તિ ઇંદોની રચના કરી અને તેનું મહિમા કર્યું હતું.
- સુરદાસ, નરસિંહ મહેતા અને તુલસીદાસે ભક્તિ સાહિત્યના સિદ્ધાંતમાં પણ અમૂલ્ય યોગદાન આપ્યું હતું અને તેનો ભવ્ય વારસો વધાર્યો હતો.

રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ હેરિટેજ સંકુલ: લોથલ

- સંસ્કૃતિ મંત્રાલય (MoC) અને બંદરો, શિપિંગ અને જળ માર્ગ મંત્રાલય (MoPSW) ગુજરાતના લોથલમાં 'રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ હેરિટેજ કોમ્પ્લેક્સ' (NMHC) ના વિકાસમાં સહયોગ માટે સમજૂતી પત્ર (MoU) પર એક હસ્તાક્ષર કર્યા છે.

રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ હેરિટેજ સંકુલ

- 'નેશનલ મેરીટાઈમ હેરિટેજ કોમ્પ્લેક્સ' (NMHC) નો વિકાસ ગુજરાતના લોથલ વિસ્તારમાં થશે.
- તે આંતરરાષ્ટ્રીય પર્યટન સ્થળ તરીકે વિકસિત કરવામાં આવશે, જેમાં ભારતના દરિયાઈ વારસોને પ્રાચીનથી આધુનિક સમય સુધી દર્શાવવામાં આવશે.
- આ કેમ્પસ શિક્ષણ તેમજ મનોરંજન પૂરું પાડવાના દષ્ટિકોણથી વિકસિત કરવામાં આવશે.
- આ સંકુલ લગભગ 400 એકરના ક્ષેત્રમાં વિકસિત કરવામાં આવશે, જેમાં નેશનલ મેરીટાઈમ હેરિટેજ મ્યુઝિયમ, લાઈટ હાઉસ મ્યુઝિયમ, હેરિટેજ થીમ પાર્ક, મ્યુઝિયમ થીમ આધારિત હોટલ, મરીન થીમ આધારિત ઈકો-રિસોર્ટ્સ અને દરિયાઈ સંસ્થાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.
- આ સંકુલમાં વિવિધ મંડપ, ભારતનાં વિવિધ દરિયાકાંઠાના રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની કલાકૃતિઓ અને દરિયાઈ વારસો દર્શાવતા સમાવિષ્ટ પણ શામેલ હશે.
- આ સંકુલની સૌથી વિશેષ વિશેષતા એ છે કે તેની સ્થાપના ગુજરાતના લોથલ શહેરમાં થઈ રહી છે, જે પ્રાચીન સિંધુ ખીણ સંસ્કૃતિના મુખ્ય શહેરોમાંનું એક છે.

Back to basics : લોથલ વિશે

- લોથલ એ ગુજરાતમાં સ્થિત પ્રાચીન સિંધુ ખીણ સંસ્કૃતિના દક્ષિણના શહેરોમાંનું એક હતું.
- આ શહેરનું નિર્માણ આશરે 2400 ઈ.સ. પૂર્વે શરૂ થયું હતું.
- ભારતીય પુરાતવીય સર્વેક્ષણ (ASI) અનુસાર, લોથલ પાસે સિંધના હડપ્પ શહેરો અને સૌરાષ્ટ્ર દ્વીપકલ્પ વચ્ચેના વેપાર માર્ગ પર સાબરમતી નદીના પ્રાચીન માર્ગ સાથે લોથલ શહેરને વિશ્વની સૌથી પ્રાચીન ગોદી હતી.
- પ્રાચીન સમયમાં, લોથલ એક મહત્વપૂર્ણ અને સમૃદ્ધ વેપાર કેન્દ્ર હતું, જેના મોતી, રત્ન અને કિંમતી ઘરેણાંનો વેપાર પશ્ચિમ એશિયા અને આફ્રિકાના દૂરના પ્રદેશોમાં વિસ્તર્યો હતો.
- મણકા બનાવવા અને ધાતુશાસ્ત્રમાં આ શહેરના લોકો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી તકનીકો અને સાધનોનો ઉપયોગ વર્ષો પછી પણ કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- લોથલ સાઈટને યુનેસ્કોની વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવી છે અને યુનેસ્કોની કામચલાઉ યાદીમાં તેની અરજી હજી બાકી છે.

સિંધુ ખીણ સંસ્કૃતિ

- સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિ, હડપ્પન સંસ્કૃતિ તરીકે ઓળખાતી, તે સમકાલીન પાકિસ્તાન અને પશ્ચિમ ભારતમાં આશરે 2,500 BC આસપાસ દક્ષિણ એશિયાના પશ્ચિમ ભાગમાં વિકસિત થઈ.
- સિંધુ ખીણ સંસ્કૃતિ ચાર સૌથી મોટી શહેરી સંસ્કૃતિઓમાં ની એક હતી, અન્ય શહેરી સંસ્કૃતિઓમાં મેસોપોટેમીયા, ઈજિપ્ત અને ચીન શામેલ છે.
- તે મૂળભૂત રીતે એક શહેરી સભ્યતા હતી, જ્યાં લોકો સુવ્યવસ્થિત અને સારી રીતે બાંધાયેલા નગરોમાં રહેતા હતા, જે વેપારના કેન્દ્રો પણ હતા.
- તેમાં પહોળા રસ્તાઓ અને સારી રીતે વિકસિત ડ્રેનેજ સિસ્ટમ હતી.
- ઘરો સળગાવી ઈંટોથી બાંધવામાં આવ્યા હતા અને ઘરોમાં બે કે તેથી વધુ માળ હતી.
- હડપ્પન અનાજ ઉગાડવાની કળા જાણતા હતા અને ઘઉં અને જવ તેમના આહારનો મુખ્ય ભાગ હતા.
- 1500 BC સુધીમાં હડપ્પન સંસ્કૃતિનો અંત આવ્યો. સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિના પતન માટે જવાબદાર વિવિધ પરિબળોમાં અન્ય કુદરતી કારણોનો સમાવેશ થાય છે જેમ કે વારંવાર પૂર અને ઘરતીકંપ.

પ્રશ્નોત્તરી

1. રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ હેરિટેજ સંકુલ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 'નેશનલ મેરીટાઈમ હેરિટેજ કોમ્પ્લેક્સ' (NMHC) નો વિકાસ ગુજરાતના લોથલ વિસ્તારમાં થશે.

2. તે આંતરરાષ્ટ્રીય પર્યટન સ્થળ તરીકે વિકસિત કરવામાં આવશે, જેમાં ભારતના દરિયાઈ વારસોને પ્રાચીનથી આધુનિક સમય સુધી દર્શાવવામાં આવશે.

3. આ કેમ્પસ શિક્ષણ તેમજ મનોરંજન પૂરું પાડવાના દષ્ટિકોણથી વિકસિત કરવામાં આવશે.

4. આ સંકુલ લગભગ 400 એકરના ક્ષેત્રમાં વિકસિત કરવામાં આવશે, જેમાં નેશનલ મેરીટાઈમ હેરિટેજ મ્યુઝિયમ, લાઈટ હાઉસ મ્યુઝિયમ, હેરિટેજ થીમ પાર્ક, મ્યુઝિયમ થીમ આધારિત હોટલ, મરીન થીમ આધારિત ઈકો-રિસોર્ટ્સ અને દરિયાઈ સંસ્થાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4

(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

2. સંત કબીરદાસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સંત કબીરદાસનો જન્મ ઉત્તર પ્રદેશના વારાણસી શહેરમાં થયો હતો. તે 15મી સદીના રહસ્યવાદી કવિ, સંત અને સમાજ સુધારક અને ભક્તિ ચળવળના પ્રસ્તાવક હતા.

2. તેમનું પ્રારંભિક જીવન મુસ્લિમ પરિવારમાં વિતાવ્યું, પરંતુ તેઓ તેમના શિક્ષક, હિન્દુ ભક્તિ નેતા રામાનંદ દ્વારા ખૂબ પ્રભાવિત થયા હતા.

3. કબીરદાસના લખાણોએ ભક્તિ ચળવળ પર ખૂબ પ્રભાવ પાડ્યો હતો અને તેમાં કબીર ગ્રંથાવલી, અનુરાગ સાગર, બીજક અને સખી ગ્રંથ જેવા પદવીઓ શામેલ છે.

4. તેમના શ્લોકો શીખ ધર્મના ગ્રંથ ગુરૂ ગ્રંથ સાહિબમાં જોવા મળે છે. તેમની મુખ્ય કૃતિઓ પાંચમા શીખ ગુરૂ, ગુરૂ અર્જન દેવ દ્વારા સંકલિત કરવામાં આવી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4

(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

GPSC 1/2, PSI/CONSTABLE, STI, Dy.SO, Dy. મામલતદાર, Sr.Clerk, ATDO, તલાટી, TET, TAT

બિનસચિવાલય કલાર્ક વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

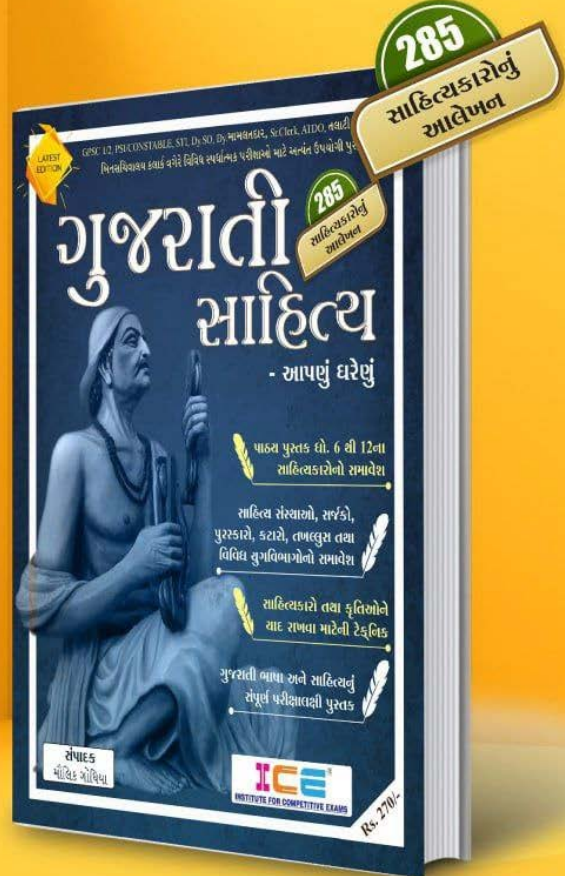

પાઠ્ય પુસ્તક ધો. 6 થી 12ના સાહિત્યકારોનો સમાવેશ

સાહિત્ય સંસ્થાઓ, સર્જકો, પુસ્તકારો, કટારો, તખલ્લુસ તથા વિવિધ યુગવિભાગોનો સમાવેશ

સાહિત્યકારો તથા કૃતિઓને યાદ રાખવા માટેની ટેકનિક

ગુજરાતી ભાષા અને સાહિત્યનું સંપૂર્ણ પરીક્ષાલક્ષી પુસ્તક

ભારતમાં ફિલ્મોનું સેન્સરશીપ

- માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલયે હાલમાં જ [Cinematograph (Amendment) Bill], 2021 ના તેના ડ્રાફ્ટ અંગે જાહેર ટિપ્પણી માંગી છે, જે સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સર્ટિફિકેશન (Central Board of Film Certification) પર તેની 'સુધારણા શક્તિઓ' મૂકે છે.
- નવું બિલ 'બદલાતા સમયને અનુલક્ષીને રિલીઝ માટે ફિલ્મોને મંજૂરી આપવાની પ્રક્રિયાને વધુ અસરકારક બનાવશે અને ચાંચિયાગીરીના જોખમને પણ કાબૂમાં રાખશે'.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટે નવેમ્બર 2000 માં કર્ણાટક હાઈકોર્ટના આદેશને સમર્થન આપ્યું હતું, જેણે 'બોર્ડ દ્વારા પહેલાથી પ્રમાણિત ફિલ્મોના સંદર્ભમાં કેન્દ્રની સુધારણાત્મક શક્તિઓ' નાબૂદ કરી દીધી હતી.
- જો કે, સુપ્રીમ કોર્ટે કહ્યું હતું કે વિધાનસભા યોગ્ય કાયદા બનાવીને અમુક કેસોમાં ન્યાયિક અથવા કારોબારી નિર્ણયને અલગ રાખી શકે છે અથવા બાજુ પર મૂકી શકે છે.

ડ્રાફ્ટ સિનેમેટોગ્રાફ (સુધારો) બિલ, 2021 ની જોગવાઈ

- રિવિઝન સત્તાઓનું અનુદાન: સરકાર, સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ, 1952 ની કલમ 5B(1) ના ઉલ્લંઘન માટે ફરિયાદો મેળવ્યા પછી, પહેલાથી પ્રમાણિત ફિલ્મના સંદર્ભમાં, પ્રમાણપત્ર મંડળને 'ફરીથી તપાસ (Re-Examination) " કરવાનો આદેશ આપી શકે છે.
- કલમ 5B(1) ફિલ્મોને પ્રમાણિત કરવા માટેના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો સાથે સંબંધિત છે. તે બંધારણના આર્ટિકલ 19(2) પરથી ઉતરી આવ્યું છે અને તે વાટાઘાટ વગરની છે.
- હાલના સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ (Cinematograph Act), 1952 ની કલમ 6 હેઠળ કેન્દ્રને ફિલ્મના પ્રમાણપત્રના સંદર્ભમાં કાર્યવાહીનો રેકોર્ડ બોલાવવા અને તેના પર કોઈ આદેશ આપવા માટે પહેલાથી જ સત્તા આપવામાં આવી છે.
- જો જરૂરી હોય તો, કેન્દ્ર સરકાર પાસે બોર્ડના નિર્ણયને વિરૂદ્ધ કરવાની સત્તા છે.
- હાલની UA કેટેગરીનો પેટા વિભાગ: ફિલ્મોના પ્રમાણપત્રને લગતી જોગવાઈઓ. 'અનિયંત્રિત જાહેર પ્રદર્શન (U/A)" કેટેગરીમાં સુધારો કરવાનું સૂચન છે જેથી હાલની UA કેટેગરીને U/A 7+, U/A 13+ અને U/A 16+ જેવી વય આધારિત કેટેગરીમાં પેટા વિભાજિત કરી શકાય.

- ફિલ્મ પાઈરેસી: મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં, સિનેમા હોલમાં ગેરકાયદેસર નકલની ચાંચિયાગીરીનો મૂળ છે. હાલમાં ફિલ્મના પાઈરેસીને રોકવા માટે સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ 1952 માં કોઈ સક્ષમ જોગવાઈ નથી. ડ્રાફ્ટ બિલમાં કલમ 6AA દાખલ કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે જે અનધિકૃત રેકોર્ડિંગને પ્રતિબંધિત કરે છે.
- ચાંચિયાગીરી માટેની સજા: ડ્રાફ્ટ કાયદાની કલમ 6AA ચાંચિયાગીરીને શિક્ષાપાત્ર ગુનો બનાવે છે.
- ત્રણ વર્ષ સુધીની સજા અને દંડ સાથે જે રૂ. 3 લાખથી ઓછી નહીં હોય, પરંતુ જે ઓડિટ કરેલા કુલ ઉત્પાદન ખર્ચના 5% સુધી અથવા બંને સાથે વિસ્તૃત થઈ શકે છે.
- કાયદાની મુસદ્દા તૈયાર કરતી વખતે 2013 ની જસ્ટિસ મુકુલ મુદ્દગલ સમિતિ (Justice Mukul Mudgal Committee) અને 2016 ની શ્યામ બેનેગલ સમિતિ (Shyam Benegal Committee) ની ભલામણો પર પણ વિચારણા કરવામાં આવી હતી.

સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ફિલ્મ સર્ટિફિકેશન (CBFC)

- તે માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય હેઠળની વૈધાનિક સંસ્થા છે, જે સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ, 1952 ની જોગવાઈઓ હેઠળ ફિલ્મોના જાહેર પ્રદર્શનનું નિયમન કરે છે.
- બોર્ડમાં બિન-સત્તાવાર સભ્યો અને અધ્યક્ષો હોય છે (તે બધા કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવે છે) અને તેનું મુખ્ય મથક મુંબઈમાં છે.
- સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ફિલ્મ સર્ટિફિકેશન દ્વારા પ્રમાણિત થયા પછી જ ફિલ્મો ભારતમાં (સિનેમા હોલમાં, ટીવી ચેનલો પર) સાર્વજનિક રૂપે બતાવી શકાય છે.
- હાલમાં ફિલ્મો 4 કેટેગરીઝ હેઠળ પ્રમાણિત છે: U, U/A, A & S.
- પ્રતિબંધિત જાહેર પ્રદર્શન (U).
- પ્રતિબંધિત જાહેર પ્રદર્શન પરંતુ માતાપિતાના વિવેકબુદ્ધિ (U/A) માં જરૂરી 12 વર્ષથી ઓછી વયના બાળકો માટે સાવધાની સાથે.
- પુખ્ત વયના લોકો માટે પ્રતિબંધિત (A)
- વ્યક્તિઓના ચોક્કસ વર્ગ માટે પ્રતિબંધિત (S).

સેન્સરશીપ જોગવાઈઓ

- બંધારણની કલમ 19(2): આને આધારે, રાજ્યને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતા પર વાજબી પ્રતિબંધો લાદવાનો અધિકાર છે. વાજબી નિયંત્રણો જાહેર –
- ભારતની સુરક્ષા અને સાર્વભૌમત્વ
- માનહાનિ
- વિદેશી રાજ્યો સાથે મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો

- > જાહેર હુકમ
- > શિષ્ટાચાર
- > અદાલતનો અનાદર
- > સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ, 1952, કલમ 19(2) હેઠળ જણાવ્યા મુજબ સમાન જોગવાઈઓ માટે પણ જોગવાઈ કરે છે.

હર્બિસાઈડ ટોલરન્ટ (HT) બીટી કપાસ

- > હર્બિસાઈડ ટોલરન્ટ (HT) બીટી કપાસની ગેરકાયદેસર વાવેતરમાં મોટો ઉછાળો જોવા મળ્યો છે કારણ કે ગેરકાયદેસર બીજ પેકેટનું વેચાણ વર્ષ 2020 માં 30 લાખથી વધીને વર્ષ 2021 માં 75 લાખ થઈ ગયું છે.

બીટી કપાસ

- > બીટી કપાસ એ ભારતમાં વ્યાપારી વાવેતર માટે કેન્દ્ર દ્વારા માન્ય કરાયેલું એક માત્ર ટ્રાન્સજેનિક પાક છે.
- > સુતરાઉ બોલ્વર્મના સામાન્ય જીવાત સામે લડવા માટે જંતુ નાશક ઉત્પન્ન કરવા માટે આનુવંશિક ફેરફાર (GM) કરવામાં આવ્યાં છે.

Back to basics : હર્બિસાઈડ ટોલરન્ટ બીટી (HTBt)

કપાસ

- > HTBt કપાસ વર્જનમાં ફેરફારનો બીજો સ્તર ઉમેર્યો છે, જે છોડને હર્બિસાઈડ ગ્લાયફોસેટ સામે પ્રતિરોધક બનાવે છે, પરંતુ નિયમનકારો દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી નથી.
- > તેમાં ગ્લાયફોસેટની કાર્સિનોજેનિક અસર, તેમજ પરાગનયન દ્વારા નજીકના છોડમાં હર્બિસાઈડ પ્રતિકારનો અનિયંત્રિત ફેલાવો, વિવિધ સુપરવેડ્સ બનાવે છે.

HTBt કપાસનો ઉપયોગ કરવાની આવશ્યકતા

- > ખર્ચમાં ઘટાડો: બીટી કપાસ માટે ઓછામાં ઓછા બે નીંદણ કરવા માટે મજૂરની અછત છે.
- > HTBt સાથે નીંદણ વિના ગ્લાયફોસેટ છંટકાવનો માત્ર એક જ રાઉન્ડ જરૂરી છે. તે ખેડુતો માટે એકર દીઠ રૂ. 7,000 થી 8,000 ની બચત કરે છે.
- > વૈજ્ઞાનિકોનો સહયોગ: વૈજ્ઞાનિકો પણ આ પાકની તરફેણમાં છે અને વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠને પણ કહ્યું છે કે તેનાથી કેન્સર થતું નથી.
- > પરંતુ સરકારે હજી સુધી HTBt ને મંજૂરી આપી નથી.

HTBt કપાસના ગેરકાયદે વેચાણથી ઉદ્ભવતા મુદ્દાઓ

- > જેને આનુવંશિક ઈજનેરી મૂલ્યાંકન સમિતિ (GEAC) દ્વારા મંજૂરી નથી, તેથી તે ગેરકાયદેસર રીતે ભારતીય બજારોમાં વેચાય છે.

- > કપાસના બિયારણના આવા ગેરકાયદે વેચાણથી ખેડુતોને જોખમ છે કેમ કે બિયારણની ગુણવત્તા અંગે કોઈ જવાબદારી નથી, તે વાતાવરણને પ્રદૂષિત કરે છે, આ ઉદ્યોગ કાયદેસર બિયારણ વેચાણમાં ખોટ ગુમાવી રહ્યો છે અને કરવેરાની વસૂલાતની બાબતમાં સરકારને મહેસૂલ ગુમાવવી પડી છે. નુકસાન પણ છે.
- > આનાથી નાની કપાસની બિયારણ કંપનીઓનો નાશ થશે જ પરંતુ ભારતમાં કાનૂની કપાસના બીજ માટે આખા બજારને પણ જોખમ થશે.

આનુવંશિક ઈજનેરી મૂલ્યાંકન સમિતિ

- > આનુવંશિક ઈજનેરી મૂલ્યાંકન સમિતિ પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય હેઠળ કાર્ય કરે છે.
- > તે પર્યાવરણીય સંશોધન અને ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનમાં જોખમી સુક્ષ્મસજીવો અને રિકોમ્બિનન્ટ્સના મોટા પાયે ઉપયોગને લગતી પ્રવૃત્તિઓના મૂલ્યાંકન માટે જવાબદાર છે.
- > GEACનું નેતૃત્વ વિશેષ સચિવ / અધિક સચિવ, MoEF&CC કરે છે અને બાયોટેકનોલોજી વિભાગ (DBT) ના પ્રતિનિધિની અધ્યક્ષતામાં હોય છે.

આગળનો રસ્તો

- > નિયમનકારોએ તેમના ચેકિંગ / નિયમનને ફક્ત લાઈસન્સ પ્રાપ્ત ડીલરો અને બીજ કંપનીઓ સુધી મર્યાદિત કરે છે, જ્યારે HT બીજ વેચાણની ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિ મોટે ભાગે અસંગઠિત અને 'ફ્લાય-બાય-નાઈટ' ઓપરેટરો દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- > આમ ધ્યાન આકર્ષિત કરવા તેમને પકડવા અને સખત શિક્ષાત્મક પગલાં લેવા જોઈએ.
- > કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકાર બંનેની સામૂહિક કાર્યવાહીની જરૂર છે. કેન્દ્રએ આ પ્રકાર પર પ્રતિબંધ મૂકવાની નીતિ બનાવી છે, પરંતુ રાજ્ય સરકારોએ કેન્દ્ર સરકાર સાથે મળીને કામ કરવું જોઈએ.
- > પર્યાવરણીય પ્રભાવ આકારણી સ્વતંત્ર પર્યાવરણવિદો દ્વારા થવું જોઈએ, કારણ કે ખેડૂત ઈકોલોજી અને આરોગ્ય પર GM પાકના લાંબા ગાળાના પ્રભાવનું મૂલ્યાંકન કરી શકતા નથી.

વિકલાંગતા પ્રારંભિક હસ્તક્ષેપ કેન્દ્ર

- > તાજેતરમાં, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલયે (Ministry of Social Justice and Empowerment) જોખમ અથવા વિકલાંગતાવાળા બાળકો અને શિશુઓને સહાય આપવા માટે દેશભરમાં 14 ક્રોસ-ડિસેબિલિટી પ્રારંભિક હસ્તક્ષેપ કેન્દ્રો (Cross-Disability Early Intervention Centres) શરૂ કર્યા છે.

Back to basics : અપંગતા

- અપંગતા એ એક વ્યાપક શબ્દ છે જેમાં અસમર્થતા, અવરોધિત શારીરિક પ્રવૃત્તિ અને સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવાની અસમર્થતા શામેલ છે.
- અસમર્થતા શારીરિક કાર્ય અથવા રચનાની સમસ્યા સાથે સંબંધિત છે;
- વિક્ષેપિત શારીરિક પ્રવૃત્તિનો અર્થ એ છે કે કોઈ પણ કાર્ય અથવા પ્રવૃત્તિ કરવામાં વ્યક્તિ દ્વારા થતી મુશ્કેલીઓ;
- સામાજિક ભાગીદારીમાં અસમર્થતા એ જીવનની વિવિધ પરિસ્થિતિઓમાં વ્યસ્ત રહેવાની વ્યક્તિ દ્વારા અનુભવાયેલી સમસ્યાનો સંદર્ભ આપે છે.
- વિકલાંગ વ્યક્તિઓના હક પર યુનાઈટેડ નેશન્સ કન્વેન્શન, અપંગ વ્યક્તિઓનું વ્યાપક વર્ગીકરણ અપનાવે છે અને ખાતરી આપે છે કે તમામ પ્રકારના અપંગ વ્યક્તિઓ દ્વારા માનવાધિકાર અને મૂળભૂત સ્વતંત્રતાઓનો આનંદ માણવો જોઈએ.
- ભારતે આ સંમેલનને બહાલી આપી છે અને 'વિકલાંગ વ્યક્તિઓ સાથેનો અધિકાર અધિનિયમ, 2016' લાગુ કર્યો છે.

સંદર્ભ

- આ કેન્દ્રો પર વિકલાંગતાની ચકાસણી અને ઓળખ, પુનર્વસન, પરામર્શ, તબીબી સેવાઓ, માતાપિતાની સલાહ અને તાલીમ તેમજ પીઅર કાઉન્સિલિંગ જેવી સેવાઓ પ્રદાન કરવામાં આવશે.
- આ કેન્દ્રો શાળા સંબંધિત તૈયારી પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.

જરૂરીયાત

- 2011 ની વસ્તી ગણતરીની સ્થિતિ:
- 0-6 વર્ષની વય જૂથમાં 20 લાખથી વધુ જુદા જુદા સક્ષમ બાળકો છે, જે દષ્ટિહીન, સુનાવણી, ક્ષતિ, ચળવળ વિકલાંગતા વગેરેની કેટેગરીમાં છે.
- આનો અર્થ એ છે કે આ વય જૂથના લગભગ 7% બાળકો કેટલાક પ્રકારની અપંગતાથી પીડાય છે.
- સંખ્યામાં અપેક્ષિત વધારો:
- આવા બાળકોની સંખ્યામાં વધારો થવાની સંભાવના છે કારણ કે વિકલાંગ વ્યક્તિઓના અધિકાર અધિનિયમ, 2016 મુજબ વિકલાંગ વ્યક્તિના પ્રકારોની સંખ્યા 7 થી વધીને 21 થઈ ગઈ છે.
- 0-6 વર્ષ એ એક મહત્વપૂર્ણ તબક્કો છે:
- પ્રારંભિક બાળપણ (0-6 વર્ષ) મગજના વિકાસનો સૌથી મહત્વપૂર્ણ તબક્કો છે. પ્રારંભિક હસ્તક્ષેપ શિશુઓ અને નાના બાળકોના પરિવારોને વિશિષ્ટ સહાય અને સેવાઓ પ્રદાન કરી શકે છે જેમને જોખમમાં છે અથવા કોઈ વિકલાંગતા અથવા વિકાસમાં વિલંબ સાથે છે, તેમના વિકાસ સુખાકારી અને કુટુંબ અને સમુદાયના જીવનમાં સહભાગી થવામાં સહાય કરે છે.

- આનાથી વધુ સારા ભવિષ્ય તેમજ સ્વતંત્ર / ઓછા આશ્રિત જીવનને લીધે આર્થિક બોજ ઓછો થઈ શકે છે.

વિકલાંગો માટેની અન્ય પહેલ

- અક્ષમ વ્યક્તિઓનો અધિકાર અધિનિયમ, 2016:: વિકલાંગોના પ્રકારોમાં વધારો કરવા ઉપરાંત, અપંગ વ્યક્તિઓ માટે સરકારી નોકરીમાં 3% થી 4% અને ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થાઓમાં 3% થી 5% સુધી અનામતની પણ ખાતરી આપે છે.
- એક્સેસિબલ ભારત અભિયાન: તે વિકલાંગ વ્યક્તિઓ (PwDs) માટે અવરોધ મુક્ત અને સુખદ / મૈત્રીપૂર્ણ વાતાવરણ બનાવે છે.
- ઓનલાઈન મોડમાં યુનિક ડિસેબિલિટી આઈડી (Unique Disability ID- UDID) પોર્ટલ: રાષ્ટ્રીય સ્તરે વિકલાંગ વ્યક્તિઓનો ડેટાબેસ બનાવવાનો અને દરેક વિકલાંગ વ્યક્તિ (PwDs) ને અનન્ય વિકલાંગતા ઓળખ કાર્ડ આપવાના ઉદ્દેશ્યથી આ પ્રોજેક્ટનો અમલ કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- દીનદયાળ વિકલાંગ પુનર્વસન યોજના: આ યોજના અંતર્ગત NGOs ને વિશેષ શાળાઓ, વ્યવસાયિક તાલીમ કેન્દ્રો, સમુદાય આધારિત પુનર્વસન, પૂર્વ-શાળા અને પ્રારંભિક દખલ જેવી વિવિધ સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવામાં આવે છે.
- સહાયક ઉપકરણો / ઉપકરણોની ખરીદી / ફીટિંગ માટે વિકલાંગ વ્યક્તિઓને સહાયતા માટેની યોજના (ADIP): અપંગ વ્યક્તિઓને તેમની પહોંચમાં યોગ્ય, ટકાઉ, વૈજ્ઞાનિક ધોરણે બનાવેલ, આધુનિક, માનક સહાયકો અને સાધનોની ખરીદી કરવામાં સહાય.
- વિકલાંગ વિદ્યાર્થીઓ માટે રાષ્ટ્રીય ફેલોશિપ: અપંગ વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરવાની તકો વધારવા માટે દર વર્ષે 200 ફેલોશિપ આપવામાં આવે છે.
- મગજનો લકવો, માનસિક મંદતા અને અનેક વિકલાંગોથી પીડાતા વ્યક્તિઓના કલ્યાણ માટે રાષ્ટ્રીય ટ્રસ્ટ (National Trust) ની યોજનાઓ.

આગળનો રસ્તો

- ખાસ કરીને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં જોખમી કેસોની ઓળખ કરવી એ એક મહત્વપૂર્ણ પાસા છે અને સમયસર તેમના માતાપિતાને જરૂરી મદદ અને પરામર્શ આપવી પણ મહત્વપૂર્ણ છે.
- એક સંશોધન મુજબ, તંદુરસ્ત વિકાસને સુનિશ્ચિત કરવા માટે બાળકના જીવનના પ્રથમ 1000 દિવસ મહત્વપૂર્ણ છે, તેથી નાની વયે જોખમના કેસોની ઓળખ કરવી ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે જેથી યોગ્ય પગલાં દ્વારા અપંગતાની તીવ્રતા ઘટાડી શકાય.

એન્ટોનિયો ગુટેરેસ: બીજી ટર્મ માટે યુએન સેક્રેટરી જનરલ

- યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલીએ એન્ટોનિયો ગુટેરેસ (Antonio Guterres) ને નવમી સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસચિવ (UNSG) તરીકે બીજી જાન્યુઆરી 1, 2022 થી 31 ડિસેમ્બર, 2026 દરમિયાન બીજી મુદત માટે નિમણૂક કરી.
- ભારતે સંયુક્ત રાષ્ટ્રના વડા તરીકે ગુટેરેસની ફરીથી ચૂંટણી માટે સમર્થન વ્યક્ત કર્યું હતું.

Back to basics : એન્ટોનિયો ગુટેરેસ વિશે

- ગૂટેરેસે 1 જાન્યુઆરી, 2017 ના રોજ પદના શપથ લીધા હતા અને તેમની પ્રથમ કાર્યકાળ 31 ડિસેમ્બર, 2021 ના રોજ સમાપ્ત થશે.
- ગુટેરેસે જૂન 2005 થી ડિસેમ્બર 2015 સુધી સંયુક્ત રાષ્ટ્રના શરણાર્થીઓ (એક દાયકા) ના ઉચ્ચ કમિશનર તરીકે સેવા આપી હતી.
- તે પોર્ટુગલના પૂર્વ વડા પ્રધાન હતા.

નિમણૂક

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ચાર્ટર હેઠળ, સચિવ-જનરલની નિમણૂક સુરક્ષા પરિષદની ભલામણ પર જનરલ એસેમ્બલી દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- દરેક સેક્રેટરી-જનરલ પાસે બીજી ટર્મનો વિકલ્પ હોય છે, આ માટે તેને સભ્ય દેશોના પૂરતા ટેકાની જરૂર હોય છે.
- ગુટેરેસની પસંદગી સુધારેલી પસંદગી પ્રક્રિયા દ્વારા કરવામાં આવી હતી જેમાં સામાન્ય સભામાં જાહેર અનૌપચારિક સંવાદ સત્રનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં નાગરિક સમાજના પ્રતિનિધિઓએ ભાગ લીધો હતો, જેનો હેતુ પારદર્શિતા અને સર્વસામાન્યતાને સુનિશ્ચિત કરવાનો હતો.

યુએન ચાર્ટર

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રનું ચાર્ટર એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રનું સ્થાપના દસ્તાવેજ છે. સાન ફ્રાન્સિસ્કોમાં આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠન પર યુનાઈટેડ નેશન્સ કોન્ફરન્સના સમાપન પર 26 જૂન 1945 ના રોજ તે પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા અને 24 ઓક્ટોબર 1945 ના રોજ અમલમાં આવ્યા હતા.
- યુનાઈટેડ નેશન્સ તેના વિશિષ્ટ આંતરરાષ્ટ્રીય પાત્ર અને તેના સનદમાં સમાવિષ્ટ સત્તાઓને કારણે વિવિધ મુદ્દાઓ સાથે કામ કરી શકે છે, જેને આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિ માનવામાં આવે છે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદા હેઠળ સંયુક્ત રાષ્ટ્રનું ચાર્ટર (International Character) સાધન છે અને સંયુક્ત રાષ્ટ્રના સભ્ય દેશો તેના દ્વારા બંધાયેલા છે. યુનાઈટેડ નેશન્સ ચાર્ટર આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોના મહવના સિદ્ધાંતોનું રાજ્યકરણ કરે છે, જેમાં રાજ્યોની સાર્વભૌમ સમાનતાથી લઈને આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોમાં બળના ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ હોય છે.

UNGA વિશે

- જનરલ એસેમ્બલી સંયુક્ત રાષ્ટ્રના મુખ્ય ઈરાદાપૂર્વક, નીતિ-નિર્માણ અને પ્રતિનિધિ અંગ તરીકે કેન્દ્રીય પદ પર કબજો કરે છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રના તમામ 193 સભ્યોના બનેલા, ચાર્ટર આંતરરાષ્ટ્રીય મુદ્દાઓની આવરી લેવામાં આવતા સંપૂર્ણ વર્ણપટની બહુપક્ષીય ચર્ચા માટે એક અનન્ય મંચ આપે છે.
- તે આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદાના ધોરણ-નિર્ધારણ અને કોડિફિકેશનની પ્રક્રિયામાં પણ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદ

- 1945 માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ચાર્ટર દ્વારા સ્થપાયેલી સુરક્ષા પરિષદની આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ અને સલામતી જાળવવાની પ્રાથમિક જવાબદારી છે.
- સુરક્ષા પરિષદમાં 15 સભ્ય દેશો છે.
- ત્યાં પાંચ કાયમી સભ્યો છે: યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, રશિયન ફેડરેશન, ફ્રાંસ, ચીન અને યુનાઈટેડ કિંગડમ.
- સુરક્ષા પરિષદના બિન-કાયમી સભ્યોની પસંદગી બે વર્ષ માટે થાય છે. તાજેતરમાં ભારતની પસંદગી કરવામાં આવી છે.
- સુરક્ષા પરિષદના દરેક સભ્યનો એક મત છે. આ બાબતે સુરક્ષા પરિષદનો નિર્ણય કાયમી સભ્યોના સર્વસંમત મતો સહિત નવ સભ્યોના હકારાત્મક મત દ્વારા લેવામાં આવ્યો છે.
- સુરક્ષા પરિષદનો સભ્ય ન હોય તેવા સંયુક્ત રાષ્ટ્રના કોઈપણ સભ્ય, મત વિના, સલામતી પરિષદ સમક્ષ લાવવામાં આવેલા કોઈપણ પ્રશ્નની ચર્ચામાં ભાગ લઈ શકે છે, જ્યારે પણ સુરક્ષા પરિષદ વિચારે છે કે તે સભ્યના હિતો ખાસ અસર કરે છે.

UN સંબંધિત પડકારો

- UNSC દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી વીટો પાવર પર UNGA નું કોઈ નિયંત્રણ નથી અને UNSC ના કાયમી સભ્યો સામે કોઈ નિર્ણાયક પગલાં લઈ શકતા નથી.
- 15 સભ્યોની સુરક્ષા પરિષદ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની અત્યાર સુધીની સૌથી શક્તિશાળી શાખા છે. જો કે, પાંચ કાયમી દેશો પોતાને અને તેમના સાથીઓના વ્યૂહાત્મક હિતોને આપવા માટે વીટો પાવરનો ઉપયોગ કરે છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રનું ચાર્ટર સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ઉચ્ચ અધિકારી સેક્રેટરી-જનરલની ફરજો નક્કી કરવામાં અસ્પષ્ટ છે.
- તાજેતરમાં વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન (WHO) ની કોવિડ-19 રોગચાળાને લઈને US દ્વારા ખોટી માહિતી આપવા બદલ ટીકા કરવામાં આવી હતી અને બાદમાં WHO માટેના આર્થિક યોગદાનને સ્થગિત કર્યું હતું.
- તે જ સમયે, WHO પર અમેરિકન ફાર્મા કંપનીઓના હિતની તરફેણમાં સમાન અભિગમ અપનાવવા અમેરિકન સરકારનું દબાણ છે.

- > WHO સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એક વિશેષ એજન્સી છે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્ર

■ સ્થાપના:

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) એ આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે જેની સ્થાપના વર્ષ 1945 માં કરવામાં આવી હતી.

■ સભ્ય:

- > હાલમાં તેમાં શામેલ સભ્ય દેશોની સંખ્યા 193 છે.
- > ભારત સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો ચાર્ટર સભ્ય છે અને તેની તમામ વિશેષ એજન્સીઓ અને સંગઠનોમાં ભાગ લે છે.

■ પ્રવૃત્તિઓ:

- > તેની પ્રવૃત્તિઓમાં આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ અને સલામતી જાળવવા, માનવાધિકારનું રક્ષણ, માનવતાવાદી સહાય પૂરી પાડવી, ટકાઉ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવું અને આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદાને સમર્થન શામેલ છે.

■ સંયુક્ત રાષ્ટ્રના મુખ્ય અંગો આ છે:

- > સામાન્ય સભા.
- > સુરક્ષા પરિષદ.
- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ.
- > યુનાઈટેડ નેશન્સ કાઉન્સિલ ઓફ ટ્રસ્ટીઓ.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય ન્યાય અદાલત.
- > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સચિવાલય.

■ ભંડોળ અને પ્રોગ્રામ્સ:

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રના આંતરરાષ્ટ્રીય ચિલ્ડ્રન્સ ઇમરજન્સી ફંડ (યુનિસેફ)
- > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વિકાસ કાર્યક્રમ (UNDP)
- > યુનાઈટેડ નેશન્સ એન્વાયર્નમેન્ટ પ્રોગ્રામ (UN Environment)
- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો માનવ સમાધાન કાર્યક્રમ (UN-Habitat)
- > વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ (WFP)

આગળનો રસ્તો

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ બહુપક્ષીયતાના વધુ સમાવિષ્ટ, નેટવર્ક અને અસરકારક સ્વરૂપો માટે ઉત્પ્રેરક અને એક પ્લેટફોર્મ તરીકે સેવા આપવી જોઈએ.
- > વર્તમાન પરિસ્થિતિમાં એક વધુ સારું વિશ્વ અને દરેકના ભાવિને બદલવાની શક્તિ દરેક જગ્યાએ દરેક પર નિર્ભર છે અને આ ત્યારે જ સફળતાપૂર્વક થઈ શકે છે જ્યારે માનવતા અને ગ્રહના ફાયદા માટે એક સામાન્ય એજન્ડા પર કામ કરવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવશે.

ગેઇન ઓફ ઇન્ફોર્મેશન રીસર્ચ

- > વુહાન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ વિરોલોજીએ કોરોનાવાયરસ પર 'ગેઇન-ઓફ-ઇન્ફોર્મેશન' સંશોધન કર્યું. જે સંભવત: SARS-CoV-2 (કોવિડ-19 રોગચાળો) ની લેબ-લીક ઉત્પત્તિનું કારણ હોઈ શકે છે.

Back to basics : 'ગેન-ઓફ-ઇન્ફોર્મેશન' સંશોધન

- > વાઈરોલોજીમાં કાર્યક્ષમ સંશોધનનો હેતુ પ્રયોગશાળામાં સજીવને ઇરાદાપૂર્વક બદલીને, જનીનમાં ફેરફાર કરવો, અથવા તેના ટ્રાન્સમિસિબિલિટી, વાયરલન્સ અને ઇમ્યુનોજેનિસિટીનો અભ્યાસ કરવા માટે પેથોજેનમાં પરિવર્તન દાખલ કરવું શામેલ છે.
- > આ વિવિધ વૃદ્ધિના માધ્યમોમાં વાયરસને આનુવંશિક રીતે વધવાની મંજૂરી આપીને કરવામાં આવે છે, જેને 'સીરીયલ પેસેજ' કહેવામાં આવે છે.
- > 'સીરીયલ પેસેજ' એ પુનરાવર્તનોમાં ગુણાકાર બેક્ટેરિયા અથવા વાયરસની પ્રક્રિયાને સૂચવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, વાતાવરણમાં વાયરસનો પરિચય અને પછી તે વાયરસ વસ્તીનો એક ભાગ કાઢીને તેને નવા વાતાવરણમાં મૂકવો.

મહત્વ

- > આ સંશોધકોને સંભવિત ઉપચાર અને ભવિષ્યમાં રોગને વધુ સારી રીતે નિયંત્રિત કરવાની રીતોનો અભ્યાસ કરવાની મંજૂરી આપશે.
- > રસી વિકાસ માટે 'ગેન-ઓફ-ઇન્ફોર્મેશન સ્ટડીઝ' જરૂરી છે જે 'વાયરલ યિલ્ડ' અને ઇમ્યુનોજેનિસિટી (રોગપ્રતિકારક પ્રતિક્રિયાથી સંબંધિત) નું પ્રમાણ આપે છે.
- > ગેઇન-ઓફ-ઇન્ફોર્મેશન રિસર્ચમાં ઓપરેશન શામેલ છે જે ચોક્કસ રોગકારક સૂક્ષ્મજીવાણુઓને વધુ ઘાતક અથવા અભેદ બનાવે છે.
- > ત્યાં એક સંશોધન નામ 'લોસ-ઓફ-ઇન્ફોર્મેશન' પણ છે, જેમાં પરિવર્તનને નિષ્ક્રિય કરવા માટે શામેલ છે જેના અંતર્ગત મૂળના નોંધપાત્ર નુકસાન અથવા પેથોજેનનું કાર્ય ખોવાઈ જાય છે.
- > જ્યારે પરિવર્તન થાય છે, ત્યારે તેઓ વાયરસની રચનામાં ફેરફાર કરે છે, પરિણામે પરિવર્તન આવે છે, જે વાયરસને નબળી બનાવી શકે છે અથવા તેની ક્રિયાના દરમાં વધારો કરી શકે છે.
- > ગેઇન ઓફ-ઇન્ફોર્મેશન રિસર્ચમાં બાહ્ય સુરક્ષા અને બાયોસેફ્ટીનો જન્મજાત જોખમો છે અને તેથી તેને 'ડ્યુઅલ યુઝ રિસર્ચ ઓફ રિંતા' (DURC) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- > આ સૂચવે છે કે સંશોધન માનવતામાં લાભ લાવી શકે છે, ત્યાં નુકસાનની સંભાવના પણ છે – આકસ્મિક અથવા જાણી જોઈને પ્રયોગશાળાઓમાંથી રોગકારક કાઢી નાખવાથી રોગચાળો પણ થઈ શકે છે (જેમ કે COVID-19 ના કિસ્સામાં)

ભારતમાં સ્થાન

- > આનુવંશિક સજીવ અથવા કોષો અને ખતરનાક સુક્ષ્મસજીવો અને ઉત્પાદનોને લગતી તમામ પ્રવૃત્તિઓ 'ડેન્જરસ સુક્ષ્મસજીવો / આનુવંશિક સજીવો અથવા કોષ નિયમો, 1989 ના ઉત્પાદન, ઉપયોગ, આયાત, નિકાસ અને સંગ્રહ' અનુસાર નિયમન કરવામાં આવે છે.

- > 2020 માં, બાયોટેકનોલોજી વિભાગ દ્વારા 'બાયોસફ્ટી લેબોરેટરી' નામની નિયંત્રણ સુવિધા સ્થાપવા માટે માર્ગદર્શિકા જારી કરવામાં આવી હતી.
- > સૂચનામાં બાયોહાર્ડ નિવારણ અને બાયોસફ્ટીના સ્તરે ઓપરેશનલ માર્ગદર્શન આપવામાં આવ્યું છે જેનું અનુસરણ, આ સુક્ષ્મસજીવોના સંશોધન, વિકાસ અને સંચાલનમાં શામેલ તમામ સંસ્થાઓ દ્વારા થવું જોઈએ.

ગેઈન-ઓફ-ઈફ્ફેક્શન પર ચર્ચા

- સમર્થનમાં દલીલો:
 - > તે વિજ્ઞાન અને સરકારોને ભાવિ રોગચાળા માટે લડવાની તૈયારીમાં છે.
 - > ગેઈન-ઓફ-ઈફ્ફેક્શન રિસર્ચના સમર્થકો માને છે કે 'પ્રકૃતિ એ સૌથી મોટો બાયોટેકનોલોજી છે અને આપણે તેનાથી એક પગથિયા આગળ રહેવા માટે તમામ શક્ય પ્રયાસો કરવાની જરૂર છે'.
- ટીકા:
 - > કોવિડ-19 રોગચાળા પછી આવા સંશોધન વિશે વધુ ચિંતા ઉભી થઈ રહી છે.
 - > તે જીવંત વસ્તુઓના લુપ્ત થવાનું કારણ બની શકે છે અથવા તેમની આનુવંશિક લાક્ષણિકતાઓને કાયમ માટે બદલી શકે છે.

આગળનો રસ્તો

- > વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા (WHO) એ DURC પરની પ્રવૃત્તિઓનું નેતૃત્વ કરવું જોઈએ.
- > જીવવિજ્ઞાન સંબંધિત સંશોધનનો ઉપયોગ બાયોહાર્ડ્સના નિવારણ અને રોકથામ અને તેનાથી સંબંધિત નૈતિક મુદ્દાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને, જવાબદારીપૂર્વક થવો જોઈએ.
- > દેશોને અનુસરવા માટે વૈશ્વિક માર્ગદર્શન માળખું વિકસાવવા.
- > આવા સંશોધન વિશે વધુ પારદર્શિતા સુનિશ્ચિત કરવાની જરૂર છે.

તબીબી, ગ્રામીણ અને MICE પ્રવાસનને પ્રોત્સાહન આપવાની વ્યૂહરચના

- > પર્યટન મંત્રાલયે ગ્રામીણ પર્યટનના વિકાસ અને ભારતમાં MICE ઉદ્યોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે તબીબી અને આરોગ્ય પર્યટનના પ્રમોશન માટેના માર્ગમેપ સાથે ત્રણ ડ્રાફ્ટ વ્યૂહરચના તૈયાર કરી છે.
- > વર્લ્ડ ઈકોનોમિક ફોરમ (WEF) દ્વારા જાહેર કરાયેલા વર્લ્ડ ટ્રાવેલ એન્ડ ટૂરિઝમ કોમ્પેટિટીવિનેસ ઈન્ડેક્સ 2019 માં ભારતને 140 માંથી 34 ક્રમ આપવામાં આવ્યો છે.

Back to basics : તબીબી અને આરોગ્ય પર્યટન (MWT)

- > તે આરોગ્ય સેવાઓ મેળવવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદોની મુસાફરીના ઝડપથી વધતા વલણને વર્ણવે છે.

- > તબીબી સારવાર, આરોગ્ય અને કાયાકલ્પ અને વૈકલ્પિક સારવાર – તેને ત્રણ વર્ગમાં વ્યાપક રૂપે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે. હવે તેને મેડિકલ વેલ્યુ ટ્રાવેલ (MWT) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

ભારતમાં MWTનો અવકાશ

- > અદ્યતન તબીબી સુવિધાઓ: ભારત પાસે વૈશ્વિક આંતરરાષ્ટ્રીય જૂથોના ઉચ્ચ તબીબી અને નિદાન સાધનોની એક્સેસ છે.
- > પ્રતિષ્ઠિત હેલ્થકેર પ્રોફેશનલ્સ: ભારત ઉચ્ચ ગુણવત્તાની તબીબી તાલીમ માટે અને સાથે સાથે ડોક્ટરો વિદેશી લોકો સાથે અંગ્રેજીમાં અસ્પષ્ટ રૂપે વાતચીત કરવામાં સક્ષમ હોવાને કારણે પ્રતિષ્ઠા મેળવે છે.
- > નાણાકીય બચત: ભારતમાં તબીબી કાર્યવાહી અને સેવાઓની કિંમત ઓછી છે.
- > વૈકલ્પિક સારવાર: યોગ, આયુર્વેદ અને નિસર્ગોપચાર જેવી વૈકલ્પિક સુવિધાઓ પણ ભારતમાં ઉપચાર માટે ઉપલબ્ધ છે.

મુખ્ય વ્યૂહરચના

- > "હીલ ઈન ઈન્ડિયા" બ્રાન્ડ દ્વારા ભારતને MWT ગંતવ્ય તરીકે પ્રોત્સાહન આપવું.
- > MWT સગવડતાઓ, સાહસો અને કર્મચારીઓની ક્ષમતા નિર્માણ.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય દર્દીઓની સુવિધા માટે એક સ્ટોપ સોલ્યુશન પ્રદાન કરવા માટે ઓનલાઇન MWT પોર્ટલની સ્થાપના.
- > આરોગ્ય, આતિથ્ય અને મુસાફરીના વ્યવસાયનું કન્વર્જન્સ.
- ગ્રામીણ પર્યટન:
 - > કોઈપણ પ્રકારનું પર્યટન જે ગ્રામીણ જીવન, કલા, સંસ્કૃતિ અને વારસાને ગ્રામીણ સ્થળોએ દર્શાવે છે અને જે સ્થાનિક સમુદાયને આર્થિક અને સામાજિક રીતે લાભ કરે છે.
 - > તે ટકાઉ અને જવાબદાર પ્રવાસનને પ્રોત્સાહન આપવાની અને સ્વનિર્ભર ભારતની દ્રષ્ટિને પૂર્ણ કરવાની તક પૂરી પાડે છે.
- ભારતમાં અવકાશ:
 - > ભારતના ગામોમાં મુલાકાતીઓને રજૂ કરવા માટે અનન્ય સંસ્કૃતિ, હસ્તકલા, સંગીત, નૃત્ય અને વારસો છે.
 - > આરામ અને રોકાણનો અનુભવ પ્રદાન કરવા માટે અહીં સારી વિકસિત કૃષિ અને ખેતરો ઉપલબ્ધ છે.
 - > મોહક હવામાન પરિસ્થિતિઓ અને જૈવવિવિધતા.
 - > ભારતમાં પર્યટકો માટે દરિયાકાંઠા, હિમાલય, રણ, વન અને આદિજાતિ વિસ્તારો છે.

મુખ્ય વ્યૂહરચના

- > રાજ્ય નિર્ધારણ અને ક્ષમતા નિર્માણના સાધન તરીકે રેન્કિંગ (પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓ સહિત).

- > ગ્રામીણ પર્યટન માટે ડિજિટલ તકનીકોને સક્ષમ કરવી; જેમ કે પર્યટન સંભાવનાવાળા ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં બ્રોડબેન્ડ ઈન્ટરનેટ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવું.
- > ગ્રામીણ પર્યટન માટે ફ્લસ્ટરો વિકસાવવા.
- **MICE (મીટિંગ્સ, પ્રોત્સાહનો, પરિષદો અને પ્રદર્શનો):**
- > તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ અર્થપૂર્ણ ક્રિયાપ્રતિક્રિયામાં વ્યસ્ત રહેવા માટે વ્યવસાય, ઉદ્યોગ, સરકાર અને શૈક્ષણિક સમુદાયો માટે નેટવર્કિંગ પ્લેટફોર્મ બનાવવાનું છે.
- > MICE ને 'મીટિંગ ઉદ્યોગ' અથવા 'ઈવેન્ટ ઉદ્યોગ' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- **ભારતમાં અવકાશ:**
- > ભારતમાં MICE ની મૂળભૂત સુવિધાઓ મોટાભાગના વિકસિત દેશોની સમાન છે.
- > વિશ્વ બેંકના ઈઝ ઓફ ડૂઈંગ બિઝનેસ રિપોર્ટ અને WEF ની મુસાફરી અને પર્યટન સ્પર્ધાત્મકતા રેન્કમાં ભારતે સતત પોતાની સ્થિતિમાં સુધારો કર્યો છે.
- > ભારતની આર્થિક સ્થિતિમાં સતત સુધારો.
- > ભારતે માહિતી ટેકનોલોજી અને વૈજ્ઞાનિક સંશોધન જેવા ક્ષેત્રોમાં ઝડપથી પ્રગતિ કરી છે.
- **મુખ્ય વ્યૂહરચના:**
- > "મીટ ઈન ઈન્ડિયા" બ્રાન્ડ દ્વારા MICE ઉદ્યોગને પ્રોત્સાહન આપવું.
- > MICE ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરને નાણાં આપવા માટે તેને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની સ્થિતિ આપવી.
- > MICE ઉદ્યોગ માટે કુશળતા વિકસાવવા.

મહત્વ

- > ગુણાકારની અસર: પર્યટન ક્ષેત્ર માત્ર ઉચ્ચ ગુણવત્તાની રોજગારી પૂરી પાડતું નથી પરંતુ તે રોકાણને વેગ આપે છે, ભારતમાં વિકાસને વેગ આપે છે.
- > સર્વિસ સેક્ટરનો વિકાસ: એરલાઈન્સ, હોટલો, ટ્રાન્સપોર્ટેશન વગેરે જેવા સર્વિસ સેક્ટરમાં રોકાયેલા મોટી સંખ્યામાં ઉદ્યોગો ટૂરિઝમ ઉદ્યોગના વિકાસ સાથે વધે છે.
- > રાષ્ટ્રીય વારસો અને પર્યાવરણનું રક્ષણ અને સાંસ્કૃતિક ગૌરવનું નવીકરણ.
- > સોફ્ટ પાવર: પર્યટન સાંસ્કૃતિક મુત્સદીગીરીને પ્રોત્સાહિત કરવામાં મદદ કરે છે, લોકોને જોડે છે અને ત્યાંથી ભારત અને અન્ય દેશો વચ્ચે મિત્રતા અને સહયોગને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- > પર્યટનના અન્ય સ્વરૂપોને પ્રોત્સાહન: ભારત પર્યાવરણ-પર્યટન, પ્રકૃતિ અનામત, વન્યપ્રાણી પર્યટન, હિમાલય પ્રવાસન ક્ષેત્રે વિશાળ સંભાવના ધરાવે છે. ભારતમાં 38 વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ્સ છે જેમાં 30 કલ્ચરલ હેરિટેજ, 7 નેચરલ હેરિટેજ અને 1 મિક્સડ હેરિટેજ શામેલ છે.

પડકારો

- > ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને કનેક્ટિવિટી: માળખાગત સુવિધાઓનો અભાવ અને અપૂરતી કનેક્ટિવિટી કેટલાક સ્થળોએ પ્રવાસીઓની મુસાફરીમાં અવરોધ ઉભી કરે છે.

- > બઢતી અને માર્કેટિંગ: તેમ છતાં તે વધી રહ્યો છે, ઓનલાઈન માર્કેટિંગ / બ્રાંડિંગ મર્યાદિત છે અને સંકલન અભિયાન નથી.
- > પર્યટક માહિતી કેન્દ્રો નબળી રીતે સંચાલિત થાય છે, જેનાથી દેશી અને વિદેશી પ્રવાસીઓ માટે માહિતીને સરળતાથી એક્સેસ કરવાનું મુશ્કેલ બનાવે છે.
- > કુશળતાનો અભાવ: બહુભાષીય પ્રશિક્ષિત માર્ગદર્શિકાઓની મર્યાદિત સંખ્યા અને સ્થાનિક સ્થાનિક જાગૃતિ અને પર્યટન વિકાસ સાથે સંકળાયેલા ફાયદા અને જવાબદારીઓની સમજણનો અભાવ.

અન્ય

- > ભારતને ખૂબ જ સ્વચ્છ દેશ ન માનવાની કલ્પના પ્રચલિત છે. આ તબીબી ગંતવ્ય તરીકે ભારતની પસંદગીને પ્રભાવિત કરશે.
- > રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય સ્તરે ગ્રામીણ પર્યટન માટે અગ્રતાનો અભાવ.
- > ઉદ્યોગ તરીકે MICE પર કેન્દ્રિત અભિગમનો અભાવ.

પર્યટન મંત્રાલયની મુખ્ય યોજનાઓ

- > આઈકોનિક ટૂરિસ્ટ પ્લેસ ઈનિશિયેટિવ
- > દેખો અપના દેશ અભિયાન
- > પ્રસાદ યોજના
- > સ્વદેશ દર્શન યોજના

આગળનો રસ્તો

- > 'વન ઈન્ડિયા વન ટૂરિઝમ' અભિગમ: ટૂરિઝમમાં અનેક મંત્રાલયો અને અનેક રાજ્યો સાથેના સોદા શામેલ છે. તેથી, તેના વિકાસ માટે, કેન્દ્ર અને અન્ય રાજ્યો દ્વારા સામૂહિક પ્રયત્નો અને સહકારની જરૂર છે.
- > પર્યટનની સરળતાને પ્રોત્સાહન આપવું: સાચા સીમલેસ ટૂરિસ્ટ ટ્રાન્સપોર્ટ અનુભવને સુનિશ્ચિત કરવા માટે, આપણે બધા આંતરરાજ્ય માર્ગ વેરાને પ્રમાણિત બનાવવાની જરૂર છે અને તેમને એક જ તબક્કે ચૂકવવાપાત્ર બનાવવાની જરૂર છે જે વ્યવસાય કરવામાં સરળતા અને સુવિધા પ્રદાન કરશે.

ચામાચીડિયાઓમાં નિપાહ વાયરસ સામે એન્ટિબોડીઝ

- > તાજેતરના સર્વેમાં મહારાષ્ટ્રના લોકપ્રિય હિલ સ્ટેશન મહાબળેશ્વરની ગુફામાં આવેલી KI ગુફામાં નિપહ વાયરસ સામે એન્ટિબોડીઝની હાજરી જોવા મળી છે.
- > આ સર્વે 'ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ' (ICMR) - નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ વિરોલોજી (NIV) દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.

Back to basics : સર્વે વિશે

- > NIV ટીમે 'રોસેટસ લેશેનોલિટ' (Rousettus leschenaultii) અને 'પીપિસ્ટ્રેલસ પીપિસ્ટ્રેલસ' (Pipistrellus pipistrellus) બેટનો અભ્યાસ કર્યો છે, જે સામાન્ય રીતે ભારતમાં જોવા મળે છે.

- > ટેરપોસ મેડિઅસ બેટ, મોટા ફળ ખાનારા બેટ, ભારતમાં NiV અભ્યાસનો સ્ત્રોત છે કારણ કે અગાઉના NiV ફાટી નીકળ્યા દરમિયાન એકત્રિત આ બેટમાંથી નમૂનાઓમાં NiV RNA અને એન્ટિબોડીઝ બંને મળી આવ્યા હતા.
- > બેટની રોગપ્રતિકારક શક્તિ ખાસ કરીને વાયરલ ચેપ સામે લડવામાં પારંગત છે કારણ કે તેની વધારે પડતી ઉત્તેજનાને મર્યાદિત કરવાની ક્ષમતા છે, જે વાયરસને આ ચોક્કસ સસ્તન પ્રાણી માટે જીવલેણ બન્યા વિના પરવાનગી આપે છે.

નિપાહ વાયરસ

- > તે જૂનોટિક વાયરસ છે (તે પ્રાણીઓથી માણસોમાં સંક્રમિત થાય છે).
- > નિપાહ વાયરસ એન્સેફાલીટીસનું કારણ બને છે તે સજીવ હેનિપાવિરસ જનસનો પેરામીક્સોવાયરીડે, RNA અથવા રિબોન્યુક્લિક એસિડ વાયરસ છે અને હેન્ડ્ર વાયરસથી નજીકથી સંબંધિત છે.
- > હેન્ડ્ર વાયરસ (HeV) ચેપ એ એક દુર્લભ ઉભરતી જૂનોસિસ છે જે ચેપગ્રસ્ત ઘોડાઓ અને મનુષ્ય બંનેમાં ગંભીર અને ઘણીવાર જીવલેણ રોગ પેદા કરે છે.
- > તે સૌ પ્રથમ 1998 અને 1999 માં મલેશિયા અને સિંગાપોરમાં જોવા મળી હતી.
- > તે પ્રથમ સ્થાનિક ડુક્કરમાં અને કુતરાઓ, બિલાડીઓ, બકરીઓ, ઘોડાઓ અને ઘેટાં સહિતના સ્થાનિક પ્રાણીઓની ઘણી જાતોમાં જોવા મળ્યું.
- ચેપ:
 - > આ રોગ નિપાહ અને હેન્ડ્ર વાયરસના પ્રાકૃતિક સ્ત્રોત એવા ટેરપોસ જાતિના 'ફુટ બેટ' અથવા 'ફલાઈંગ શિયાળ' દ્વારા ફેલાય છે.
 - > વાયરસ બેટ પેશાબમાં અને સંભવત બેટ મળ, લાળ અને જન્મ સમયે પ્રવાહીમાં હોય છે.
- લક્ષણો:
 - > માનવ ચેપમાં તાવ, માથાનો દુખાવો, સુસ્તી, વિકાર, માનસિક મૂંઝવણ, કોમા અને સંભવિત મૃત્યુ શામેલ છે.
- નિવારણ:
 - > હાલમાં મનુષ્ય અને પ્રાણીઓ બંને માટે કોઈ રસી નથી. નિપાહ વાયરસથી સંક્રમિત મનુષ્યને સઘન કાળજી આપવામાં આવે છે.

તમામ રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ પ્રોજેક્ટ માટે ડ્રોન સર્વે ફરજિયાત

- > નેશનલ હાઈવે ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (NHAI) એ વિકાસ, બાંધકામ, કામગીરી અને જાળવણીના વિવિધ તબક્કા દરમિયાન રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગના પ્રોજેક્ટ્સની વિડિઓ રેકોર્ડિંગ માટે ડ્રોનનો ઉપયોગ ફરજિયાત બનાવ્યો છે.

- > આ વિડિઓઝ NHAIના 'ડેટા લેક' (Data Lake) પોર્ટલ પર એકત્રિત કરવામાં આવશે જેથી પ્રોજેક્ટ્સ પર થતી પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

લાભ

- > તે પારદર્શિતા, એકરૂપતા વધારશે અને નવીનતમ તકનીકનો લાભ લેવામાં મદદ કરશે.
- > NHAIના અધિકારીઓ અગાઉની ટિપ્પણીઓમાં વિસંગતતા અને સુધારણાને જોવા માટે પ્રોજેક્ટ્સના શારીરિક નિરીક્ષણ દરમિયાન વિડિઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે.
- > આ વિડિઓઝ કાયમી ધોરણે 'ડેટા લેક' પોર્ટલ પર સંગ્રહિત કરવામાં આવશે, તેથી વિવાદ નિવારણ પ્રક્રિયા દરમિયાન તેઓ આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ્સ અને અદાલતો સમક્ષ પુરાવા તરીકે ઉપયોગ કરી શકે છે.
- > રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ પરના માર્ગની સ્થિતિના સર્વેક્ષણ માટે નેટવર્ક સર્વે વાહનો (NSV) ની ફરજિયાત તહેનાત હાઈવેની એકંદર ગુણવત્તામાં વધારો કરશે.
- > NSV, રસ્તાની સપાટી પરના કોઈપણ સંભવિત જોખમને માપવા માટે, 360-ડિગ્રી છબી, લેસર રોડ પ્રોફિલોમિટર અને અન્ય નવીનતમ સર્વે તકનીકો માટે ઉચ્ચ-રીઝોલ્યુશન ડિજિટલ કેમેરાનો ઉપયોગ કરે છે.

Back to basics : NHAI નું 'ડેટા લેક' પોર્ટલ

- > ક્લાસ આધારિત અને કૃત્રિમ ગુપ્તચર સંચાલિત બિગ ડેટા એનલિટિક્સ પ્લેટફોર્મ અને પ્રોજેક્ટ મેનેજમેન્ટ સોફ્ટવેર, 'ડેટા લેક' લોચ સાથે NHAI 'સંપૂર્ણ ડિજિટલ' થઈ ગયું છે.
- > તમામ પ્રોજેક્ટ દસ્તાવેજીકરણ, કરારનાં નિર્ણયો અને મંજૂરીઓ હવે ફક્ત પોર્ટલ દ્વારા જ કરવામાં આવી રહી છે.
- > અદ્યતન વિશ્લેષણો સાથે, 'ડેટા લેક પોર્ટલ' વિલંબ, સંભવિત વિવાદની આગાહી કરશે અને અગાઉથી ચેતવણી આપશે.
- લાભ:
 - > ડેટા લેક NHAI માં ઝડપી, ઝડપી નિર્ણય લેવા, રેકોર્ડ ખોટ ન કરવા, ક્યાંય પણ / કોઈપણ જગ્યાએથી કામ કરવાના ફાયદા સાથે કાંતિ કરશે.
 - > આ પારદર્શિતામાં વધારો કરશે કારણ કે પ્રોજેક્ટ સાથે સંકળાયેલા તમામ અધિકારીઓ અને હોદ્દદારો વાસ્તવિક સમયના આધારે શું થઈ રહ્યું છે તે જોઈ શકે છે જે ઉપરી અધિકારીઓ દ્વારા એક સાથે કામગીરી પ્રદર્શનના સમકક્ષ હશે.
 - > તે વરિષ્ઠ અધિકારીઓ અને અન્ય બાહ્ય એજન્સીઓ દ્વારા ઓડિટ કરવામાં પણ મદદ કરશે.

ભારતીય રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ ઓથોરિટી (NHAI)

- > રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગોના વિકાસ, જાળવણી અને સંચાલનને ધ્યાનમાં રાખીને રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયાની રચના નેશનલ હાઈવે ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1988 હેઠળ કરવામાં આવી હતી.

- > નેશનલ હાઈવે ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયાને અન્ય નાના પ્રોજેક્ટ્સની સાથે રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ વિકાસ પ્રોજેક્ટ (National Highways Development Project-NHDP) ની જવાબદારી સોંપવામાં આવી છે.
- > નેશનલ હાઈવે ડેવલપમેન્ટ પ્રોજેક્ટ (NHDP) એ ઉચ્ચ સ્તરે ભારતના મોટામાર્ગોને અપગ્રેડ, સુધારણા અને પહોળા કરવાની યોજના છે. આ પ્રોજેક્ટ વર્ષ 1998 માં શરૂ થયો હતો.
- > NHAI નું મુખ્ય દ્રષ્ટિકોણ એ છે કે ભારત સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત નિર્ણાયક નીતિ માળખાની અંતર્ગત વૈશ્વિક ધોરણો અને વપરાશકર્તાની અપેક્ષાઓ અનુસાર, રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નેટવર્કની વ્યવસ્થા અને જાળવણી માટે રાષ્ટ્રની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવી અને તેનાથી લોકોને આર્થિક લાભ મળે છે સમૃદ્ધિ અને તેમના જીવનધોરણમાં સુધારો થાય છે.

રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ

- > ભારતના મુખ્ય રસ્તાઓ રાષ્ટ્રીય અને રાજ્યમાર્ગો છે. રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ (NH) કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા બનાવવામાં આવે છે, નાણાં પૂરા પાડવામાં આવે છે અને જાળવણી કરવામાં આવે છે જ્યારે રાજ્ય હાઈવે (SH) રાજ્યોના જાહેર બાંધકામ વિભાગો દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે.

બંધારણીય જોગવાઈઓ

- > રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગો સંસદ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા કાયદા દ્વારા અથવા તેના હેઠળ જાહેર કરવામાં આવે છે (સાતમી સૂચિ હેઠળ યુનિયન સૂચિ).
- > કલમ 257(2): સંઘની કારોબારી શક્તિ રાષ્ટ્રીય અથવા લશ્કરી મહત્વની હોવાનું જણાવી જાહેર કરાયેલા આવા સંદેશાવ્યવહારના સાધનોના ઉત્પાદન અને જાળવણીના સંદર્ભમાં રાજ્યને દિશા નિર્દેશો આપવા સુધી વિસ્તૃત રહેશે.
- > જો કે આ કલમને સંસદની હાઈવે અથવા જળમાર્ગોને રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ અથવા રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગો તરીકે જાહેર કરવાની અથવા યુનિયન દ્વારા જાહેર કરાયેલા રાજ્યમાર્ગો અથવા જળમાર્ગોના સંબંધમાં મર્યાદિત કરવા તરીકે મર્યાદિત કરવામાં આવશે નહીં.
- > માર્ગ પરિવહન અને હાઈવે મંત્રાલય (Ministry of Road Transport and Highways) મુખ્યત્વે રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગના વિકાસ અને જાળવણી માટે જવાબદાર છે.
- > મંત્રાલયે સરહદી વિસ્તારોના બિન-મુખ્ય બંદરો સુધી માર્ગ કનેક્ટિવિટી, રાષ્ટ્રીય કોરિડોરની કાર્યક્ષમતામાં સુધારો, આર્થિક કોરિડોર વિકસાવવા અને ભારતમાલ પરીયોજના અંતર્ગત સાગરમાલા સાથે ફીડર માર્ગો એકીકૃત કરવા સહિતના દરિયાકાંઠાના રસ્તાઓ વિકસાવવા પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે, એનએચ નેટવર્કની વિસ્તૃત સમીક્ષા દ્રષ્ટિકોણથી કરવામાં આવ્યું છે.

- > ભારતમાં રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગો નેશનલ હાઈવે એક્ટ, 1956 હેઠળ સૂચિત કરવામાં આવે છે.
- > NH અને સંબંધિત હેતુઓ માટે જમીન સંપાદન રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ અધિનિયમ, 1956 ની કલમ 3 હેઠળ કરવામાં આવે છે અને જમીન અધિગ્રહણ, સુધારણા અને સ્થાનાંતરણ (RFCTLARR) અધિનિયમ, 2013 માં વાજબી વળતર અને પારદર્શિતાના પ્રથમ શેડ્યૂલ મુજબ વળતર નક્કી કરવામાં આવે છે.
- > જમીન સંપાદનની સંપૂર્ણ પ્રક્રિયાને સંપૂર્ણપણે ડિજિટાઇઝ કરવા અને સ્વચાલિત બનાવવા માટે ભૂમિરશી પોર્ટલ વર્ષ 2018 માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > ગ્રીન હાઈવે (વાવેતર, ટ્રાન્સપ્લાન્ટેશન, બ્યુટીફિકેશન અને મેઈન્ટેનન્સ) નીતિ, 2015 નો હેતુ વિવિધ સમુદાયો, ખેડુતો, ખાનગી ક્ષેત્રની, NGO અને સરકારી સંસ્થાઓની ભાગીદારીથી હાઈવે વિસ્તારોમાં હરિયાળીને પ્રોત્સાહન આપવાનું છે.

ઇબોલા વાયરસ

- > તાજેતરમાં જ વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન (WHO) એ જાહેરાત કરી છે કે ફેબ્રુઆરી 2021 માં ગિનીમાં ફેલાયેલા ઇબોલા વાયરસનો ફાટી નીકળ્યો છે.
- > 2013-2016 દરમિયાન તેની પ્રથમ તરંગ ઇબોલા ફાટી નીકળતાં 11,300 લોકો માર્યા ગયા, મોટે ભાગે ગિની, સીએરા લિયોન અને લાબીરિયાથી.
- > WHO એ પણ '2019 માં વૈશ્વિક સ્વાસ્થ્ય માટેના દસ ધમકીઓ' ની સૂચિમાં ઇબોલાને શામેલ કર્યા છે.

Back to basics : ઇબોલા વાયરસ રોગ (EVD) વિશે

- > ઇબોલા વાયરસ રોગ (EVD), જે અગાઉ ઇબોલા હેમોરજિક તાવ તરીકે ઓળખાય છે, તે મનુષ્યમાં એક ગંભીર, જીવલેણ રોગ છે. વાયરસ જંગલી પ્રાણીઓથી લોકોમાં ફેલાય છે અને માનવ વસ્તીમાં માનવથી માનવીય સંક્રમણ થાય છે.
- > ઇબોલા વાયરસની શોધ સૌ પ્રથમ 1976 માં ઇબોલા નદી નજીકના ગામમાં થઈ હતી, જે હવે કોંગોનું ડેમોક્રેટિક રિપબ્લિક છે.
- > ટ્રાન્સમિશન: 'ફૂટ બેટ' એ પેરોપોડિડે પરિવાર (Pteropodidae family) નું છે, જે વાયરસના કુદરતી યજમાનો (Natural Hosts) છે.
- > પ્રાણી-થી-મનુષ્ય સંક્રમણ: એબોલા ચેપ લોહી, સ્ત્રાવ, અવયવો અથવા તે પ્રાણીઓના અન્ય શારીરિક પ્રવાહી, જેમ કે ફળોના બેટ, ચિમ્પાન્ઝીઝ, ગોરીલાઓ, વાંદરાઓ, વન કાળિ યાર અથવા પોર્કપીઝના નજીકના સંપર્ક દ્વારા માનવ વસ્તીમાં ફેલાય છે. આ વાયરસ બીમાર અથવા મૃત અવસ્થામાં જોવા મળે છે અથવા વરસાદી જંગલોમાં જોવા મળે છે.

- > માનવથી માનવીય સંક્રમણ: ઈબોલા સીધા સંપર્ક દ્વારા (તૂટેલી ત્વચા અથવા મ્યુકોસ મેમ્બ્રેન દ્વારા) ફેલાય છે:
- > તે એવા વ્યક્તિના લોહી અથવા શરીરના પ્રવાહીના સંપર્ક દ્વારા ફેલાય છે જે બીમાર છે અથવા ઈબોલાથી મરી ગયો છે.
- > આવા શરીરના પ્રવાહી (દા.ત. લોહી, મળ, ઉલટી) થી દૂષિત ઓબ્જેક્ટ્સ.

લક્ષણો:

- > તે અચાનક થાય છે અને તેમાં, શામેલ હોઈ શકે છે: તાવ, થાક, માંસપેશીઓમાં દુખાવો, માથાનો દુખાવો, ગળામાં દુખાવો, ઉલટી થવી, ઝાડા, અશક ક્રિડની અને યકૃતના કાર્યથી સંબંધિત લક્ષણો અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં આંતરિક અને બાહ્ય રક્તસ્ત્રાવ.
- નિદાન:
- > ઈબોલાને મેલેરિયા, ટાઇફોઇડ ફીવર અને મેનિન્જાઇટિસ જેવા અન્ય ચેપી રોગોથી અલગ પાડવાનું તબીબી રીતે મુશ્કેલ છે, પરંતુ ઈબોલા વાયરસના ચેપથી થતાં લક્ષણોની ખાતરી નીચેની નિદાન પદ્ધતિઓ દ્વારા કરી શકાય છે:

એલિસા (ELISA) (antibody-capture enzyme-linked immunosorbent assay)

- > રિવર્સ ટ્રાંસ્ક્રિપ્શન પોલિમરેઝ ચેઇન રિએક્શન (RT-PCR) એક પ્રયોગશાળા તકનીક વગેરે.
- રસીકરણ:
- > ઝવેરની ઈબોલા વાયરસ પ્રજાતિથી લોકોને બચાવવા માટે એર્વેબો રસી (Ervebo vaccine) અસરકારક સાબિત થઈ છે.
- > મે 2020 માં, યુરોપિયન મેડિસીન્સ એજન્સીએ 1 વર્ષ અને તેથી વધુ ઉંમરના વ્યક્તિઓ માટે ઝબ્ડેનો-અને-મવાબીઆ (Zabdeno-and-Mvabea) નામની 2-ઘટક રસીના માર્કેટિંગ અધિકૃતતાની ભલામણ કરી.
- સારવાર:
- > પુખ્ત વયના લોકો અને બાળકોમાં ઝાયર ઈબોલા વાયરસ ચેપની સારવાર માટે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ દ્વારા બે મોનોક્લોનલ એન્ટિબોડીઝ (Inmazeb and Ebanga) ને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

વિશ્વનો પ્રથમ આનુવંશિક રીતે સંશોધિત રબર: આસામ

- > રબર રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યુટ દ્વારા તાજેતરમાં જ વિશ્વની પ્રથમ આનુવંશિક રીતે સંશોધિત (Genetically Modified-GM) રબર પ્લાન્ટની સ્થાપના આસામમાં કરવામાં આવી હતી.

- > આ ક્ષેત્ર માટે ખાસ રીતે વિકસિત રબર પ્લાન્ટ સૌપ્રથમ છે, જેના કારણે ઉત્તર પૂર્વ ક્ષેત્રની આબોહવાની સ્થિતિમાં રબરની સારી વૃદ્ધિ થવાની અપેક્ષા છે.

Back to basics : નો રબરના સંદર્ભમાં

- > આનુવંશિક ફેરફાર (GM) તકનીકમાં પ્રયોગશાળા તકનીકોનો ઉપયોગ કરીને જાતિઓ વચ્ચેના વિશિષ્ટ લક્ષણો માટે જનીનોને સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવે છે.
- > આ રબરમાં મેંગેનીઝથી સમૃદ્ધ સુપર ઓક્સાઇડ ડિસ્યુલ્ફિડેસ (MnSOD) જીન રજૂ કરવામાં આવી છે, જેના કારણે તે ઉત્તર-પૂર્વમાં તીવ્ર શિયાળાની ઠંડીનો સામનો કરી શકશે.
- > MnSOD જીનમાં ઠંડી અને દુષ્કાળ જેવી ગંભીર પર્યાવરણીય પરિસ્થિતિઓના પ્રતિકૂળ પ્રભાવથી છોડને બચાવવાની ક્ષમતા છે.

જરૂરીયાત

- > પ્રાકૃતિક રબર ઉષ્ણકટિબંધીય ભીના એમેઝોન જંગલોમાં મૂળ છે અને તે ઉત્તરપૂર્વની ઠંડીની સ્થિતિમાં કુદરતી રીતે અનુકૂળ નથી, જે ભારતના રબરના સૌથી મોટા ઉત્પાદકોમાંનું એક છે.
- > શિયાળા દરમિયાન જમીનની સતત સુકાતાને કારણે, રબરના છોડનો વિકાસ અટકી જાય છે. આ કારણ છે કે આ ક્ષેત્રમાં રબરના છોડનો પાકવાની અવધિ લાંબી છે.

કુદરતી રબર

- > વાણિજ્યિક વાવેતર પાક: રબર એક વૃક્ષના લેટેક્સથી બનાવવામાં આવે છે જેને હેવયા બ્રાસીલીનેસિસ (Hevea Brasiliensis.) કહેવામાં આવે છે. રબરને વ્યૂહાત્મક ઔદ્યોગિક કાચી સામગ્રી તરીકે વ્યાપકપણે માનવામાં આવે છે અને સંરક્ષણ, રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અને ઔદ્યોગિક વિકાસ માટે વૈશ્વિક સ્તરે વિશેષ દરજ્જો આપવામાં આવ્યો છે.
- > વૃદ્ધિ માટે જરૂરી શરતો: તે વિષુવવૃત્તીય પાક છે પરંતુ ખાસ પરિસ્થિતિઓમાં તે ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉપ-ઉષ્ણકટિબંધીય પ્રદેશોમાં પણ ઉગાડવામાં આવે છે.
- > તાપમાન: ભેજવાળા અને ભેજવાળા વાતાવરણ સાથે 25 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી વધુ તાપમાન.
- > વરસાદ: 200 સે.મી. કરતાં વધુ.
- > માટીનો પ્રકાર: સારી ડ્રેનેજવાળી કાંપવાળી જમીન.
- > આ વાવેતર પાકને સસ્તી અને કુશળ મજૂરીના પૂરતા પુરવઠાની જરૂર છે.

ભારતીય દ્રશ્ય

- > બ્રિટિશરોએ કેરળમાં પેરિયાર નદીના કાંઠે વર્ષ 1902 માં ભારતમાં પ્રથમ રબરના વાવેતરની સ્થાપના કરી.
- > ભારત હાલમાં સૌથી વધુ ઉત્પાદકતા (વર્ષ 2017-18માં 694,000 ટન) સાથે વિશ્વમાં કુદરતી રબરનો 6 મો સૌથી મોટો ઉત્પાદક છે.

- > ટોચના રબર ઉત્પાદક રાજ્યો: કેરળ> તામિલનાડુ> કર્ણાટક.
- > સરકારી પહેલ: રબર પ્લાન્ટેશન ડેવલપમેન્ટ સ્કીમ અને રબર ગ્રુપ પ્લાન્ટિંગ સ્કીમ રબર માટે સરકારની આગેવાની હેઠળની પહેલનાં ઉદાહરણો છે.
- > રબર, કોફી, ચા, એલચી, ખજૂરના ઝાડ અને ઓલિવ વાવેતરમાં 100% વિદેશી સીધા રોકાણ (FDI) ની મંજૂરી છે.
- > વૈશ્વિક સ્તરે મુખ્ય ઉત્પાદકો: થાઈલેન્ડ, ઈન્ડોનેશિયા, મલેશિયા, વિયેટનામ, ચીન અને ભારત.
- > મુખ્ય ગ્રાહકો: ચીન, ભારત, યુએસએ, જાપાન, થાઈલેન્ડ, ઈન્ડોનેશિયા અને મલેશિયા.

ભારતની રાષ્ટ્રીય રબર નીતિ

- > વાણિજ્ય વિભાગ દ્વારા માર્ચ 2019 માં રાષ્ટ્રીય રબર નીતિ રજૂ કરવામાં આવી હતી.
- > નીતિમાં કુદરતી રબર ઉત્પાદન ક્ષેત્ર અને સમગ્ર રબર ઉદ્યોગ મૂલ્ય સાંકળને ટેકો આપવા માટે અનેક જોગવાઈઓ શામેલ છે.
- > આમાં રબરનું નવું વાવેતર અને ફેરબદલ, ઉત્પાદકોને સહાય, પ્રાકૃતિક રબરનું પ્રોડક્શન અને માર્કેટિંગ, મજૂરની તંગી, ઉત્પાદક મંચ, બાહ્ય વેપાર, કેન્દ્ર-રાજ્ય એકીકૃત વ્યૂહરચના, સંશોધન, તાલીમ, રબર ઉત્પાદન ઉત્પાદન અને નિકાસ, હવામાન પરિવર્તનના પ્રશ્નોનો અને કાર્બન બજારોનો સમાવેશ થાય છે.
- > તે રબર સેક્ટર પર ટાસ્ક ફોર્સ દ્વારા દેશમાં રબર ઉત્પાદકોને પડતી મુશ્કેલીઓને ઘટાડવા માટે ઓળખાતી ટૂંકા ગાળાની અને લાંબા ગાળાની વ્યૂહરચનાઓ પર આધારિત છે.
- > મધ્યમ ગાળાની ફેમવર્ક (MTF, વર્ષ 2017-18થી 2019-20 સુધી) ની કુદરતી રબર ક્ષેત્રની ટકાઉ અને સમાવિષ્ટ વિકાસ (Sustainable and Inclusive Development of Natural Rubber Sector) ને લાગુ કરીને ઉત્પાદકોના કલ્યાણ માટે કુદરતી રબર ક્ષેત્રના વિસ્તરણ માટે. રબર બોર્ડ વિકાસ અને સંશોધન પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરી છે.
- > વિકાસલક્ષી પ્રવૃત્તિઓમાં વાવેતર માટે આર્થિક અને તકનીકી સહાય, ગુણવત્તાવાળા વાવેતર સામગ્રીનો પુરવઠો, ઉત્પાદન પ્લેટફોર્મ માટે સપોર્ટ, તાલીમ અને કૌશલ્ય વિકાસ કાર્યક્રમો શામેલ છે.

રબર બોર્ડ

- > તે વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલયના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ કાર્ય કરે છે અને તેનું મુખ્ય મથક કેરળના કોટ્ટયામ ખાતે છે.
- > તે રબરથી સંબંધિત સંશોધન, વિકાસ, વિસ્તરણ અને તાલીમ પ્રવૃત્તિઓને ટેકો અને પ્રોત્સાહન આપીને દેશમાં રબર ઉદ્યોગના વિકાસ માટે જવાબદાર છે.
- > રબર સંશોધન સંસ્થા (Rubber Research Institute) રબર બોર્ડ હેઠળ કાર્યરત છે.

એન્ટાર્કટિક સંધિ

- > તાજેતરમાં એન્ટાર્કટિક સંધિ (Antarctic Treaty) ની 60 મી વર્ષગાંઠની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- > એન્ટાર્કટિક સંધિ એ એકમાત્ર એક સંધિનું ઉદાહરણ છે જે સમગ્ર ખંડને શાસન કરે છે.
- > તે ફ્લોરિડિંગ વસ્તીવાળા ખંડ માટેના નિયમો આધારિત આંતરરાષ્ટ્રીય હુકમનો પાયો પણ આપે છે.

Back to basics : પરિચય

- > એન્ટાર્કટિક સંધિ પર 1 ડિસેમ્બર, 1959 ના રોજ વોશિંગ્ટનમાં 12 દેશો વચ્ચે, ફક્ત વૈજ્ઞાનિક સંશોધન માટે અને તેને ડિમિલિટરાઈઝ્ડ ઝોન બનાવવા માટે એન્ટાર્કટિક ખંડની સુરક્ષા માટે હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- > 12 મૂળ સહીઓ આર્જન્ટિના, ઓસ્ટ્રેલિયા, બેલ્જિયમ, ચિલી, ફ્રાંસ, જાપાન, ન્યુઝીલેન્ડ, નોર્વે, દક્ષિણ આફ્રિકા, સોવિયત સંઘ, યુકે અને યુએસ છે.
- > આ સંધિ વર્ષ 1961 માં અમલમાં આવી હતી, ત્યારબાદ તેને બીજા ઘણા દેશો દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે.
- > એન્ટાર્કટિકને 60 °S અક્ષાંશની દક્ષિણમાં સ્થિત બરફથી ઢંકાયેલ જમીન તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે.
- > તાજેતરમાં એન્ટાર્કટિકના વેડડેલ સી (Weddell Sea) માં સ્થિત રોને આઈસ શેલ્ફ (Ronne Ice Shelf) ના પશ્ચિમ ભાગમાં એક વિશાળ આઈસબર્ગ 'એ-76' (Iceberg 'A-76') જોવા મળ્યો છે.
- સભ્ય:
- > હાલમાં તેની 54 પાર્ટીઓ છે. વર્ષ 1983 માં ભારત આ સંધિનો સભ્ય બન્યો.
- મુખ્ય મથક:
- > બ્યુનોસ એરેસ, આર્જન્ટિના.

મુખ્ય જોગવાઈઓ

- > વૈજ્ઞાનિક સંશોધન સ્વતંત્રતા પ્રોત્સાહન આપવા માટે.
- > દેશો ખંડનો ઉપયોગ ફક્ત શાંતિપૂર્ણ હેતુ માટે કરી શકે છે.
- > લશ્કરી પ્રવૃત્તિઓ, પરમાણુ પરીક્ષણો અને કિરણોત્સર્ગી કચરાનો નિકાલ પર પ્રતિબંધ.
- > પ્રાદેશિક સાર્વભૌમત્વને રદ કરવું એટલે કે કોઈ પણ દેશ દ્વારા નવો દાવો અથવા તેના પર હાલના દાવાની વિસ્તરણ.
- > સંધિમાં ખંડના દેશના દાવાને લગતા કોઈપણ વિવાદ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો.

વિવાદો અને ઠરાવ

- > આ અંગે સમય-સમય પર તણાવ રહે છે. ઉદાહરણ તરીકે, આર્જન્ટિના અને યુકેના ખંડોના ક્ષેત્રમાં ઓવરલેપિંગ દાવાઓ છે.

- > જો કે સંધિના સક્રિયકરણ માટેનું એક મુખ્ય કારણ એ છે કે કેટલાક વધારાના સંમેલનો અને અન્ય કાનૂની પ્રોટોકોલ દ્વારા મેળવેલી ક્ષમતા.
- > આ સંમેલનો અને અન્ય કાનૂની પ્રોટોકોલો દરિયાઈ જીવન સંસાધનોના રક્ષણ, ખાણકામ પર પ્રતિબંધ અને વ્યાપક પર્યાવરણીય સંરક્ષણ પ્રણાલીને અપનાવવાનો વ્યવહાર કરે છે.
- > તે જાણીતું છે કે વર્ષોથી વિવાદો ઉભા થયા છે, પરંતુ આ કરારોથી સંધિના માળખાના વિસ્તરણ દ્વારા ઘણા વિવાદો ઉકેલાયા છે. આ આખી રચના હવે એન્ટાર્કટિક સંધિ સિસ્ટમ તરીકે ઓળખાય છે.

એન્ટાર્કટિક સંધિ સિસ્ટમ

■ પરિચય:

- > એન્ટાર્કટિકમાં દેશો વચ્ચેના સંબંધોને નિયમન કરવાના હેતુથી આ ગોઠવણોનો એક જટિલ સમૂહ છે.
- > તેનો હેતુ, સમગ્ર માનવજાતના હિતમાં, એ સુનિશ્ચિત કરવાનું છે કે એન્ટાર્કટિક કાયમ માટે શાંતિપૂર્ણ હેતુ માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવશે અને તે આંતરરાષ્ટ્રીય વિવાદનો હેતુ બનશે નહીં.
- > આ એક વૈશ્વિક સિદ્ધિ છે અને 50 વર્ષથી વધુ સમય સુધી આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગનું એક ઉદાહરણ છે.
- > આ કરારો એન્ટાર્કટિકની વિશિષ્ટ ભૌગોલિક, પર્યાવરણીય અને રાજકીય લાક્ષણિકતાઓને કારણે કાયદેસર રીતે બંધનકર્તા અને ઉદ્દેશ્યક છે અને આ ક્ષેત્ર માટે એક મજબૂત આંતરરાષ્ટ્રીય શાસન માળખું બનાવે છે.

■ સંધિ પ્રણાલીના મુખ્ય આંતરરાષ્ટ્રીય કરારો:

- > 1959 ની એન્ટાર્કટિક સંધિ.
- > એન્ટાર્કટિક સીલના સંરક્ષણ માટે 1972 નું સંમેલન.
- > એન્ટાર્કટિક દરિયાઈ જીવન સંસાધનોના સંરક્ષણ પર 1980 નું સંમેલન.
- > એન્ટાર્કટિક સંધિ માટે પર્યાવરણના સંરક્ષણ પર 1991 નો પ્રોટોકોલ.

ભારતીય એન્ટાર્કટિક કાર્યક્રમ

■ પરિચય:

- > એન્ટાર્કટિક અને મહાસાગર સંશોધન કેન્દ્ર (National Centre for Antarctic and Ocean Research- NCPOR) હેઠળ તે વૈજ્ઞાનિક સંશોધન અને સંશોધન કાર્યક્રમ છે. તેની શરૂઆત 1981 માં થઈ હતી જ્યારે એન્ટાર્કટિકમાં પ્રથમ ભારતીય અભિયાન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > NCPOR એ દેશમાં ધ્રુવીય અને દક્ષિણ સમુદ્ર વૈજ્ઞાનિક સંશોધન તેમજ સંબંધિત લોજિસ્ટિક્સ પ્રવૃત્તિઓની યોજના, પ્રોત્સાહન, સંકલન અને અમલ માટે નોડલ એજન્સી છે.

- > તેની સ્થાપના 1998 માં થઈ હતી.

■ દક્ષિણ ગંગોત્રી:

- > દક્ષિણ ગંગોત્રી એ એન્ટાર્કટિકમાં ભારતીય એન્ટાર્કટિક પ્રોગ્રામના ભાગ રૂપે સ્થાપિત પ્રથમ ભારતીય વૈજ્ઞાનિક સંશોધન આધાર મથક હતો.
- > અત્યારે તેનું નુકસાન થયું છે અને તે માત્ર પુરવઠા પાયો બની ગયો છે.

■ મૈત્રી:

- > મૈત્રી એન્ટાર્કટિકમાં ભારતનું બીજું કાયમી સંશોધન કેન્દ્ર છે. તે 1989 માં બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- > મૈત્રી શિર્માકર ઓએસિસ નામની એક ખડકાળ પહાડ પર સ્થિત છે. ભારતે મૈત્રીની આજુબાજુ એક તાજી જળ તળાવ બનાવ્યો જે પ્રિયદર્શિની તળાવ તરીકે ઓળખાય છે.

■ ભારતી:

- > ભારતી, ભારતનું તાજેતરનું સંશોધન કેન્દ્ર 2012 થી કાર્યરત છે. આ કઠોર હવામાન હોવા છતાં સંશોધનકારોને સલામત રીતે કાર્ય કરવામાં મદદ માટે બનાવવામાં આવ્યું છે.
- > તે ભારતની પ્રથમ પ્રતિબદ્ધ સંશોધન સુવિધા છે અને મૈત્રીથી આશરે 3000 કિમી પૂર્વમાં સ્થિત છે.

અન્ય સંશોધન સુવિધાઓ

■ સી ફંડ:

- > 2008 માં, ભારતે સંશોધન માટે સાગર ફંડની સ્થાપના કરી.
- > આઈસ-કુલાસ વહાણ, એન્ટાર્કટિક જળ શોધખોળ કરનાર પ્રથમ ભારતીય જહાજ, તે 40 સે.મી.ની ઉંડાઈના પાતળા બરફથી કાપી શકે છે.

આગળનો રસ્તો

- > એન્ટાર્કટિક સંધિ ઘણા પડકારોનો સફળતાપૂર્વક જવાબ આપવા માટે સક્ષમ છે, પરંતુ 2020 ની પરિસ્થિતિ 1950 ના દાયકાથી ધરમૂળથી અલગ છે. એન્ટાર્કટિક, અંશત ટેકનોલોજી અને આબોહવા પરિવર્તનને કારણે વધુ સુલભ છે
- > મૂળ 12 કરતા વધુ દેશોમાં હવે ખંડમાં અસલ રૂચિઓ છે. આ ઉપરાંત, કેટલાક વૈશ્વિક સંસાધનો, ખાસ કરીને તેલ, દુર્લભ બની રહ્યા છે.
- > એન્ટાર્કટિક સંસાધનો, ખાસ કરીને મત્સ્યઉદ્યોગ અને ખનિજોમાં ચીનના હિતો વિશે ઘણી અટકળો ચાલી રહી છે અને તે સંસાધનોની પ્રાપ્તિ સુરક્ષિત કરવા માટે ચીન સંધિ પ્રણાલીમાં નબળાઈઓ ઉઠાવી શકે છે.
- > તેથી તમામ સહીઓ, ખાસ કરીને ખંડમાં મહત્વપૂર્ણ દાવ ધરાવતા લોકોએ સંધિના ભાવિ પર વધુ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.

ગુજરાત આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ લવાઈ કેન્દ્ર

- તાજેતરમાં, ગુજરાતના 'ગીફ્ટ' સિટી (ગુજરાત ઈન્ટરનેશનલ ફાઈનાન્સ ટેક-સિટી) ખાતે 'ગુજરાત મેરીટાઈમ યુનિવર્સિટી' અને 'ઈન્ટરનેશનલ ફાઈનાન્શિયલ સર્વિસિસ સેન્ટર ઓથોરિટી' વચ્ચે સમજૂતી પત્ર (MoU) પર એક હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે.
- આ MoU નો ઉદ્દેશ સંયુક્ત રીતે 'ગુજરાત ઈન્ટરનેશનલ મેરીટાઈમ આર્બિટ્રેશન સેન્ટર' (GIMAC) ની સ્થાપનાને ટેકો આપવાનો છે.

Back to basics : 'ગુજરાત આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ લવાઈ કેન્દ્ર' વિષે

- તે દરિયાઈ અને શિપિંગ ક્ષેત્રને લગતા વિવાદોમાં લવાઈ કાર્યવાહી સંભાળનાર દેશમાં આ પ્રકારનું પહેલું કેન્દ્ર હશે.
- મધ્યસ્થતા કેન્દ્ર ગાંધીનગર સ્થિત 'ગુજરાત મેરીટાઈમ બોર્ડ' (GMB) દ્વારા ગીફ્ટ સિટી ખાતે સ્થાપવામાં આવેલા દરિયાઈ ફ્લસ્ટરનો એક ભાગ હશે.

જરૂરીયાત

- આર્બિટ્રેશન પર ભારતનું ધ્યાન: તાજેતરમાં આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સિલિએશન (સુધારો) અધિનિયમ, 2021 ને સરકાર દ્વારા સૂચિત કરવામાં આવ્યું છે, જે ભારતને આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારી લવાઈ માટેનું કેન્દ્ર બનાવવાની દિશામાં ઐતિહાસિક પગલું માનવામાં આવે છે.
- આર્બિટ્રેશન એ વિવાદ નિવારણ પદ્ધતિનો એક પ્રકાર છે જ્યાં બે અથવા વધુ પક્ષો વચ્ચે ઉદભવતા વિવાદો રાજ્ય કાનૂની સંસ્થાઓ દ્વારા તેમના દ્વારા નિયુક્ત આર્બિટ્રેટર દ્વારા ઉકેલી લેવામાં આવે છે.
- ભારતમાં હાલમાં 35 થી વધુ આર્બિટ્રેશન સંસ્થાઓ છે, જોકે તેમાંથી કોઈ પણ ખાસ કરીને દરિયાઈ ડોમેનને લગતા વિવાદો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત નથી કરતી.
- ગુજરાત મેરીટાઈમ ફ્લસ્ટર પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ સાથે રાજ્યમાં દરિયાઈ પ્રવૃત્તિઓ ઝડપથી વિસ્તરી રહી છે અને રાજ્ય વૈશ્વિક દરિયાઈ હબ બનવાના માર્ગ પર હોવાથી દરિયાઈ વિવાદોમાં લવાઈ સેવાઓ માટેની વિશેષ સુવિધા ઉભી કરવી ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ બની ગઈ છે.
- તેનો ઉદ્દેશ દરિયાઈ અને શિપિંગ વિવાદો પર કેન્દ્રિત એક વૈશ્વિક કક્ષાના લવાઈ કેન્દ્રની સ્થાપના કરવાનો છે, જે ભારતમાં કાર્યરત કંપનીઓ વચ્ચે વ્યાપારી અને નાણાકીય તકરારને દૂર કરવામાં મદદ કરી શકે છે.
- સિંગાપોર આર્બિટ્રેશન સેન્ટરમાં અત્યાર સુધીમાં ભારતીય પક્ષોને લગતા લવાઈના કેસોની સુનાવણી થઈ છે.
- વૈશ્વિક સ્તરે, લંડનને દરિયાઈ અને શિપિંગ ક્ષેત્ર માટે આર્બિટ્રેશનનું એક મહત્વપૂર્ણ કેન્દ્ર માનવામાં આવે છે.

લાભ

- ઝડપી વિવાદના નિરાકરણની સુવિધા.
- આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સમુદાયમાં 'ગીફ્ટ સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન' (SEZ) ની આકર્ષકતામાં વધારો.
- 'ઈઝઓફ ડુંડીંગ બિઝનેસ' સુધારવી
- કોર્ટના કામના ભારણમાં ઘટાડો

ગુજરાત મેરીટાઈમ ફ્લસ્ટર

- તે બંદરો, દરિયાઈ શિપિંગ અને લોજિસ્ટિક્સ સેવા પ્રદાતાઓના સમર્પિત ઈકોસિસ્ટમ તરીકે કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- તે ભારતના પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સેવાઓ કેન્દ્ર (IFSCA) ના ગીફ્ટ સિટી, ગાંધીનગરમાં સંબંધિત સરકારી નિયમનકારી એજન્સીઓ સાથે વિવિધ સમુદ્રી, શિપિંગ ઉદ્યોગ કંપનીઓ અને સેવા પ્રદાતાઓની હોસ્ટ કરશે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય ફાઈનાન્શિયલ સર્વિસિસ સેન્ટર્સ ઓથોરિટી (IFSCA) એ ભારતના નાણાકીય ઉત્પાદનો, નાણાકીય સેવાઓ અને નાણાકીય સંસ્થાઓના વિકાસ અને નિયમન માટે એક એકીકૃત સત્તા છે.
- આર્થિક વિકાસ, રોજગાર પેદા કરવા અને ઉદ્યોગ-શૈક્ષણિક સમન્વય સાથે આ ક્ષેત્રની તમામ દરિયાઈ સેવાઓ માટે તે 'વન સ્ટોપ સોલ્યુશન' હશે.

કોવિડ-19 ડેલ્ટા પ્લસ વેરીઅન્ટ

- તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ મંત્રાલયે (Union Ministry of Health and Family Welfare-MoHFW) લોકોને નવી કોવિડ-19 સ્ટ્રેઇન 'ડેલ્ટા પ્લસ-ડીપી' (Delta Plus- DP) વિશે ચેતવણી આપી છે.
- એવી આશંકા છે કે આ નવી વેરિએન્ટ કોવિડ-19 ની ત્રીજી તરંગને ઉશ્કેરે છે.

Back to basics : પરિચય

- ડેલ્ટા પ્લસ (B.1.617.2.1/(AY.1)), SARS-CoV-2 કોરોનાવાયરસનો નવો પ્રકાર, વાયરસના ડેલ્ટા સ્ટ્રેન (B.1.617.2 વેરિએન્ટ) માં પરિવર્તનને કારણે થાય છે. ખરેખર સાર્સ-કોવ-2 (SARS-COV-2) ની આગામી પેઢી છે.
- ડેલ્ટાના આ મ્યુટન્ટને યુરોપમાં માર્ચ 2021 માં પ્રથમ વખત શોધી કાઢવામાં આવ્યા હતા.
- ડેલ્ટા વેરિએન્ટ પ્રથમ વખત ફેબ્રુઆરી 2021 માં ભારતમાં મળી આવ્યું હતું જે આખરે આખા વિશ્વ માટે એક મોટી સમસ્યા બની ગયું હતું. જો કે, હાલમાં ડેલ્ટા પ્લસ વેરિએન્ટ દેશના નાના વિસ્તારોમાં મર્યાદિત છે.
- તે મોનોક્લોનલ એન્ટિબોડીઝ કોકટેલ (Monoclonal Antibodies Cocktail) માટે પ્રતિરોધક છે. આ એક નવો પ્રકાર છે, તેથી તેની તીવ્રતા હજી અજાણ છે.
- તેના લક્ષણોમાં, માથાનો દુખાવો, ગળામાં દુખાવો, વહેતું નાક અને તાવ જેવી સમસ્યાઓ લોકોમાં જોવા મળી રહી છે.

> વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન વધારાના પરિવર્તન સાથે ગંભીરતાથી લેતા ડેલ્ટા વેરિઅન્ટના ભાગ રૂપે આ વેરિઅન્ટને શોધી રહી છે.

■ **ચેપ:**

- > આ વેરિઅન્ટે K417N નામના સ્પાઇક પ્રોટીન પરિવર્તન મેળવ્યું છે જે અગાઉ દક્ષિણ આફ્રિકામાં ઓળખાતા બીટા વેરિઅન્ટમાં પણ જોવા મળ્યું હતું.
- > સ્પાઇક પ્રોટીનનો ઉપયોગ SARS-CoV-2 દ્વારા થાય છે, જે કોવિડ-19 વાયરસનું કારણ બને છે, અને હોસ્ટ સેલ્સમાં પ્રવેશ કરે છે.
- > કેટલાક વૈજ્ઞાનિકોને ડર છે કે ડેલ્ટા વેરિઅન્ટની અન્ય હાલની સુવિધાઓ સાથે મળીને પરિવર્તન તેને વધુ ટ્રાન્સમિસિબલ કરી શકે છે.

મુખ્ય ચિંતા

- > ડેલ્ટા વ્હસ COVID-19 પરિવર્તન સામે રસીની અસરકારકતા યકાસવા માટે ભારત અને વૈશ્વિક સ્તરે કેટલાક અધ્યયનો ચાલી રહ્યા છે.
- > ભારતના આરોગ્ય મંત્રાલયે ચેતવણી આપી છે કે જે વિસ્તારોમાં તે શોધી કાઢવામાં આવ્યું છે તેને ‘સર્વેલન્સ, અદ્યતન પરીક્ષણ, ઝડપી સંપર્ક-ટ્રેસિંગ અને અગ્રતા રસીકરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને તેમના જાહેર આરોગ્ય પ્રતિસાદને વધારવાની જરૂર પડી શકે છે.’
- > વિશ્વની સૌથી ખરાબ કેસોમાં તાજેતરમાં બહાર આવ્યા બાદ ડેલ્ટા વ્હસ ભારત પર ચેપનું બીજું મોજું લાવશે તેવી ચિંતા વ્યક્ત કરવામાં આવી રહી છે.
- > અત્યાર સુધીમાં ફક્ત 4% થી વધુ ભારતીયોને સંપૂર્ણ રસી આપવામાં આવી છે અને લગભગ 18% લોકોને એક માત્રા મળી છે.

વાયરસ વેરિઅન્ટ (Virus Variant)

- > વાયરસના ચલોમાં એક અથવા વધુ પરિવર્તનો (mutations) હોય છે જે તેને પરિભ્રમણના અન્ય પ્રકારોથી અલગ પાડે છે. મોટાભાગના પરિવર્તનો વાયરસ માટે હાનિકારક છે જ્યારે કેટલાક વાયરસ માટે ટકી રહેવાનું સરળ બનાવે છે.
- > SARS-CoV-2 (કોરોના) વાયરસ ઝડપથી વિકસિત થઈ રહ્યો છે કારણ કે તેનાથી સમગ્ર વિશ્વમાં લોકોને મોટા પ્રમાણમાં ચેપ લાગ્યો છે. તેના ઉચ્ચ સ્તરના પરિભ્રમણનો અર્થ એ છે કે વાયરસનું પરિવર્તન કરવું સરળ છે કારણ કે તે ઝડપી પરિવર્તન માટે સક્ષમ છે.
- > મૂળ રોગચાળો વાયરસ (પ્રાથમિક સંસ્કરણ) Wu.Hu.1 (વુહાન વાયરસ) હતો. થોડા મહિનામાં, D614G ચલ ઉભરીને વૈશ્વિક સ્તરે પ્રબળ બન્યું.

> જેનોમિક્સ પર ભારતીય SARS-CoV-2 કન્સોર્ટિયમ— (Indian SARS-CoV-2 Consortium on Genomics- INSACOG), SARS-CoV-2 માં જીનોમિક ભિન્નતા પર નજર રાખવા માટે મલ્ટિ-લેબોરેટરી, મલ્ટિ એજન્સી અને પાન-ઇન્ડિયા નેટવર્ક છે.

- > ગ્લોબલ ઈનિશિયેટિવ ઓન શેરિંગ ઓલ ઈન્ફ્લુએન્ઝા ડેટા (Global Initiative on Sharing All Influenza Data- GISAID) એ એક જાહેર મંચ છે જે વિશ્વ સ્વાસ્થ્ય સંગઠન (World Health Organization- WHO) દ્વારા વર્ષ 2008 માં દેશોના જિનોમ સિક્વન્સને વહેંચવા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > GISAID તમામ પ્રકારના ઈન્ફ્લુએન્ઝા વાયરસ સિક્વન્સ, હુમન વાયરસથી સંબંધિત ક્લિનિકલ અને એપીડેમિઓલોજિકલ ડેટા, અને ભૌગોલિક તેમજ એવિયન અને અન્ય પ્રાણી વાયરસ સાથે સંકળાયેલ પ્રજાતિ-વિશિષ્ટ ડેટાના આંતરરાષ્ટ્રીય ભાગીદારીને પ્રોત્સાહન આપે છે.

વિશ્વ સીકલ સેલ દિવસ, 2021

- > જૂન 19 ના રોજ, આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલયે (Ministry of Tribal Affairs- MOTA) ઝારખંડ અને છત્તીસગઢના આદિવાસી જિલ્લાઓમાં SCDનું સ્ક્રિનિંગ અને સમયસર સંચાલનને મજબૂત બનાવવા માટે વર્લ્ડ સીકલ સેલ ડિસીઝ (World Sickle Cell Disease- SCD) ડેનું આયોજન કર્યું હતું. અનમુક્ત પ્રોજેક્ટ હેઠળ મોબાઇલ વાનને ફ્લેગ ઓફ કરી હતી.
- > યુનાઇટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (UNGA) એ 22 ડિસેમ્બર 2008 ના રોજ સત્તાવાર રીતે જાહેરાત કરી કે 19 જૂન દર વર્ષે વિશ્વ સીકલ સેલ દિવસ તરીકે મનાવવામાં આવશે.
- > UNGA પણ SCDને પ્રથમ આનુવંશિક રોગોમાંની એક તરીકે માન્યતા આપી છે.

Back to basics : સિકલ સેલ રોગ વિશે

- > તે એક વારસાગત રક્ત રોગ છે જે આફ્રિકન, અરબી અને ભારતીય વંશના લોકોમાં સૌથી વધુ પ્રચલિત છે.
- > આ ડિસઓર્ડરનું એક જૂથ છે જે હિમોગ્લોબિનને અસર કરે છે. હિમોગ્લોબિન લાલ રક્તકણોનું એક અણુ છે જે આખા શરીરમાં કોષોને ઓક્સિજન પૂરો પાડે છે.
- > આ રોગના દર્દીઓમાં હિમોગ્લોબિન એસ નામના અસામાન્ય હિમોગ્લોબિન પરમાણુ હોય છે, જે લાલ રક્તકણોને અર્ધચંદ્રાકાર આકારમાં વિકૃત કરી શકે છે.
- > આ લોહી અને ઓક્સિજનના પ્રવાહને શરીરના તમામ ભાગોમાં પહોંચતા અટકાવે છે.

■ લક્ષણો:

- > આ ગંભીર પીડા પેદા કરી શકે છે, જેને સિકલ સેલ ક્રોક્સીસ (Sickle Cell Crises) કહેવામાં આવે છે.
- > સમય જતાં, સિકલ સેલ રોગવાળા લોકો યકૃત, કિડની, ફેફસાં, હૃદય અને બરોળ સહિતના અન્ય અવયવોને નુકસાન પહોંચાડે છે. આ અવ્યવસ્થાની ગૂંચવણો પણ મૃત્યુમાં પરિણમી શકે છે.

■ સારવાર:

- > દવાઓ, લોહી ચઢાવવી અને કેટલીકવાર અસ્થિ મજ્જા પ્રત્યારોપણની સારવાર છે.

■ સંબંધિત આંકડા:

- > એકલા ભારતમાં SCD વાળા લગભગ 150,000 દર્દીઓ છે અને એશિયામાં લગભગ 88 ટકા કેસ સિકલ સેલ એનિમિયા (Sickle Cell Anemia- SCA) ના છે.
- > ભારતમાં આ રોગ મુખ્યત્વે પૂર્વી ગુજરાત, મહારાષ્ટ્ર, મધ્યપ્રદેશ, છત્તીસગઢ, પશ્ચિમ ઓડિશા અને કેરળના ઉત્તરી તામિલનાડુ અને નીલગિરિ પર્વતોમાં ફેલાય છે.
- > આ રોગ આદિજાતિ સમુદાયોમાં (બાળકો સહિત) ફેલાય છે.
- > મંત્રાલય મુજબ, SCD મહિલાઓ અને બાળકોને વધુ અસર કરી રહ્યું છે અને SCD થી પીડિત આદિવાસી બાળકોમાંના લગભગ 20% બાળકો બે વર્ષની વયે પહોંચતા પહેલા મૃત્યુ પામે છે અને 30% તેઓ પુખ્તાવસ્થામાં જતા પહેલા મૃત્યુ પામે છે.

પડકારો

- > આદિવાસી જનતામાં સામાજિક કલંક અને વ્યાપ (જ્યાં SCD સંભાળની મર્યાદિત મર્યાદા છે) એ રોગનો સામનો કરવા માટેના પડકારો છે.
- અધવચ્ચેથી શાળા છોડી હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓ:
- > સિકલ સેલ રોગવાળા બાળકોને ઘણીવાર શાળા છોડી દેવી પડે છે.

નીતિ મુદ્દાઓ

- > હિમોગ્લોબિનોપેથીઝ (Haemoglobinopathies) પર 2018 ડ્રાફ્ટ નીતિના અમલ માટે વિલંબ.
- > નીતિનો હેતુ દર્દીઓ માટે પુરાવા આધારિત સારવાર આપવાનો છે અને સિકલ સેલ એનિમિયા કંટ્રોલ પ્રોગ્રામ, સ્ક્રીનીંગ અને એન્ટિનેટલ નિદાન જેવી પહેલ દ્વારા દર્દીઓને પુરાવા આધારિત સારવાર આપવી અને સિકલ સેલ રોગથી નવજાત શિશુઓની સંખ્યામાં ઘટાડો કરવો છે.

ભારતની પહેલ

- આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલય દ્વારા પહેલ:
- > SCD સપોર્ટ કોર્નર-SCD સપોર્ટ કોર્નર ભારતના આદિજાતિ વિસ્તારોમાં SCD સંબંધિત માહિતી સાથે વન સ્ટોપ પોર્ટલ તરીકે કલ્પના કરવામાં આવી છે. પોર્ટલ દરેક મુલાકાતીઓને ડેશબોર્ડ, ઓનલાઇન સ્વ-નોંધણી સુવિધા દ્વારા રીઅલ ટાઇમ ડેટાની એક્સેસ પ્રદાન કરશે અને રોગ અને વિવિધ સરકારી પહેલ અંગેની માહિતી સાથે જ્ઞાન ભંડાર તરીકે કાર્ય કરશે.

- > એક 'એક્શન રિસર્ચ' પ્રોજેક્ટ જે અંતર્ગત આ રોગથી પીડાતા દર્દીની મુશ્કેલીઓ ઘટાડવા માટે યોગ આધારિત જીવનશૈલીને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે.

■ વિસ્તૃત સ્ક્રીનીંગ:

- > છત્તીસગઢ અને ગુજરાત જેવા કેટલાક રાજ્યોએ તેમના સ્ક્રીનીંગ કાર્યક્રમોને હોસ્પિટલથી લઈને સ્કૂલ-આધારિત સ્ક્રીનીંગ સુધી વિસ્તૃત કર્યા છે.
- > આવા રાજકીય પ્રયાસો અને અન્ય રાજ્યોમાં અમલીકરણની વ્યૂહરચના અમલીકરણ રોગના વ્યાપને શોધવા માટે મદદ કરશે.

■ અપંગતા પ્રમાણપત્ર:

- > સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલયે SCD દર્દીઓ માટે અપંગતા પ્રમાણપત્રની માન્યતા 1 વર્ષથી વધારીને 3 વર્ષ કરી છે.

વાજબી ભાવોની દુકાનો પર ઇલેક્ટ્રોનિક માપન વજનની મશીનો

- > કેન્દ્ર સરકારે રાજ્ય સરકારોને ઇલેક્ટ્રોનિક પોઇન્ટ ઓફ સેલ ડિવાઇસ સેવિંગ્સ (ePoS) દ્વારા રેશનની દુકાનો માટે ઇલેક્ટ્રોનિક વજનવાળા મશીનો ખરીદવા જણાવ્યું છે.
- > આ માટે, ગ્રાહક બાબતોના મંત્રાલયે ખાદ્ય સુરક્ષા નિયમો (રાજ્ય સરકારના નિયમોને સહાય) 2015 માં સુધારો કર્યો છે, જેથી રાજ્યોને ePoS ઉપકરણોના ન્યાયી ઉપયોગ દ્વારા બચાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરી શકાય.

Back to basics : ખાદ્ય સલામતી (રાજ્ય સરકારના નિયમો

માટે સહાય) 2015

- > વાજબી ભાવોની દુકાનો માટે વધારાના માર્જિન: તમામ સ્તરે ટ્રાન્ઝેક્શનની પારદર્શક રેકોર્ડિંગ સુનિશ્ચિત કરવા પ્રોત્સાહન રૂપે, ePoS દ્વારા વેચવા માટે વાજબી ભાવની દુકાનના વેપારીઓને વધારાના માર્જિનની મંજૂરી આપવા નિયમોને સૂચના આપવામાં આવી હતી.
- > ઈપોઝ દ્વારા વેચાયેલા અનાજ પરનું માર્જિન 'ફેર પ્રાઇસ શોપ ડીલર માર્જિન' તરીકે પૂરા પાડવામાં આવે છે.
- > વેચાણના ઉપકરણની ખરીદી, સંચાલન અને જાળવણીની કિંમત, તેના સંચાલનની કિંમત અને તેના ઉપયોગ માટેના પ્રોત્સાહનોને આવરી લેવાના પ્રયત્નોમાં આ એક છે.

ફેરફારના ફાયદા

- > ઇલેક્ટ્રોનિક વજનના ભીંગડાવાળા ePoS ઉપકરણોના એકીકરણથી લાભાર્થીઓને રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA), 2013 હેઠળ સબસિડીવાળા અનાજના વિતરણમાં તેમના હકદાર મુજબ લાભ થશે.
- > આ જાહેર વિતરણ પ્રણાલી (PDS) સિસ્ટમમાં વધુ પારદર્શિતાની ખાતરી કરશે. આનાથી અનાજનું લિકેજ ઓછું થશે.

- > ePoS ઉપકરણો દ્વારા બાયમેટ્રિક ઓથેન્ટિકેશન દ્વારા લક્ષ્યાંકિત લાભાર્થીઓને સહાયિત અનાજ આપવામાં આવે છે.

રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA), 2013

- > સૂચિત: 10 સપ્ટેમ્બર, 2013
- > ઉદ્દેશ: ગૌરવપૂર્ણ જીવન જીવવા માટે લોકોને પોસાય તેવા ભાવે ગુણવત્તાયુક્ત ખોરાકની પર્યાપ્ત માત્રામાં પ્રવેશની ખાતરી કરીને ખોરાક અને પોષક સલામતી પૂરી પાડવા.
- > ક્વરેજ: લક્ષિત જાહેર વિતરણ પ્રણાલી (TPDS) હેઠળ, ગ્રામીણ વસ્તીના 75% અને શહેરી વસ્તીના 50% લોકોને સબસિડીવાળા અનાજ પ્રાપ્ત કરવા માટે ક્વરેજ આપવામાં આવ્યું છે.
- > NFSA કુલ વસ્તીના લગભગ 67% જેટલા છે.
- > નીતિ આયોગે NFSA હેઠળ ગ્રામીણ અને શહેરી ક્વરેજને અનુક્રમે 60% અને 40% સુધી ઘટાડવાની ભલામણ કરી છે.
- પાત્રતા:
 - > રાજ્ય સરકારના માર્ગદર્શિકા મુજબ અગ્રતા પરિવારોને TPDS હેઠળ આવરી લેવાશે.
 - > અસ્તિત્વમાં રહેલ અંત્યોદય અન્ના યોજના હેઠળ પરિવારો આવરી લે છે.
- જોગવાઈ:
 - > રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ, 2013 અંતર્ગત ગરીબોને ઘઉંના રૂ. 2 અને ભાત 3 રૂપિયા પ્રતિ કિલો આપવાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે. આ કાયદા હેઠળ, એવી જોગવાઈ છે કે લાભાર્થીઓએ તેમના માટે સૂચિત અનાજ મેળવવું જોઈએ, આ માટે, અનાજની સપ્લાય ન કરવાના કિસ્સામાં જાન્યુઆરી, 2015 માં ખાદ્ય સુરક્ષા ભથ્થાની ચુકવણીનો નિયમ લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો.
 - > આ કાયદા અંતર્ગત સમાજના ખૂબ જ ગરીબ વર્ગના દરેક પરિવારને અંત્યોદય અન્ના યોજના અંતર્ગત દર મહિને ભાત, ઘઉં અને બરછટ અનાજ સબસિડી દરે એટલે કે ત્રણ રૂપિયા, બે રૂપિયા, એક રૂપિયે કિલો મળી રહ્યો છે.
 - > હાલના AAY પરિવારને દર મહિને કુટુંબ દીઠ 35 કિલો અનાજ મળવાનું ચાલુ રહેશે.
 - > ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન અને બાળકના જન્મ પછીના છ મહિના સુધી સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતાઓને રૂ.6000 ની રકમ પૂરી પાડે છે.
 - > 14 વર્ષ સુધીની બાળકો માટે ભોજન.
 - > અનાજ અથવા ખોરાકનો પુરવઠો ન કરવાના કિસ્સામાં લાભાર્થીઓને ખાદ્ય સુરક્ષા ભથ્થું.
 - > જિલ્લા અને રાજ્ય કક્ષાએ ફરિયાદ નિવારણ તંત્રની સ્થાપના.

જાહેર વિતરણ સિસ્ટમ (PDS)

- > PDS એ ભારતીય ખાદ્ય સુરક્ષા પ્રણાલી છે જે ગ્રાહક બાબતો, ખાદ્ય અને જાહેર વિતરણ મંત્રાલય હેઠળ સ્થાપિત થાય છે.

- > સાર્વજનિક ડિસ્ટ્રિબ્યુશન સિસ્ટમ (PDS) એ એક સિસ્ટમ છે જે કટોકટીની પરિસ્થિતિઓમાં ઓછા ખર્ચે અને અનાજના અનાજનું વિતરણ સુનિશ્ચિત કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવી છે.
- > જૂન 1997 માં, ભારત સરકારે ગરીબો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને લક્ષ્યાંકિત જાહેર વિતરણ સિસ્ટમ (TPDS) શરૂ કરી.
- મોડસ ઓપરેન્ડી:
 - > કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો ઓળખાયેલા લાભાર્થીઓને અનાજ પ્રદાન કરવાની જવાબદારીઓ વહેંચે છે.
 - > કેન્દ્ર ન્યુનતમ સપોર્ટ પ્રાઈસ (MSP) પર ખેડૂતો પાસેથી અનાજ ખરીદે છે અને તે કેન્દ્રિય ઈશ્યૂ ભાવે રાજ્યોમાં વેચે છે. તે દરેક રાજ્યના અનાજને ગોડાઉનોમાં પહોંચાડવા માટે જવાબદાર છે.
 - > રાજ્યોની જવાબદારી છે કે આ ગોડાઉનોથી અનાજની દરેક વાજબી દુકાન (રાશન શોપ) પર પહોંચાડવાની જવાબદારી છે, જ્યાં લાભકર્તા ઓછા કેન્દ્રીય ઈશ્યૂ ભાવે અનાજ ખરીદે છે.
 - > ઘણા રાજ્યો લાભાર્થીઓને અનાજ વેચતા પહેલા અનાજના ભાવમાં સબસિડી આપે છે.

20 જૂન: વિશ્વ શરણાર્થી દિવસ (World Refugee Day)

- > વિશ્વભરના શરણાર્થીઓને સન્માન આપવા માટે, 20 જૂને વિશ્વ શરણાર્થી દિવસ મનાવવામાં આવે છે. 20 જૂન 2001 ના રોજ પ્રથમ વખત વિશ્વ શરણાર્થી દિનની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : મહત્વ

- > UNના આંકડા મુજબ, આતંક, યુદ્ધ અને સંઘર્ષને ટાળવા માટે દર 1 મિનિટે 20 લોકોને ઘર છોડવાની ફરજ પડે છે. 2019 ના અંત સુધીમાં, વિશ્વમાં બળજબરીથી વિસ્થાપિત થયેલા લોકોની સંખ્યા આશરે 79.5 મિલિયન છે.
- > બધી દુર્દશા હોવા છતાં, વિશ્વભરના શરણાર્થીઓએ બતાવેલી હિંમત અને સ્થિતિસ્થાપકતા આજે તેમને મજબૂત કરવા અને તેમને એ સમજાવવા માટે ઉજવવામાં આવી રહી છે કે તેઓ ફક્ત ટકી શકશે નહીં, પરંતુ તેમના હક અને સપના પ્રાપ્ત કરવાની દિશામાં પણ સફળ રહેશે.
- > આ માટે, વિશ્વભરની સરકારોને શરણાર્થીઓની સુરક્ષા અને સહાયતા માટે આ તારીખે તેમની ફરજોની અનુભૂતિ કરવામાં આવે છે.
- > સંઘર્ષ અને આતંક સિવાય વિશ્વમાં આજે ઘણા એવા શરણાર્થીઓ છે કે જેને સુનામી, ભૂકંપ, પૂર વગેરે કુદરતી આફતોના કારણે પોતાના ઘર છોડવાની ફરજ પડી હતી.

શરણાર્થીઓનાં આંકડા

- > 2019 ની સંયુક્ત રાષ્ટ્રની માનવ અધિકાર સમિતિ (UNHRC) અનુસાર, વિશ્વના 68% શરણાર્થી સીરિયા (6.6 મિલિયન શરણાર્થીઓ), વેનેઝુએલા (3.7 મિલિયન શરણાર્થીઓ), અફઘાનિસ્તાન (2.7 મિલિયન), દક્ષિણ સુદાન (2.2 મિલિયન) અને મ્યાનમાર (1.1 મિલિયન) દેશો થી છે.

21 જૂન: આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ (International Yoga Day)

- > આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ દર વર્ષે 21 જૂને વિશ્વભરમાં ઉજવવામાં આવે છે, તેનો હેતુ યોગના ફાયદાઓ વિશે જાગૃતિ ફેલાવવા અને લોકોને તેમના સ્વાસ્થ્ય પ્રત્યે જાગૃત કરવા છે.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસની પહેલી ઉજવણી વર્ષ 2015 માં કરવામાં આવી હતી. આ દિવસની ઉજવણીનો હેતુ યોગાસનના ફાયદા વિશે વૈશ્વિક જાગૃતિ લાવવાનો છે.
- > થીમ: Yoga at home and Yoga with Family
- > આ વર્ષની થીમ વૈશ્વિક રોગચાળાના સમયમાં યોગના મહત્વ પર કેન્દ્રિત છે. વિશ્વભરના મોટાભાગના દેશો લોકડાઉન અને સામાજિક અંતરના ધોરણોને વળગી રહ્યા છે, ઘણી આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ અટકી ગઈ છે, જે નોકરીની અસલામતીને કારણે તનાવના પરિણામે વ્યક્તિઓના માનસિક અને શારીરિક સ્વાસ્થ્ય બંને પર નકારાત્મક અસર કરે છે.
- > અનિશ્ચિતતાના આ સમયમાં આરોગ્યને સુધારવાના સાધન તરીકે, યોગમાં એવા ફાયદા છે જે વ્યક્તિને માનસિક શાંતિ, સુગમતા અને તંદુરસ્તીમાં વધારો કરીને તાણનો સામનો કરવામાં મદદ કરી શકે છે. ઈન્ટરનેટ પર ઉપલબ્ધ વિવિધ ઓનલાઇન સંસાધનો દ્વારા ઘરેથી યોગા શીખી અને અભ્યાસ કરી શકાય છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાના 69મા અધિવેશનના ઉદઘાટન દરમિયાન ભારતે આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસનો વિચાર પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો. સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ ડિસેમ્બર 2014 માં ઠરાવ પસાર કર્યો હતો અને 21 જૂનને આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ તરીકે જાહેર કર્યો હતો. પહેલો યોગ દિવસ 2015 માં નવી દિલ્હીના રાજપથ ખાતે ઉજવાયો હતો. તેણે 35,985 લોકો સાથે વિશ્વના સૌથી મોટા યોગ સત્ર માટે ગિનીસ વર્લ્ડ રેકોર્ડ બનાવ્યો.

યોગ શું છે?

- > યોગ એ એક પ્રથા છે જેનો આરંભ ભારતમાં થયો છે. યોગ શબ્દ એ એક સંસ્કૃત શબ્દ છે જેનો અર્થ જોડાવાનો છે. યોગ શરીર અને ચેતનાના એકીકરણનું પ્રતીક છે. યોગમાં તાદાસણ, ત્રિકોણાસન, ભુજંગાસન વગેરેમાં 84 શાસ્ત્રીય આસનો છે.

- > વ્યસ્ત જીવનશૈલીને લીધે છેલ્લા કેટલાક દાયકાઓમાં શારીરિક નિષ્ક્રિયતા મૃત્યુના મુખ્ય કારણોમાંનું એક બની ગયું છે કારણ કે તે ડાયાબિટીસ, હૃદય રોગ વગેરે જેવા બિન-સંચાર રોગોનું કારણ બને છે. યોગ શારીરિક પ્રવૃત્તિ કરતા વધારે છે, તે ફક્ત સારા સ્વાસ્થ્યને પ્રોત્સાહન આપતું નથી, પણ દૈનિક જીવનમાં સંતુલન જાળવવામાં પણ મદદ કરે છે.
- > COVID-19 રસીકરણ અભિયાનની આગામી શરૂઆત: 18 વર્ષથી વધુ ઉંમરના તમામ લોકોને નિ:શુલ્ક રસી ભારતના રસીકરણ અભિયાનનો આગલો તબક્કો આજથી શરૂ થશે, જેમાં કેન્દ્ર 18 વર્ષથી વધુ ઉંમરના તમામ લોકોને નિ:શુલ્ક રસી આપશે.
- > વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ આ મહિનાની 7મી તારીખે જાહેરાત કરી હતી કે કેન્દ્ર રસી ઉત્પાદકોના કુલ ઉત્પાદનો 75% હિસ્સો ખરીદશે અને રાજ્યોને વિના મૂલ્યે પ્રદાન કરશે. કોઈપણ રાજ્ય સરકારે રસી માટે કંઈ ખર્ચ કરવો પડશે નહીં. ખાનગી હોસ્પિટલો દ્વારા સીધી 25% રસી લેવામાં આવી રહેવાની વ્યવસ્થા ચાલુ રહેશે. રાજ્ય સરકારો તેનું નિરીક્ષણ કરશે કે રસીના નિયત ભાવથી ખાનગી હોસ્પિટલો દ્વારા ફક્ત રૂ. 150 નો સર્વિસ ચાર્જ લેવામાં આવે છે.
- > આ પગલું દેશમાં COVID-19 રસીકરણ અભિયાનને મજબૂત બનાવવા અને આગળ વધારવાનો છે. પ્રારંભિક અંદાજ સૂચવે છે કે નવી પોલિસી પર રસીકરણ કાર્યક્રમ માટે અગાઉ ફાળવવામાં આવેલા રૂ. 35,000 કરોડની સરખામણીએ ચાલુ નાણાકીય વર્ષમાં કેન્દ્રના રૂ. 15,000 કરોડ વધુ ખર્ચ થશે. ખરીદવામાં આવેલી રસી ઉપર પણ કેન્દ્ર પાંચ ટકા GST ચૂકવશે.

મહારાષ્ટ્ર 2 કરોડને કોરોના રસી લાગવાનારૂં પ્રથમ રાજ્ય

- > 16 જાન્યુઆરીથી આ અભિયાન શરૂ થયા પછી મહારાષ્ટ્ર 2 કરોડ રસી આપનાર દેશનું પહેલું રાજ્ય બન્યું છે. રાજ્યમાં છેલ્લા 24 કલાકમાં કુલ 3680 રસીકરણ સત્રો યોજાયા હતા, જેમાંથી 38135 લોકોને રસી આપવામાં આવી હતી.

રસીકરણ માટે નોંધણી કેવી રીતે કરવી?

- > COVID-19 રસીકરણ માટે નોંધણી Co-WIN પોર્ટલ (<https://www.cowin.gov.in>) અને આરોગ્ય સેતુ એપ્લિકેશન પર કરી શકાય છે. નોંધણી કર્યા પછી, વ્યક્તિએ રસીનું સ્થાન અને સમય પસંદ કરવાનું રહેશે.

Back to basics : ભારતમાં વપરાતી રસીઓ

- **COVAXIN:**
- > COVAXIN એ સરકાર દ્વારા સપોર્ટેડ રસી છે જે ભારત બાયોટેક દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. તેનો અસરકારકતા દર 81% છે. COVAXIN રસીના ત્રણ તબક્કાના પરીક્ષણમાં 27,000 થી વધુ સહભાગીઓએ ભાગ લીધો છે. COVAXIN બે ડોઝમાં આપવામાં આવે છે. ડોઝ વચ્ચેનો સમય અંતરાલ ચાર અઠવાડિયા છે. COVAXIN મૃત COVID-19 વાયરસથી તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો.

■ COVISHIELD:

- > COVISHIELD રસી એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. સ્થાનિક રીતે, COVISHIELD સીરમનું નિર્માણ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે. તે ચિમ્પાન્ઝી એડેનોવાઈરસ નામના સામાન્ય કોલ્ડ વાયરસના નબળા સંસ્કરણથી બનાવવામાં આવ્યું હતું. COVID-19 વાયરસ જેવા દેખાવા માટે વાયરસમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યા છે. તે બે ડોઝમાં લાગુ પડે છે.

■ Sputnik V:

- > તેનો વિકાસ મોસ્કોમાં ગામેલા રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એપીડેમિઓલોજી અને માઈક્રોબાયોલોજી (Gamleya Research Institute of Epidemiology and Microbiology) દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.
- > તે બે ડોઝની રસી છે જો કે, તાજેતરમાં રશિયામાં સ્પુટનિક વીની એક માત્રાની રસી બનાવવામાં આવી છે. તેને સ્પુટનિક લાઈટ સિંગલ ડોઝ કહે છે. ભારત માત્ર ડબલ ડોઝ સ્પુટનિક વી નો ઉપયોગ કરી રહ્યો છે.
- > જ્યારે COVISHIELD નબળા સામાન્ય એડેનોવાઈરસથી બનાવવામાં આવે છે જે ચિમ્પાન્ઝીઝને અસર કરે છે, સ્પુટનિક વી વિવિધ માનવ એડેનોવાઈરસનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવ્યો છે.

કેન્દ્ર સરકાર ઉત્તર પૂર્વ ક્ષેત્રના ખેતરો સાથે નવી કૃષિ તકનીકોને એકીકૃત કરશે

- > પૂર્વોત્તર ભારતમાં નાના અને સીમાંત ખેડૂતોને લાભ થાય તે માટે સરકાર ખેતરો સાથે નવીન કૃષિ તકનીકો (innovative agricultural technologies) ને એકીકૃત કરવા તરફ કામ કરી રહી છે. તે મુખ્યત્વે બાયોટેક-કિસાન કાર્યક્રમ (Biotech-KISAN Programme) અંતર્ગત મહિલાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- > બાયોટેકનોલોજી વિભાગ દ્વારા આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત ઉત્તર પૂર્વીય પ્રદેશ માટે એક ખાસ કોલ જારી કરવામાં આવ્યો છે જે ખેડૂતોને સ્થાનિક પ્રશ્નોને સમજવામાં અને તેમને વૈજ્ઞાનિક સમાધાન પૂરા પાડવામાં મદદ કરશે.
- > આ પ્રોગ્રામ ખાસ કરીને ઉત્તર પૂર્વના ક્ષેત્ર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે કારણ કે તે મુખ્યત્વે કૃષિ છે જ્યાં તેનું 70% કાર્યબળ કૃષિ અને સંલગ્ન ક્ષેત્રોમાં આજીવિકા મેળવે છે.

આ કાર્યક્રમ ઉત્તર-પૂર્વ ક્ષેત્ર માટે શા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો?

- > નાના અને સીમાંત ખેડૂતો માટે કૃષિ સાથે નવીન ખેતી તકનીકોને એકીકૃત કરવાના હેતુ સાથે બાયોટેક-કિસાન કાર્યક્રમ નોર્થ ઈસ્ટ ક્ષેત્રમાં અમલમાં મૂકવામાં આવશે.

- > પૂર્વોત્તર ક્ષેત્ર ભારતના 5% અનાજનું ઉત્પાદન કરે છે અને તેના ઘરેલુ વપરાશ માટે અનાજની ચોખ્ખી આયાત કરનાર છે.
- > પ્રદેશમાં ચોક્કસ પાક, બાગાયતી અને વાવેતર પાક, મત્સ્યોદ્યોગ અને પશુધન ઉત્પાદને પ્રોત્સાહન આપીને કૃષિ વસ્તીની આવક વધારવાની સંભાવનાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નથી.
- > આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત, ઈશાન કેન્દ્રો ભારતની વૈજ્ઞાનિક સંસ્થાઓ અને રાજ્ય કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ અથવા કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રો વગેરે સાથે સહયોગ કરશે.

Back to basics : બાયોટેક-કિસાન કાર્યક્રમ (Biotech-KISAN Programme)

- > Mission Programme Biotech – Krishi Innovation Science Application Network એક વૈજ્ઞાનિક-ખેડૂત ભાગીદારી યોજના છે જે 2017 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. કૃષિ નવીનતા માટે વિજ્ઞાન પ્રયોગશાળાઓને ખેડૂતો સાથે જોડવા માટે નવીન ઉકેલો અને તકનીકીઓ મળે તે હેતુથી તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. ભારતના 15 એગ્રો-ફ્લાઈમેટ ઝોન અને 110 મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓમાં અત્યાર સુધીમાં, 146 બાયોટેક-ફાર્મર હબની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.

કર્ણાટક કોસ્ટલ ઝોન મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી માટે બહેરનામું

- > કેન્દ્રીય પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલયે કર્ણાટક કોસ્ટલ ઝોન મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી (Karnataka Coastal Zone Management Authority) ની રચના અંગે સૂચના આપી છે. આ સૂચના પર્યાવરણ સુરક્ષા અધિનિયમ, 1986 હેઠળ જારી કરવામાં આવી છે.

Back to basics : ઓથોરિટી વિશે

- > કર્ણાટક કોસ્ટલ ઝોન મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી એ 15-સદસ્ય સંસ્થા છે જેની રચના દરિયાકાંઠાના વાતાવરણની ગુણવત્તાની સુરક્ષા અને સુધારણા માટે કરવામાં આવશે.
- > તેનું પ્રાથમિક કાર્ય કર્ણાટકના કોસ્ટલ રેગ્યુલેશન ઝોનમાં પર્યાવરણીય પ્રદૂષણને રોકવા, ઘટાડવું અને તેને નિયંત્રિત કરવાનું છે.
- > રાજ્યના વન, ઈકોલોજી અને પર્યાવરણ વિભાગ, બેંગલુરુના અધિક મુખ્ય સચિવની અધ્યક્ષતામાં આગેવાની કરવામાં આવશે.
- > હાલના સભ્યોની મુદત ત્રણ વર્ષની છે.

ઓથોરિટીના કાર્યો

- > આ ઓથોરિટી પ્રોજેક્ટ દરખાસ્તની મંજૂરી માટે મળેલી અરજીઓની તપાસ કરશે, જો તે મંજૂર થયેલ કોસ્ટલ ઝોન મેનેજમેન્ટ પ્લાન અનુસાર છે.
- > તે 2011 ની સૂચનામાં ઉલ્લેખિત CRZ વિસ્તારોમાંની તમામ વિકાસલક્ષી પ્રવૃત્તિઓને પણ નિયમન કરશે.
- > તે સૂચનાની જોગવાઈઓને અમલમાં મૂકવા અને દેખરેખ રાખવા માટે જવાબદાર છે.
- > તે ક્ષણિક સરકાર તરફથી CRZ વિસ્તારોના વર્ગીકરણમાં ફેરફાર અથવા સુધારા માટે પ્રાપ્ત દરખાસ્તોની તપાસ કરશે.
- > તે કાયદાની જોગવાઈઓ અથવા નિયમોના ભંગના આક્ષેપના કેસોની તપાસ કરશે અને કાયદાની જોગવાઈઓ અથવા નિયમોના ઉલ્લંઘનને લગતા કેસોની સમીક્ષા કરશે.
- > તે સૂચનાના ઉલ્લંઘનની તપાસ અથવા સમીક્ષાની આત્મગતિ નોંધ લેશે.
- > આ અધિકારીને કાયદાની કલમ 19 હેઠળ ફરિયાદ નોંધવા માટે સત્તા આપવામાં આવી છે.

ઇબ્રાહિમ રાયસી ઈરાનના નવા રાષ્ટ્રપતિ બન્યા

- > ઈબ્રાહિમ રાયસી ઈરાનના નવા રાષ્ટ્રપતિ બન્યા છે. કુલ પડેલા કુલ 28.9 મતોમાંથી તેને 18 મિલિયન મતો મળ્યા. ઈબ્રાહિમ રાયસીને રૂઢિચુસ્ત નેતા માનવામાં આવે છે. હાલમાં તે ઈરાનના ચીફ જસ્ટિસ પણ છે.

Back to basics : ઇબ્રાહિમ રાયસી (Ebrahim Raisi)

- > ઈબ્રાહિમ રાયસીનો જન્મ 14 ડિસેમ્બર 1960 ના રોજ ઈરાનના મશહદમાં થયો હતો. તેમણે 22 ઓગસ્ટ, 1994 થી 9 ઓગસ્ટ, 2004 સુધી સામાન્ય નિરીક્ષણ કચેરીના અધ્યક્ષ તરીકે સેવા આપી હતી. આ પછી, 27 જુલાઈ, 2004 થી 23 ઓગસ્ટ, 2014 સુધી, તે ઈરાનના પ્રથમ નાયબ ચીફ જસ્ટિસ હતા. આ પછી, તે 23 ઓગસ્ટ 2014 થી 1 એપ્રિલ 2016 સુધીમાં ઈરાનના પ્રોસીક્યુટર જનરલ હતા. 7 માર્ચ, 2019 થી તેઓ ઈરાનના ચીફ જસ્ટિસ તરીકે ફરજ બજાવી રહ્યા છે.

ઈરાન

- > ઈરાન ઈસ્લામી દેશ છે, તે પશ્ચિમ એશિયામાં સ્થિત છે. તેનું ક્ષેત્રફળ 16,48,195 ચોરસ કિલોમીટર છે. તેની સરહદો આર્મેનિયા, અઝરબૈજાન, તુર્કમેનિસ્તાન, અફઘાનિસ્તાન, પાકિસ્તાન, તુર્કી અને ઈરાક સાથે છે. ઈરાનની વસ્તી લગભગ 83 મિલિયન છે, જેમાંથી લગભગ 89% શિયા મુસ્લિમો છે. ઈરાનની રાજધાની તેહરાનમાં છે અને તેનું ચલણ ઈરાની રિયાલ છે.

Yellow Gold 48: પીળું તડબૂય વ્યાપારી રૂપે ભારતમાં રજૂ

- > જર્મન એગ્રોકેમિકલ્સ કંપની બાયરે (Bayer) સેમિનીસ (Seminis) બ્રાન્ડ હેઠળ ભારતમાં વ્યાવસાયિકરૂપે 'Yellow Gold 48' નામનું પીળું તરબૂય રજૂ કર્યું છે.

Back to basics : પીળા તડબૂય વિશે

- > બાયરના વૈશ્વિક સંશોધન અને વિકાસના પ્રયત્નોના ભાગરૂપે પીળા તડબૂયને સુધારેલ જર્મપ્લાઝમથી વિકસાવવામાં આવ્યો છે.
- > પીળા તડબૂયની વિવિધતા ભારતમાં વ્યવસાયિક રૂપે બે વર્ષ સ્થાનિક પરીક્ષણો પછી રજૂ કરવામાં આવી છે.
- > Yellow Gold 48 એ ઉપજની સંભાવના, વધુ સારા રોગ અને જીવાત સહિષ્ણુતામાં વધારો કર્યો છે અને ઉંચા વળતરથી તડબૂય ઉત્પાદકોને લાભ થઈ શકે છે.
- > ઓક્ટોબરથી ફેબ્રુઆરી દરમિયાન Yellow Gold 48 વિવિધતા વાવેતર માટે શ્રેષ્ઠ છે તે એપ્રિલથી લણણી કરી શકાય છે ત્યારબાદ તે જુલાઈના મધ્ય સુધી બજારમાં ઉપલબ્ધ રહેશે.

Yellow Gold 48 મદદ

- > Yellow Gold 48 ની ઉંચી ઉપજ અને આવકની સંભાવના છે જે તરબૂય ઉત્પાદકોને નવી કેટેગરીમાં વૈવિપ્રયીકરણ માટે સશક્ત બનાવશે. તે વિદેશી ફળોની માંગ વધારવામાં પણ મદદ કરશે. તેની ત્વચા પ્રકાશ છટાઓ અને નારંગી-પીળો આંતરિક ભાગ સાથે ઘેરા લીલા રંગની હોય છે. આ ફળનું સરેરાશ વજન 2.5 -3 કિલો છે.

23 જૂન: આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક દિવસ (International Olympic Day)

- > 23 જૂન 1894 માં પેરિસમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. તેથી જ 23 જૂને આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- > 1948 માં પ્રથમ વખત આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. 1948 માં, કુલ 9 દેશોએ પોતપોતાના દેશોમાં આ દિવસની ઉજવણી કરી. પરંતુ ઉર્જ અને સકારાત્મકતા સાથે, જેણે સમય જતાં ઓલિમ્પિયને વિશ્વભરમાં લાખો લોકોને પ્રેરણા આપી છે, તે ઉજવણી હવે વૈશ્વિક બની ગઈ છે.
- > વય, લિંગ વગેરે પર આધારિત કોઈપણ ભેદભાવ હોવા છતાં, વિશ્વભરની રાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિઓ 'મૂવ, લર્ન એન્ડ ડિસ્કવર' એમ ત્રણ સ્તંભોને આધારે રચનાત્મક કાર્યક્રમોનું આયોજન કરે છે.

Back to basics : 2020 સમર ઓલિમ્પિક્સ (2020)**Summer Olympics)**

- મૂળ 2020 સમર ઓલિમ્પિક્સ જુલાઈ 2020 માં યોજવાની યોજના હતી. પરંતુ COVID-19 રોગચાળાને કારણે તે મોકૂફ રાખવામાં આવ્યું હતું. આ બીજી વખત છે કે જાપાન ઓલિમ્પિક્સનું આયોજન કરી રહ્યું છે. અગાઉ જાપાને 1964 માં ઓલિમ્પિક્સનું આયોજન કર્યું હતું.
- 2020 ઓલિમ્પિક્સમાં રજૂ થનારી નવી રમતોમાં BMX, 3X3 બાસ્કેટબોલ અને મેડિસન સાયકલિંગ છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિ (IOC)

- IOC દ્વારા સમર અને વિન્ટર ઓલિમ્પિક રમતોનું આયોજન કરવામાં આવે છે. તે સ્વિટ્ઝર્લૅન્ડના લૉસેનમાં મુખ્ય મથકની એક બિન-સરકારી રમત-ગમત સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના પિયર ડી કુબર્ટિન (Pierre de Coubertin) અને ડિમેટ્રિઓસ વિકલાસ (Demetrios Vikelas) દ્વારા 23 જૂન, 1894 માં કરવામાં આવી હતી.

મિઝોરમે વધુ બાળકો રાખવા પ્રોત્સાહનો (incentives)ની ઘોષણા કરી

- મિઝોરમના રમત ગમત પ્રધાન રોબર્ટ રોમાવિયા રોયેટ (Robert Romawia Royte) વધુ બાળકો રાખવા બદલ 1 લાખ રૂપિયાની પ્રોત્સાહન આપવાની જાહેરાત કરી છે.
- વસ્તી વિષયક નાના મિઝો સમુદાયોમાં વસ્તી વૃદ્ધિને પ્રોત્સાહિત કરવા, મંત્રીના મત વિસ્તારના બાળકોની સંખ્યા ધરાવતા બચેલા માતા-પિતાને 1 લાખ રૂપિયા આપવામાં આવશે.
- આ જાહેરાત એવા સમયે કરવામાં આવી હતી જ્યારે ભારતના અનેક રાજ્યો વસ્તી નિયંત્રણ નીતિની હિમાયત કરી રહ્યા છે.
- તે વ્યક્તિને પ્રમાણપત્ર અને ટ્રોફી પણ મળશે.
- પ્રોત્સાહક કિંમત રોયેટના પુત્રની માલિકીની કન્સ્ટ્રક્શન કન્સલ્ટન્સી ફર્મ (construction consultancy firm) ઉઠાવશે.

આ જાહેરાત કેમ કરવામાં આવી?

- મંત્રીએ આ ઘોષણા કરી કારણ કે ત્યાં વંધ્યત્વ દરમાં વધારો થયો છે અને મિઝો વસ્તીમાં વૃદ્ધિ દરમાં ઘટાડો થયો છે જે ગંભીર ચિંતાનો વિષય બની છે. મિઝોરમમાં વસ્તીના ક્રમિક ઘટાડાને કારણે, ઘણા વિસ્તારોમાં વિકાસ પ્રાપ્ત કરવા માટે લોકોની શ્રેષ્ઠ સંખ્યા કરતા ઓછા છે.

Back to basics : મિઝોરમમાં વસ્તી ઘનતા

- મિઝોરમમાં પ્રતિ ચોરસ કિલોમીટર વિસ્તારમાં આશરે 52 વ્યક્તિઓ રહે છે. તે અરૂણાચલ પ્રદેશ પછી ભારતમાં બીજા ક્રમે સૌથી ઓછી વસ્તી ઘનતા ધરાવે છે. રાષ્ટ્રીય સરેરાશ પ્રતિ ચોરસ કિમી 382 છે.

CEOS COAST: યુનાઈટેડ નેશન્સ ISRO-NOAA પ્રોજેક્ટને સમર્થન આપે છે

- તાજેતરમાં, સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ “Committee on Earth Observation Satellites Coastal Observations, Applications, Services, and Tools (CEOS COAST)” નામના એક બહુરાષ્ટ્રીય પ્રોજેક્ટને ટેકો આપ્યો છે.

CEOS COAST

- CEOS COAST કાર્યક્રમનું નેતૃત્વ યુએસ તરફથી ઈસરો અને NOAA કરી રહ્યું છે.
- આ પ્રોગ્રામનો ઉદ્દેશ ઉપગ્રહ અને જમીન આધારિત અવલોક (land-based observations) નો પર આધારિત દરિયાકાંઠાના ડેટાની ચોકસાઈમાં સુધારો કરવાનો છે.
- તે વૈજ્ઞાનિકોમાં વિશ્વાસ અને સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવાનો પણ પ્રયત્ન કરે છે.
- આ પાયલોટ પ્રોજેક્ટ મહાસાગર દાયકાની પહેલ (Ocean Decade Initiative) માટે યુનાઈટેડ નેશન્સ દ્વારા નિર્ધારિત 17 ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોને પહોંચી વળવા પૃથ્વી નિરીક્ષણ તકનીકોનો ઉપયોગ કરવા માટે અનન્ય રીતે સક્ષમ છે.
- આ પ્રોજેક્ટની થીમ્સ આપત્તિ જોખમ ઘટાડવા અને ખંડોના દરિયાકાંઠાઓ અને નાના ટાપુ રાષ્ટ્રોમાં દરિયાઈ સ્થિતિસ્થાપકતા છે.

Back to basics : National Oceanic & Atmospheric Administration (NOAA)

- National Oceanic and Atmospheric Administration એ એક અમેરિકન વૈજ્ઞાનિક એજન્સી છે જે યુનાઈટેડ સ્ટેટ ઓફ કોમર્સ વિભાગ હેઠળ કામ કરે છે. તે મહાસાગરો, મુખ્ય જળમાર્ગો અને વાતાવરણની સ્થિતિ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. તે ખતરનાક હવામાન વિશે ચેતવણી આપે છે, દરિયાઈ અને દરિયાકાંઠાના સંસાધનોના ઉપયોગ અને સુરક્ષા અંગે માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે. તે પર્યાવરણના સંચાલનને સમજવા અને સુધારવા માટે સંશોધન પણ કરે છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય વિધવા દિન (International Widows Day) 2021 ની ઉજવણી કરવામાં આવી

- વિધવાઓના અવાજ તરફ ધ્યાન આપવા અને તેમની સમસ્યાઓ ઉજાગર કરવા માટે 23 જૂને આંતરરાષ્ટ્રીય વિધવા દિનની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

Back to basics : પૂષ્કભૂમિ

- ધ લોમ્બા ફાઉન્ડેશન (The Loomba Foundation) દ્વારા વિધવાત્વના મુદ્દા અંગે જાગૃતિ લાવવા આંતરરાષ્ટ્રીય વિધવા દિનની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. આ દિવસ લાખો વિધવાઓ અને તેમના આશ્રિતો દ્વારા સામનો કરવામાં આવતી ગરીબી અને અન્યાયને સંબોધન કરે છે.

ઇતિહાસ

- > પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય વિધવા દિવસ 2005 માં ઉજવવામાં આવ્યો હતો. તે લોર્ડ લોમ્બા (Lord Loomba) અને ચેરી બ્લેર (Cherie Blair) દ્વારા શરૂ કરાઈ હતી, જે લૂમ્બા ફાઉન્ડેશનના પ્રમુખ છે. બાદમાં, 21 ડિસેમ્બર, 2010 ના રોજ, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા આ દિવસને ઔપચારિક રીતે આંતરરાષ્ટ્રીય વિધવા દિન તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યો.

મહત્વ

- > આ દિવસ વિધવા મહિલાઓને સંપૂર્ણ અધિકાર અને માન્યતા મેળવવા માટેની ક્રિયા કરવાની તક પૂરી પાડે છે. તે વિધવા મહિલાઓને તેમના વારસો, જમીનની પ્રાપ્યતા, ઉત્પાદક સંસાધનો, સામાજિક સુરક્ષા, સમાન પગાર અને પેન્શનનો યોગ્ય હિસ્સો વિશે માહિતી આપવા પર ભાર મૂકે છે.

વિધવાઓની સંખ્યા

- > વિશ્વભરમાં લગભગ 258 મિલિયન વિધવાઓ છે. તેમાંથી, 10 માંથી 1 વિધવા આત્યંતિક ગરીબીમાં જીવે છે.

**25 જૂન: આંતરરાષ્ટ્રીય નાવિક દિવસ
(International Day of the Seafarer)**

- > આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયા કિનારાનો દિવસ (International Day of the Seafarer) એ એક વાર્ષિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ છે જે 25 જૂને વિશ્વભરમાં ઉજવવામાં આવે છે અને આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠન (International Maritime Organisation – IMO) દ્વારા તેનું સંકલન કરવામાં આવે છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > સેઈલર ડેની સ્થાપના ઠરાવ 19 દ્વારા કરવામાં આવી હતી, જેને 2010 માં મનિલામાં ડિપ્લોમેટિક કોન્ફરન્સ દ્વારા અપનાવવામાં આવી હતી, જે દરિયામાં મુસાફરો માટે તાલીમ, પ્રમાણપત્ર અને દેખરેખ માટેના સુધારેલા ધોરણોને અપનાવી હતી.

ઉદ્દેશ

- > આ દિવસ આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ વેપાર, નાગરિક સમાજ અને વિશ્વના અર્થવ્યવસ્થામાં વૈશ્વિક સ્તરે દરિયા કિનારાઓ દ્વારા અજોડ યોગદાનની ઉજવણી કરે છે અને તેને માન્યતા આપે છે.
- > આ દિવસ સરકારો, શિપિંગ સંસ્થાઓ, કંપનીઓ, શિપ માલિકો અને અન્ય તમામ સંબંધિત પક્ષોને નાવિક દિવસને યોગ્ય રીતે અને યોગ્ય રીતે પ્રોત્સાહન આપવા અને અર્થપૂર્ણ રીતે ઉજવણી કરવા પગલાં લેવા પ્રોત્સાહિત કરે છે.

- આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠન sInternational Maritime Organization);
- > IMO સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વિશિષ્ટ એજન્સી છે જે વહાણો દ્વારા દરિયાઈ પ્રદુષણને વહન, સલામતી અને રોકવા માટેના નિયમન માટે જવાબદાર છે.
- > તેની સ્થાપના 17 માર્ચ, 1948 ના રોજ થઈ હતી અને તેનું મુખ્ય મથક લંડન, યુનાઈટેડ કિંગડમમાં છે. તેની મૂળ સંસ્થા યુનાઈટેડ નેશન્સ ઇકોનોમિક એન્ડ સોશિયલ કાઉન્સિલ (ECOSOC) છે.

કેરળનો ક્વલ પ્લસ પ્રોગ્રામ (Kaval Plus Programme)

- > કેરળના મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગે કેરળના બે જિલ્લામાં આ પાયલોટ પ્રોજેક્ટની સફળતા બાદ ક્વલ પ્લસ પ્રોગ્રામ (Kaval Plus Programme)ને પાંચ જિલ્લામાં વિસ્તૃત કરવાનો નિર્ણય લીધો છે.

Back to basics : ક્વલ પ્લસ પ્રોગ્રામ શું છે?

- > સંભાળ અને સુરક્ષાની જરૂરિયાતવાળા બાળકો અને જાતીય શોષણનો ભોગ બનેલા બાળકોને સાકલ્યવાદી સહાય પ્રદાન કરવાનો તે એક મહત્વાકાંક્ષી કાર્યક્રમ છે.
- > આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ તિરૂવનંતપુરમ જિલ્લાના 300 જેટલા બાળકો અને પલક્કડ જિલ્લામાં 150 બાળકોને આવરી લેવામાં આવ્યા છે.
- > એનાકુલમ, ઇડુક્કી, મલપ્પુરમ, કોઝિકોડ અને કન્નુર જિલ્લામાં તેનો અમલ થશે નહીં.
- > તે ઘરો અને બાળ સંભાળ સંસ્થાઓમાં બંને બાળકોને આવરી લે છે.
- > હવે, બાળ કલ્યાણ સમિતિઓ (CWC) અને અન્ય એજન્સીઓના કાર્યક્ષેત્રની બહાર સમુદાયના નબળા બાળકોને પણ શામેલ કરવામાં આવશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > આ કાર્યક્રમ ડિસેમ્બર, 2020 માં કેરળના બે જિલ્લાઓ, તિરૂવનંતપુરમ અને પલક્કડમાં શરૂ કરાયો હતો. આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી કારણ કે કેરળમાં બાળકોના 15 ઘરોમાં 500 જેટલા કેદી (inmates) ઓ રહે છે અને ઉચ્ચ જોખમ ધરાવતા 96% બાળકોને સહાયની જરૂર છે.

પ્રારંભિક તપાસ સિસ્ટમ

- > આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત આશા અને આંગણવાડી કાર્યકરો જેવા સમુદાય કક્ષાના કાર્યકરોની મદદથી પ્રારંભિક ઓળખ પદ્ધતિ પણ શરૂ કરવામાં આવશે.

આ પ્રોજેક્ટ કોણ અમલમાં મૂકે છે?

- આ પ્રોજેક્ટને બાળકો સાથે કામ કરવાનો અનુભવ ધરાવતા NGO ની સહાય અને ટેકો સાથે અમલમાં મૂકવામાં આવી છે. દરેક જિલ્લાની બે NGO ની પસંદગી જિલ્લા બાળ સુરક્ષા અધિકારી, CWC ના પ્રતિનિધિ અને સુરક્ષા અધિકારીની બનેલી સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે. આ NGO બાળ સુરક્ષા એજન્સીઓના સહયોગથી કાર્ય કરશે.

વોરેન બફેટ (Warren Buffett) ગેટ્સ ફાઉન્ડેશનમાંથી રાજીનામું આપ્યું

- બર્કશાયર હેથવે (Berkshire Hathaway) ના અધ્યક્ષ અને મુખ્ય કાર્યકારી વોરન બફેટ (Warren Buffett) બિલ એન્ડ મેલિન્ડા ગેટ્સ ફાઉન્ડેશનના ટ્રસ્ટી પદેથી રાજીનામું આપ્યું છે.

વોરન બફેટ કોણ છે?

- ગેટ્સ ફાઉન્ડેશનમાં બફેટનો મોટો ફાળો હતો. તે એક અમેરિકન બિઝનેસ મેગનેટ, રોકાણકાર અને પરોપકારી છે. હાલમાં તેઓ બર્કશાયર હેથવેના અધ્યક્ષ અને CEO નું પદ ધરાવે છે. 100.6 અબજ ડોલરની કુલ સંપત્તિ સાથે તે વિશ્વભરના એક સૌથી સફળ રોકાણકાર છે. તે વિશ્વનો સાતમો ધનિક વ્યક્તિ છે.

Back to basics : બિલ એન્ડ મેલિન્ડા ગેટ્સ ફાઉન્ડેશન (BMGF)

- તે અમેરિકન ખાનગી પાયો છે જેની સ્થાપના બિલ અને મેલિન્ડા ગેટ્સ દ્વારા કરવામાં આવી છે. તે 2000 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ પાયો 2020 સુધીમાં વિશ્વભરમાં બીજો સૌથી મોટો ચેરિટેબલ ફાઉન્ડેશન બનવાનો છે. તેની પાસે આશરે 49.8 અબજ ડોલરની સંપત્તિ છે. ફાઉન્ડેશનના પ્રાથમિક લક્ષ્યો વિશ્વભરમાં આરોગ્યસંભાળમાં વધારો અને આત્યંતિક ગરીબી ઘટાડવા અને શૈક્ષણિક તકોનું વિસ્તરણ અને માહિતી તકનીકની એક્સેસ છે. આ ફાઉન્ડેશનની મુખ્ય હસ્તીઓ બિલ ગેટ્સ, મેલિન્ડા ગેટ્સ, વોરેન બફેટ (જેમણે હવે રાજીનામું આપ્યું છે), CEO માર્ક સુઝમેન અને માઈકલ લાર્સન છે.

મિઝોરમે આરોગ્ય સિસ્ટમ મજબૂત બનાવવાના પ્રોજેક્ટ માટે વર્લ્ડ બેંક સાથે 32 મિલિયન ડોલરના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- કેન્દ્ર સરકાર, મિઝોરમ સરકાર અને વિશ્વ બેંકે 32 મિલિયન ડોલરના લોન કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા.

- આ લોન કરાર પર Mizoram Health Systems Strengthening Project માટે હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- તે મિઝોરમમાં મેનેજમેન્ટ કાર્યક્ષમતા અને આરોગ્ય સેવાઓની ગુણવત્તામાં સુધારો કરશે.

Back to basics : Mizoram Health Systems Strengthening Project

- આ પ્રોજેક્ટ આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગના શાસન અને સંચાલન માળખાને મજબૂત બનાવશે. તે રાજ્ય સરકારની આરોગ્ય પ્રણાલી દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓની ગુણવત્તા અને કવરેજમાં પણ સુધારો કરશે. આ પ્રોજેક્ટ વ્યાપક ગુણવત્તા ખાતરી કાર્યક્રમ માટે પણ રોકાણ કરશે, જે આરોગ્યસંભાળ સુવિધાઓના ગુણવત્તાયુક્ત પ્રમાણપત્રને સક્ષમ બનાવશે.

પ્રોજેક્ટ લક્ષ્ય

- પ્રોજેક્ટ નીચે આપેલ લક્ષ્ય સાથે શરૂ કરવામાં આવશે:
 - રાજ્ય આરોગ્ય વીમા કાર્યક્રમની અસરકારકતાને મજબૂત બનાવવી
 - હોસ્પિટલ સેવાઓ એક્સેસ કરવા માટે નાણાકીય અવરોધો ઘટાડે છે
 - ગરીબ પરિવારો દ્વારા આરોગ્ય ખર્ચ અટકાવવો
- લાભ :
 - Mizoram Health Systems Strengthening Project નો રાજ્યના આઠ જિલ્લાના લોકોને લાભ થશે. તે આરોગ્ય અને ક્ષેત્રના કર્મચારીઓને ગૌણ અને પ્રાથમિક સ્તરે તેમની યોજના અને વ્યવસ્થાપન ક્ષમતાને મજબૂત કરીને અને તેમની ક્લિનિકલ કુશળતા અને યોગ્યતાઓને વધારશે.
 - બાયો-મેડિકલ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ (Bio-medical waste management)
 - આ પ્રોજેક્ટ સોલિડ અને લિક્વિડ બાયો-મેડિકલ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ માટે એકંદર ઈકોસિસ્ટમ સુધારવામાં પણ રોકાણ કરશે. આમાં પર્યાવરણને સુરક્ષિત રાખવા સિવાય જીવાણુ નાશકક્રિયા અને સંગ્રહ શામેલ હશે. તે આરોગ્યસંભાળ અને દર્દીની સલામતીની ગુણવત્તામાં પણ સુધારો કરશે.

નીતિ આયોગનું સ્થૂળતા નિવારણ પર રાષ્ટ્રીય અધિવેશન (National Convention on Prevention of Obesity)

- તાજેતરમાં નીતિ આયોગ દ્વારા માતા, કિશોરો અને બાળપણની સ્થૂળતા નિવારણ પર રાષ્ટ્રીય પરિષદનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

- > આ પરિષદનું આયોજન ડો.વી.કે. પોલની અધ્યક્ષતામાં અને ડો. આર. હેમલતાએ આ કાર્યક્રમની સહ-અધ્યક્ષતા આપી હતી.
- > નીતિ આયોગે સ્થૂળતાને 'સાયલન્ટ રોગચાળો' (silent epidemic) ગણાવ્યો હતો.
- > આ પરિષદ અને રાષ્ટ્રીય પરામર્શ દરમિયાન વૈશ્વિક નિષ્ણાતો, યુ.એન. સંસ્થાઓ અને કેન્દ્રીય મંત્રાલયોના પ્રતિનિધિઓએ સ્થૂળતાના વધતા વ્યાપ અને મેદસ્વીપણાને ઘટાડવા માટેની શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓ અંગેના પુરાવા રજૂ કર્યા હતા.
- > આયુષ્ય મંત્રાલય અને યુવા બાબતોના વિભાગના સચિવોએ પણ સ્વસ્થ વર્તનને પ્રોત્સાહન આપવા સૂચનો આપ્યા હતા.
- > અંતે, ડો.વી.કે. પોલે પ્રવૃત્તિ અને તંદુરસ્ત જીવનશૈલીને પ્રોત્સાહન આપવા કિશોરોને લક્ષ્યાંકિત કરીને બહુ-ક્ષેત્રીય અભિગમ માટે હાકલ કરી છે.

Back to basics : ભારતમાં સ્થૂળતા (Obesity in India)

- > Indian Council of Indian Research અને National Institute of Nutrition દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા એક સર્વેમાં જણાવાયું છે કે શહેરી ભારતમાં પુખ્ત વયના લોકો ગ્રામીણ વિસ્તારોની તુલનામાં વધુ ચરબીનો વપરાશ કરે છે. 'What India Eats' ના સર્વે મુજબ, ભારતના શહેરી કેન્દ્રોમાં પુખ્ત વયના લોકોએ દરરોજ સરેરાશ 51.6 ગ્રામ ચરબીનો વપરાશ કર્યો છે. ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં આ જથ્થો 36 ગ્રામ હતો. દક્ષિણ ભારતમાં માથાદીઠ 22.9 ગ્રામ દરરોજ ઉમેરવામાં ચરબી અથવા તેલનો વપરાશ સૌથી ઓછો છે.

કેરળ માછીમારોની સુરક્ષા માટે સમિતિની રચના

- > કેરળના ફિશરીઝ ડિપાર્ટમેન્ટે સમુદ્રમાં સલામતીને લગતા મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લેવાના માર્ગો પર અભ્યાસ કરવા અને અહેવાલો રજૂ કરવા માટે સાત સભ્યોની કમિટીની રચના કરી છે.

Back to basics : સમિતિ વિશે

- > આ સમિતિના અધ્યક્ષ પી. સહદેવન છે, જે માછીમારીના અગાઉના વધારાના નિયામક હતા.
- > સમિતિ સમુદ્રમાં સુરક્ષા, દરિયાઈ સુરક્ષા અને શિપ સર્વેલન્સ સિસ્ટમ્સથી સંબંધિત મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં રાખવાની રીતોના અહેવાલોનો અભ્યાસ કરશે અને સબમિટ કરશે.
- > તે ગેરકાયદેસર, બિનઆયોજિત અને અનિયંત્રિત માછલી પકડવાનું પણ નિરીક્ષણ કરશે.
- > સમિતિ 'આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે ઉપલબ્ધ નવીનતમ વલણો અને વિકલ્પો' નું વિશ્લેષણ પણ કરશે.

સમિતિની રચના કેમ કરવામાં આવી?

- > કેરળના ફિશરીઝ ડિપાર્ટમેન્ટે દરિયામાં ફિશિંગને લગતા અકસ્માતોની વધતી ઘટનાઓને લીધે લાંબા ગાળાના સોલ્યુશન તરીકે કમિટીની રચના કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો.

સમિતિના સભ્ય

- > સમિતિમાં પોલીસ અધિક્ષક (દરિયાઈ એન્ફોર્સમેન્ટ) હોય છે; એક્વાકલ્ચર ડેવલપમેન્ટ એજન્સી (ADAK) ના જોઈન્ટ એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટર; મનસ્યોદ્યોગ વિભાગના સંયુક્ત નિયામક અને સહાયક નિયામક (પ્રોજેક્ટ્સ) અને કેરળ યુનિવર્સિટી ઓફ ફિશરીઝ અને ઓશન સ્ટડીઝ (KUFOS) ના રજિસ્ટ્રાર.

ચિંતા

- > હાલમાં, માત્ર ઉદ્યોગસાહસિકની માલિકીની માછીમારીની બોટો ઇલેક્ટ્રોનિક સલામતી સહાયથી સજ્જ છે. પરિણામે, દરિયામાં ભટકતા માછીમારો મજબૂત પ્રવાહોમાં ફસાઈ ગયા છે. તેઓ શ્રીલંકા, બાંગ્લાદેશ અને પાકિસ્તાન જેવા પડોશી દરિયાકાંઠાના દેશોમાં ઉતર્યા છે.

LiDAR આધારિત જંગલ વિસ્તારોનો સર્વે

- > તાજેતરમાં કેન્દ્રીય પર્યાવરણ મંત્રીએ એક વર્ચ્યુઅલ કાર્યક્રમમાં 10 રાજ્યોમાં જંગલ વિસ્તારોના લિડાર (લાઈટ ડિટેક્શન એન્ડ રેન્જિંગ - LiDAR) આધારિત સર્વેનો વિગતવાર પ્રોજેક્ટ રિપોર્ટ (DPR) બહાર પાડ્યો હતો.
- > આ 10 રાજ્યો આસામ, બિહાર, છત્તીસગઢ, ગોવા, ઝારખંડ, મધ્યપ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર, મણિપુર, નાગાલેન્ડ અને ત્રિપુરા છે.

Back to basics : ફોરેસ્ટ એરિયા સર્વે પ્રોજેક્ટ

- > આ પ્રોજેક્ટ જુલાઈ 2020માં 26 રાજ્યોમાં 2618.97 હેક્ટરથી વધુ વિસ્તારમાં અમલીકરણ માટે કુલ 18.38 કરોડ રૂપિયાના ખર્ચે WAPCOS ને એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
- > WAPCOS જળ ઉર્જા મંત્રાલય હેઠળ મિની રત્ન જાહેર ક્ષેત્રનું ઉપક્રમ (PSU) છે.
- > તે આ પ્રકારનો પહેલો અને લિડાર તકનીકનો ઉપયોગ કરીને એક અનોખો પ્રયોગ છે જે જંગલ વિસ્તારોમાં પાણી અને ઘાસચારો વધારવામાં મદદ કરશે જે માનવ-પ્રાણી સંઘર્ષને ઘટાડશે.
- > લિડાર ટેકનોલોજીને 90 ટકા ચોકસાઈ મળી છે.
- > રાજ્યોને આ પ્રોજેક્ટમાં ઉપયોગ માટે વળતર વનીકરણ વ્યવસ્થાપન અને આયોજન સત્તા (વળતર વનીકરણ વ્યવસ્થાપન અને આયોજન સત્તામંડળ-કેમ્પા) ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવશે.

- > કેમ્પાનો ઉદ્દેશ વનીકરણ અને પુનરુત્થાન પ્રવૃત્તિઓને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે જેથી જંગલ વિનાના ઉપયોગો માટે ફાળવવામાં આવેલી જંગલની જમીનને વળતર મળી શકે.
- > કેમ્પાની સ્થાપના વળતર વનીકરણ ભંડોળ (CAF)નું સંચાલન કરવા માટે કરવામાં આવી હતી અને તે કેમ્પા ફંડના સંરક્ષક તરીકે સેવા આપે છે.
- > WAPCOS રાજ્યના વન વિભાગોની ભાગીદારી સાથે આ રાજ્યોમાં વન બ્લોકની અંદર એક મોટા ટેકરાની ઓળખ કરવા અને વિગતવાર પ્રોજેક્ટ રિપોર્ટ તૈયાર કરવા માટે સ્થળો અને માળખાઓની ઓળખ કરવા અને ચોક્કસ સ્થળની ભૂગોળ, તેની ભૌગોલિક રચના અને ત્યાંની જમીનની લાક્ષણિકતાઓ અનુસાર જમીન અને જળ સંરક્ષણના યોગ્ય અને વ્યવહારૂ સૂક્ષ્મ માળખાની રચના કરવાના ઉદ્દેશસાથે દરેક રાજ્યમાં સરેરાશ 10,000 હેક્ટર જમીનના વિસ્તારની પસંદગી કરી છે.
- > રાજ્યો/કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોએ જંગલ બ્લોકની અંદર એક મોટા ટેકરાની ઓળખ કરી છે, જેમાં એ માપદંડ છે કે પસંદ કરાયેલા વિસ્તારમાં રાજ્યનો સરેરાશ વરસાદ હોવો જોઈએ.

મહત્વ

- > માનવ-પ્રાણી સંઘર્ષ ઘટાડવા ઉપરાંત, તે આપણને એવા વિસ્તારોને ઓળખવામાં મદદ કરશે જેમને ભૂગર્ભ જળ રિચાર્જની જરૂર છે, જે સ્થાનિક સમુદાયોને મદદ કરશે.
- > આ વરસાદ પાણીના સંક્રમણમાં મદદ કરશે અને તેના પ્રવાહને અટકાવશે, જે જમીનના પાણીને રિચાર્જ કરવામાં મદદ કરશે.
- > WAPCOSએ લિડાર ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને આ DPR વિકસાવ્યું છે, જેમાં 3-D (ત્રિપરિમાણીય) ડિજિટલ એલિવેશન મોડેલ (DEM), ઈમેજરી અને પ્રોજેક્ટ વિસ્તારોના સ્તરોનો ઉપયોગ એનિકટ, ગેબિયન, સ્ટ્રીટ પ્લગ, નાના ઈન્ફ્યુઝન ટેન્ક, ઈન્ફ્યુઝન ટેન્ક, ફાર્મ મંચ, તળાવ, ખેતી કરેલા તળાવ વગેરે જેવા વિવિધ પ્રકારની જમીન અને જળ સંરક્ષણ માળખાની ભલામણ કરવા માટે થાય છે.

લાઇટ ડિટેક્શન એન્ડ રેન્જિંગ (લિડાર)

- પરિચય:
 - > તે એક રિમોટ સેન્સિંગ તકનીક છે જે અંતર માપવા માટે લક્ષ્ય પર લેસર પ્રકાશ મોકલે છે અને પ્રતિબિંબિત પ્રકાશનું વિશ્લેષણ કરે છે.
 - > આ સંયુક્ત પ્રકાશ ધબકારા હવાજન્ય સિસ્ટમ દ્વારા નોંધાયેલા અન્ય ડેટા ઉપરાંત પૃથ્વીના કદ અને તેની સપાટીની લાક્ષણિકતાઓ વિશે સચોટ, ત્રિપરિમાણીય માહિતી પ્રદાન કરે છે.
 - > લિડાર ઉપકરણમાં મુખ્યત્વે લેસર, સ્કેનર અને વિશેષ ગ્લોબલ પોઝિશનિંગ સિસ્ટમ (GPS) રિસીવર નો સમાવેશ થાય છે.

- > હવાઈ જહાજો અને હેલિકોપ્ટરોનો ઉપયોગ સૌથી વધુ વ્યાપક વિસ્તારોમાં લિડાર પાસેથી ડેટા મેળવવા માટે થાય છે.
- > લિડાર એક સરળ સિદ્ધાંતને અનુસરે છે જે પૃથ્વીની સપાટી પરની વસ્તુ પર લેસર પ્રકાશ મૂકે છે અને લિડાર સ્ત્રોત પર પાછા ફરવામાં લાગતો સમય ગણે છે.
- > પ્રકાશ જે ઝડપે મુસાફરી કરે છે તે જોતાં (લગભગ 1,86,000 માઈલ પ્રતિ સેકન્ડ), લિડાર મારફતે ચોક્કસ અંતર માપવાની પ્રક્રિયા અવિશ્વસનીય રીતે ઝડપી લાગે છે.

વપરાશ:

- લિડારનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે સર્વેક્ષણો, ભૂસ્તરશાસ્ત્ર, પુરાતત્વશાસ્ત્ર, ભૂરૂપશાસ્ત્ર (જિયોમોર્ફોલોજી), સિસ્મોલોજિકલ, વનીકરણ, વાતાવરણીય ભૌતિકશાસ્ત્ર, લેસર માર્ગદર્શન, એરિયલ લેસર સ્વાથ મેપિંગ (એરબોર્ન લેસર સ્વાથ મેપિંગ-ALSM) અને લેસર અલ્ટિમેટ્રીમાં એપ્લિકેશનો સાથે ઉચ્ચ-રિઝોલ્યુશન નકશાઓ માટે થાય છે.

પરિવર્તનકારી શહેરી મિશનના 6 વર્ષ

- > તાજેતરમાં, આવાસ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય (MOHUA)એ ત્રણ પરિવર્તનકારી શહેરી મિશનો (SCM), અટલ શહેરી કાયાકલ્પ અને શહેરી પરિવર્તન મિશન (અમૃત) અને પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના -શહેરી (PMAY-U) ના છ વર્ષ પૂર્ણ થવાની યાદમાં એક ઓનલાઇન કાર્યક્રમનું આયોજન કર્યું હતું.
- > આ દિવસ મોહુઆની સ્વાયત્ત સંસ્થા નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ અર્બન અફેર્સની સ્થાપનાને પણ 45 વર્ષ પૂર્ણ કરે છે, જે શહેરીકરણ સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ પર સંશોધન અને પ્રેક્ટિસ વચ્ચેના અંતરને દૂર કરવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું છે.

પ્રગતિ/સિદ્ધિઓ

- પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના- શહેરી (PMAY-U):
 - > કુલ 1.12 કરોડ મકાનોને મંજૂરી આપવામાં આવી છે, જેમાં થી 82.5 લાખ મકાનો નું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે અને લગભગ 48 લાખ મકાનો પૂર્ણ થયા છે.
 - > 16 લાખ પરિવારોને પીએમએવાય-યુની ક્રેડિટ લિંક્ડ સબસિડી યોજના (ક્રેડિટ લિંક્ડ સબસિડી સ્કીમ-CLSS)નો લાભ મળ્યો હતો.
 - > PMAY-U હેઠળ સરકારી રોકાણથી લગભગ 6.89 કરોડ વ્યક્તિઓના દિવસો રોજગારીનું સર્જન થયું હતું, જે ઘટીને લગભગ 2.46 લાખ નોકરીઓ થઈ ગઈ છે.
 - > શહેરી સ્થળાંતર કરનારાઓ/ગરીબો માટે PMAY-U હેઠળની એફોર્ડેબલ રેન્ટલ હાઉસિંગ કોમ્પ્લેક્સ યોજનાને જમીન પર નોંધપાત્ર પ્રતિસાદ મળ્યો છે.

■ અટલ અર્બન રિજુવેનેશન એન્ડ અર્બન ટ્રાન્સફોર્મેશન મિશન (અમૃત):

➤ અમૃત મિશન હેઠળ અત્યાર સુધીમાં 1.05 કરોડ ઘરેલું નળ જોડાણ અને 78 લાખ ગટર/સેપ્ટેજ કનેક્શન આપવામાં આવ્યા છે.

➤ લગભગ 88 લાખ સ્ટ્રીટ લાઇટ્સને ઉર્જા કાર્યક્ષમ LED લાઇટ્સથી બદલવામાં આવી હતી જેણે ઉર્જાની બચત કરી હતી.

➤ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એનર્જી એન્ડ રિસોર્સિસ (TERI)ના જણાવ્યા અનુસાર અમૃતના શાસનમાં વિવિધ પહેલો મારફતે 84.6 લાખ ટન કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટ ઘટાડવામાં આવ્યું હતું.

■ સ્માર્ટ સિટીઝ મિશન (SCM):

➤ સ્માર્ટ સિટી મિશન હેઠળ 70 શહેરોએ ઈન્ટિગ્રેટેડ કમાન્ડ એન્ડ કન્ટ્રોલ સેન્ટર્સ (ICCC)નો વિકાસ અને સંચાલન કર્યું છે.

■ ઇવેન્ટ દરમિયાન મહત્વપૂર્ણ પ્રક્ષેપણ/પ્રકાશન:

■ ઇન્ડિયા સ્માર્ટ સિટીઝ એવોર્ડ્સ 2020 :

➤ સામાજિક પાસાંઓ, શાસન, સંસ્કૃતિ, શહેરી પર્યાવરણ, સ્વચ્છતા, અર્થતંત્ર, પાણી, શહેરી ગતિશીલતા સાથે સંબંધિત વિવિધ વિષયો પર આ પુરસ્કારો આપવામાં આવ્યા હતા.

➤ આ વર્ષે ICCCCના ટકાઉ બિઝનેસ મોડેલ અને ઈનોવેશન એવોર્ડમાં ખાસ કરીને કોવિડ મેનેજમેન્ટની દ્રષ્ટિએ કેટલીક રસપ્રદ થીમ્સ નો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

➤ ઈન્દોર અને સુરતને આ વર્ષે સંયુક્ત પણે તેમના એકંદર વિકાસ માટે સિટી એવોર્ડ મળ્યો હતો, જ્યારે ઉત્તર પ્રદેશને રાજ્ય કેટેગરીમાં આ એવોર્ડ મળ્યો હતો.

■ ફ્લાઇમેટ સ્માર્ટ સિટીઝ એસેસમેન્ટ ફેમવર્ક 2.0 :

➤ ભારતમાં શહેરી આબોહવાની કામગીરીની તૈયારી, અમલીકરણ અને દેખરેખ માટે વ્યાપક રોડમેપ પ્રદાન કરવાના ઉદ્દેશ સાથે સપ્ટેમ્બર 2020માં આ પ્રક્ષેપણ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

➤ જે ટોપ 9 શહેરોમાં સારો દેખાવ કર્યો તેમાં સુરત, ઈન્દોર, અમદાવાદ, પુણે, વિજયવાડા, રાજકોટ, વિશાખાપટ્ટનમ, પિંપરી-ચિંચવાડ અને વડોદરાનો સમાવેશ થાય છે.

Back to basics : સ્માર્ટ સિટી હેઠળ ICT પહેલ

■ ICCCC પરિપક્વતા મૂલ્યાંકન માળખું :

➤ તે નાગરિકોને વધુ સારી સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે શહેરોને તેમના ICCCCમાં સુધારો કરવા માટે મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્રોની ઓળખ કરવામાં મદદ કરવા માટે સ્વ-મૂલ્યાંકન ટૂલ કિટ છે.

■ સ્માર્ટ સિટી ICT ધોરણો :

➤ આ ધોરણો સ્માર્ટ સિટીમાં મલ્ટી-વેન્ડર, મલ્ટિ-નેટવર્ક અને મલ્ટિ-સર્વિસ વાતાવરણમાં ઉત્પાદનો વચ્ચે આંતર-સંચાલનને સરળ બનાવશે.

➤ તે ભારતીય ધોરણોના બ્યૂરો (BSI) દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે.

■ ઇન્ડિયા સ્માર્ટ સિટી ફેલોશિપ પ્રોગ્રામ:

➤ ભારતના શહેરી ભવિષ્યની ડિઝાઇનમાં યુવા નેતૃત્વ અને જીવનશક્તિને પ્રોત્સાહન આપવું.

■ ટ્યૂલિપ-ઇ અર્બન લર્નિંગ ઇન્ટર્નશિપ પ્રોગ્રામ રિપોર્ટ:

➤ ભારતીય શહેરો માટે નવા ઉકેલો વિકસાવવા માટે સ્નાતકોને શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓ અને સ્માર્ટ શહેરો સાથે જોડવાનું પ્લેટફોર્મ છે.

■ સિટીઇસ નોલેજ પ્રોડક્ટ્સ :

➤ તેને 2018 માં ફ્રેન્ચ ડેવલપમેન્ટ એજન્સી અને યુરોપિયન યુનિયન સાથે ભાગીદારીમાં શરૂ કરવામાં આવી હતી.

➤ તે પ્રોજેક્ટ્સ વિકસાવવા અને શહેરી માળખામાં ટકાઉતા અને નવીનતાના એજન્ડાને આગળ વધારવા માટે એક નવો અભિગમ અપનાવે છે.

સ્માર્ટ સિટી મિશન

➤ પરિચય: ભારત સરકારના આવાસ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય હેઠળ આ એક નવીન પહેલ છે, જે નાગરિકો માટે સ્માર્ટ પરિણામો હાંસલ કરવાના માધ્યમ તરીકે સ્થાનિક વિકાસ અને શોષણ તકનીકને સક્ષમ બનાવીને આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા અને લોકોના જીવનની ગુણવત્તા સુધારવા માટે અમલમાં મૂકવામાં આવી રહી છે.

➤ ઉદ્દેશ: તેનો ઉદ્દેશ એવા શહેરોને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે જે મૂળભૂત માળખું પ્રદાન કરે છે અને સ્વચ્છ અને ટકાઉ વાતાવરણ અને 'સ્માર્ટ' ઉકેલોના ઉપયોગ દ્વારા તેમના નાગરિકોને સારી ગુણવત્તાયુક્ત જીવન પ્રદાન કરે છે.

➤ લક્ષ્ય: ટકાઉ અને સર્વસમાવેશક વૃદ્ધિ અને કોમ્પેક્ટ ક્ષેત્રો પર અસર જોવા માટે પ્રતિકૃતિ મોડેલ બનાવવું જે અન્ય મહત્વાકાંક્ષી શહેરો માટે દીવાદાંડી તરીકે કામ કરશે.

➤ ઈન્ટિગ્રેટેડ કમાન્ડ એન્ડ કન્ટ્રોલ સેન્ટર (ICCC) પ્રમાણભૂત શહેરોને સંકલિત રીતે વધુ સારી પરિસ્થિતિગત જાગૃતિ સાથે વાસ્તવિક સમયની ડેટા કામગીરી સંબંધિત નિર્ણયો લેવા માટે ન્યૂનતમ અને મહત્તમ ડેટાથી સજ્જ કરે છે. ICCCC નાગરિકોના દૈનિક જીવનમાં સકારાત્મક અસર લાવવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને વિશિષ્ટ પરિણામો આપશે તેવી અપેક્ષા છે.

અમૃત મિશન

➤ શરૂઆત: જૂન 2015

➤ સંબંધિત મંત્રાલયો : આવાસ અને શહેરી બાબતોનું મંત્રાલય

➤ લક્ષ્ય:

➤ ખાતરી કરવી કે દરેક ઘરમાં પાણી પુરવઠા અને ગટર જોડાણ સાથે નળથી પાણી મળતું હોય.

➤ હરિયાણી અને ઉદ્યાન જેવી ખુલ્લી જગ્યાઓ સારી રીતે વિકસાવીને, અમૃત જીવનની વધુ સારી અને તંદુરસ્ત ગુણવત્તા સુનિશ્ચિત કરવા માટે મૂળભૂત નાગરિક સુવિધાઓમાં વધારો કરે છે.

- > બિન-મોટરયુક્ત પરિવહન (જેમ કે ચાલવું અને સાયકલ ચલાવવું) દ્વારા જાહેર પરિવહન અથવા બાંધકામ સુવિધાઓના પરિણામે પ્રદૂષણ ઘટાડવું.
- > પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના - શહેરી
- > લોન્ચ: તે 25 જૂન, 2015ના રોજ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેનો ઉદ્દેશ 2022 સુધીમાં શહેરી વિસ્તારોમાં તમામ માટે આવાસ પ્રદાન કરવાનો છે.

અમલીકરણ મંત્રાલય: આવાસ અને શહેરી બાબતોનું મંત્રાલય

- લક્ષણો :
 - > આ યોજના માં લાયક શહેરી ગરીબો માટે પાકા મકાનોની ખાતરી કરીને ઝૂંપડપટ્ટીવાસીઓ સહિત શહેરી ગરીબોમાં શહેરી આવાસની અછતને દૂર કરવામાં આવી છે.
 - > આ મિશનમાં સમગ્ર ભારતના શહેરી વિસ્તારને આવરી લેવામાં આવ્યો છે, જેમાં વૈધાનિક શહેરો, સૂચિત આયોજન ક્ષેત્રો, વિકાસ સત્તામંડળો, વિશેષ વિસ્તાર વિકાસ સત્તામંડળો, ઔદ્યોગિક વિકાસ સત્તામંડળો અથવા શહેરી આયોજન અને નિયમન હેઠળ કાર્ય સોંપવામાં આવેલી રાજ્યના કાયદા હેઠળની કોઈ પણ સત્તાનો સમાવેશ થાય છે.

આફ્રિકન સ્વાઇન ફીવર

- > નાગાલેન્ડમાં છેલ્લા બે અઠવાડિયામાં આફ્રિકન સ્વાઇન ફ્લૂ (આફ્રિકન સ્વાઇન ફ્લૂ)નો કોઈ નવો કેસ નોંધાયો નથી.
- > આ રોગ સૌ પ્રથમ નવેમ્બર-ડિસેમ્બર 2019માં અરૂણાચલ પ્રદેશની સરહદે આવેલા ચીનના વિસ્તારોમાં શોધી કાઢવામાં આવ્યો હતો.
- > અગાઉ એપ્રિલ 2020માં ફ્લાસિકલ સ્વાઇન ફિવર (CSF)ને કારણે ડુક્કરના મોતની જાણ થઈ હતી.

Back to basics : પરિચય

- > તે અત્યંત ચેપી અને જીવલેણ પ્રાણી રોગ છે જે ઘરેલું અને જંગલી ડુક્કરને ચેપ લગાડે છે. ડુક્કર તેના ચેપને કારણે એક પ્રકારના તીવ્ર હેમરેજ તાવ (હેમરેજિક ફીવર)થી પીડાય છે.
- > આ રોગના અન્ય આવિર્ભાવોમાં તાવ, હતાશા, એનોરેક્સિયા, ભૂખ ન લાગવી, ત્વચામાં રક્તસ્ત્રાવ, ઊલટી અને ઝાડાનો સમાવેશ થાય છે.
- > તે પહેલી વાર 1920 ના દાયકામાં આફ્રિકામાં જોવા મળ્યું હતું.
- > ઐતિહાસિક રીતે, આફ્રિકા અને યુરોપ, દક્ષિણ અમેરિકા અને કેરેબિયનના કેટલાક ભાગોમાં રોગચાળો ફાટી નીકળ્યો છે.
- > જોકે, તાજેતરમાં આફ્રિકા, એશિયા અને યુરોપના ઘણા દેશોમાં (2007થી) ઘરેલું અને જંગલી ડુક્કર બંનેમાં આ રોગ મળી આવ્યો હતો.

- > આ રોગમાં મૃત્યુદર 100 ટકાની નજીક છે અને આ તાવનો કોઈ ઈલાજ ન હોવાથી તેના ચેપને ફેલાતો અટકાવવાનો એકમાત્ર રસ્તો પ્રાણીઓને મારવાનો છે.
- > આફ્રિકન સ્વાઇન ફીવર મનુષ્ય માટે ખતરો નથી, કારણ કે તે ફક્ત પ્રાણીઓથી પ્રાણીઓમાં ફેલાય છે.
- > આફ્રિકન સ્વાઇન ફીવર એ એનિમલ હેલ્થ કોડ ઓફ ધ વર્લ્ડ એનિમલ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (OIE)માં સૂચિબદ્ધ રોગ છે, જેના સંદર્ભમાં ઓઆઈઈને તાત્કાલિક જાણ કરવાની જરૂર છે.

ફ્લાસિકલ સ્વાઇન ફીવર (CSF)

- > ફ્લાસિકલ સ્વાઇન ફીવર, જેને હોગ કોલેરા (હોગ કોલેરા) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, ડુક્કર સાથે સંબંધિત ગંભીર રોગ છે.
- > તે વિશ્વના ડુક્કર સાથે સંબંધિત સૌથી આર્થિક રીતે હાનિકારક રોગચાળો, ચેપી રોગોમાંનો એક છે.
- > આ ફેલેવિવિરીડી પરિવારના જીનસ પેસ્ટીવાયરસને કારણે થાય છે, જે વાયરસ સાથે ગાઢ સંબંધ ધરાવે છે, જે ઘેટાંમાં ગૌવંશ સંક્રમિત ઝાડા અને 'સરહદી રોગ' નું કારણ બને છે.
- > મૃત્યુદર 100 ટકા છે.
- > આનાથી બચવા માટે ICAR-IVRIએ તાજેતરમાં 'સેલ કલ્ચર CSF રસી (લાઈવ એટેન્યુટેડ અથવા લિવિંગ ટિશ્યુ) વિકસાવી હતી જેમાં લેપિનાઈઝ્ડ વેક્સિન વાયરસનો ઉપયોગ બાહ્ય તાણ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.
- > નવી રસી 14 દિવસથી 18 મહિનાની રસીકરણ સુધી રક્ષણાત્મક રોગપ્રતિકારક શક્તિ પ્રદાન કરે છે.

વર્લ્ડ એનિમલ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન

- > તે એક આંતરસરકારી સંસ્થા છે જે વિશ્વભરમાં પ્રાણીઓના સ્વાસ્થ્યમાં સુધારો કરવા માટે જવાબદાર છે.
- > હાલ કુલ 182 દેશો તેના સભ્યો છે. ભારત તેના સભ્ય દેશોમાં નો એક છે.
- > તે એવા નિયમોને લગતા પ્રમાણભૂત દસ્તાવેજો વિકસાવે છે જેના દ્વારા સભ્ય દેશો પોતાને રોગો અને રોગકારકથી બચાવી શકે છે. તેમાંથી એક પ્રાદેશિક પ્રાણી આરોગ્ય સંહિતા છે.
- > તેના ધોરણોને વર્લ્ડ ટ્રેડ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WTO) દ્વારા ઉલ્લેખિત ઓર્ગેનાઈઝેશન (રેફરન્સ ઓર્ગેનાઈઝેશન)ના આંતરરાષ્ટ્રીય સ્વચ્છતા નિયમો તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે.

હવાની ગુણવત્તા અને કોવિડ-19 વચ્ચેનો સંબંધ

- > એક અખિલ ભારતીય અભ્યાસમાં પહેલી વાર હવાના પ્રદૂષણ અને કોવિડ-19 વચ્ચેનો સંબંધ જોવા મળ્યો છે.

- અધ્યયનમાં જાણવા મળ્યું છે કે હવાની નબળી ગુણવત્તા વાળા અને પાર્ટિક્યુલેટ મેટર (PM)નું ઊંચું ઉત્સર્જન ધરાવતા વિસ્તારોમાં કોવિડ-19 ચેપ અને સંબંધિત મૃત્યુ થવાની સંભાવના વધુ છે.

Back to basics : રજકણ પદાર્થ (PM) 2.5

- તે 2.5 માઈક્રોમીટરથી ઓછા વ્યાસનો વાતાવરણીય કણ છે, જે માનવ વાળના વ્યાસના લગભગ 3% છે.
- તે એટલું નાનું છે કે તે ફક્ત ઈલેક્ટ્રોન માઈક્રોસ્કોપની મદદથી જ જોઈ શકાય છે.
- તે શ્વસનસમસ્યાઓ નું કારણ બની શકે છે અને આપણી જોવાની ક્ષમતાને પણ અસર કરી શકે છે. તે અંતઃસ્ત્રાવી વિક્ષેપક છે, જે ઈન્સ્યુલિન સ્ટ્રાવ અને ઈન્સ્યુલિન સંવેદનશીલતાને અસર કરી શકે છે, આમ ડાયાબિટીસમાં ફાળો આપે છે.
- આ કણ વાતાવરણમાં બળતણ અને રાસાયણિક પ્રક્રિયાઓના દહનના પરિણામે રચાય છે. દાવાનળ જેવી કુદરતી આપત્તિઓ પણ હવામાં PM 2.5 માં ફાળો આપે છે.
- આ કણો ધુમ્મસનું પ્રાથમિક કારણ પણ છે.

પરિચય

- આ અભ્યાસ ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટ્રોપિકલ મિટિરોલોજી (IITM), પુણે; નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી રાઉરકેલા; ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી, ભુવનેશ્વર જેવી વિવિધ યુનિવર્સિટીઓના વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો.
- તેને આંશિક રીતે ભારત સરકારના પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવ્યું હતું.

ઘટક

- અભ્યાસમાં ત્રણ પ્રકારના ડેટા સેટ શામેલ છે:
- વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલી PM2.5 2019ની રાષ્ટ્રીય ઉત્સર્જન સૂચિ(NED).
- 5 નવેમ્બર, 2020ના રોજ કોવિડ-19 પોઝિટિવ કેસોની સંખ્યા અને સંબંધિત મૃત્યુની સંખ્યા.
- એર ક્વોલિટી ઈન્ડેક્સ ડેટા (ઈન-સીટુ ઓવરવ્યૂ).

મહત્વપૂર્ણ માહિતી

- "એન્થ્રોપોજેનિક ઉત્સર્જન સ્ત્રોતો અને હવાની ગુણવત્તાના ડેટાના આધારે ભારતમાં માઈક્રોપાર્ટિક મેટર (PM 2.5) વિસ્તારો અને કોવિડ-19 વચ્ચે કડી સ્થાપિત કરવા' શીર્ષક વાળા અભ્યાસમાં જણાવાયું છે કે અત્યંત પ્રદૂષિત વિસ્તારોમાં રહેતા લોકો કોરોના વાયરસ ચેપ માટે વધુ સંવેદનશીલ હોય છે.

- પરિવહન અને ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિઓમાં પેટ્રોલ, ડીઝલ અને કોલસા જેવા અશિમભૂત ઈંધણનો મોટા પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરીને વિસ્તારોમાં મોટી સંખ્યામાં કોવિડ-19 કેસ જોવા મળ્યા હતા.
- જેમ કે મહારાષ્ટ્ર, ઉત્તર પ્રદેશ, દિલ્હી અને ગુજરાત જેવા રાજ્યોમાં મોટી સંખ્યામાં કોવિડ-19 કેસ જોવા મળ્યા હતા. આ રાજ્યોમાં લોકો લાંબા સમયથી બપોરે 2.5 વાગ્યાની ઊંચી સાંદ્રતાના પ્રમાણમાં સંપર્કમાં છે, ખાસ કરીને એવા શહેરોમાં જ્યાં અશિમભૂત ઈંધણનો ખૂબ ઉપયોગ થાય છે.
- મુંબઈ અને પુણે એવા હોટસ્પોટ્સમાં સામેલ છે જ્યાં પરિવહન અને ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રોમાંથી હવાનું ઊંચું પ્રદૂષણ કોવિડ-19 કેસ અને મૃત્યુની ઊંચી સંખ્યા સાથે સંબંધિત છે.
- એવા પણ પુરાવા છે કે નોવેલ કોરોનાવાયરસ PM 2.5 જેવા સૂક્ષ્મ કણોને વળગી રહે છે, જે તેમને કોવિડ-19ના હવાઈ પ્રસારણને વધુ અસરકારક બનાવીને એક ભાગમાંથી બીજા ભાગમાં જવાની મંજૂરી આપે છે.

પ્રભાવ

- જ્યારે માનવ પ્રેરિત ઉત્સર્જન કોવિડ-19 વાયરસની બેવડી અસરો સાથે સંકળાયેલું હશે, ત્યારે ફેફસાને નુકસાન ખૂબ જ ગંભીર હશે અને આરોગ્યની સ્થિતિ ખરાબ હશે.
- અભ્યાસના પરિણામો વર્તમાન પરિસ્થિતિઓ તેમજ ભવિષ્યની સંભાવનાઓ માટે ઉચ્ચ પ્રદૂષણ સ્તર વાળા વિસ્તારોમાં વધુ નિવારક પગલાં અને સંસાધનો પ્રદાન કરીને વાયરસના ફેલાવાને ઘટાડવામાં મદદ કરશે.

ઉકેલ

- સ્વચ્છ તકનીક અપનાવવા, ભારત સ્ટેજ (BS) છટ્ટા જેવા વધુ સારા પરિવહન ઉત્સર્જન ધોરણો અપનાવવા અને કણ ઉત્સર્જન ઘટાડવા માટે અલ્ટ્રા-સુપરક્રિટિકલ પાવર પ્લાન્ટ જેવી વધુ સારી કોલસા તકનીકસુનિશ્ચિત કરવાની જરૂર છે.

વાયુ પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટેના અન્ય પગલાં

- ઉજાલા યોજના.
- આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર જોડાણ.
- નેશનલ એક્શન પ્લાન ઓન ક્લાઈમેટ ચેન્જ (NAPCC).
- હવાની ગુણવત્તા અને હવામાનની આગાહી અને સંશોધન પ્રણાલી (SAFAR).
- એર ક્વોલિટી ઈન્ડેક્સ (AQI)
- AQI એ દૈનિક હવાની ગુણવત્તાની જાણ કરવા માટેનો સૂચકાંક છે.
- તે આરોગ્ય અસરો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે જે પ્રદૂષિત હવામાં શ્વાસ લેવાના કલાકો અથવા દિવસોમાં અનુભવી શકે છે.

- AQIની ગણતરી આઠ મુખ્ય હવા પ્રદૂષકો માટે કરવામાં આવે છે:
 - જમીનસ્તરનો ઓઝોન,
 - PM 10,
 - PM 2.5,
 - કાર્બન મોનોક્સાઈડ,
 - સલ્ફર ડાયોક્સાઈડ,
 - નાઈટ્રોજન ડાયોક્સાઈડ,
 - એમોનિયા
 - લેડ (સિસુ),
 - જમીનસ્તરના ઓઝોન અને હવામાં ઉડતા કણો એ બે પ્રદૂષકો છે જે ભારતમાં માનવ સ્વાસ્થ્ય માટે સૌથી મોટો ખતરો છે.

આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલય અને NCERT એ નિષ્ઠા (NISHTHA) માટે ભાગીદારી કરી

- એકલવ્ય મોડેલ રેસિડેન્સિયલ સ્કૂલ (EMRS) માં શૈક્ષણિક શ્રેષ્ઠતા હાંસલ કરવા માટે મંત્રાલયની દ્રષ્ટિને પરિપૂર્ણ કરવા માટે આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલય અને NCERT (National Council of Educational Research and Training) એ હાથ મિલાવ્યા છે.

મહત્વના મુદ્દાઓ

- આ ભાગીદારીનું લક્ષ્ય 3 રાજ્યોના 120 EMRS શિક્ષકો અને આચાર્યો વચ્ચે શ્રેષ્ઠતા હાંસલ કરવાનું છે જેણે 40 દિવસનો નિષ્ઠા કાર્યક્રમ (NISHTHA Programme) પૂર્ણ કર્યો છે.

Back to basics : નિષ્ઠા કાર્યક્રમ (NISHTHA Programme)

- NISHTHA એટલે 'National initiative for School Heads' & Teachers' Holistic Advancement'.
- તે NCERT નો રાષ્ટ્રીય મુખ્ય કાર્યક્રમ છે.
- શિક્ષકો અને શાળાના આચાર્યો વચ્ચે કુશળતા ઉભી કરવાના ઉદ્દેશ્યથી શરૂ કરાયેલ આ ક્ષમતા નિર્માણ કાર્યક્રમ છે, તે એકીકૃત શિક્ષક તાલીમ (Integrated Teacher Training) દ્વારા શાળા શિક્ષણની ગુણવત્તામાં સુધારો લાવવા માગે છે.
- આ કાર્યક્રમ ભારતની 350 કાર્યકારી EMRS શાળાઓમાં લેવામાં આવશે.

પ્રથમ બેચ

- હિમાચલ પ્રદેશ, મધ્ય પ્રદેશ અને છત્તીસગ. નામના 3 રાજ્યોમાંથી 120 EMRS શિક્ષકો અને આચાર્યોની પ્રથમ બેચની પસંદગી કરવામાં આવી હતી. આ સહભાગીઓને શિક્ષણનાં પરિણામો, આકારણી પદ્ધતિઓ, કળા-સંકલિત શિક્ષણ, લિંગ સમાનતા, POSCO અધિનિયમ, શાળાઓનો કોવિડ પ્રતિસાદ વગેરે જેવા પાસાઓને આવરી લેતા 18 મોડ્યુલો પર તાલીમ આપવામાં આવી હતી.

પીએમ મોદીએ mYoga App એપ્લિકેશન શરૂ કરી

- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ નિમિત્તે mYoga એપ્લિકેશન શરૂ કરી હતી અને 'યોગ સે સહયોગ તક' એવો મંત્ર આપ્યો હતો. આ એપ્લિકેશન આધુનિક તકનીકી અને પ્રાચીન વિજ્ઞાનના સંમિશ્રણનું એક ઉત્તમ ઉદાહરણ છે.

Back to basics: mYoga App

- યોગ પ્રશિક્ષણ વિડિઓઝ પ્રદાન કરવા માટે mYoga એપ્લિકેશન શરૂ કરવામાં આવી છે જે વિશ્વભરની વિવિધ ભાષાઓમાં ઉપલબ્ધ થશે.
- તે હાલમાં અંગ્રેજી, હિન્દી અને કેન્ય ભાષાઓમાં ઉપલબ્ધ છે, તે ટૂંક સમયમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રની અન્ય ભાષાઓમાં શરૂ કરવામાં આવશે.
- આ એપ્લિકેશન સમગ્ર વિશ્વમાં યોગના વિસ્તરણમાં મોટી ભૂમિકા ભજવશે.
- આ એપ્લિકેશન વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) ના સહયોગથી શરૂ કરવામાં આવી છે.

એપ્લિકેશનનો હેતુ

- વપરાશકર્તાઓને વિડિઓ અને ઓડિઓ પ્રેક્ટિસ સત્રોનો સંગ્રહ પ્રદાન કરવા માટે એપ્લિકેશન શરૂ કરવામાં આવી છે, જેનો કોઈપણ સમયે પ્રેક્ટિસ કરી શકાય છે. આ એપ્લિકેશનનો ઉપયોગ 12-65 વર્ષની વયના લોકો માટે દૈનિક યોગ સાથી તરીકે થઈ શકે છે.

આ એપ્લિકેશન કોણે વિકસાવી છે?

- mYoga એપ્લિકેશન 'વૈજ્ઞાનિક સાહિત્યની સમીક્ષા અને વિસ્તૃત આંતરરાષ્ટ્રીય નિષ્ણાત સલાહકાર પ્રક્રિયાઓ' દ્વારા વિકસાવવામાં આવી હતી. તે WHO અને આયુર્વેદ મંત્રાલય, યોગ અને નેચરોપથી, યુનાની, સિદ્ધ અને હોમિયોપેથીના સહયોગથી વિકસાવવામાં આવી હતી.

લોરેલ હબાર્ડ (Laurel Hubbard) પ્રથમ ટ્રાન્સજેન્ડર ઓલિમ્પિયન બનશે

- ન્યુ ઝિલેન્ડ ઓલિમ્પિક કમિટી (NZOC) એ મહિલાઓના +87 કિગ્રા વર્ગમાં લડવા માટે વેઈટલિફ્ટર લોરેલ હબાર્ડ (Laurel Hubbard)ની પસંદગી કરી છે. તે ઓલિમ્પિકમાં ભાગ લેનાર પ્રથમ ટ્રાન્સજેન્ડર એથ્લેટ હશે.
- 2013માં લિંગ પરિવર્તન પહેલા 43 વર્ષીય વેઈટલિફ્ટરે પુરૂષોની વેઈટલિફ્ટિંગ સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લીધો હતો.
- હબાર્ડ 2015 થી ઓલિમ્પિકમાં ભાગ લેવા પાત્ર છે.

- > 2015 માં, આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિએ માર્ગદર્શિકા જારી કરી હતી કે કોઈ પણ ટ્રાંસજેન્ડર એથલેટને પ્રથમ સ્પર્ધામાં ભાગ લેતા પહેલા તેના ટેસ્ટોસ્ટેરોનનું સ્તર ઓછામાં ઓછા 12 મહિના માટે 10 નેનોમોલ્સ લિટર દીઠ ઓછું હોવું જોઈએ તેવી સ્થિતિ પર મહિલા તરીકે સ્પર્ધા કરવાની મંજૂરી આપે છે.

Back to basics : લોરેલ હબાર્ડ (Laurel Hubbard)

- > હબાર્ડ 2020 સમર ઓલિમ્પિક્સમાં ભાગ લેવા ન્યુઝિલેન્ડની વેઈટલિફ્ટર છે. તે લિંગ સંક્રમણ પછી ઓલિમ્પિક રમતોમાં ભાગ લેનાર પ્રથમ ટ્રાંસજેન્ડર એથલેટ હશે. તેના લિંગ પરિવર્તન પહેલાં, હબાર્ડ 1998 માં નવા સ્થાપિત M105+ વિભાગમાં 135 કિગ્રા, ફ્લીન અને જર્ક 170 કિગ્રા સાથે ન્યુ ઝિલેન્ડ જૂનિયર રેકોર્ડ બનાવ્યો હતો. હબાર્ડ પછીથી સ્ત્રીમાં પરિવર્તિત થયો અને 2012 માં તે લોરેલ હબાર્ડ બન્યો. તેણે 2017 વર્લ્ડ ચેમ્પિયનશીપમાં સિલ્વર મેડલ અને સમોઆમાં 2019 પેસિફિક ગેમ્સમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો. તેણે 2018 કોમનવેલ્થ ગેમ્સમાં પણ ભાગ લીધો હતો.

બાળકોમાં કોવિડ-19 ને શોધવા માટે Throat Gargle Sample Test નો ઉપયોગ

- > કાર્ડિયોલોજિસ્ટ દેવી પ્રસાદ શેટ્ટીની અધ્યક્ષતા હેઠળની 13 સભ્યોની નિષ્ણાત સમિતિની ભલામણો અનુસાર, બાળકોના ગળામાં gargle કરી કોવિડ-19 તપાસી શકાય છે.
- > કર્ણાટક સરકાર દ્વારા સંભવિત ત્રીજી લહેરને નિયંત્રણમાં રાખવામાં સહાય માટે રચાયેલી સમિતિએ પોતાનો વચગાળાનો અહેવાલ રજૂ કર્યો, જેમાં જણાવાયું છે કે 6 થી 14 વર્ષની વય જૂથના બાળકોમાં કોવિડ-19 ચેપ શોધવા માટે ગળાના કોગળાના નમૂનાઓનો ઉપયોગ થઈ શકે છે.
- > ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ (ICMR) એ કરેલા અધ્યયનમાં એ પણ બતાવવામાં આવ્યું છે કે SARS-CoV-2 વાયરસની તપાસ માટે ગળાના સ્વેબ્સ સેમ્પલ કલેક્શન માટે સ્વેબ્સનો વ્યવસ્થિત વિકલ્પ હોઈ શકે છે.

બાળકો પર ત્રીજી લહેરની અસર

- > અનુમાન મુજબ રાજ્યમાં 18 વર્ષ સુધીના આશરે 3.4 લાખ બાળકો ત્રીજી લહેરમાં સંક્રમિત થશે તેવી સંભાવના છે.

Back to basics : સમિતિની ભલામણો

- > સમિતિએ સંભવિત ત્રીજી લહેર સાથે વ્યવહાર કરવા માટે કેટલાક પગલાં લેવાની ભલામણ કરી છે.
- > આ સમિતિના જણાવ્યા મુજબ, ત્રીજી લહેર દરમિયાન પીડિયાટ્રિક બેડની માંગ શિખરોના સ્તરે, હોસ્પિટલોમાં 23,804 સુધી પહોંચવાની સંભાવના છે.

- > ચેપગ્રસ્ત બાળકોની સારવાર માટે આશરે 6,801 ICU અથવા HDU બેડ અને 43,358 COVID CARE સેન્ટર બેડની જરૂર પડી શકે છે.
- > આ સમિતિના જણાવ્યા અનુસાર, ICU માં COVID-19 વાળા બાળકોનું સંચાલન પુખ્ત વયના દર્દીઓને સંભાળવાથી સંપૂર્ણપણે અલગ છે કારણ કે, પુખ્ત વયના લોકો જરૂરી ટેકો સાથે પોતાનું ધ્યાન રાખી શકે છે પરંતુ બાળકોને નર્સો અને ડોક્ટરો સાથે એકલા છોડી શકાતા નથી. આમ, બાળકોની સારવાર માટે એક અલગ સારવાર પ્રોટોકોલની જરૂર પડશે.

23 જૂન: સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો લોક સેવા દિવસ (United Nations Public Service Day)

- > 20 ડિસેમ્બર 2002 ના રોજ, યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલીએ 23 જૂનને યુનાઈટેડ નેશન્સ પબ્લિક સર્વિસ ડે તરીકે ઠરાવ 57/277 સ્વીકારીને ઘોષણા કરી.
- > આ દિવસ એટલે પણ ઉજવવામાં આવે છે જેથી યુવા પેઢી સમાજના વિકાસ માટે જાહેર સેવાના મૂલ્યને સમજી શકે અને જાહેર ક્ષેત્રમાં કારકિર્દી બનાવવા માટે તેમને વધુ પ્રોત્સાહિત કરી શકે.

મહત્વ

- > કોવિડ-19 રોગચાળાએ લાખોને ચેપ લગાડ્યો છે અને વૈશ્વિક સ્તરે લાખો લોકોને માર્યા ગયા છે. આ મુશ્કેલ સમયમાં જ્યારે આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ તણાવમાં છે, તાળાબંધીથી નોકરીઓ અને આર્થિક સંકટ, શિક્ષણ પ્રણાલી, સામાજિક જીવન વગેરેનું નુકસાન થયું છે, આ વર્ષનો સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો જાહેર સેવા દિવસ આગળના કામદારો (આરોગ્ય સંભાળ, સ્વચ્છતા, વગેરે) માટે ઉજવવામાં આવે છે.

Back to basics : ટકાઈ વિકાસ લક્ષ્યો માટેની જાહેર સેવા

- > સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ (SDG) પ્રાપ્ત કરવા દેશો માટે, અર્થતંત્રમાં જાહેર સંસ્થાઓ સમાવી શકાય તેવું, અસરકારક અને સમાજમાં બધા માટે જવાબદાર હોય તે જરૂરી છે. આ દિવસ વિશ્વભરની સરકારોને યાદ અપાવવાનો છે કે લોકોનું જીવન સુધારવામાં જાહેર વહીવટ મહત્વપૂર્ણ અને આવશ્યક ભૂમિકા ભજવે છે.

ગ્રીન ટેરિફ પોલિસી (Green Tariff Policy)

- > કેન્દ્ર સરકાર ભારતની ગ્રીન ઊર્જા સંભાવનાને મજબૂત કરવાના લક્ષ્ય સાથે 'ગ્રીન ટેરિફ પોલિસી' (Green Tariff Policy) પર કામ કરી રહી છે.

Back to basics : ગ્રીન ટેરિફ પોલિસી (Green Tariff Policy)

- > ગ્રીન ટેરિફ પોલિસી પાવર ડિસ્ટ્રિબ્યુશન કંપનીઓને (DISCOMs) કોલસા જેવા પરંપરાગત બળતણ સ્ત્રોતોમાં થી વીજળી કરતા સસ્તા દરે સ્વચ્છ ઉર્જા પ્રોજેક્ટ્સમાંથી ઉત્પન્ન વીજળી સપ્લાય કરવામાં મદદ કરશે.
- > મોટા કોર્પોરેટ્સ કે જેઓ ફક્ત લીલી ઉર્જા ખરીદવા માંગે છે તેઓ સ્વચ્છ ઉર્જા વિકાસકર્તા પાસેથી આવી ઉર્જા મેળવવાનો કરાર (contract) કરી શકે છે.
- > એકવાર પોલિસી ફાઇનલ થઈ જાય, પછી DISCOMs ખાસ કરીને લીલી વીજળી ખરીદી અને 'ગ્રીન ટેરિફ' પર સપ્લાય કરી શકે છે.
- > ગ્રીન ટેરિફ એ લીલી ઉર્જાની વેઈટ એવરેજ ટેરિફ (weighted average tariff) હશે જે ગ્રાહકે ચૂકવવી પડશે.
- > આ ટેરિફ પરંપરાગત બળતણ સ્ત્રોતોના ટેરિફ કરતા થોડો ઓછો હશે અને એક નવું નિયમન એ સુનિશ્ચિત કરવામાં મદદ કરશે કે જો ઉદ્યોગ કોઈ વિકાસકર્તા પાસેથી ફક્ત લીલી ઉર્જા ઈચ્છે તો પખવાડિયામાં ઓપન એક્સેસ એપ્લિકેશનને મંજૂરી આપવામાં આવશે.

ઓપન એક્સેસ

- > ઓપન એક્સેસ ઉર્જાના મોટા વપરાશકર્તાઓને ઉર્જા ખરીદવા માટે, મોંઘા ગ્રીડ પર આધાર રાખવાને બદલે, 1 મેગાવોટથી વધુ વીજળીનો વપરાશ કરી શકે છે. જો કે, રાજ્ય ડિસ્કોમ્સ સ્વચ્છ ઉર્જા વિકાસકર્તાઓને તૃતીય પક્ષોને વીજળી પહોંચાડવા માટે પાવર ટ્રાન્સમિશન (power transmission) અને વિતરણ નેટવર્ક (distribution networks) નો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપતી નથી.

કેબિનેટ દ્વારા CWC અને CRWC ના મર્જરને મંજૂરી આપવામાં આવી

- > કેન્દ્રીય કેબિનેટે બંને કંપનીઓના સમાન કાર્યોને એકીકૃત કરવા Central Railside Warehouse Company (CRWC) અને તેની હોલિડિંગ એન્ટરપ્રાઇઝ Central Warehousing Corporation (CWC) ના મર્જરને મંજૂરી આપી છે. આ કંપનીઓ કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરવા અને નાણાકીય બચત વધારવાના હેતુ સાથે મર્જ કરવામાં આવી રહી છે.

Back to basics : મર્જરનું મહત્વ

- > આ મર્જર સાથે, કોર્પોરેટ ઓફિસ ભાડા, કર્મચારીના પગાર અને અન્ય વહીવટી ખર્ચમાં બચતને કારણે Railside Warehouse Complexes (RWCs) ના મેનેજમેન્ટ ખર્ચમાં 5 કરોડનો ઘટાડો થવાની સંભાવના છે.

- > CRWC અને CWC ના મર્જરથી વેરહાઉસિંગ, હેન્ડલિંગ અને ટ્રાન્સપોર્ટેશન જેવી બંને કંપનીઓના સમાન કાર્યોને એકીકૃત કરવામાં આવશે. આ કાર્યો એક વહીવટ હેઠળ આવશે જે બદલામાં કાર્યક્ષમતા, મહત્તમ ક્ષમતાના ઉપયોગ, જવાબદારી, પારદર્શિતા અને નાણાકીય બચતની ખાતરી કરશે.
- > આ સારા શેડ સ્થળોની નજીક ઓછામાં ઓછા 50 વધુ રેલસાઇડ વેરહાઉસ સ્થાપિત કરવામાં મદદ કરશે જે કુશળ કામદારો માટે 36,500 દિવસની રોજગારની તકો અને અકુશળ કામદારો માટે 9,12,500 દિવસની તકો ઉભી કરશે.

Central Railside Warehouse Company Limited (CRWC)

- > CRWC એ કેટેગરી -2 મીની-રત્ના જાહેર ક્ષેત્રની એન્ટરપ્રાઇઝ છે. કંપની એક્ટ, 1956 હેઠળ 2007 માં તેનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

Passex ક્વાયટ હાથ ધરવા માટે ભારત અને યુ.એસ.

- > ભારત અને અમેરિકા જૂન 2021 ના છેલ્લા અઠવાડિયામાં Passex નેવલ એક્સરસાઇઝ (Passex Naval Exercise) કરવા જઈ રહ્યા છે. યુએસ નેવીના રોનાલ્ડ રેગન કેરીઅર સ્ટ્રાઇક ગ્રૂપ (Ronald Reagan Carrier Strike Group) સાથે ભારતીય નૌકાદળ ક્વાયટમાં ભાગ લેવા માટે દરિયાઈ પેટ્રોલિંગ વાહનો અને અન્ય વિમાન લઈ જશે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > Passex એ ભારતીય અને યુ.એસ. નૌકાદળો વચ્ચેની નિયમિત ક્વાયટનો એક ભાગ છે.
- > આ દ્વિપક્ષીય અને બહુપક્ષીય બંધારણ, ખુલ્લા, સમાવિષ્ટ અને નિયમો આધારિત આંતરરાષ્ટ્રીય હુકમ પ્રત્યેની તેમની પ્રતિબદ્ધતાને સુનિશ્ચિત કરવા બંને નૌકાઓના વહેંચાયેલ મૂલ્યોને રેખાંકિત કરે છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > ભારતીય નેવીએ ઓક્ટોબર, 2020 માં યુએસએસ રોનાલ્ડ રેગન (USS Ronald Reagan) સાથેની Passex ક્વાયટમાં ભાગ લીધો હતો અને પાછળથી ભારતીય નૌકાદળ ના જહાજોએ યુએસએસ નિમિટ્ઝ (USS Nimitz) સાથેની બીજી Passex ક્વાયટમાં ભાગ લીધો હતો. સપ્ટેમ્બર 2020 માં, યુ.એસ. નેવીનું P-8A લાંબા અંતરનાં દરિયાઈ પેટ્રોલિંગ વિમાન પણ દ્વિપક્ષીય લોજિસ્ટિક્સ સપોર્ટ એગ્રીમેન્ટ હેઠળ પ્રથમ રિફ્યુલિંગ માટે અંદમાન અને નિકોબાર આઈલેન્ડ્સનાં પોર્ટ બ્લેર પર પહોંચ્યું.

રોનાલ્ડ રેગન કેરિયર સ્ટ્રાઈક જૂથ (Ronald Reagan Carrier Strike Group)

- અફઘાનિસ્તાનથી યુ.એસ.ના ખસી જવા માટે સહાય પૂરી પાડવા તે હાલમાં મધ્ય પૂર્વમાં જઈ રહ્યો છે. જૂનના પ્રારંભમાં, રોનાલ્ડ રેગન કેરિયર સ્ટ્રાઈક ગ્રુપ દક્ષિણ ચીન સમુદ્રમાં વિવાદિત પાણીમાં હતો જ્યાં તેણે સિંગાપોર નૌકાદળ સાથે કવાયત હાથ ધરી હતી.

ઉદ્દેશ

- ભારત-અમેરિકા Passex કવાયત એ બે દિવસીય કવાયત છે જેનો ઉદ્દેશ્ય દ્વિપક્ષીય સંબંધો અને સહકારને મજબૂત બનાવવાના હેતુથી સમુદ્રી કામગીરીને વિસ્તૃત રીતે એકીકૃત અને સંકલન કરવાની ક્ષમતા દર્શાવે છે.

4 જૂન: પાસપોર્ટ સેવા દિવસ

- દર વર્ષે, પાસપોર્ટ સેવા દિવસ (Passport Seva Divas) 24 જૂને ઉજવવામાં આવે છે. 24 જૂન 1967 ના રોજ પાસપોર્ટ એક્ટ (enactment) લાગુ કરવાના પ્રસંગે આ દિવસ મનાવવામાં આવે છે.
- પાસપોર્ટ સેવા દિવસ પર, ભારત સરકારે સ્પષ્ટતા કરી હતી કે ચિપ-સક્ષમ ઈ-પાસપોર્ટના ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા ચાલી રહી છે. આ ભારતીય મુસાફરીની સુરક્ષાને ઘણી હદ સુધી મજબૂત બનાવવામાં મદદ કરશે.
- અરજદારોની વ્યક્તિગત વિગતો ચિપ્સમાં સંગ્રહિત કરવામાં આવશે. તેઓ ડિજિટલી સહી કરશે. તેમની પાસે 64 KB મેમરીની જગ્યા હશે. આ ચિપમાં લગભગ 30 આંતરરાષ્ટ્રીય ટ્રિપ્સ સ્ટોર કરવામાં આવશે.

Back to basics : પાસપોર્ટ એક્ટ(Passport Act)

- પાસપોર્ટ એક્ટ ભારતીય પાસપોર્ટ મેળવવા માટેની કાર્યવાહીનું વર્ણન કરે છે. આ કાયદાએ બ્રિટીશ ભારતીય પાસપોર્ટ અને પાસપોર્ટ અધિનિયમ, 1920 ને બદલ્યો.
- ભારતીય બંધારણની કલમ 9 મુજબ આ કાયદો દ્વિ નાગરિકત્વની મંજૂરી આપતો નથી. આ અધિનિયમ મુજબ, જો કોઈ વ્યક્તિ વિદેશી નાગરિકતા મેળવે છે, તો તેણે પોતાનો પાસપોર્ટ સોંપવો પડશે.
- પાસપોર્ટ એક્ટ હેઠળ જારી કરાયેલા પાસપોર્ટ નીચે મુજબ છે.
- સત્તાવાર પાસપોર્ટ
- સામાન્ય પાસપોર્ટ
- રાજદ્વારી પાસપોર્ટ
- આ કાયદા હેઠળ, મુસાફરીના દસ્તાવેજો પણ પૂરા પાડવામાં આવે છે. તેઓ છે
- ઓળખનું પ્રમાણપત્ર
- કટોકટીનું પ્રમાણપત્ર, વ્યક્તિને ભારતમાં પ્રવેશ માટે અધિકૃત

કોચીન ઇન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ એરપોર્ટ સેવાની ગુણવત્તા માટેનો એવોર્ડ જીત્યો

- કોચીન ઇન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ (CIAL) એ એરપોર્ટ સેવાની ગુણવત્તા માટે Airport Council International (ACI) ના ડાયરેક્ટર જનરલનો રોલ ઓફ એક્સેલન્સ એવોર્ડ જીત્યો.
- Airport Council International (ACI) એ એરપોર્ટ ઓપરેટરોની વૈશ્વિક સંસ્થા છે જેણે એરપોર્ટ્સ માટે રોલ ઓફ એક્સેલન્સ સન્માન સ્થાપિત કર્યું છે.
- આ સન્માન તે વિમાન મથકોને આપવામાં આવે છે જેણે મુસાફરોના અભિપ્રાય મુજબ સતત ઉત્તમ સેવાઓ પ્રદાન કરી છે.
- કેનેડાના મોન્ટ્રીયલમાં 9 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ યોજાનારી ACI Customer Experience Global Summit દરમિયાન આ એવોર્ડ આપવામાં આવશે.
- કોચીન આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈમથકે છેલ્લા 10 વર્ષમાં પાંચ વર્ષથી અનેક એવોર્ડ જીતી ગ્રાહક સેવામાં સતત ઉત્કૃષ્ટ દેખાવ કર્યો છે. 2021 માં સન્માન પ્રાપ્ત કરવા માટે તે વિશ્વના છ એરપોર્ટમાંથી એક છે.

Back to basics : સેવા ગુણવત્તા કાર્યક્રમ

- ACI ના સર્વિસ ક્વોલિટી પ્રોગ્રામ એરપોર્ટ અધિકારીઓને એરપોર્ટ મેનેજમેન્ટમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણો સુનિશ્ચિત કરવામાં મદદ કરી રહ્યા છે. રોલ ઓફ એક્સેલન્સ સન્માન મુસાફરો માટે CIALની પ્રતિબદ્ધતાને માન્યતા આપે છે.

એરપોર્ટ્સ કાઉન્સિલ ઇન્ટરનેશનલ (Airports Council International - ACI)

- ACI એ વિશ્વના એરપોર્ટ ઓથોરિટીના વૈશ્વિક વેપારના પ્રતિનિધિ છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1991 માં કરવામાં આવી હતી. તે સરકારો અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનો સાથે એરપોર્ટ હિતોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, વિકાસશીલ ધોરણો અને વિમાનમથકો માટે ભલામણ કરેલી પ્રણાલીઓ. તે વિશ્વભરના ધોરણોને વધારવા માટે માહિતી અને તાલીમ તકો પ્રદાન કરે છે. તે લોકોને સલામત, કાર્યક્ષમ અને પર્યાવરણીય રીતે જવાબદાર એર ટ્રાન્સપોર્ટ સિસ્ટમ પ્રદાન કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

CII-IGBC એ Green High-Speed Rail Rating System શરૂ કરી

- Indian Green Building Council (IGBC) એ National High-Speed Rail Corporation Ltd (NHSRCL) ના સહયોગથી હાઈ-સ્પીડ રેલ માટે વિશ્વની પ્રથમ વિશિષ્ટ ગ્રીન રેટિંગ સિસ્ટમ શરૂ કરી છે.

Back to basics : NHSRCL

- NHSRCL નવા હાઈ-સ્પીડ રેલ (HSR) સ્ટેશનોને સક્ષમ કરવા માટેનું એક સાધન છે જે ડિઝાઇન અને બાંધકામ દરમિયાન ઉર્જા-કાર્યક્ષમ ખ્યાલો (energy-efficient concepts) ને અમલમાં મૂકશે.
- આ માપી શકાય તેવા પ્રતિકૂળ પર્યાવરણીય પ્રભાવોને ઘટાડશે.
- પરિવર્તનીય અનુભવને વધારતી વખતે પર્યાવરણીય સ્થિરતા સુનિશ્ચિત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે IGBCની ગ્રીન HSR રેટિંગ સિસ્ટમ શરૂ કરવામાં આવી છે.

Indian Green Building Council (IGBC)

- IGBC એ એક લીલી ઈમારત છે જે ઓછા પાણીનો ઉપયોગ કરે છે, ઉર્જાની કાર્યક્ષમતાને શ્રેષ્ઠ બનાવે છે, ઓછું કચરો ઉત્પન્ન કરે છે, કુદરતી સંસાધનોનું સંરક્ષણ કરે છે અને પરંપરાગત બિલ્ડિંગના વિરોધમાં રહેનારાઓ માટે આરોગ્યપ્રદ જગ્યાઓ પ્રદાન કરે છે. તે ભારતની મુખ્ય લીલી ઈમારત ચળવળ છે. તેની સ્થાપના 2001 માં ભારતીય ઉદ્યોગ સંઘ (CII) દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તે CII-સોહરાબજી ગ્રીન બિઝનેસ સેન્ટર, હૈદરાબાદ ખાતે સ્થિત છે જે ભારતનું પ્રથમ પ્લેટિનમ રેટેડ ગ્રીન બિલ્ડિંગ છે.

ગ્રીન બિલ્ડિંગ કાઉન્સિલ (GBC)

- GBC એ એક રાષ્ટ્રીય બિન-લાભકારી, બિન-સરકારી સંસ્થા છે જે વર્લ્ડ ગ્રીન બિલ્ડિંગ કાઉન્સિલ દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત વૈશ્વિક નેટવર્કનો ભાગ છે. તેનું લક્ષ્ય બિલ્ડ પર્યાવરણના ટકાઉ પરિવર્તનને પ્રોત્સાહન આપવાનું છે.
- નેશનલ હાઈ સ્પીડ રેલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (NHSRCL)
- NHSRCLની સ્થાપના ભારતના હાઈ સ્પીડ રેલ કોર્પોરેશનના ધિરાણ, બાંધકામ, જાળવણી અને સંચાલનના ઉદ્દેશથી કંપની એક્ટ, 2013 હેઠળ 12 ફેબ્રુઆરી, 2016 ના રોજ કરવામાં આવી હતી. રેલવે મંત્રાલય અને ગુજરાત અને મહારાષ્ટ્ર સરકાર દ્વારા ઈક્વિટી ભાગીદારી સાથે સંયુક્ત ક્ષેત્રે કંપનીને 'વિશેષ હેતુ વાહન' તરીકે વિકસાવવામાં આવી છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. Indian Green Building Council (IGBC) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. IGBC એ એક લીલી ઈમારત છે જે ઓછા પાણીનો ઉપયોગ કરે છે, ઉર્જાની કાર્યક્ષમતાને શ્રેષ્ઠ બનાવે છે, ઓછું કચરો ઉત્પન્ન કરે છે, કુદરતી સંસાધનોનું સંરક્ષણ કરે છે અને પરંપરાગત બિલ્ડિંગના વિરોધમાં રહેનારાઓ માટે આરોગ્યપ્રદ જગ્યાઓ પ્રદાન કરે છે.
 2. તે ભારતની મુખ્ય લીલી ઈમારત ચળવળ છે. તેની સ્થાપના 2001 માં ભારતીય ઉદ્યોગ સંઘ (CII) દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
 3. તે CII-સોહરાબજી ગ્રીન બિઝનેસ સેન્ટર, હૈદરાબાદ ખાતે સ્થિત છે જે ભારતનું પ્રથમ પ્લેટિનમ રેટેડ ગ્રીન બિલ્ડિંગ છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
2. ડ્રાફ્ટ સિનેમેટોગ્રાફ (સુધારો) બિલ, 2021 ની જોગવાઈના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. રિવિઝન સત્તાઓનું અનુદાન: સરકાર, સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ, 1952 ની કલમ 5B(1) ના ઉલ્લંઘન માટે ફરિયાદો મેળવ્યા પછી, પહેલાથી પ્રમાણિત ફિલ્મના સંદર્ભમાં, પ્રમાણપત્ર મંડળને 'ફરીથી તપાસ (Re-Examination)' કરવાનો આદેશ આપી શકે છે.
 2. કલમ 5B(1) ફિલ્મોને પ્રમાણિત કરવા માટેના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો સાથે સંબંધિત છે. તે બંધારણના આર્ટિકલ 19(2) પરથી ઉતરી આવ્યું છે અને તે વાટાઘાટ વગરની છે.
 3. હાલના સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ (Cinematograph Act), 1952 ની કલમ 6 હેઠળ કેન્દ્રને ફિલ્મના પ્રમાણપત્રના સંદર્ભમાં કાર્યવાહીનો રેકોર્ડ બોલાવવા અને તેના પર કોઈ આદેશ આપવા માટે પહેલાથી જ સત્તા આપવામાં આવી છે. જો જરૂરી હોય તો, કેન્દ્ર સરકાર પાસે બોર્ડના નિર્ણયને વિરૂદ્ધ કરવાની સત્તા છે.
 4. હાલની UA કેટેગરીનો પેટા વિભાગ: ફિલ્મોના પ્રમાણપત્રને લગતી જોગવાઈઓ. 'અનિયંત્રિત જાહેર પ્રદર્શન (U/A)" કેટેગરીમાં સુધારો કરવાનું સૂચન છે જેથી હાલની UA કેટેગરીને U/A 7+, U/A 13+ અને U/A 16+ જેવી વય આધારિત કેટેગરીમાં પેટા વિભાજિત કરી શકાય. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

3. હર્બિસાઈડ ટોલરન્ટ બીટી (HTBt) કપાસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. HTBt કપાસ વર્જનમાં ફેરફારનો બીજો સ્તર ઉમેર્યો છે, જે છોડને હર્બિસાઈડ ગ્લાયફોસેટ સામે પ્રતિરોધક બનાવે છે, પરંતુ નિયમનકારો દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી નથી.

2. તેમાં ગ્લાયફોસેટની કાર્સિનોજેનિક અસર, તેમજ પરાગનયન દ્વારા નજીકના છોડમાં હર્બિસાઈડ પ્રતિકારનો અનિયંત્રિત ફેલાવો, વિવિધ સુપરવેડ્સ બનાવે છે.

3. HTBt સાથે નીંદણ વિના ગ્લાયફોસેટ છંટકાવનો માત્ર એક જ રાઉન્ડ જરૂરી છે. તે ખેડુતો માટે એકર દીઠ રૂ. 7,000 થી 8,000 ની બચત કરે છે.

4. વૈજ્ઞાનિકો પણ આ પાકની તરફેણમાં છે અને વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠને પણ કહ્યું છે કે તેનાથી કેન્સર થતું નથી. પરંતુ સરકારે હજી સુધી HTBt ને મંજૂરી આપી નથી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. અપંગતાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. અપંગતા એ એક વ્યાપક શબ્દ છે જેમાં અસમર્થતા, અવરોધિત શારીરિક પ્રવૃત્તિ અને સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવાની અસમર્થતા શામેલ છે.

2. સામાજિક ભાગીદારીમાં અસમર્થતા એ જીવનની વિવિધ પરિસ્થિતિઓમાં વ્યસ્ત રહેવાની વ્યક્તિ દ્વારા અનુભવાયેલી સમસ્યાનો સંદર્ભ આપે છે.

3. વિકલાંગ વ્યક્તિઓના હક પર યુનાઈટેડ નેશન્સ કન્વેન્શન, અપંગ વ્યક્તિઓનું વ્યાપક વર્ગીકરણ અપનાવે છે અને ખાતરી આપે છે કે તમામ પ્રકારના અપંગ વ્યક્તિઓ દ્વારા માનવાધિકાર અને મૂળભૂત સ્વતંત્રતાઓનો આનંદ માણવો જોઈએ. ભારતે આ સંમેલનને બહાલી આપી છે અને 'વિકલાંગ વ્યક્તિઓ સાથેનો અધિકાર અધિનિયમ, 2016' લાગુ કર્યો છે.

4. તાજેતરમાં, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલયે જોખમ અથવા વિકલાંગતાવાળા બાળકો અને શિશુઓને સહાય આપવા માટે દેશભરમાં 14 કોસ-ડિસેબિલિટી પ્રારંભિક હસ્તક્ષેપ કેન્દ્રો શરૂ કર્યા છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 1945 માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ચાર્ટર દ્વારા સ્થપાયેલી સુરક્ષા પરિષદની આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ અને સલામતી જાળવવાની પ્રાથમિક જવાબદારી છે.

2. સુરક્ષા પરિષદમાં 15 સભ્ય દેશો છે.

3. ત્યાં પાંચ કાયમી સભ્યો છે: યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, રશિયન ફેડરેશન, ફ્રાંસ, ચીન અને યુનાઈટેડ કિંગડમ.

4. સુરક્ષા પરિષદના બિન-કાયમી સભ્યોની પસંદગી બે વર્ષ માટે થાય છે. તાજેતરમાં ભારતની પસંદગી કરવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. તબીબી અને આરોગ્ય પર્યટન (MWT)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે આરોગ્ય સેવાઓ મેળવવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદોની મુસાફરીના ઝડપથી વધતા વલણને વર્ણવે છે.

2. તબીબી સારવાર, આરોગ્ય અને કાર્યાલય અને વૈકલ્પિક સારવાર – તેને ત્રણ વર્ગમાં વ્યાપક રૂપે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે. હવે તેને મેડિકલ વેલ્યુ ટ્રાવેલ (MWT) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

3. અદ્યતન તબીબી સુવિધાઓની બાબતમાં ભારત પાસે વૈશ્વિક આંતરરાષ્ટ્રીય જૂથોના ઉચ્ચ તબીબી અને નિદાન સાધનોની એક્સેસ છે.

4. પ્રતિષ્ઠિત હેલ્થકેર પ્રોફેશનલ્સની બાબતમાં ભારત ઉચ્ચ ગુણવત્તાની તબીબી તાલીમ માટે અને સાથે સાથે ડોક્ટરો વિદેશી લોકો સાથે અંગ્રેજીમાં અસ્પષ્ટ રૂપે વાતચીત કરવામાં સક્ષમ હોવાને કારણે પ્રતિષ્ઠા મેળવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

7. નિપાહ વાયરસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે ઝૂનોટિક વાયરસ છે (તે પ્રાણીઓથી માણસોમાં સંક્રમિત થાય છે).

2. નિપાહ વાયરસ એન્સેફાલીટીસનું કારણ બને છે તે સજીવ હેનિપાવિરસ જીનસનો પેરામીક્સોવાયરીડે, RNA અથવા રિબોન્યુક્લિક એસિડ વાયરસ છે અને હેન્ડ્ર વાયરસથી નજીકથી સંબંધિત છે.

3. આ રોગ નિપાહ અને હેન્ડ્ર વાયરસના પ્રાકૃતિક સ્ત્રોત એવા ટેરપોસ જાતિના 'ફૂટ બેટ' અથવા 'ફ્લાઈંગ શિયાળ' દ્વારા ફેલાય છે. વાયરસ બેટ પેશાબમાં અને સંભવત બેટ મળ, લાળ અને જન્મ સમયે પ્રવાહીમાં હોય છે.

4. માનવ ચેપમાં તાવ, માથાનો દુખાવો, સુસ્તી, વિકાર, માનસિક મૂંઝવણ, કોમા અને સંભવિત મૃત્યુ શામેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

8. ભારતીય રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ ઓથોરિટી (NHAI)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગોના વિકાસ, જાળવણી અને સંચાલનને ધ્યાનમાં રાખીને રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયાની રચના નેશનલ હાઈવે ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1988 હેઠળ કરવામાં આવી હતી.

2. નેશનલ હાઈવે ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયાને અન્ય નાના પ્રોજેક્ટ્સની સાથે રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ વિકાસ પ્રોજેક્ટ (National Highways Development Project-NHDP) ની જવાબદારી સોંપવામાં આવી છે.

3. નેશનલ હાઈવે ડેવલપમેન્ટ પ્રોજેક્ટ (NHDP) એ ઉચ્ચ સ્તરે ભારતના મોટામાર્ગોને અપગ્રેડ, સુધારણા અને પહોળા કરવાની યોજના છે. આ પ્રોજેક્ટ વર્ષ 1998 માં શરૂ થયો હતો.

4. NHAI નું મુખ્ય દ્રષ્ટિકોણ એ છે કે ભારત સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત નિર્ણાયક નીતિ માળખાની અંતર્ગત વૈશ્વિક ધોરણો અને વપરાશકર્તાની અપેક્ષાઓ અનુસાર, રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નેટવર્કની વ્યવસ્થા અને જાળવણી માટે રાષ્ટ્રની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવી અને તેનાથી લોકોને આર્થિક લાભ મળે છે સમૃદ્ધિ અને તેમના જીવનધોરણમાં સુધારો થાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

9. ઈબોલા વાયરસ રોગ (EVD) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈબોલા વાયરસ રોગ (EVD), જે અગાઉ ઈબોલા હેમોરજિક તાવ તરીકે ઓળખાય છે, તે મનુષ્યમાં એક ગંભીર, જીવલેણ રોગ છે. વાયરસ જંગલી પ્રાણીઓથી લોકોમાં ફેલાય છે અને માનવ વસ્તીમાં માનવથી માનવીય સંક્રમણ થાય છે.

2. ઈબોલા વાયરસની શોધ સૌ પ્રથમ 1976 માં ઈબોલા નદી નજીકના ગામમાં થઈ હતી, જે હવે કોંગોનું ડેમોક્રેટિક રિપબ્લિક છે.

3. ટ્રાન્સમિશન: 'ફૂટ બેટ' એ પેરોપોડિડે પરિવાર (Pteropodidae family) નું છે, જે વાયરસના કુદરતી યજમાનો (Natural Hosts) છે.

4. તે એવા વ્યક્તિના લોહી અથવા શરીરના પ્રવાહીના સંપર્ક દ્વારા ફેલાય છે જે બીમાર છે અથવા ઈબોલાથી મરી ગયો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

10. ભારતની રાષ્ટ્રીય રબર નીતિના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વાણિજ્ય વિભાગ દ્વારા માર્ચ 2019 માં રાષ્ટ્રીય રબર નીતિ રજૂ કરવામાં આવી હતી.

2. નીતિમાં કુદરતી રબર ઉત્પાદન ક્ષેત્ર અને સમગ્ર રબર ઉદ્યોગ મૂલ્ય સાંકળને ટેકો આપવા માટે અનેક જોગવાઈઓ શામેલ છે.

3. આમાં રબરનું નવું વાવેતર અને ફેરબદલ, ઉત્પાદકોને સહાય, પ્રાકૃતિક રબરનું પ્રોડક્શન અને માર્કેટિંગ, મજૂરની તંગી, ઉત્પાદક મંચ, બાહ્ય વેપાર, કેન્દ્ર-રાજ્ય એકીકૃત વ્યૂહરચના, સંશોધન, તાલીમ, રબર ઉત્પાદન ઉત્પાદન અને નિકાસ, હવામાન પરિવર્તનના પ્રશ્નોનો અને કાર્બન બજારોનો સમાવેશ થાય છે.

4. તે રબર સેક્ટર પર ટાસ્ક ફોર્સ દ્વારા દેશમાં રબર ઉત્પાદકોને પડતી મુશ્કેલીઓને ઘટાડવા માટે ઓળખાતી ટૂંકા ગાળાની અને લાંબા ગાળાની વ્યૂહરચનાઓ પર આધારિત છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

11. એન્ટાર્કટિક સંધિના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. એન્ટાર્કટિક સંધિ પર 1 ડિસેમ્બર, 1959 ના રોજ વોશિંગ્ટનમાં 12 દેશો વચ્ચે, ફક્ત વૈજ્ઞાનિક સંશોધન માટે અને તેને ડિમિલિટરાઈઝ્ડ ઝોન બનાવવા માટે એન્ટાર્કટિક ખંડની સુરક્ષા માટે હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

2. 12 મૂળ સહીઓ આર્જેન્ટિના, ઓસ્ટ્રેલિયા, બેલ્જિયમ, ચિલી, ફ્રાંસ, જાપાન, ન્યૂઝીલેન્ડ, નોર્વે, દક્ષિણ આફ્રિકા, સોવિયત સંઘ, યુકે અને યુએસ છે.

3. આ સંધિ વર્ષ 1961 માં અમલમાં આવી હતી, ત્યારબાદ તેને બીજા ઘણા દેશો દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે.

4. તાજેતરમાં એન્ટાર્કટિકાના વેડડેલ સી (Weddell Sea) માં સ્થિત રોને આઈસ શેલ્ફ (Ronne Ice Shelf) ના પશ્ચિમ ભાગમાં એક વિશાળ આઈસબર્ગ 'એ-76' (Iceberg 'A-76) જોવા મળ્યો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

12. ગુજરાત મેરીટાઈમ ફ્લસ્ટર વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે બંદરો, દરિયાઈ શિપિંગ અને લોજિસ્ટિક્સ સેવા પ્રદાતાઓના સમર્પિત ઈકોસિસ્ટમ તરીકે કલ્પના કરવામાં આવી છે.

2. તે ભારતના પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સેવાઓ કેન્દ્ર (IFSCA) ના ગ્રીફ્ટ સિટી, ગાંધીનગરમાં સંબંધિત સરકારી નિયમનકારી એજન્સીઓ સાથે વિવિધ સમુદ્રી, શિપિંગ ઉદ્યોગ કંપનીઓ અને સેવા પ્રદાતાઓની હોસ્ટ કરશે.

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ફાઈનાન્શિયલ સર્વિસીસ સેન્ટર્સ ઓથોરિટી (IFSCA) એ ભારતના નાણાકીય ઉત્પાદનો, નાણાકીય સેવાઓ અને નાણાકીય સંસ્થાઓના વિકાસ અને નિયમન માટે એક એકીકૃત સત્તા છે.

4. આર્થિક વિકાસ, રોજગાર પેદા કરવા અને ઉદ્યોગ-શૈક્ષણિક સમન્વય સાથે આ ક્ષેત્રની તમામ દરિયાઈ સેવાઓ માટે તે 'વન સ્ટોપ સોલ્યુશન' હશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

13. વાયરસ વેરિએન્ટ (Virus Variant) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વાયરસના ચલોમાં એક અથવા વધુ પરિવર્તનો (mutations) હોય છે જે તેને પરિભ્રમણના અન્ય પ્રકારોથી અલગ પાડે છે. મોટાભાગના પરિવર્તનો વાયરસ માટે હાનિકારક છે જ્યારે કેટલાક વાયરસ માટે ટકી રહેવાનું સરળ બનાવે છે.

2. SARS-CoV-2 (કોરોના) વાયરસ ઝડપથી વિકસિત થઈ રહ્યો છે કારણ કે તેનાથી સમગ્ર વિશ્વમાં લોકોને મોટા પ્રમાણમાં ચેપ લાગ્યો છે. તેના ઉચ્ચ સ્તરના પરિભ્રમણનો અર્થ એ છે કે વાયરસનું પરિવર્તન કરવું સરળ છે કારણ કે તે ઝડપી પરિવર્તન માટે સક્ષમ છે.

3. મૂળ રોગચાળો વાયરસ (પ્રાથમિક સંસ્કરણ) Wu.Hu.1 (વુહાન વાયરસ) હતો. થોડા મહિનામાં, D614G ચલ ઉભરીને વૈશ્વિક સ્તરે પ્રબળ બન્યું.

4. જેનોમિક્સ પર ભારતીય SARS-CoV-2 કન્સોર્ટિયમ— (Indian SARS-CoV-2 Consortium on Genomics- INSACOG), SARS-CoV-2 માં જીનોમિક ભિન્નતા પર નજર રાખવા માટે મલ્ટિ-લેબોરેટરી, મલ્ટિ એજન્સી અને પાન-ઈન્ડિયા નેટવર્ક છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

14. સિકલ સેલ રોગ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (UNGA) એ 22 ડિસેમ્બર 2008 ના રોજ સત્તાવાર રીતે જાહેરાત કરી કે 19 જૂન દર વર્ષે વિશ્વ સીકલ સેલ દિવસ તરીકે મનાવવામાં આવશે.

2. તે એક વારસાગત રક્ત રોગ છે જે આફ્રિકન, અરબી અને ભારતીય વંશના લોકોમાં સૌથી વધુ પ્રચલિત છે.

3. આ ડિસઓર્ડરનું એક જૂથ છે જે હિમોગ્લોબિનને અસર કરે છે. હિમોગ્લોબિન લાલ રક્તકણોનું એક અણુ છે જે આખા શરીરમાં કોષોને ઓક્સિજન પૂરો પાડે છે.

4. આ રોગના દર્દીઓમાં હિમોગ્લોબિન એસ નામના અસામાન્ય હિમોગ્લોબિન પરમાણુ હોય છે, જે લાલ રક્તકણોને અર્ધચંદ્રાકાર આકારમાં વિકૃત કરી શકે છે. આ લોહી અને ઓક્સિજનના પ્રવાહને શરીરના તમામ ભાગોમાં પહોંચતા અટકાવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

15. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. PDS એ ભારતીય ખાદ્ય સુરક્ષા પ્રણાલી છે જે ગ્રાહક બાબતો, ખાદ્ય અને જાહેર વિતરણ મંત્રાલય હેઠળ સ્થાપિત થાય છે.

2. સાર્વજનિક ડિસ્ટ્રિબ્યુશન સિસ્ટમ (PDS) એ એક સિસ્ટમ છે જે કટોકટીની પરિસ્થિતિઓમાં ઓછા ખર્ચે અને અનાજના અનાજનું વિતરણ સુનિશ્ચિત કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવી છે.

3. જૂન 1997 માં, ભારત સરકારે ગરીબો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને લક્ષ્યાંકિત જાહેર વિતરણ સિસ્ટમ (TPDS) શરૂ કરી.

4. રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ, 2013 અંતર્ગત ગરીબોને ઘઉંના રૂ. 2 અને ભાત 3 રૂપિયા પ્રતિ કિલો આપવાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

16. વિશ્વ શરણાર્થી દિવસ (World Refugee Day)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિશ્વભરના શરણાર્થીઓને સન્માન આપવા માટે, 20 જૂને વિશ્વ શરણાર્થી દિવસ મનાવવામાં આવે છે.

2. 20 જૂન 2001 ના રોજ પ્રથમ વખત વિશ્વ શરણાર્થી દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.

3. UNના આંકડા મુજબ, આતંક, યુદ્ધ અને સંઘર્ષને ટાળવા માટે દર 1 મિનિટે 20 લોકોને ઘર છોડવાની ફરજ પડે છે. 2019 ના અંત સુધીમાં, વિશ્વમાં બળજબરીથી વિસ્થાપિત થયેલા લોકોની સંખ્યા આશરે 79.5 મિલિયન છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

17. આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ (International Yoga Day) ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ દર વર્ષે 21 જૂને વિશ્વભરમાં ઉજવવામાં આવે છે, તેનો હેતુ યોગના ફાયદાઓ વિશે જાગૃતિ ફેલાવવા અને લોકોને તેમના સ્વાસ્થ્ય પ્રત્યે જાગૃત કરવા છે.

2. આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસની પહેલી ઉજવણી વર્ષ 2015 માં કરવામાં આવી હતી. આ દિવસની ઉજવણીનો હેતુ યોગાસનના ફાયદા વિશે વૈશ્વિક જાગૃતિ લાવવાનો છે.

3. આ વર્ષની થીમ Yoga at home and Yoga with Family છે. આ વર્ષની થીમ વૈશ્વિક રોગચાળાના સમયમાં યોગના મહત્વ પર કેન્દ્રિત છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

18. બાયોટેક-કિસાન કાર્યક્રમ (Biotech-KISAN Programme) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. Mission Programme Biotech – Krishi Innovation Science Application Network એક વૈજ્ઞાનિક-ખેડૂત ભાગીદારી યોજના છે જે 2017 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
2. કૃષિ નવીનતા માટે વિજ્ઞાન પ્રયોગશાળાઓને ખેડુતો સાથે જોડવા માટે નવીન ઉકેલો અને તકનીકીઓ મળે તે હેતુથી તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
3. ભારતના 15 એગ્રો-ફૂલ્દારી ઝોન અને 110 મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓમાં અત્યાર સુધીમાં, 146 બાયોટેક-ફાર્મર હબની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

19. ક્ષાર્ષાટક કોસ્ટલ ઝોન મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ક્ષાર્ષાટક કોસ્ટલ ઝોન મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી એ 15-સદસ્ય સંસ્થા છે જેની રચના દરિયાકાંઠાના વાતાવરણની ગુણવત્તાની સુરક્ષા અને સુધારણા માટે કરવામાં આવશે.
2. તેનું પ્રાથમિક કાર્ય ક્ષાર્ષાટકના કોસ્ટલ રેગ્યુલેશન ઝોનમાં પર્યાવરણીય પ્રદૂષણને રોકવા, ઘટાડવું અને તેને નિયંત્રિત કરવાનું છે.
3. રાજ્યના વન, ઈકોલોજી અને પર્યાવરણ વિભાગ, બેંગ્લુરુના અધિક મુખ્ય સચિવની અધ્યક્ષતામાં આગેવાની કરવામાં આવશે. હાલના સભ્યોની મુદત ત્રણ વર્ષની છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

20. ઈબ્રાહિમ રાયસીના વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈબ્રાહિમ રાયસી ઈરાનના નવા રાષ્ટ્રપતિ બન્યા છે. કુલ પડેલા કુલ 28.9 મતોમાંથી તેને 18 મિલિયન મતો મળ્યા. ઈબ્રાહિમ રાયસીને રૂઢિચુસ્ત નેતા માનવામાં આવે છે.
2. ઈબ્રાહિમ રાયસીનો જન્મ 14 ડિસેમ્બર 1960 ના રોજ ઈરાનના મશાહમાં થયો હતો. તેમણે 22 ઓગસ્ટ, 1994 થી 9 ઓગસ્ટ, 2004 સુધી સામાન્ય નિરીક્ષણ કચેરીના અધ્યક્ષ તરીકે સેવા આપી હતી.
3. 27 જુલાઈ, 2004 થી 23 ઓગસ્ટ, 2014 સુધી, તે ઈરાનના પ્રથમ નાયબ ચીફ જસ્ટિસ હતા. આ પછી, તે 23 ઓગસ્ટ 2014 થી 1 એપ્રિલ 2016 સુધીમાં ઈરાનના પ્રોસીક્યુટર જનરલ હતા. 7 માર્ચ, 2019 થી તેઓ ઈરાનના ચીફ જસ્ટિસ તરીકે ફરજ બજાવી રહ્યા છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

21. પીળા તડબૂચ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. બાયરના વૈશ્વિક સંશોધન અને વિકાસના પ્રયત્નોના ભાગરૂપે પીળા તડબૂચને સુધારેલ જર્મપ્લાઝમથી વિકસાવવામાં આવ્યો છે.
2. પીળા તડબૂચની વિવિધતા ભારતમાં વ્યવસાયિક રૂપે બે વર્ષ સ્થાનિક પરીક્ષણો પછી રજૂ કરવામાં આવી છે. Yellow Gold 48 એ ઉપજની સંભાવના, વધુ સારા રોગ અને જીવાત સહિષ્ણુતામાં વધારો કર્યો છે અને ઉંચા વળતરથી તડબૂચ ઉત્પાદકોને લાભ થઈ શકે છે.
3. ઓક્ટોબરથી ફેબ્રુઆરી દરમિયાન Yellow Gold 48 વિવિધતા વાવેતર માટે શ્રેષ્ઠ છે તે એપ્રિલથી લણણી કરી શકાય છે ત્યારબાદ તે જુલાઈના મધ્ય સુધી બજારમાં ઉપલબ્ધ રહેશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

22. આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક દિવસ (International Olympic Day) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 23 જૂન 1894 માં પેરિસમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. તેથી જ 23 જૂને આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
2. 1948 માં પ્રથમ વખત આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. 1948 માં, કુલ 9 દેશોએ પોતપોતાના દેશોમાં આ દિવસની ઉજવણી કરી. પરંતુ ઉર્જા અને સકારાત્મકતા સાથે, જેણે સમય જતાં ઓલિમ્પિયને વિશ્વભરમાં લાખો લોકોને પ્રેરણા આપી છે, તે ઉજવણી હવે વૈશ્વિક બની ગઈ છે.
3. વય, લિંગ વગેરે પર આધારિત કોઈપણ ભેદભાવ હોવા છતાં, વિશ્વભરની રાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિઓ 'મૂવ, લર્ન એન્ડ ડિસ્કવર' એમ ત્રણ સ્તંભોને આધારે રચનાત્મક કાર્યક્રમોનું આયોજન કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

23. કયાં રાજ્યે વધુ બાળકો રાખવા પ્રોત્સાહનો (incentives)ની ઘોષણા કરી?

- (A) હરિયાણા (B) મેઘાલય
(C) ત્રિપુરા (D) મિઝોરમ

24. CEOS COAST વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. CEOS COAST કાર્યક્રમનું નેતૃત્વ યુએસ તરફથી ઈસરો અને NOAA કરી રહ્યું છે.
2. આ પ્રોગ્રામનો ઉદ્દેશ ઉપગ્રહ અને જમીન આધારિત અવલોક (land-based observations) નો પર આધારિત દરિયાકાંઠાના ડેટાની ચોકસાઈમાં સુધારો કરવાનો છે. તે વૈજ્ઞાનિકોમાં વિશ્વાસ અને સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવાનો પણ પ્રયત્ન કરે છે.
3. આ પાયલોટ પ્રોજેક્ટ મહાસાગર દાયકાની પહેલ (Ocean Decade Initiative) માટે યુનાઈટેડ નેશન્સ દ્વારા નિર્ધારિત 17 ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોને પહોંચી વળવા પૃથ્વી નિરીક્ષણ તકનીકોનો ઉપયોગ કરવા માટે અનન્ય રીતે સક્ષમ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

25. આંતરરાષ્ટ્રીય વિધવા દિન (International Widows Day) ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિધવાઓના અવાજ તરફ ધ્યાન આપવા અને તેમની સમસ્યાઓ ઉજાગર કરવા માટે 23 જૂને આંતરરાષ્ટ્રીય વિધવા દિનની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
2. ધ લોમ્બા ફાઉન્ડેશન (The Loomba Foundation) દ્વારા વિધવાત્વના મુદ્દા અંગે જાગૃતિ લાવવા આંતરરાષ્ટ્રીય વિધવા દિનની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. આ દિવસ લાખો વિધવાઓ અને તેમના આશ્રિતો દ્વારા સામનો કરવામાં આવતી ગરીબી અને અન્યાયને સંબોધન કરે છે.
3. પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય વિધવા દિવસ 2005 માં ઉજવવામાં આવ્યો હતો. તે લોર્ડ લોમ્બા (Lord Loomba) અને ચેરી બ્લેર (Cherie Blair) દ્વારા શરૂ કરાઈ હતી, જે લૂમ્બા ફાઉન્ડેશનના પ્રમુખ છે. બાદમાં, 21 ડિસેમ્બર, 2010 ના રોજ, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા આ દિવસને ઔપચારિક રીતે આંતરરાષ્ટ્રીય વિધવા દિન તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

26. આંતરરાષ્ટ્રીય નાવિક દિવસ (International Day of the Seafarer) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયા કિનારાનો દિવસ (International Day of the Seafarer) એ એક વાર્ષિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ છે જે 25 જૂને વિશ્વભરમાં ઉજવવામાં આવે છે અને આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠન (International Maritime Organisation – IMO) દ્વારા તેનું સંકલન કરવામાં આવે છે.
2. સેઈલર ડેની સ્થાપના ઠરાવ 19 દ્વારા કરવામાં આવી હતી, જેને 2010 માં મનિલામાં ડિપ્લોમેટિક કોન્ફરન્સ દ્વારા અપનાવવામાં આવી હતી, જે દરિયામાં મુસાફરો માટે તાલીમ, પ્રમાણપત્ર અને દેખરેખ માટેના સુધારેલા ધોરણોને અપનાવી હતી.
3. આ દિવસ આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ વેપાર, નાગરિક સમાજ અને વિશ્વના અર્થવ્યવસ્થામાં વૈશ્વિક સ્તરે દરિયા કિનારાઓ દ્વારા અજોડ યોગદાનની ઉજવણી કરે છે અને તેને માન્યતા આપે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

27. ક્વલ પ્લસ પ્રોગ્રામ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સંભાળ અને સુરક્ષાની જરૂરિયાતવાળા બાળકો અને જાતીય શોષણનો ભોગ બનેલા બાળકોને સાકલ્યવાદી સહાય પ્રદાન કરવાનો તે એક મહત્વાકાંક્ષી કાર્યક્રમ છે.
2. આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ તિરૂવનંતપુરમ જિલ્લાના 300 જેટલા બાળકો અને પલક્કડ જિલ્લામાં 150 બાળકોને આવરી લેવામાં આવ્યા છે. એનકુલમ, ઈડુક્કી, મલપ્પુરમ, કોઝિકોડ અને કન્નુર જિલ્લામાં તેનો અમલ થશે નહીં.
3. તે ઘરો અને બાળ સંભાળ સંસ્થાઓમાં બંને બાળકોને આવરી લે છે. હવે, બાળ કલ્યાણ સમિતિઓ (CWC) અને અન્ય એજન્સીઓના કાર્યક્ષેત્રની બહાર સમુદાયના નબળા બાળકોને પણ શામેલ કરવામાં આવશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

28. વોરન બફેટ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ગેટ્સ ફાઉન્ડેશનમાં બફેટનો મોટો ફાળો હતો. તે એક અમેરિકન બિઝનેસ મેગનેટ, રોકાણકાર અને પરોપકારી છે.
2. હાલમાં તેઓ બર્કશાયર હેથવેના અધ્યક્ષ અને CEO નું પદ ધરાવે છે.
3. 100.6 અબજ ડોલરની કુલ સંપત્તિ સાથે તે વિશ્વભરના એક સૌથી સફળ રોકાણકાર છે. તે વિશ્વનો સાતમો ધનિક વ્યક્તિ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

29. ક્યાં રાજ્યે આરોગ્ય સિસ્ટમ મજબૂત બનાવવાના પ્રોજેક્ટ માટે વર્લ્ડ બેંક સાથે 32 મિલિયન ડોલરના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા ?

- (A) હરિયાણા (B) મેઘાલય
(C) ત્રિપુરા (D) મિઝોરમ

30. ભારતમાં સ્થૂળતા (Obesity in India)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. Indian Council of Indian Research અને National Institute of Nutrition દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા એક સર્વેમાં જણાવાયું છે કે શહેરી ભારતમાં પુખ્ત વયના લોકો ગ્રામીણ વિસ્તારોની તુલનામાં વધુ ચરબીનો વપરાશ કરે છે.

2. 'What India Eats' ના સર્વે મુજબ, ભારતના શહેરી કેન્દ્રોમાં પુખ્ત વયના લોકોએ દરરોજ સરેરાશ 51.6 ગ્રામ ચરબીનો વપરાશ કર્યો છે.

3. ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં આ જથ્થો 36 ગ્રામ હતો. દક્ષિણ ભારતમાં માથાદીઠ 22.9 ગ્રામ દરરોજ ઉમેરવામાં ચરબી અથવા તેલનો વપરાશ સૌથી ઓછો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

31. લાઈટ ડિટેક્શન એન્ડ રેન્જિંગ (લિડાર) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે એક રિમોટ સેન્સિંગ તકનીક છે જે અંતર માપવા માટે લક્ષ્ય પર લેસર પ્રકાશ મોકલે છે અને પ્રતિબિંબિત પ્રકાશનું વિશ્લેષણ કરે છે.

2. આ સંયુક્ત પ્રકાશ ધબકારા હવાજન્ય સિસ્ટમ દ્વારા નોંધાયેલા અન્ય ડેટા ઉપરાંત પૃથ્વીના કદ અને તેની સપાટીની લાક્ષણિકતાઓ વિશે સયોટ, ત્રિપરિમાણીય માહિતી પ્રદાન કરે છે.

3. લિડાર ઉપકરણમાં મુખ્યત્વે લેસર, સ્કેનર અને વિશેષ ગ્લોબલ પોઝિશનિંગ સિસ્ટમ (GPS) રિસીવર નો સમાવેશ થાય છે. હવાઈ જહાજો અને હેલિકોપ્ટરોનો ઉપયોગ સૌથી વધુ વ્યાપક વિસ્તારોમાં લિડાર પાસેથી ડેટા મેળવવા માટે થાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

32. સ્માર્ટ સિટી મિશન વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત સરકારના આવાસ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય હેઠળ આ એક નવીન પહેલ છે, જે નાગરિકો માટે સ્માર્ટ પરિણામો હાંસલ કરવાના માધ્યમ તરીકે સ્થાનિક વિકાસ અને શોષણ તકનીકને સક્ષમ બનાવીને આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા અને લોકોના જીવનની ગુણવત્તા સુધારવા માટે અમલમાં મૂકવામાં આવી રહી છે.

2. તેનો ઉદ્દેશ એવા શહેરોને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે જે મૂળભૂ તમામ પ્રદાન કરે છે અને સ્વચ્છ અને ટકાઉ વાતાવરણ અને 'સ્માર્ટ' ઉકેલોના ઉપયોગ દ્વારા તેમના નાગરિકોને સારી ગુણવત્તાયુક્ત જીવન પ્રદાન કરે છે.

3. તે ટકાઉ અને સર્વસમાવેશક વૃદ્ધિ અને કોમ્પેક્ટ ક્ષેત્રો પર અસર જોવા માટે પ્રતિકૃતિ મોડેલ બનાવવું જે અન્ય મહત્વાકાંક્ષી શહેરો માટે દીવાદાંડી તરીકે કામ કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

32. આર્કિકન સ્વાઈન ફીવર વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે અત્યંત ચેપી અને જીવલેણ પ્રાણી રોગ છે જે ઘરેલું અને જંગલી ડુક્કરને ચેપ લગાડે છે. ડુક્કર તેના ચેપને કારણે એક પ્રકારના તીવ્ર હેમરેજ તાવ (હેમરેજિક ફીવર)થી પીડાય છે.

2. આ રોગના અન્ય આવિર્ભાવોમાં તાવ, હતાશા, એનોરેક્સિયા, ભૂખ ન લાગવી, ત્વચામાં રક્તસ્ત્રાવ, ઊલટી અને ઝાડાનો સમાવેશ થાય છે.

3. તે પહેલી વાર 1920 ના દાયકામાં આફ્રિકામાં જોવા મળ્યો હતો. ઐતિહાસિક રીતે, આફ્રિકા અને યુરોપ, દક્ષિણ અમેરિકા અને કેરેબિયનના કેટલાક ભાગોમાં રોગચાળો ફાટી નીકળ્યો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

33. રજકણ પદાર્થ (PM) 2.5 વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે 2.5 માઈક્રોમીટરથી ઓછા વ્યાસનો વાતાવરણીય કણ છે, જે માનવ વાળના વ્યાસના લગભગ 3% છે. તે એટલું નાનું છે કે તે ફક્ત ઇલેક્ટ્રોન માઈક્રોસ્કોપની મદદથી જ જોઈ શકાય છે.

2. તે શ્વસનસમસ્યાઓ નું કારણ બની શકે છે અને આપણી જોવાની ક્ષમતાને પણ અસર કરી શકે છે. તે અંતઃસ્ત્રાવી વિક્ષેપક છે, જે ઇન્સ્યુલિન સ્ત્રાવ અને ઇન્સ્યુલિન સંવેદનશીલતાને અસર કરી શકે છે, આમ ડાયાબિટીસમાં ફાળો આપે છે.

3. આ કણ વાતાવરણમાં બળતણ અને રાસાયણિક પ્રક્રિયાઓના દહનના પરિણામે રચાય છે. દાવાનળ જેવી કુદરતી આપત્તિઓ પણ હવામાં PM 2.5 માં ફાળો આપે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

34. નિષ્ઠા કાર્યક્રમ (NISHTHA Programme) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. NISHTHA એટલે 'National initiative for School Heads' & Teachers' Holistic Advancement'.

2. તે NCERT નો રાષ્ટ્રીય મુખ્ય કાર્યક્રમ છે. આ કાર્યક્રમ ભારતની 350 કાર્યકારી EMRS શાળાઓમાં લેવામાં આવશે.

3. શિક્ષકો અને શાળાના આચાર્યો વચ્ચે કુશળતા ઉભી કરવાના ઉદ્દેશ્યથી શરૂ કરાયેલ આ ક્ષમતા નિર્માણ કાર્યક્રમ છે, તે એકીકૃત શિક્ષક તાલીમ (Integrated Teacher Training) દ્વારા શાળા શિક્ષણની ગુણવત્તામાં સુધારો લાવવા માગે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

35. mYoga App વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. યોગ પ્રશિક્ષણ વિડિઓઝ પ્રદાન કરવા માટે mYoga એપ્લિકેશન શરૂ કરવામાં આવી છે જે વિશ્વભરની વિવિધ ભાષાઓમાં ઉપલબ્ધ થશે.

2. તે હાલમાં અંગ્રેજી, હિન્દી અને કેન્ચ ભાષાઓમાં ઉપલબ્ધ છે, તે ટૂંક સમયમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રની અન્ય ભાષાઓમાં શરૂ કરવામાં આવશે. આ એપ્લિકેશન સમગ્ર વિશ્વમાં યોગના વિસ્તરણમાં મોટી ભૂમિકા ભજવશે.

3. આ એપ્લિકેશન વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) ના સહયોગથી શરૂ કરવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

36. લોરેલ હબાર્ડ (Laurel Hubbard) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. હબાર્ડ 2020 સમર ઓલિમ્પિક્સમાં ભાગ લેવા ન્યૂઝિલેન્ડની વેઈટલિફ્ટર છે. તે લિંગ સંક્રમણ પછી ઓલિમ્પિક રમતોમાં ભાગ લેનાર પ્રથમ ટ્રાન્સજેન્ડર એથ્લેટ હશે.

2. તેના લિંગ પરિવર્તન પહેલાં, હબાર્ડ 1998 માં નવા સ્થાપિત M105+ વિભાગમાં 135 કિગ્રા, ફૂલીન અને જર્ક 170 કિગ્રા સાથે ન્યૂઝિલેન્ડ જૂનિયર રેકોર્ડ બનાવ્યો હતો. હબાર્ડ પછીથી સ્ત્રીમાં પરિવર્તિત થયો અને 2012 માં તે લોરેલ હબાર્ડ બન્યો.

3. તેણે 2017 વર્લ્ડ ચેમ્પિયનશીપમાં સિલ્વર મેડલ અને સમોઆમાં 2019 પેસિફિક ગેમ્સમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો. તેણે 2018 કોમનવેલ્થ ગેમ્સમાં પણ ભાગ લીધો હતો. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

37. ગ્રીન ટેરિફ પોલિસી (Green Tariff Policy) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ગ્રીન ટેરિફ પોલિસી પાવર ડિસ્ટ્રિબ્યુશન કંપનીઓને (DISCOMs) કોલસા જેવા પરંપરાગત બળતણ સ્ત્રોતોમાં થી વીજળી કરતા સસ્તા દરે સ્વચ્છ ઊર્જા પ્રોજેક્ટ્સમાંથી ઉત્પન્ન વીજળી સપ્લાય કરવામાં મદદ કરશે.

2. મોટા કોર્પોરેટ્સ કે જેઓ ફક્ત લીલી ઊર્જા ખરીદવા માંગે છે તેઓ સ્વચ્છ ઊર્જા વિકાસકર્તા પાસેથી આવી ઊર્જા મેળવવાનો કરાર (contract) કરી શકે છે.

3. એકવાર પોલિસી ફાઈનલ થઈ જાય, પછી DISCOMs ખાસ કરીને લીલી વીજળી ખરીદી અને 'ગ્રીન ટેરિફ' પર સપ્લાય કરી શકે છે. ગ્રીન ટેરિફ એ લીલી ઊર્જાની વેઈટ એવરેજ ટેરિફ (weighted average tariff) હશે જે ગ્રાહકે ચૂકવવી પડશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

38. Passex ક્વાયટ ભારત અને બીજા કયાં દેશ સાથે યોજવામાં આવી હતી?

- (A) રશિયા (B) ઈન્ડોનેશિયા
(C) જાપાન (D) અમેરિકા

39. સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો લોક સેવા દિવસ (United Nations Public Service Day) ક્યારે મનાવવામાં આવે છે?

- (A) 24 જૂન (B) 22 જૂન
(C) 21 જૂન (D) 23 જૂન

40. પાસપોર્ટ સેવા દિવસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે, પાસપોર્ટ સેવા દિવસ (Passport Seva Divas) 24 જૂને ઉજવવામાં આવે છે. 24 જૂન 1967 ના રોજ પાસપોર્ટ એક્ટ (enactment) લાગુ કરવાના પ્રસંગે આ દિવસ મનાવવામાં આવે છે.

2. પાસપોર્ટ સેવા દિવસ પર, ભારત સરકારે સ્પષ્ટતા કરી હતી કે ચિપ-સક્ષમ ઈ-પાસપોર્ટના ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા ચાલી રહી છે. આ ભારતીય મુસાફરીની સુરક્ષાને ઘણી હદ સુધી મજબૂત બનાવવામાં મદદ કરશે.

3. અરજદારોની વ્યક્તિગત વિગતો ચિપ્સમાં સંગ્રહિત કરવામાં આવશે. તેઓ ડિજિટલી સહી કરશે. તેમની પાસે 64 KB મેમરીની જગ્યા હશે. આ ચિપમાં લગભગ 30 આંતરરાષ્ટ્રીય ટ્રિપ્સ સ્ટોર કરવામાં આવશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

Sr.CLERK/ ATDOના સ્ટેડિયમમાં

છેલ્લા બોલે છગ્ગો

5

ગણિત

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

Milin Mandalia

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કરંટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT